

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

POKOJNÉ A RADOSTNÉ VÁNOCE
A ŠŤASTNÝ A ÚSPĚŠNÝ
NOVÝ ROK
2023!

12

prosinec

2022

42. ročník

Pro pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR
v kině **Velvyslanectví ČR, Penzinger StraÙe 11-13, 1140 Wien,**
platí aktuální pravidla v době konání.

Pondělí 9. 1. v 19:30 *Masaryk* (Česko / Slovensko, 2016, 113 min., české znění s anglickými titulky)

Režie: Julius Ševčík; scénář: Petr Kolečko, Alex Koenigsmark, Julius Ševčík; kamera: Martin Štrba, hudba: Michał Lorenc, Kryštof Marek.

Hrají: Karel Roden, Hanns Zischler, Arly Jover, Oldřich Kaiser, Paul Nicholas, Milton Welsh, Dermot Crowley, Tim Preece, Gina Bramhill, James Flynn, Emília Vášáryová, Eva Herzigová, Joan Blackham, Kevin Michael Clarke, Marek Dobeš, Hoji Fortuna, Ján Greššo, Ady Hajdu, Martin Hofmann, Ján Jackuliak, Robert Jaškóv, Ignát Kinol, Zuzana Kronerová, Kateřina Lojdová, Robert Nebřenský, Jiří Ornest, Rostislav Osička, Pierre Peyrichout, Michael Pitthan, Abigail Rice, Zdeněk Sedláček, Aneta Vignerová, Jiří Vyoralék, Joe Weintraub, Jiří Žaloudek, Radovan Ernest, Štěpánka Fingerhutová, Ivan Herma, René Hlavsa, Peter Hosking, Karel Hung, Jaromír Janeček, Jan Kružík, Tony Mašek, Anna Pačesová, Daniel Zeman, Marek Zelinka, Tomáš Chmel, Ivan Sochor ad.

Dramatický příběh věnovaný osudům velvyslance a pozdějšího československého ministra zahraničí Jana Masaryka se vrací do doby těsně před druhou světovou válkou. Ve třicátých letech vrcholí Masarykova diplomatická kariéra, kterou tráví převážně ve Velké Británii, kde se snaží dostat světové mocnosti na stranu Československa. Muž, oceňovaný jako brilantní řečník, zábavný společník a milovník života, má však i svou temnou stránku. Masaryk hledá únik před svým jménem, před odpovědností i před sebou samým v hýřivém životě, alkoholu a drogách, ale také v neustálém sebeotrýznění. Tehdejší velvyslanec v Londýně se najednou ztrácí z veřejného života. Přerušuje kontakt s politickými kolegy i s přáteli. Na několik měsíců mizí kamsi do Ameriky... Na pozadí historických událostí se odehrává napínavý životní příběh okouzujícího, ale nevyrovnaného, sebe-destructivního muže a jeho marného boje o budoucnost vlastní země.

Zajímavost: V budovu Westminsterského opatství se proměnil hotel InterContinental v Praze.

OPAKOVÁNO PRO VELKÝ ÚSPĚCH!

Pondělí 13. 2. v 19:30 *Adolf Loos – revolucionář mezi architekty* (dokumentární film, Česká republika, 57 min., české znění s anglickými titulky)

Scénář a režie: Aleš Kisil; kamera: David Cysař; dramaturgie: Martin Polák; vedoucí produkce: Kateřina Zavadilová; výkonný producent: Pavel Plešák; kreativní producent: Dušan Mulíček.

Snímek představuje odkaz architekta Adolfa Loose prostřednictvím nepublikovaných archivních materiálů a osobních příběhů jeho rodiny a spolupracovníků, které se vážou k České republice i zahraničí. V Plzni a Praze spolu s Brnem se na území České republiky nachází největší konvolut zachovaných realizací dnes světoznámého, dříve opomíjeného architekta, brněnského rodáka, vídeňského dandyho, československého občana a kosmopolity.

Další předběžné termíny promítání v roce 2023:
13. 3., 8. 5., 12. 6., 11. 9., 9. 10., 13. 11. a 11. 12.
Změna programu vyhrazena.

Obsah

Klub připravuje – Obsah	2
Editorial – Impressum	3
Fejeton	4
Kultura	5
Zajímavosti	23
Události	32
Ekonomika	36
Věda a technika	43
Správy zo Slovenska	57
Sokol & sport	64
Z české a slovenské Vídně a okolí	67
Informace	71
Inzerce	73
Příloha: Čtení na Vánoce	I-IV

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, vážené členky, vážení členové a milí přátelé!

Velice se omlouváme, že jste dostali poslední listopadové číslo našeho časopisu poněkud opožděně. Neleželo to více méně na redakci Klubu, ale nastaly nepříjemné problémy zdravotní, a tudíž časové. Moc nás to mrzí.

Promítací sezóna byla v tomto roce zakončena 12. prosince animovaným rodinným filmem *Myši patří do nebe* režisérů Jana Bubeníčka a Denisy Grimmové. Příběh nepravděpodobného přátelství myšky Šupito a lišáka Bělobřicha nejenže si nezadá s těmi nejlepšími příběhy od Pixaru, ale dojme i nejednoho dospělého diváka, zatímco na pozadí překrásné stop-motion animace nenáročnou formou přináší dětem jednoduchá, ale pravdivá poselství.

V novém roce 2023 Vás opět můžeme pozvat každé druhé pondělí v měsíci na pravidelná promítání do kinosálu českého velvyslanectví, nadále ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR ve Vídni. 9. ledna 2023 zahajujeme filmem **Masaryk**, věnovaným osudům diplomata a pozdějšího československého ministra zahraničí Jana Masaryka. 13. února 2023 pro velký zájem opakujeme dokumentární film **Adolf Loos – revolucionář mezi architekty** režiséra Aleše Kisila. Začátky představení jsou, pokud není uvedeno jinak, vždy v 19:30, změna programu vyhrazena.

Chystanou přednášku **Architektura prvé republiky** jsme museli z časových důvodů přesunout na příští rok. V prostorách českého velvyslanectví představíme **prof. ing. arch. Zdeňka Lukeše**, předního českého historika architektury, odborného publicistu a vysokoškolského pedagoga. Architekt Zdeněk Lukeš je autorem a spoluautorem mnoha článků a knih, přednášek, kritických prací i učebních textů. Od začátku devadesátých let 20. století působí na Pražském hradě v památkovém odboru. Pro veřejnost nepravidelně pořádá vzdělávací tzv. Psí vycházky za architekturou. Psí vycházky se dočkaly i knižních vydání a poslední knižka *Psí vycházky 7: Za moderní architekturou Prahy-Karlín je průvodcem po Karlíně od barokní Invalidovny až po nejnovější stavby na Rohanském ostrově*. Publikace má 208 stran a vyšla letos. Termín a začátek přednášky není ještě stanoven, bude oznámen v příštím čísle časopisu Kulturní klub. Budeme se těšit, když Vás něco z našich programů osloví, a těšíme se na shledání.

S radostí Vám ještě jednou oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů, výboru Klubu i redakce, takže máte možnost **listovat a číst si ve všech vydáních časopisu Kulturní klub ve formátu pdf**. Neváhejte a navštivte rubriku **Archiv časopis** na naší webové stránce www.kulturklub.at, nebo zvolte přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

V minulém čísle Kulturního klubu byly přiloženy složky na zaplacení předplatného na rok 2023: pro členy Kulturního klubu 33 EUR inkl. časopis, pro nečleny-abonenty časopisu 35 EUR. Prosíme, abyste předplatné uhradili co nejdříve, pokud možno ihned, protože opakované zaslání složek zvyšuje nejen naše náklady, ale znamená i zbytečné pracovní zatížení. Nezapomeňte, prosím, na složence označit, zda se jedná pouze o ABO, jinak bychom mohli mylně doufat, že se jedná o dar na tiskový fond.

Další číslo našeho časopisu vyjde z časových důvodů koncem ledna 2023.

Na závěr mi dovolu, tak jako každý rok, poděkovat členům týmu Kulturního klubu – výboru, redakci a redakčnímu kruhu – za jeho obětavou a bezplatnou práci a také jejich rodinným příslušníkům za podporu a trpělivost. Srdečné díky patří všem přispěvatelům a příznivcům Klubu, všem spřízněným institucím a spolkům, a především Vám, čtenářům, za Vaši přízeň.

Příjemně strávené chvíle nad stránkami Klubu Vám přeje

redakce a Helena Baslerová

Na přední straně obálky:

Gustav MACOUN: Zimní krajina, 1933, 66,5 × 96,5 cm, olej, plátno. Bližší informace o autorovi viz str. 9.

Na zadní straně obálky:

Jakub OBROVSKÝ: V zahradě, kol. 1920/30 olej, kartón. Bližší informace o autorovi viz str. 8.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
 Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha
 Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno
 Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
 Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
 (Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 Verlagsort: 1030 Wien
 Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
 Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien, mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax:
 0043-1-79 88 454, e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelič, Anna Křivanová

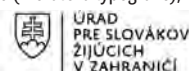
Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI. Gabriela Jakelič, Eva Kalinová, Ludvík Kavín, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas, P. Václav Sládek O.Cr., DI Tomislav Vašíček, ing. Jiří Zajíček

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
 Časopis vychází s podporou Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Fejeton Ludvíka Kavína

24. listopadu 1989 jsem byl poprvé po téměř třinácti letech v mém rodném Brně. Směl jsem tam na pouhé čtyři dny, a to jen proto, že za mě urgovalo rakouské ministerstvo zahraničních věcí. V jednu hodinu po poledni jsme pohřbili moji maminku. Okolo páté jsem se šel projít po městě a na náměstí Svobody byla velká manifestace, náměstí do posledního místečka přeplněné. Přesto jsem se dostal až k tribuně, na které stálo a mluvilo také několik mých dávných přátel. A vedle mě se objevil redaktor jedné rakouských novin. To cinkání klíči, ta všeobecná euforie, ta vůle po něčem novém, to nás oba ohromovalo. Přesto: po chvíli se mě vídeňský kolega zeptal, proč taky necinkám klíči, proč se nepodílím na všeobecném nadšení. Působil jsem na něj zamyšleně. A zamyšlený jsem skutečně byl. Nejen kvůli odchodu mé maminky, ale také proto, že jsem si nebyl jist, nakolik je těm lidem kolem mě jasné, kam spějí, co chtějí, co je čeká. Ale ta obrovská vůle po nové kvalitě života, ta byla tady. Přesto jsem za chvíli v tamní cukrárně zahlédl a zaslechl brblající prodavačky, kterým se vůbec nelíbilo, co se na náměstí za výkladem jejich obchodu děje, co odtud slyší...

Vzpomněl jsem si na ony chvíle v posledních dnech, kdy si Česká republika připomínala památné devětaosmdesáté listopadové dny. Ano, na náměstích se odehrály také vzpomínky spojené s úctou k demokracii, s úctou k lepšímu životu, kterého jsme se po listopadu 89 v České republice dočkali. A samozřejmě: nejen tam. V celém bývalém východním bloku, ve sféře dominované Sovětským svazem, se s většími či menšími obtížemi, ale nezadržitelně vyvíjel nový způsob bytí celých společností. A byly a jsou tady také zádrhly: já jsem například rád přijal členství České republiky v Evropské unii, ač jsem si říkal, že to snad ještě trochu mohlo počkat. Nebyl jsem si jist, že je společnost jak ekonomicky, tak duchovně a společensky pro tento krok zralá. A také jsem nebyl šťastný z rozdělení Československa. A vstup do NATO se mně nelíbil a nelíbí dodnes. Ač obranný, je to přece jen vojenský blok. Dnešní členství v NATO a tím pádem i tento způsob přístupu k evropsko-atlantické spolupráci je dnes realitou. Pamatuji se, že i Václav Havel se zpočátku do NATO nehrnul, ale později dokonce patřil k politikům, kteří aktivně souhlasili s bombardováním Srbska. Václava Havla mám rád, ale to mně nezabraňuje připomenout jeho kroky, které rozhodně nebyly mými. A nebyly vlastní dosti velké části české společnosti. Domnívám se, že z toho, co bych eufemisticky označil jako rozpačitost části společnosti ze vstupu do NATO (hodně lidí si přece přálo Evropu bez vojenských bloků), pramení i dnešní až silácké pokřiky proti pomoci Ukrajině.

Důvodů pro ony, jak to nazývám, „silácké pokřiky“ je jistě víc. Vůbec nesouhlasím s tím, že by šlo jen o „putinovce“, kteří mají v současnosti plně zuby militarizace v Evropě a dost intenzivně právě také v České republice. Jistě, jde nám dnes o pomoc napadené zemi. Jenže se nám z takzvaného mainstreamu vytrácí povědomí o tom, že také Ukrajina byla důležitou součástí Sovětského svazu a jako taková by měla výrazně odsoudit počínání jejich, z Ukrajiny pocházejících tehdejších politiků (v době okupace Československa), ba i zcela většinové mlčení obyvatelstva k této okupaci. A ve vývoji vztahů mezi dvěma silnými státy, Ruskem a Ukrajinou, to skutečně vážlo od samého počátku, od roku vzniku ukrajinského samostatného státu. Silně se pro zmírnění napětí (hlavně po roce 2014) angažovali francouzští a němečtí politici a díky nim (německá kancléřka Merkel si tady vysloužila ostruhy) došlo k oběma Minským dohodám a ty měly především zabránit pokračování ozbrojeného konfliktu. Je mi líto, že to musím konstatovat, ale byli to právě ukrajinští politici, kteří i poté přilévají olej do ohně, až do té míry, že jeden z nich v roce před vpádem ruské armády i mimo Donbas obvinil německé politiky de facto „ze zrady Ukrajiny“. Ukrajinská politická „věrchuška“ se stále více odmítala politicky angažovat v dohodě s Francouzi a Němci, přinejmenším na realizaci Minských dohod. Slovní útoky na bývalou kancléřku Merkel jsou ještě dnes v povědomí.

Prezident Zelenskyj je velice elokventní. Je ovšem mluvčím státu, který válčí. A tím pádem se také dopouští nejrůznějších, už dnes dokumentovaných válečných hrůz a nepřipouští demokracii v našem evropském pojetí. Mně je to hrozně líto, protože jsem už na jaře 1992 poznal ve více ukrajinských městech lidi, kterých si vážím, a už tenkrát jsem je sám za sebe přijal do rodiny států osvobozených od jha velkorusismu. Jenže na ruské straně „se nespí“. Ruská politická elita se nesmiřuje s úpadkem vlastní moci a hlavně se cítí ukřivděna. Tady to ovšem potřebovalo a potřebuje něco jako terapii i v politice, nejenom v soukromých životech. A terapie vylučuje zpupnost. A té registrujeme na obou stranách konfliktu více než dost.

V posledních dnech šlo o zabití dvou mužů na polském území. Ještě dnes nejsou zveřejněny závěry z vyšetřování této šílené události. Jenže zpočátku se z Ukrajiny, ale například také z České republiky ozývala osočení ruské strany, že ona překročila hranice svého konání. Jenže se to jeví tak, že tyto hranice (i když možná kvůli technickým nedokonalostem) překročili Ukrajinci. Když to v prvních okamžicích vypadalo na raketu ruskou, přáli si protirušští politikové přinejmenším omluvu prezidenta Putina za smrtelný incident. Když se teď ukazuje, že šlo s největší pravděpodobností o raketu vystřelenou Ukrajinci, měl by se podle mého soudu omluvit Putinovi prezident Zelenskyj za předčasné osočování. Možná by to byl dobrý začátek mírových jednání, první krok k oslabení konfliktu, nabídnutá ruka namísto zpupnosti. Jenže jsem skeptický, že se něčeho podobného dočkáme. Takže nás nadále čekají velké nejistoty, a to není dobré.

Samozřejmě, válka za vlastními hranicemi omezuje možnost demokratického dialogu. Je tomu tak víc v České republice než v Rakousku. V Rakousku je zase více zdrženlivosti v obou směrech. Snad je to do jisté míry stále platícím statuem neutrálního státu. Ale také poklidnějším rakouským vývojem, přinejmenším už od roku 1955.

Už na jaře mě jeden z mých blízkých pražských kolegů, kterého mám rád, s despektem oslovil jako „pacifistu“. Samo označení pacifistou se mně nedotklo, ale ten výraz přitom a zjevný nesouhlas s mými vhledy do situace v Evropě zmítané válkou v její východní části a tím pádem svým způsobem také v její střední i západní části, to mě vedlo k hlubším zamyšlením. A také stále silící pravcová orientace vrcholné české politiky a neschopnost levicovějších sil se tomu postavit. Ale o tom snad až někdy jindy. Každopádně jsem si trochu začal připadat jako divák či spoluúčastník frašky. Pociťil jsem, že nemám možnost přispět k jejímu rozuzlení. Poněkud jsem se stáhl do ústraní, ale svůj fejetonek do „Kulturního klubu“ jsem dnes rád napsal.

Sicílie, 19. listopadu 2022

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Vzácná madona ze 14. století rozšířila sbírky Národní galerie

Národní galerie Praha (NGP) bude restaurovat madonu ze 14. století, kterou letos koupil stát od soukromého majitele za 4,5 miliónu korun. Po restaurování ji galerie vystaví v Anežském klášteře. Autorství plastiky nazvané *Madona na andělské trůnu z Havraně* připisují odborníci Mistru Bečovské madony, dílo pochází asi z šedesátých let 14. století. Socha v minulosti podle NGP zřejmě patřila sudetským Němcům. „Bohemika se na uměleckém trhu moc neobjevují. Pokud ano, je to často v zahraniční nebo v aukci, a tam si nelze dílo prostudovat. O to víc pro nás byla možnost madonu prozkoumat, zjistit, z jaké je doby, tak zásadní,“ řekla ředitelka Sbírkového starého umění Olga Kotková. Pokud se objeví bohemikum z druhé poloviny 14. století, ceny jsou astronomické, doplnila.

V roce 2019 se ve Francii objevila desková malba, která byla připisovaná Mistru vyšebrodského oltáře. V aukci, které se účastnila i NGP, ho za 6,2 miliónu eur (tehdy přes 158 miliónů korun) vydražilo Metropolitní muzeum v New Yorku. „Když vidíte tyhle cenové relace, dá se říci, že jsme plastiku zakoupili za příznivou cenu,“ doplnila Kotková. Socha se v 19. století podle ní nacházela v kostele sv. Vavřince v Havrani u Mostu. NGP jméno majitele, od něhož ji koupila, nezveřejní.

Pražský hrad: Výstava věnovaná státním vyznamenáním

Na Pražském hradě byla otevřena nová stálá výstava, která se věnuje historii i současnosti státních vyznamenání. Podle prezidenta Miloše Zemana s ideou vzniku muzea, které by se věnovalo nejvyššímu státnímu vyznamenání, tedy Řádu bílého lva, přišel již na počátku 20. let minulého století Jiří Guth-Jarkovský, který na Pražském hradě působil jako ceremoniář a navrhl statut řádu.

Podle mluvčího hradní kanceláře Víta Nováka je výstava věnovaná i držitelům státních vyznamenání nebo historii samotné hradní kanceláře a organizací, které jsou k ní přidruženy. V rámci muzea je tak k vidění i místnost, která se věnuje prvnímu československému prezidentu Tomáši Garrigueovi Masarykovi, nebo část, ve které je nábytek z pracovny prvního českého prezidenta Václava Havla.

Výstava k nedožitým sedmdesátinám Mira Žbirky

V historické budově Národního muzea v Praze je nově otevřena výstava *Miro Žbirka: Roky a dni*. Připomíná nedožitě sedmdesáté narozeniny česko-slovenského zpěváka Mira Žbirky. Přibližuje jeho životní i profesní milníky obrazem a různými předměty, které se k daným obdobím vážou.

„V době vydání alba *Posledné věci*, což bylo letos v květnu, se k mně ze tří stran dostal stejný nápad – uspořádat k nedožitým sedmdesátinám Meko výstavu. Přišli s ním lidé z pražského Popmusea, ředitel Slovenského domu v Praze Vlado Skalský a ředitel Českého muzea hudby Emanuele Gadaleta. Na přípravu jsme měli velmi málo

času, a tak jsem celé léto dávala dohromady předměty,“ řekla Katka Žbirková, vdova po Ioni v listopadu zesnulém zpěvákovi.

Pro návštěvníky výstavy je připraveno dvacet osm panelů s různými exponáty. Kromě fotografií jsou k vidění Žbirkův gramofon z mládí, cena Anděl, jeho kožená bunda, brýle či klávesy, na které skládal. Návštěvníci si na ně budou moci zahrát.

„Když jsem výstavu chystala, otevřela jsem krabici po Meko mamince. On sám ji nikdy neotvíral, tvrdil, že by se jenom dojímal. Vypadly z ní různé fotky, které na výstavě jsou, a mimo jiné i dopis Meko ze Švýcarska, kde ve svých šestnácti letech koncertoval. Vysvětluje v něm své mamince, proč by se o něj neměla bát. Ten dopis je na výstavě také,“ dodala Žbirková.

Výstava je otevřena do konce letošního roku. (mk)

JUBILEA

David Černý (* 15. 12. 1967, Praha)

David Černý je znám především jako tvůrce různých kontroverzních a provokativních plastik. V letech 1988-1996 vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, obor design, později sochařství, ateliér Kurta Gebauera, a je laureátem Ceny Jindřicha Chalupického, grantu Nadace Pollocka a Krasnerové a ceny na bienále v Kortrijkku.

David Černý je na rozdíl od většiny současných výtvarných umělců mediálně viditelnou osobností české kultury. Nejčastěji vytváří figurativní sochy určené pro veřejný prostor. Daleko více než řešení autonomních estetických problémů ho však lákají intervence do společenských vztahů a animace prostoru sdělovacích prostředků.

Více než škola však pro něj bylo rozhodující prostředí nezávislé kulturní scény konce osmdesátých a počátku

David Černý: *Metalmorphosis*, 2007, nerez ocel, motory, elektronické ovládání, voda

devadesátých let. Podílel se na aktivitách Bullshitfilmu, s přáteli vytvářel krátkodobé instalace a performance na pomezí večírku a uměleckého díla. Vystavoval na výstavách pod bývalým Stalinovým pomníkem a vytvořil létající dolary pro Muzeum Andy Warhola v Medzilaborcích. První větší veřejný ohlas měla jeho socha kráčejícího trabantu umístěná na Staroměstském náměstí (1990). Celonárodní diskusi pak rozpoutal *Růžový tank* neboli přemalování vojenského tanku, který sloužil jako památník sovětské armádě, na růžovou barvu (1991). Ve své době se jednalo o ojedinělou, politicky motivovanou uměleckou akci s velkým mediálním dosahem. Rozbouřit veřejné mínění se Černý pokusil i svou mystifikační akcí Den zabíjení v Madridu a v Londýně v rámci festivalu Edge 92. Výstava ve Špálově galerii v Praze v roce 1993 završila první tvůrčí období Davida Černého. Představil zde mimo jiné sérii *Kitů*, předimenzované pistole poprvé použité ve Dni zabíjení, a instalaci *Malost* z roku 1991.

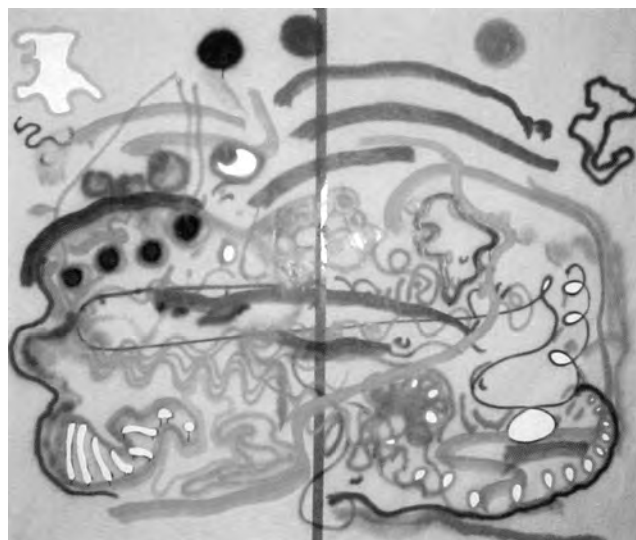
V letech 1994-1996 žil David Černý v New Yorku, nejdříve jako rezident programu P.S. 1 a posléze Whitney Studio Programu. Vystavoval v galerii Ronalda Feldmana a účastnil se putovní výstavy *Beyond Belief*, setkání s realitou americké umělecké scény však na něj měly spíše negativní dopad. Po návratu do Prahy začíná spolupracovat s filmem a současně rozvíjí motiv obřího batolete umístěného na fasádu architektury, který pocházel již z amerického období. Deset *Miminek* se mu v roce 2001 podařilo dlouhodobě umístit na Žižkovský televizní vysílač.

Od konce devadesátých let David Černý realizoval několik velkých projektů do veřejného prostoru. Patří se v pražské Jilské ulici trvale umístěný *Viselec* (1996), *Sv. Václav* v pasáži Lucerna (1999) a patří sem i série bronzových modelů z historie českých dějin *Český betlém*, trvale umístěných v pavilonu Škody v automobilovém muzeu ve Wolfsburgu.

Metodou Davida Černého je často provokace veřejnosti a testování estetických i společenských limitů, díky čemuž zůstává řada jeho finančně náročnějších projektů ne realizována. Výčet uskutečněných děl tohoto charakteru po roce 2000 obsahuje interaktivní fontána v Hergetově cihelně, autobusovou zastávku v Liberci nebo hlavou přístupné zadky v exteriéru galerie Futura. Novinkou mezi díly je vůbec první punkový pomník hlavního města. Byl odhalen v červnu 2022 u příležitosti čtyřiceti let působení skupiny Visací zámek. Podle Černého má připomínat kiosk, kterému se říkalo stánek U Johna Debila. Od podzimu 2022 na budově Fragment v Karlíně je instalovaná obryně *Lilith*, blyštivá socha ženy, která váží 35 tun, měří 24 metrů a má pohyblivou hlavu.

Alfréd Symůnek (* 8. 12. 1977, Praha)

Alfréd Symůnek navazuje tam, kde ostatní skončili. Vidíme vliv mnoha autorů, mnoha „ismů“, které reinterpretuje s dávkou ironie, nadsázky a vtipu. Tímto nadhledem odhaluje meze každé víry, každého dogmatu, kterým se často umělecké směry stávají. Přes svou přímou a antiteoretickou polemizuje s neustálou tendencí lidí lpět na názorech a dožadovat se patentu na pravdu. Těžko nás dnes může něco překvapit, šokovat, přesto se to Symůnkovi daří, například když tělo pojímá jako soubor částí, bez výrazu tváře, bez psychologického aspektu. Na plátnech tak rozehrávají své příběhy v podivném bezčasí odosobněná, psyc-

Alfréd Symůnek: *Bez názvu*, 2003

delická těla. A právě toto vnitřní nekomplikovanost subjektů je zároveň zdrojem nevázanosti a radosti.

Alfréd Symůnek studoval malířství na Fakultě výtvarných umění VUT v Brně v ateliéru Martina Mainera (1998-2004). V roce 2004 získal Cenu Josefa Hlávky. Důležitým zlomem pro malíře byl rok 2009. Na svých internetových stránkách píše o významném obraze z tohoto období: „Důležitým pro mě byl *Autoportrét se psím tělem* (2009, olej na plátně, 150 × 150). Zobrazuje blázna na lodi osudu, na lodi, kde nejde změnit kurs, avšak dá se jít na příď a podívat se, kam člověk-zvíře směřuje.“

Kateřina Šedá (* 12. 12. 1977, Brno)

Kateřina Šedá absolvovala pražskou Akademii výtvarných umění v ateliéru Grafika II u profesora Vladimíra Kokošli. V roce 2005 získala Cenu Jindřicha Chaloupeckého za projekt *Je to jedno*. Kateřina Šedá se zaměřuje na sociálně laděné happenings a experimenty mající za cíl vyvést zúčastněné ze zažitých stereotypů nebo ze sociální izolace. Pomocí jejich vlastní (vyprovokované) aktivity a díky novému využití všedních prostředků se pokouší probudit trvalou změnu v jejich chování. Svým uměním se snaží měnit věci kolem sebe, zajímají ji vztahy, lidé a překážky mezi nimi. Je autorkou řady veřejných realizací v České republice i v zahraničí a v pořadí druhým českým umělcem, který měl sólovou výstavu v Tate Modern v Londýně (2011), je také držitelkou několika prestižních ocenění. Za publika-

Kateřina Šedá: *Furt dokola*, 2008

ci *Brnox* získala v roce 2017 cenu Magnesia Litera. V září stejného roku i cenu Architekt roku 2017 udělovanou za „inovativní přístup k architektuře v Česku a její popularizaci“. Je také vítězkou otevřené soutěže na návrh projektu pro Česko-Slovenský výstavní pavilon v Benátkách 2018.

Dílo *Šedé* je obecně, dokonce mezinárodně velmi dobře srozumitelné – *Šedá* dosáhla v krátké době mezinárodního uznání.

VZPOMÍNKA

František Vobecký (9. 11. 1902 – 13. 4. 1991)

Františka Vobeckého včleňuje do dějin českého moderního umění tvorba z let 1926-1938, tedy z doby jeho mládí. Vobecký se dostal k výtvarnému umění dost neobvyklou cestou. Původním povoláním byl krejčí a pracoval ve slavných pražských módních salonech Rosenbaum a Podolská. Současně ale projevoval výrazný výtvarný talent.

V letech 1923-1926 navštěvoval večerní kurzy kreslení a krátký čas svého života strávil v Paříži na Académie Colarossi a na Académie de la Grande Chaumière. Tuto cestu můžeme z velké části považovat za studijní pobyt, kde se František Vobecký seznamoval s moderním uměním a zároveň tak neustále zdokonaloval své malířské znalosti a dovednosti.

Po návratu se Vobecký začal postupně prosazovat na pražské výtvarné scéně, a to nejen jako malíř, ale i jako fotograf. Od roku 1928 vystavoval se Spolkem výtvarných umělců Mánes, v roce 1931 se stal jeho řádným členem. Programově se přihlásil k surrealismu. Po roce 1936 po-

zadí začal přetvářet akvarelovými barvami na poeticky tajemné prostředí. Používal přitom surrealistickou techniku dekalku.

Mezi lety 1964 a 1976 působil také jako externista na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde přednášel studentům stříh.

Vlastimil Rada (5. 4. 1895 – 22. 12. 1962)

Vlastimil Rada byl český grafik, malíř (zejména krajinář), ilustrátor a spisovatel. Byl žákem grafické školy Švabinského, prof. Preislera a Štursy na Akademii výtvarného umění v Praze. Byl krajinářem, figuralistou, ilustrátorem a karikaturistou. Roku 1913 pobyl krátce v Paříži. Krajina kolem Železného Brodu ho za války přiblížila k Slavíčkovu směru. Z této doby pocházejí hlavně jeho krajinné akvarely. Od roku 1915 vystavoval v Mánesu.

Působil jako profesor ve speciální malířské škole na Akademii výtvarných umění v Praze v letech 1946-1962, v letech 1945-1958 zde vedl také grafickou speciálku. Byl členem, předním teoretikem a výtvarníkem Umělecké besedy v Praze v letech 1913-1920, členem SČUG Hollar. Pomáhal formulovat program obrozeného Výtvarného oboru Umělecké besedy.

Řadu let úzce spolupracoval se spisovatelem Jaroslavem Žákem. Mimořádný význam mají kresby ke knize Jiřího Horáka *Humor, vtip a satira v české lidové písni* (Sfinx, 1947), tvořící souhrn všech jeho typických motivů, glosujících život a zvyky českého venkova. Ilustrátorsky spolupracoval s časopisy *Šibeničky*, *Rozpravy Aventina* ad. Byl spoluautorem humoristických povídek, publikoval články a úvahy o umění a umělcích a příležitostně i o vlastní tvorbě.

Jiří Kemr (9. 8. 1921 – 26. 12. 1992)

Jiří Kemr byl keramik a sochař, pedagog, zakladatel keramické huti v Kunštátě. V letech 1935-1938 studoval na Státní odborné škole keramické v Praze u profesora V. Vokálka a J. Znoje, roky 1938-1941 strávil na Uměleckoprůmyslové škole u profesora Laudy. V roce 1941 absolvoval stipendijní pobyt v hrnčířské dílně V. Opatrného v Týništi. Na Akademii výtvarných umění v Praze pokračoval ve studiu u O. Španiela v letech 1945-1948. V roce 1945 se přestěhoval do Karlových Varů. V letech 1947-1956 byl návrhářem a ředitelem porcelánky Bohemia ve Staré Roli, v letech 1949-1951 byl ředitelem Odborné školy pro průmysl porcelánový, později přejmenované na Vyšší průmyslovou školu keramickou. Zúčastnil se 2. výstavy malířů a sochařů Karlovarska, která se konala v srpnu roku 1949 v Galerii umění v Karlových Varech. Zároveň to byla jeho souborná výstava. V Praze se zúčastnil výstav v Uměleckém průmyslovém muzeu v letech 1942, 1943 a 1945. Toto muzeum má ve svých sbírkách asi padesát jeho prací.

V Karlových Varech byl Jiří Kemr členem skupiny umělců, která pracovala na výtvarných dílech pro Kulturní dům v Ostrově nad Ohří nebo do Havířova. Kromě Jiřího Kemra patřili do skupiny např. Václav Lokvenc, Jiří Dvořáček, Jiří Janda, Milan Kraus.

Jiří Kemr vytvořil pro penzion Pasteur figurální reliéfy *Objev karlovarských pramenů*, pro karlovarské podniky dekorační umělecké práce a práce ze skla. Pro karlovarské divadlo provedl několik výprav pro divadelní hry a balet. Z Karlových Varů se Jiří Kemr přestěhoval do Brna. Od

František Vobecký: *Klečící*, tužka, papír

roku 1965 až do roku 1987 byl Jiří Kemr ředitelem Ústředí uměleckých řemesel v Kunštátu na Moravě. Založil zde galerii a keramickou školu. Kunštátskou keramiku oceňovali po celém světě. Ve volné tvorbě se nejvíce věnoval sochařství, nejraději dělal sovy. Zastoupen je ve sbírkách v Itálii, Maďarsku, Belgii a Polsku. Výstavy měl v Mexiku, Německu, Itálii, Maďarsku a Polsku. Obdržel ocenění v řadě zemí, např. na Světové výstavě keramiky v Turecku.

Akademický sochař a keramik Jiří Kemr přišel v šedesátých letech minulého století s myšlenkou vyrábět v Kunštátě užitkovou, bílo-režnou keramiku. Tradice hrnčířského řemesla je na Kunštátsku starší více než 400 let. Dodnes je v Kunštátě a okolí keramických dílen více než jinde na tak malém území.

Firma **Studio Keramika s. r. o.** vznikla v roce 1994 po rozdělení keramické dílny, která vyráběla v prostorách bývalé keramické hutě Ústředí uměleckých řemesel v Kunštátě. V této dílně vytrvali a nepodlehli pomíjivým výstřelkům na keramickém trhu a stále vyrábějí dnes již tradiční kunštátskou keramiku. Ta je známá kombinací režného střepu a bílé glazury. Povrchem prokvétají charakteristické černé tečky. Je to užitková kamenina, dvakrát pálená, s glazurou pak na teplotu vyšší než 1 200 °C. Veškeré výrobky vycházejí ze šikovných rukou uměleckých keramiček.

Dílnu vedl od založení firmy v roce 1994 až do roku 2016 mistr uměleckého řemesla, keramik **Vlastimil Vlasák**. Ve šlépějích svého mistra ve výrobě dál pokračuje **Irena Rampulová**.

František Kobliha (17. 11. 1877 – 12. 12. 1962)

František Kobliha byl nejdůslednější český symbolista, malíř, grafik a uměnovědec. Soustředil se především na grafi-

František Kobliha: z cyklu *Kosmické vize*, 1946, litografie, papír

ku. Jeho nejoblíbenější technikou se stal dřevoryt, v němž dosáhl ve své době v českém prostředí bezkonkurenční řemeslné virtuozity.

Vystudoval UMPRUM a AVU v letech 1901-1905 u Františka Ženiška. Od roku 1901 se jeho práce objevovaly v časopise *Zlatá Praha*, do povědomí vstoupil brněnskou výstavou (1910) se skupinou Sursum, stal se jeho prvním předsedou. Od roku 1923 byl i členem skupiny Sdružení českých umělců grafiků Hollar, které od roku 1934 i předsedal. Vytvářel knižní a užitou grafiku.

Jakub Obrovský (23. 12. 1882 – 31. 3. 1949)

Jakub Obrovský byl moravský sochař, malíř, grafik a spisovatel. V roce 1897 odjel do Prahy. Studoval na umělecko-průmyslové škole v Praze u Celdy Kloučka, E. K. Lišky, K. V. Maška a Stanislava Suchardy (1897-1901). Ve studiu pokračoval na Akademii výtvarných umění u Maxe Pirnera (1901-1904), kde se roku 1919 stal profesorem a ve druhé polovině třicátých let jejím rektorem. V letech 1905-1906 nastoupil vojenskou prezenční službu. V roce 1907 získal Hlávtkovo stipendium, v říjnu odjel do Itálie. V Římě se setkal se Štursou a Nejedlým, společně odjeli na poloostrov sv. Magdalény. V roce 1908 se vrátil do Prahy, najal si ateliér na Karlově náměstí. V roce 1914 měl soubornou výstavu v Obecním domě. V roce 1921 byl jmenován (spolu s Hynaisem, Kafkou, Mařatkou, Myslbekem, Štursou a Švabinským) řádným členem pařížského Salonu. Roku 1936 odmítl účast na výtvarné soutěži olympijských her v Berlíně. Byl jedním z iniciátorů boje proti zneužití olympijských her nacistickým Německem. Byl zvolen předsedou výboru pro uspořádání Lidových her na Strahově, stal se předsedou Výboru na obranu Španělska. Patřil k organizátorům výtvarného a společenského života (Sdružení výtvarných umělců moravských v Hodoníně – zakládající člen, Jednota umělců výtvarných, vídeňský Hagenbund, Umělecká beseda, Mánes).

Jako malíř vyšel z akademicko-symbolistního směru, následoval vzor Jana Preislera. Zaměřoval se na dekorativní nástěnnou malbu. V 1920 navrhl plakát VII. všesokolského sjezdu. Dále si oblíbil ženské figurální motivy a portréty. Od dekorativního malířství se pak vrátil zpět ke svým olejovým obrazům a stává se přívržencem výtvarné neoromantiky, odchován v novém moderním názoru na barvu.

Sochařství se soustavně začal věnovat nejdříve výzdobou náhrobků (například portrét Svatopluka Čecha na Vyšehradském hřbitově). Ve dvacátých letech se přiklonil k sochařskému vzoru Antoina Bourdella; kromě soch žen (například *Tanečnice*) rád portrétoval významné osobnosti české kultury, dochovaly se vesměs busty v životní velikosti: Vojtěch Hynais (1925), Josef Mánes (1938) nebo Božena Němcová (1941). Dále tvořil sochy sportovců a plastiky inspirované antickými motivy. Je autorem sochy *Vrhač oštěpu / Vraždicí Odysseus* nebo sochy vzbouřeného sedláka z Památníku selských bouří v Chlumci nad Cidlinou. Podílel se také na ilustracích pohádek a na tvorbě prvních československých poštovních známek (série *Legionářské známky* v roce 1919 nebo *Hospodářství a věda* v roce 1920).

Během svého života získal celou řadu oficiálních ocenění, např. I. cena Akademie věd a umění (1942) za dosavadní uměleckou činnost.

Gustav Macoun: *Zasněžená krajina*, olej, plátno

Gustav Macoun (18. 12. 1892, Praha – 17. 10. 1934, Praha) Již v chlapeckých letech se projevovalo jeho nadání, které vede hocha z chudé rodiny k malířství, jemuž se krátce učí u Václava Jansy a s jeho doporučením u Aloise Kalvody a Antonína Slavíčka na pražské akademii. Jeho hlavním působištěm byl Český ráj, Kameničky a Českomoravská vysočina. Byl impresionistou a oddaným následovníkem Antonína Slavíčka. Macounovo dílo je neobvykle početné, nestejných kvalit, v jehož souhrnu lze nalézt vzácně krásná díla. Maloval zejména podzimní a zimní melancholické krajiny. Zvláště se mu dařila malba stromů a kombinace zasněžených ploch s hrou oblaků, především v době předjaří a tání.

Květa a Jitka Válový: Originální a svérázné umělkyně z dělnického Kladna

Výtvarnice Květa a Jitka Válový spolu prožily celý život. Nikdy se neprovdaly, zůstaly svobodné a bezdětné. Květa malovala v patře, Jitka v přízemí jejich domku. S nevšedním zaujetím si dělaly své, bez ohledu na tísnivou, zoufalou dobu, promítající se do jejich obrazů.

Sestry Květa a Jitka Válový se narodily 13. prosince 1922 v Kladně. V osmatřicátém roce nastoupila Jitka na sklářskou školu v Železném Brodě. Květa musela zůstat doma, protože pro maminku poté, co zemřel její manžel, by to byla příliš velká finanční zátěž, a tak navštěvovala rodinnou školu, kde se učila domácím pracím. Za okupace byly totálně nasazené v ocelárnách Poldi Kladno (1942-1945), Jitka jako soustružnice, Květa jako frézařka. Prostředí hutí je ovlivnilo a inspirovalo. Jitka vedle toho ještě jezdila do Prahy, kde studovala soukromou školu grafika Jaroslava Švába. Ve fabrice jí hlavní inženýr, který byl Němec, povolil, že může chodit jen na noční směny, aby mohla dojíždět do školy. Jitka vždy obdivovala pohyb, Květu zase fascinovala ohromná hmota, s níž se v ocelárnách pracovalo. Po válce studovala Jitka na VŠUP u Josefa Kaplického, Květa navštěvovala soukromou školu. Po roce obě přestoupily do ateliéru Emila Filly. Mezi jejich spolužáky patřili Libor Fára, Vladimír Jarcovják či Karel Vaca. A když komunisté vyhodili Františka Tichého, přešel k nim Zbyněk Sekal nebo Stanislav Podhrázký.

Byly členky skupiny Trasa 54, u jejíhož zrodu stál jejich spolužák Čestmír Kafka. Jednalo se zprvu o absolventy Fil-

Květa Válová: *O zítřku nic nevím*, 1968

lova ateliéru, ale pak k nim přibyli posluchači z jiných ateliérů včetně budoucích sochařů – Olbram Zoubek, Zdeněk Šimek, Vladimír Preclík. Spolužáci a kamarádi se snažili držet pohromadě a vzdorovat totalizujícím tlakům a tendencím v umění. Vystavovali tam, kde to moc neprovokovalo, většinou v závodních klubech.

Sestry vystavují od roku 1957, samostatně od roku 1958. V šedesátých letech, kdy se poměry pozvolna uvolňovaly, se s Trasou zúčastnily několika skupinových výstav. V roce 1966 měly samostatnou bilancující výstavu v pražské Galerii Václava Špály. Jitka se účastnila International Art Festival v Los Angeles, Květa vystavovala v Tokiu. Okupace v srpnu 1968 je velmi zasáhla. Za husákovské normalizace nemohly v oficiálních galeriích vystavovat ani prodávat. Žily a malovaly na Kladně, v určité izolaci, stranou dění. Jezdila za nimi Ester Krumbachová, s níž si dobře rozuměly už od padesátých let. Z výtvarníků se u nich zastavoval Jiří Sopko. Jitka s Květou o emigraci vážněji neuvažovaly, i když nabídky měly. Nechtěly opustit maminku a taky nevěděly, jestli by byly schopny v cizině pracovat.

Mezníkem byl až třiaosmdesátý rok, kdy jim Jana a Jiří Ševčíkovi uspořádali velkou výstavu v Chebu. S kurátorskou pečlivostí pátrali po jejich zapomenutých obrazech, vše zdokumentovali a připravili. Šedesátileté malířky byly „objeveny“. Expozice přitáhla pozornost i mladé generace. Překvapení návštěvníci zjišťovali, že sestry vytvořily originální, pozoruhodné dílo. Putovali za nimi do dalších regionálních galerií, kde tehdy jedině mohly vystavovat (Ostrov nad Ohří, Roudnice nad Labem).

Po sametové revoluci se „Válovky“ dočkaly satisfakce, i když na oficiality si nikdy nepotrpěly. V roce 1994 obdržely prestižní Herderovu cenu ve Vídni.

V roce 2000 se konala ve Veletržním paláci rozsáhlá retrospektiva sester Válových, kterou připravila Marie Klimešová. Pozdní sláva přiváděla Jitku do rozpaků. Vždy to však brala jako ocenění i pro Květu.

V roce 2002 obě sestry obdržely cenu Ministerstva kultury ČR za přínos v oblasti výtvarného umění a architektury. Galerie Pecka jim vydala výpravnou monografii. V roce 2007 dostala Jitka medaili ministra kultury Artis Bohemiae Amicis a opravdu ji potěšila gratulace k jejím 85. narozeninám od Václava Havla.

Jitka Válová: *Beznadějné šeré ráno*, 1969

Jitka († 2011) a Květa († 1998) Válovy získaly ocenění Dámy české kultury. Vyznamenání in memoriam jim udělil ministr kultury Antonín Staněk v rámci 13. ročníku mezinárodního festivalu Mene Tekel. Medaili s odznakem za malířky převzala 24. února 2019 Marie Vydrová, zástupkyně rodiny sester Válových.

Malířky-dvojčata Válovy jsou ojedinělým úkazem na české i světové výtvarné scéně. Patřily k nejvýznamnějším českým výtvarníkům své generace a zároveň celý život stály mimo dobové trendy. V šedesátých letech expresivní,

„temné a houževnatě konstruované“ (J. Chaloupecký) obrazy obou sester upoutávaly pozornost historiků umění i kritiků. Tehdy měly první a poslední výstavu v Praze.

Obě malířky se staly již za svého života svým způsobem legendami, ať už pro svébytnou tvorbu zcela ojedinělou monumentálním měřítkem expresivních pláten, nebo svobodný, nesentimentální způsob života. V sedmdesátých letech patřily k okruhu neoficiálního umění. Kladenská periferie izolovaná od Prahy poznamenala jejich život dlouhou existenční tísň.

Jitka Válová v rozhovoru pro *Týden* poznamenala se svým osobitým vtípem, že po roce 1989 bylo těžší malovat: „Vždycky je snazší malovat proti něčemu. Komunismus byl větší bič, protože mě hrozně sral.“ Za své malířské dílo získaly několik ocenění a jejich obrazy se od začátku devadesátých let staly součástí mnoha významných českých i zahraničních výstav. Tvorba Jitky a Květy Válových bez jakýchkoliv pochyb patří do kontextu moderního evropského umění.

Režisérka Ester Krumbachová o obou sestřích napsala asi nejdojemnější vyznání: „Jim jsem psávala a říkala věci, které by nikdo jiný nepochopil. Nepřijmul. Ony nikdy neměly co ztratit. Nikdy s ničím a s nikým nekolaborovaly. Stačilo jim malovat, což byl někdy problém, protože si postupem času byly nuceny obstarat brýle. Jedny. Pak si je půjčovaly. Někdy...“

V krátkosti

1. 12. 1847 se narodil **Antonín Chittussi**, malíř († 1. 5. 1891) – 175 let.

17. 12. 1887 se narodil **Josef Lada**, malíř († 14. 12. 1957) – 135 a 65 let.

31. 12. 1927 zemřel **Josef Ferdinand Hetteš**, malíř a ilustrátor, spoluzakladatel spolku Mánes (* 12. 1. 1864) – 95 let.

ARCHITEKTURA & DESIGN

Grand Prix Architektů získal projekt pražské Kunsthalle

Hlavní cenu soutěže Grand Prix Architektů – Národní ceny za architekturu pro rok 2022 získal projekt pražské Kunsthalle. Návštěvníci tu najdou tři galerijní prostory, design shop, bistro i kavárnu s terasou a výhledem na Petřín a Pražský hrad. Přestavba bývalé trafostanice na místo pro výstavy a další kulturní projekty je dílem autorů Jana Schindlera, Ludvíka Seka a Zuzany Drahotové ze společnosti Schindler Seko Architekti. Vítězové dostali během ceremoniálu ve Veletržním paláci cenu v podobě velké modré kostky. Cenu za celoživotní dílo, a tedy velkou červenou kostku, obdržel Václav Aulický. Tuto cenu uděluje rada Obce architektů.

Mezi práce Václava Aulického patří mimo jiné televizní věž na pražském Žižkově. V jeho pracích je patrný zájem o soudobou světovou architekturu i úcta k velkému dědici českého funkcionalismu, uvedli pořadatelé ceny.

Samotný název Kunsthalle Praha připomíná multikulturní kořeny Prahy. Ta byla v 19. století i v celé první polovině 20. století kulturní křižovatkou Evropy. A to i díky sou-

žití Čechů, Němců a židovské komunity. Proto návrat k německému termínu „kunsthalle“. Tzv. kunsthalle vznikly již koncem 18. století, byly považovány za prostory, kde se konají krátkodobé výstavy soudobého umění.

Nebesys

Nebesys je unikátní transparentní střešní systém. Jedná se o první systém na světě, který dokáže proměnit šikmou střechu – k nerozeznání od běžné střechy – v kompaktní průhlednou plochu s panoramatickým výhledem do exteriéru, a díky tomu zajišťuje nadstandardní prosvětlení interiéru. To vše při zachování soukromí uvnitř budov. Za myšlenkou stojí architekt **Přemysl Kokeš**, který po absolvování Vysoké školy uměleckoprůmyslové dosáhl za dvacet let činnosti mnoha ocenění. Je také předsedou představenstva společnosti Nebesys Team, a. s., a neúnavným vizionářem, inovátorem a lídrem projektů.

Na krov se pomocí speciálních profilů osazuje sklo. „Nad sklem jsou ale ukotveny latě, které nesou naše magické tašky. Ty jsou z perforovaného plechu, který je tvarován a barven podle skutečných keramických nebo jiných

střešních krytin," popisuje architekt Kokeš. Celý vynález vznikl tak, že klient chtěl dostat do podkrovní světlo. Odbor památkové péče zase chtěl chránit střešní krajinu. Systém Nebesys byl poprvé použit v Litomyšli před jedenácti lety a později instalován také v Mikulově na střeše Hotelu Desatero, kde byl dosud v tichosti od roku 2019 testován.

V krátkosti

6. 12. 1737 byla dokončena stavba kostela sv. Mikuláše na Starém Městě pražském podle projektu K. I. Dienzenhofera.

VÝSTAVY

Výstava *Sochy z hlíny*

Ve Šternberském paláci probíhá výstava nazvaná *Sochy z hlíny*, která představí italské plastiky z terakoty z doby 15. až 19. století. Národní galerie Praha je vybrala ze svých sbírek a v jednom ze svých paláců na Hradčanském náměstí je představuje do 26. března. Mezi exponáty je třeba i posmrtná maska či terakotové portréty aristokratů.

Sochy z hlíny se vytvářely již od starověku a vzestup tento materiál zažil v 15. století a počátkem 16. století. Důvodem byla dostupnost hlíny, relativně snadné a rychlé opracování a bohaté možnosti finální úpravy povrchu. Těšila se velké oblibě především ve Florencii, která v té době patřila k nejbohatším městům v Evropě.

Výstava *Josef Mysliveček, detto Il Boemo*

V nově zrekonstruovaném barokním Clam-Gallasově paláci na Mariánském náměstí v Praze je možné navštívit výstavu *Josef Mysliveček, detto Il Boemo (1737–1781)*, která seznamuje návštěvníky se skladatelovým životním příběhem a tvorbou. Přenáší je do světa 18. století a představuje jim Prahu, ze které Mysliveček odešel, aby se mohl stát operním skladatelem, a Itálii, ve které se stal Il Boemem. Zajímavé obrazové materiály představují Itálii Myslivečkovy doby a seznamují se světem a zvyky zadavatelů jeho oper, s výchovou a s osudy kastrátů, ukazují dobrodružství tehdejšího cestování a přibližují problémy života tehdejších umělců a jejich sociální statut.

Součástí jsou filmové kostýmy a paruky ušité pro film *Il Boemo* režiséra Petra Václava, kde Josefa Myslivečka hraje Vojtěch Dyk.

Na výstavě je také možné zhlédnout a zaposlouchat se do několika Myslivečkových árií. Hudební zážitek je doprovázen projekcí natočených skladeb pro film *Il Boemo* v kostýmech při svitu svíček. Nahrávka vznikla ve spolupráci s barokním orchestrem Collegium 1704 pod taktovkou Václava Lukse a vystupují v ní přední světoví sólisté jako Philippe Jaroussky, Raffaella Milanese, Emöke Baráth, Krystian Adam, Sophie Harmsen a další.

Výstava bude otevřena do 29. ledna 2023. (mk)

Saudek: *Muriel a andělé* a další poklady

Galerie Tančící dům v Praze vystavuje originální kresby komiksu *Muriel a andělé*, který Kája Saudek vytvořil podle scénáře Miloše Macourka. Po desítky let ztracené originální podklady tohoto zásadního díla českého komiksu se po dlouhých letech soudních sporů konečně dostaly v celistvé podobě zpět do rodinné sbírky Saudkových.

130 původních kreseb komiksu *Muriel a andělé* představují autorovi dědicové úplně poprvé ve druhém pod-

zemním podlaží Tančícího domu v Praze. Kromě tohoto pokladu českého komiksu jsou součástí výstavy také desítky originálních maleb a grafík, vystavených v přízemí a prvním podzemním podlaží, které patří k tomu nejlepšímu, co Kája Saudek kdy vytvořil.

Komiks *Muriel a andělé* má v českém umění a kultuře jedinečné místo. Kája Saudek, nekorunovaný, ale nezpochybňovaný král českého komiksu, jej vytvořil podle scénáře Miloše Macourka. Příběh krásné a odvážné Muriel, jejích mocných soupeřů z budoucnosti i proradných současníků v čele s generálem Xeronem měl být honosnou předehrou kolosálního díla: plány autorů zahrnovaly celý tučet rozsáhlých kreslených příběhů.

Komiks bývá považován za autorův mistrovský kus. „Mělo to být vpravdě veledílo. Komiks samotný, v západních produkcích obvykle tvořen celými týmy kreslířů a letteristů, měl vytvořit Kája sám, dle Macourkovy scénaristické předlohy. O jeho úspěchu neměli pochybností, a tak hned plánovali také filmové zpracování,“ přibližují podle vzpomínek pozadí vzniku komiksu kurátoři výstavy a dodávají: „Na knize Kája pracoval den co den, celý rok: vždyť první díl, *Muriel a andělé*, tvoří 130 kolorovaných obrazů s precizní a detailní perokresbou!“

Osud tomu však chtěl jinak. Euforii pražského jara, v níž Saudek s Macourkem sprádali své plány na budoucnost, zarazil vpád armád Varšavské smlouvy a tvůrčí volnost normalizace. Použitý výtvarný formát, výrazy a podoby postav, vtipné skryté významy kreseb, ale především evidentní odkaz na západní kulturní kontext se tak staly nastupujícímu režimu trnem v oku. Přestože publikace komiksu byla dávno domluvená a odsouhlasená, najednou bylo všechno jinak a režim vydání komiksu zamítl.

Originální kresby prvního dílu plánované epeje o Muriel, přes 130 velkých a těžkých papírových listů, skončily před plánovaným vydáním v nakladatelství či tiskárně, kde se po nich po čase slehla zem. Dokončený druhý díl, *Muriel a oranžová smrt*, Saudek už do tisku ani neodevzdal, a tento kolosální projekt tak byl ukončen ještě dřív, než pořádně začal.

Osud však tomuto komiksu připravil další příběh, který by sám vydal za román: o dvacet let později se jako zázrakem objevily tiskařské podklady připravené v roce 1969 k původnímu plánovanému vydání. Komiks tak v roce 1991 mohl konečně vyjít – i když ne v dobré kvalitě tiskového zpracování a s nepůvodní obálkou, neboť ta originální v nálezu nebyla. Přesto jsou dodnes tyto tisky žádanými sběratelskými kousky. Saudek sám byl nadšen, že alespoň „něco“ se podařilo zachránit, že tato – jeho slovy – „podivná pohádka“ vyšla na světlo světa. Přes veškerou radost z nálezu však i nadále zůstávaly původní kresby ztraceny.

O dalších dvacet let později se však přece jenom objevily – Kája Saudek sám je již však nespátřil, neboť tou dobou

již několik let ležel v kómatu. Murielin příběh tak musela dokončit jeho rodina – ta, která se rodila současně s tímto komiksem. Společně s policií zabránila aukčnímu rozprodání souboru a po vleklých soudních sporech nakonec docílila toho, že se toto mistrovské dílo jejich manžela a otce vrátilo domů, do rodinné sbírky. Autor sám se toho však již bohužel nedožil. Jeho dědicové jej však přes veškeré útrapy konečně mohou představit světu.

Samotný příběh originálních kreseb komiksu se dá považovat za odkaz na příběh dějin české společnosti i kultury. „I je možné konstatovat, že album *Muriel a andělé* zřejmě představuje vůbec nejzásadnější dílo českého komiksu. Nikdy předtím ani potom zde nevznikla práce, která by byla svou progresivitou, ambiciózností a výtvarnou suverenitou podobně srovnatelná s tím nejzajímavějším, co se souběžně rodilo v západní Evropě a ve Spojených státech. Kdyby ovšem tento komiks vyšel už v roce 1969 v zamýšlené podobě a rozsahu (a kdyby na něj navázaly plánované díly), bezpochyby by katapultoval Československo na mapu komiksově vyspělého světa,“ komentuje současnou výstavu v Galerii Tančící dům historik komiksu Tomáš Prokůpek.

Galerie Tančící dům vystavovala tvorbu Káji Saudka v minulých letech již několikrát. Naposledy v roce 2019 poskytla prostory pro návštěvnický velmi úspěšnou retrospektivní výstavu s názvem *Od aut po ženy*. „Letošní rok tak po covidové pauze pokračujeme a jsem velmi rád, že naše galerie může hostit zrovna takový unikát s velkým příběhem, jako je *Muriel a andělé*. Věřím ale, že si přijdou na své nejen skalní příznivci tohoto dnes již legendárního komiksu,“ komentuje aktuální výstavu Robert Vůjtek, ředitel Galerii Tančící dům a dodává: „Zajímavé na této výstavě je také to, že jsme pro *Muriel a anděly* vyčlenili trezorovou místnost Tančícího domu, což nebývá obvyklé.“

Veřejnost nyní má tak jedinečnou možnost osobního seznámení: s *Muriel a anděly*, Macourkovým příběhem a kresbami Káji Saudka v jejich původní podobě, a to v krásných prostorách Tančícího domu, skvostu moderní architektury. A je to poprvé, co se tento poklad ukazuje

světu – dosud jej mohli vidět pouze ti, kteří jej zrovna měli ve své moci, a krátce také zájemci o jeho dražbu, než jej v roce 2014 zabavila policie. Tehdejší zásah byl také záchranou celého díla, které by se jinak zřejmě rozprodalo a po jednotlivých listech by putovalo k různým majitelům.

„Z toho, že se *Muriel a anděly* podařilo získat zpět a tím je můžeme ukázat světu, máme obrovskou radost. Milovníci jeho díla na tento okamžik čekají přes padesát let! Jsem přesvědčena, že budou nadšení stejně jako já, když jsem tyto kresby poprvé spatřila na vlastní oči. Komu by to ale nestačilo, tátovo rozsáhlé dílo nabízí mnohem víc než jen tento briliant. Na výstavu jsme proto společně s mým spolukurátorem Davidem Goldbergem kromě znovu navracených originálů zařadili také ukázky dalších skvělých děl Kájovy tvorby,“ komentuje současnou výstavu dcera Káji Saudka Berenika Saudková.

Kája Saudek, vlastním jménem Karel Saudek (13. 5. 1935 – 25. 6. 2015) byl významný český malíř a tvůrce nejznámějšího českého komiksu. Do širšího povědomí společnosti se dostal díky svým kresbám, které použil Miloš Macourek ve filmu *Kdo chce zabít Jessii*. Po tomto úspěchu zahájil práci na největším z komiksových děl *Muriel a andělé*, které bylo ale po okupaci příkazem shora zakázáno. Saudkovo specifické výtvarné dílo, které je charakteristické americkým stylem kresby, nadsázkou, ironií a osobitým humorem poté doplnilo několik dalších filmů a populárně naučný televizní seriál *Okna vesmíru dokořán*. S postupující normalizací byl pro autora ale stále větší problém proniknout na oficiální výtvarnou scénu. V malých nákladech proto publikoval mimo dosah cenzurou kontrolovaných socialistických nakladatelství. Ilustroval také řadu knih a časopisů. Jeho dílo se začalo oficiálně vydávat až po sametové revoluci. Jeho bratrem a jednovaječným dvojčetem je fotograf Jan Saudek. Od nehody v dubnu 2006 ležel umělec v kómatu v motolské nemocnici v Praze. Zemřel v červnu roku 2015.

Výstava *Kája Saudek: Muriel a andělé a další poklady* pořádá Galerie Tančící dům ve spolupráci s rodinou Saudkových a zájemci ji mohou navštívit do 31. března 2023. V rámci této výstavy budou mít rovněž možnost přímo v galerii zakoupit některá umělcova díla. (mk)

Výstava *Dva světy* v pražské Galerii Villa Pellé

Theodor Pištěk se objevil na výtvarné scéně počátkem šedesátých let minulého století a stal se klíčovou postavou hyperrealistického malířství. Jeho syn Jan patří ke generaci osmdesátých a devadesátých let, která spoluurčovala po pádu komunismu postmoderní směr českého malířství. Spolu ale svá díla na samostatné výstavě představují poprvé až nyní – v pražské Galerii Villa Pellé. Výstava *Dva světy* se zaměřuje především na nejnovější tvorbu obou umělců.

Theodor Pištěk na výstavě mimo jiné vede *Rozmluvu s Hawkingem*, jak nazval několik monumentálních obrazů věnovaných slavnému teoretickému fyzikovi a kosmologovi. Většina z nich je geometrickou abstrakcí.

„Motto mého života je tajemství. A jaké větší tajemství jsem si mohl položit než vesmír? Tam je tisíce otázek a otazníků, které jsem chtěl s panem Hawkingem prodebatovat,“ vysvětlil Pištěk. Zajímalo ho především světlo ve vesmíru. Právě světlo a jeho stín je pro něj jako pro malíře klíčové. *Rozmluva s Hawkingem* vznikala v novém tisíciletí.

Theodor Pištěk chtěl na výstavě představit především svou novější tvorbu. Do Villy Pellé se dostala i dosud nevystavená díla z přelomu padesátých a šedesátých let, jako portrét režiséra Františka Vlášila, který Pištěkovi – rovněž kostýmnímu výtvarníkovi, mimo jiné na oscarovém *Amadeovi* – otevřel cestu k filmu. K němu měl ostatně jako syn herce Theodora Pištěka blízko. Výstavní premiéru má i obraz *Hudebníci*, který léta visel u Pištěků v kuchyni. „Šlo mně o to posunout je na světlo světa,“ poznamenává kurátor Dostál.

Zkoumání neznámých světů má se svým otcem společně malíř Jan Pištěk. Podle kurátora Petra Volfa je umělcem, který neustále hledá. „Usiluje o podání své verze skutečnosti, snaží se dostat pod povrch věcí a jevů, hluboce se zajímá o krajinu, přírodu, živly, malý i velký svět a jejich průniky, sleduje nejruznější znamení a sny. Je vášnivým pozorovatelem, uplatňuje zvýšenou citlivost, intuici stejně jako racionální poznání, což je velmi vzácná kombinace,“ popisuje Volf tvorbu Pištěka nejmladšího.

„Vycházím z reality, z prostředí, ve kterém žijeme, ale snažím se dostat někam, kde to neznáme. Chci sám sebe překvapit, co se mi podaří odhalit,“ dodává malíř. Ve Ville Pellé představuje především svá díla z posledních pěti let, odráží se v nich jeho zájem o přírodní a civilizační jevy.

Kurátor Volf vidí v tvorbě otce a syna další společné body. „Obraz, to je pro ně svět, ve kterém otiskují svou osobnost. Takových malířů, kteří to berou tak vážně, je velmi málo,“ míní.

Spojuje je také perfekcionismus. Na jednom díle jsou ochotni pracovat roky. Například k hyperrealistické malbě *Adieu, Guy Moll*, inspirované příběhem francouzského automobilového závodníka, se milovník aut Theodor Pištěk vracel čtvrtstoletí. Před dvěma lety se obraz vydražil za více než 25 miliónů korun a stal se nejdražším prodaným dílem žijícího autora v Čechách.

Výstavu *Dva světy* mohou zájemci navštívit do 20. ledna 2023. (mk)

Výstava Betlémy – živá tradice

Muzeum města Praha pořádá v Zámeckém areálu Ctěnice (Bohdanečská 259/1, 190 17, Praha 9-Vinoř) od 26. 11. 2022 do 26. 2. 2023 výstavu věnovanou tradici betlémského stávkování. Výstava je připravená ve spolupráci se Spolkem českých betlémských stávkovníků a seznamuje návštěvníky s tradicí stavění betlému. Představuje pestrou škálu materiálů, jejich užití v minulosti a ukazuje, jak a z čeho se betlémy tvoří dnes.

Vystaveno je více než čtyřicet celků vztahujících se k tvorbě a stavění betlému v českých zemích. Vedle betlému z církevního a šlechtického prostředí výstava představuje také historické betlémy lidové provenience, ale pře-

devším současnou betlémskou tvorbou. Nejstarším exponátem je dřevořezba *Narození Páně* datovaná na počátek 17. století ze sbírek Muzea hlavního města Prahy. Vystaven je i kostelní deskový betlém z Drahoňova Újezdu z fondů Národního muzea. Jednou ze zajímavostí je i historický betlém vyřezaný v údolí Val Gardena v italské části Tyrolska ze sbírek Muzea betlému Karlístejn. Zastoupena je také historická řezba kralického typu, která byla hojně rozšířena ve střední Evropě na přelomu 19. a 20. století a těšila se značné oblibě.

Ze současných prací uvidí návštěvníci tvorbu řezbářů (J. Brlica starší, J. Brlica mladší, J. Haldová, T. Slováček, M. Danda, P. Vokoun, J. Roda), malířů betlémů (P. Pecina, J. Herain, P. Vokounová) a tvůrců keramiky (J. Dlouhá, J. Holubová, M. Dočekalová). Unikátní styl kombinované kaširované techniky zastupuje I. Klawiter. Představeny jsou rovněž výrobky z méně tradičních materiálů, jako je vizevické pečivo (M. Šimová), kukuřičné šustí (A. Samohýlová) či rybí šupiny (L. Dominová). Motivy narození Páně a klanění tří králů zachycují rovněž podmalby J. Honise a formy na perník O. Kvapila.

K výstavě jsou připraveny doprovodné programy, včetně výukových programů.

Přednášky a komentované prohlídky:

21. 1. 2023 ve 14:00 hod. – přednáška *Narození Páně*, Lenka Patková, historička umění – proměny zobrazování narození Ježíše Krista ve výtvarném umění od nejstarších dob po současnost.

25. 2. 2023 ve 14:00 hod. – Spolek českých betlémských stávkovníků představuje svou činnost. Součástí programu bude komentovaná prohlídka výstavy a blok přednášek. V roce 2023 uplyne sto let od Jubilejní jesličkové výstavy. Jak se za tu dobu betlémského stávkování u nás změnilo nastíní přednášky Jana Rody, Daniely Záveské a Zity Suchánkové.

LITERATURA

Cena Jaroslava Seiferta Josefu Kroutvorovi

V rezidenci pražského primátora převzal letošní Cenu Jaroslava Seiferta esejista, básník, prozaik a historik umění Josef Kroutvor. Porota mu ji udělila za knihu *Poletování jednoho ptáčka / Vzpomínání a listování s přihlédnutím ke Kroutvorově pokračující esejistické tvorbě*. Cenu udílí od roku 1986 Nadace Charty 77.

Osmdesátiletý Josef Kroutvor vystudoval na FF UK filozofii, historii a dějiny umění, v září 1968 odešel do Francie, kde získal roční stipendium. Od roku 1970 pracoval v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, zaměřil se na dějiny plakátu, věnoval se i umělecké fotografii, designu, architektuře a sociologii kultury. Publikuje od roku 1969, v letech normalizace také v periodikách samizdatových a exilových, kam psal pod káfkovským pseudonymem Josef K.

Z jeho rozsáhlého díla jsou známy eseje *Potíže s dějinami, Praha, město ostrých hran* či *Šumava a Josef Váchal*.

Kmotr Oldřicha Kaisera

Znalci a milovníci české audioknižní produkce si jistě nemohli nepovšimnout, že jedním z herců, kterému práce s mikrofonem je opravdu vlastní, je Oldřich Kaiser, a to v žánrech zcela odlišných a od sebe na hony vzdálených. A může jít o trojdílnou kompletní podobu *Osudů dobrého vojáka Švejka* Jaroslava Haška nebo o *Pravdivou zprávu o Plastic People* I. M. Jirouse nebo opravdu zcela odlišnou knihu Jeromeho Klapky Jeromeho *Tři muži na toulkách*.

Vrcholem Kaiserovy práce ve světě zvukových knih je ale zřejmě román *Kmotr*. Mario Puzo (1920-1999) ho vydal v roce 1969 a román se okamžitě stal naprostým bestsellerem. Jenom za první dva roky se ho prodalo více než devět miliónů výtisků. V roce 1972 ho zfilmoval Francis Ford Coppola a snímek, v němž hlavní role obsadili Marlon Brando a Al Pacino, získal tři Oscary i Zlatý glóbus.

Příběh sám se odehrává v poválečných letech ve Spojených státech. Ústřední postavou je Don Vito Corleone, zásadový ctitel starých mafiánských pravidel, kdy není nic neobvyklého sáhnout po zbraní, ale respektuje se rodová morálka a nepřichází v úvahu stavět své impérium na obchodu s drogami. Čtenář, v tomto případě posluchač, tak prožívá dramatickou válku pěti newyorských gangů, nahlédne do Hollywoodu i rodícího se hráčského ráje v Las Vegas.

Zvuková podoba v režii Michala Bureše nabídla Oldřichu Kaiserovi k hereckému rozehrání nepřeborný počet různých postav. Od samotného padrina přes gangstery, zkorumpované policisty až po hollywoodské hvězdy a jejich fanynky. A Kaiser si s touhle výzvou mistrně poradil, a jeho *Kmotr* je proto bez nadsázky excelentní, navíc doplněn velmi kvalitními a působivými hudebními předěly.

(mk)

Zemřela Markéta Goetz-Stankiewiczová

Ve věku pětadevadesáti let zemřela ve Vancouveru překladatelka a spisovatelka Markéta Goetz-Stankiewiczová, která byla za komunistické totality spoje-ním disidentů v Československu se Západem. ČTK to sdělila Kristýna Bardová z organizace Post Bellum, provozující archiv vzpomínek pamětníků Paměť národa. Goetz-Stankiewiczová se jako emigrantka vracela

pravidelně do Československa a setkávala se s disidenty, včetně pozdějšího prezidenta Václava Havla. Od něj v roce 2000 obdržela státní vyznamenání.

Markéta Goetz-Stankiewiczová se v roce 1927 narodila v Liberci do česko-německo-židovské rodiny. Za nacistické okupace byl její otec vězněn v Terezíně a po nástupu další totality, tentokrát komunistické, její rodina v září 1948 opustila Československo. Později se usadila v Kana-

dě, kde vystudovala literaturu a historii. Stala se profesorkou německých studií a srovnávací literatury na Univerzitě Britské Kolumbie ve Vancouveru.

Do Československa přivážela knihy, které v zemi za totality nesměly vycházet. Do zahraničí zase vozila díla disidentů, překládala je a psala o disentu, například publikaci *The Silenced Theatre: Czech Playwrights without a Stage* z roku 1979. Za šíření české literatury dostala od prezidenta Havla v roce 2000 medaili Za zásluhy II. stupně a v roce 2016 zase obdržela Cenu Jiřího Theinera za šíření a propagaci české literatury v zahraničí.

JUBILEA

František Schildberger (* 15. 12. 1952, Brno)

František Schildberger je český básník, publicista a vysokoškolský pedagog. Vystudoval gymnázium v Brně a po maturitě archivnictví a historii na Filozofické fakultě UJEP v Brně. Působil jako redaktor nakladatelství Kruh v Hradci Králové (1978-1984). Zde redigoval především vlastivědnou a historickou literaturu. Ve druhé polovině osmdesátých let 20. století pracoval krátce jako metodik Státní knihovny v Praze a redaktor literárního vysílání brněnské pobočky Československého rozhlasu. Od začátku roku 1986 si zvolil svobodné povolání. Byl členem brněnské redakce *Lidových novin* a od roku 1994 přednášel (zejména praktickou žurnalistiku a sociální doktrínu katolické církve) na řadě vysokých škol v ČR (na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, později též na Cyrilometodějské teologické fakultě a na Filozofické fakultě UP v Olomouci, Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, na Filozofické fakultě MU a Fakultě sociálních studií MU v Brně, na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze a Pedagogické fakultě MU v Brně). V letech 1995-2000 byl politickým komentátorem Radia Proglas. Jeho každodenní ranní komentáře k aktuálnímu domácímu a zahraničnímu dění vysílala tato stanice pět let. Část komentářů shrnul do knižních výborů 1996: *Komentáře pro Radio Proglas* (1997) a *Nemocný svět* (1998). Od roku 2004 je šéfredaktorem a patří i k hlavním autorům internetového serveru Skleněný kostel. Spolupracuje rovněž s Českým rozhlasem, zejména formou recenzí literárních prací.

V letech 1990-1995 byl členem Rady Obce moravskoslezských spisovatelů, v letech 1997-2000 byl členem Rady České televize a v letech 2000-2001 členem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. V roce 2000 kandidoval na zástupce veřejného ochránce práv.

Peter Šulej (* 9. 8. 1967, Banská Bystrica)

Študoval na Strednej priemyselnej škole v Banskej Štiavnici (1981-1985) a na Baníckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach (1985-1990). V rokoch 1991-1992 pôsobil v Slovenskom rozhlase ako editor, v rokoch 1992-1993 pracovník štátnej galérie v Banskej Bystrici. Zakladateľ, editor a majiteľ vydavateľstva Drewo a srd, šéfredaktor časopisu o súčasnej kultúre a umení *VLNA*, od roku 2002 bol výkonným riaditeľom festivalu Ars Poetika, v roku 2012 z neho oficiálne vystúpil. Od roku 2016 spoluorganizuje medzinárodný literárny festival Novotvar. Aktívne sa zúčastnil na významných literárnych konferenciách: International PEN Conference, Bled, Slovinsko (2000), Literature

Across Frontiers, Praha (2001). Absolvoval množstvo autorských čítaní v Európe: Velvyslanectvo SR v Londýne (2000), Slovenia PEN Club, Lubľana, Slovinsko (2002), International Poetry Festival, Cartagena des Indias, Kolumbia (2003), City of Poems, Dublin Writer's Festival, Írsko (2004). Píše poéziu i prózu. Ukážky z jeho tvorby boli časopisecky publikované v Anglicku, Nemecku, Francúzsku, Španielsku, Maďarsku, Poľsku, Česku. Žije v Bratislave.

Cena Karla Čapka za sci-fi prózu *Misia* (1994).

Autor o sebe: „Poézia je pre mňa forma posúvania hraníc. Forma kladená si otázok a hľadanie odpovedí. Niekedy sú hranice nejasné, zahmlené. Niekedy je vidno až do zakázaných zón. Niekedy na otázky neviem odpovedať. Možno to dokážu čitatelia a vtedy ide o zázrak.“

VZPOMÍNKA

Ivan Olbracht, vlastným jménem Karel Zeman (6. 1. 1882 – 30. 12. 1952)

Ivan Olbracht byl levicově zaměřený spisovatel-prozaik, publicista, novinář a překladatel německé prózy. Studoval v Berlíně práva, pak přešel na filozofickou fakultu do Prahy. Studium však nedokončil a začal se věnovat žurnalistice.

Od roku 1905 působil jako redaktor sociální demokracie ve Vídni v *Dělnických listech*, později v Praze v *Právu lidu*. Své knihy začal vydávat až později. Ivan Olbracht vstoupil roku 1921 do KSČ a začal působit jako komunistický novinář, především v *Rudém právu*.

Byl zapáleným komunistou, během okupace působil v ilegálním vedení Komunistické strany. Byl dvakrát vězněn, poprvé roku 1926 ve Slezské Ostravě a podruhé roku 1928 na Pankráci. Přes své levicové přesvědčení však v roce 1929 podepsal Manifest 7, což byl protest sedmi umělců proti novým názorům Komunistické strany, a ze strany vystoupil. Od roku 1931 pobýval v Podkarpatské

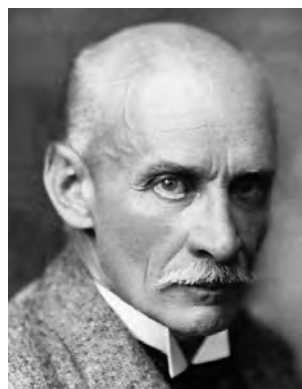

Mladý Kamil Zeman (Ivan Olbracht) se svým bratrancem Františkem Schönfeldem (otcem Pavla Tigrida)

Rusi, kde mimo jiné čerpal materiál pro své povídky. Na Podkarpatské Rusi založil Olbracht Komitét pro záchranu pracujícího lidu Podkarpatské Rusi, do kterého se přihlásilo mnoho osobností kulturního světa (např. František Xaver Šalda, Vítězslav Nezval). Od května 1945 pracoval v tiskovém odboru ministerstva informací. I po válce se hlásil ke komunistické straně. Od roku 1945 byl členem ÚV KSČ a později i poslancem Národního shromáždění.

Olbracht často psal o lidech na okraji společnosti (*O zlých samotářích*), ale i levicově zaměřené knihy (*Anna proletářka*). Nejznámější knihou tohoto autora je však nepochybně *Nikola Šohaj, loupežník*. Jeho sloh se vyznačuje výraznou psychologickou charakteristikou. Olbracht používá mnoho slovních obrátů, jasných a výstižných výrazů, které ho navzdory jeho politickým dílům řadí mezi naše významné literární autory.

Gustav Meyrink, vlastním jménem Gustav Meyer (19. 1. 1868, Vídeň – 4. 12. 1932, Starnberg)

Gustav Meyrink byl německy píšící spisovatel ovlivněný starou Prahou, především pak pražským ghettem.

Narodil se ve Vídni jako nemanželský syn würtensberského ministra Karla von Varnbülera a bavorské dvorní herečky Marie Meyerové. Od roku 1884 žil v Praze, kde si z peněz odkázaných otcem otevřel bankovní dům. Scházel se s mladou generací pražských a německých umělců – novoromantiků. Roku 1891 spoluzaložil a předsedal lóži U Modré hvězdy, jejímiž členy následně byli například Karel Weinfurter, Julius Zeyer a Emanuel z Lešehradu. Zajímal se o východní vědy, okultismus a historii tajných spolků, řádů a společenství. Studoval kabalou, rosenkruciánský symbolismus a budhismus. Roku 1904 pod vlivem nenávisti měšťáků a policejního šikanování, zapříčiněné krivým nařčením z bankovního podvodu a také již jeho povídkami plnými ironie, antimilitarismu a tajemna, opustil Prahu natrvalo. Po zastávkách ve Vídni, Mnichově a Montreux se usadil a do konce svého života žil ve Starnbergu (SRN).

Kromě toho přeložil, respektive převyprávěl do němčiny mj. některá díla Charlese Dickense a Rudyarda Kiplinga. Společně s Rodou Rodou též v letech 1912-1914 napsal čtveřici divadelních her, jež však neměly výraznější odezvu. Jeho největším literárním úspěchem je tak fantaskní román *Golem* odehrávající se v ulicích pražského ghetta před asanací a po ní, který knižně poprvé vyšel roku 1915.

DIVADLO

Pražský německy mluvící festival preferuje téma genderu

Inscenace z Berlína, Hamburku, Vídne, Brna nebo Hannoveru uváděla od 9. listopadu do 4. prosince 27. ročník Pražského divadelního festivalu německého jazyka na několika pražských scénách.

Festival otevřel ve Stavovském divadle inscenací hamburského Schauspielhausu *Richard the Kid & the King* na motivy Shakespearových královských dramát *Jindřich VI.* a *Richard III.* V hlavní roli krále *Richarda III.* se představila herečka Lina Beckmannová. Její obsazení souviselo i s mottem letošního ročníku, kterým je slovní spojení Herr*innen, vyjadřující dramaturgický důraz na silné

ženské aktérky, osudy a svět, v němž si žena musí vydobýt své místo. Podobně je i inscenace Goldonih *Sluha dvou pánů* v podání Berliner Ensemble obsazena pouze herečkami. Součástí programu je i výlet do Mnichova na inscenaci Münchner Kammerspiele *Like Lovers Do (Memoáry Medúzy)*, zpracovávající antické téma rovněž z pohledu genderového modelu.

Ve Stavovském divadle byla uvedena jednorázová performance na rozhraní divadla a vědecké konference Stavovské národu! na téma historie začlenění budovy do českého Národního divadla, v La Fabrice se odehrála vítězná česká inscenace německojazyčného textu soutěže o Cenu Josefa Balvína – *Zed'* brněnského HaDivadla.

Novinkou v letošním roce byl projekt Open call pro mladé talenty, do něhož se přihlásilo 32 inscenací. Vítězem, vzešlým z několikakolového výběru, je inscenace *3 sestry* hamburské Hochschule für Musik und Theater, jež byla k vidění 2. prosince v NoDu.

Diváci měli možnost si vybrat z další desítky zajímavých inscenací, včetně muzikálu *Slippery Slope* v podání berlínského Maxim Gorki Theater či zpěvohry *Písňozávod*, společného projektu česko-německého kabaretu To téma a jódlbandu Jodelix. A nechyběla ani výstava *Přes východ na západ* o předlistopadové emigraci občanů NDR přes západoněmecké velvyslanectví, diskuse s německojazyčnými divadelníky a další tematické akce. (mk)

Pražské Divadlo MA uvedlo v předvánočním čase hru *Zimní kouzlo*

Pražské Divadlo MA sídlící v Žitné ulici uvedlo premiéru představení *Zimní kouzlo*, které bude dále uvádět v adventním čase. Hru na motivy pohádky *O dvanácti měsíčkách* připravila režisérka a ředitelka divadla Marianna Arzumanová. Slibuje známý příběh o Marušce, která je vyhnána zlou macechou do lesa, vyprávět s humorem, který zaujme jak dětské publikum, tak dospělé diváky.

Oblíbená pohádka *O dvanácti měsíčkách* se považuje za nejstarší původně českou pohádkou, jejíž fragment byl prvně zapsán již ve 14. století Bartolomějem z Chlumce, českým spisovatelem, učencem a lékařem. Spisovatelka Božena Němcová ji převyprávěla až o pět století později.

Zemřela Zuzana Burianová

Ve Švýcarsku zemřela herečka a zpěvačka Zuzana Burianová, bylo jí 75 let. Burianová byla známá především vystupováním v divadle Semafor, v menších rolích se objevila třeba v televizním seriálu *Nemocnice na kraji města* nebo

filmu *Vesničko má středisková*. Manželem Burianové byl zesnulý režisér Ján Roháč.

Do Semaforu se Burianová dostala díky své účasti v pěvecké soutěži. Účinkovala v představeních *Jonáš a tingl tangl*, *Benefice*, *Kdyby tisíc klarinetů* nebo *Člověk z pudy*. Vystupovala také s komickou dvojicí Jiří Grossmann a Milošlav Šimek. Ze Semaforu z přelomu šedesátých a sedmdesátých let pocházejí její nahrávky dobově populárních písní *Ano, pane Jiří, Co jsem všechno ztratila* a *Máš už jít*. Počátkem devadesátých let odešla se svým partnerem do Švýcarska a své herecké působení až na výjimky ukončila.

JUBILEUM

Vladimír Pucholt 80

Jméno Vladimíra Pucholta (* 30. 12. 1942) je neodmyslitelně spjata s novou vlnou československého filmu. K tomu, aby se navždy stal jeho ikonickou tváří, mu stačily pouhé tři roky (1964-1967), kdy zazářil v nezapomenutelných snímcích *Černý Petr* (1963), *Starci na chmelu* (1964), *Lásky jedné plavovlásky* (1965) či *Svatba jako řemen* (1967).

Režiséři Miloš Forman († 86), Ladislav Rychman († 84), Jiří Krejčík († 95) i další v něm našli ideálního představitele obyčejných, spontánně reagujících kluků, v jejichž charakterech se snoubí komično i zranitelnost.

Talentovaného herce Vladimíra Pucholta přitom lákala hlavně medicína, ale kvůli svému „špatnému“ třídnímu původu neměl šanci se na vysněnou školu dostat. Kritika ho právem opěvovala jako jeden z nejvýraznějších talentů nastupující generace, ale Pucholt o dva roky později svou slibně se rozvíjející hereckou dráhu opustil a emigroval do Británie. V Británii se zpočátku živil nejrůznějšími pomocnými pracemi, ale nakonec si právě zde splnil svůj sen a vystudoval lékařskou fakultu. Odpromoval v roce 1974 s vynikajícím prospěchem a stal se z něj pediater se specializací na neonatologii.

V roce 1981 se Pucholt se svou anglickou manželkou a dvěma dětmi přestěhoval do Kanady, kde byla velká poptávka po doktorech s jeho odbornou specializací. Od roku 1985 působil jako vedoucí lékař neonatologického oddělení v nemocnici v Torontu. Ve svém domě si také otevřel vlastní ordinaci a u svých dětských pacientů i jejich rodičů byl mimořádně oblíbený.

K herectví se krátce vrátil ve filmu Vojtěcha Jasného *Návrat ztraceného ráje* v roce 1999. V roce 2011, k pětasedmdesátým narozeninám Jana Kačera, nastudoval hru Pavla Landovského *Hodinový hoteliér*.

Vladimír Pucholt a Hana Brejchová v *Láskách jedné plavovlásky* (1965)

VZPOMÍNKA

Jiří Plachý (29. 7. 1899 – 2. 12. 1952)

Jiří Plachý byl výborný herec s vynikající mimikou, výborným hlasovým projevem i osobitým intelektuálně laděným hereckým stylem, který byl také úspěšným rozhlasovým i dabingovým hercem. Od prosince 1935 vyučoval herectví na dramatickém oddělení pražské konzervatoře, od října 1949 působil jako lektor herectví i na pražské DAMU. K jeho žákům patřili např. Vítězslav Vejražka, Václav Voska, František Hanus, Josef Pehr, Dana Medřická a Irena Kačírková.

Byl členem činohry Národního divadla, natočil desítky filmů. Údajně spáchal v roce 1952 sebevraždu. Podezřelých okolností se objevilo dost a dodnes nebyly vysvětleny. Není jasné, zda volil dobrovolný odchod ze života, nebo zda šlo o vraždu v režii StB.

Jeho syn Jiří Plachý ml., rovněž herec (23. 9. 1946 – 20. 1. 2022), po roce 1989 pátral v archivech. Bez úspěchu. Smrt teprve triapadesátiletého herce následovala v prosinci 1952 bezprostředně po říjnové sebevraždě režiséra Jiřího Frejky. Rok předtím zemřel choreograf Saša Machov, uštván útoky komunistů a vyobcován z Národního divadla. Plachý se tak stal další obětí z řad českých herců a režisérů, které komunistický režim decimoval hned poté, co se dostal k moci. V roce 1952 byla situace v Československu vypjatá a komunisté si už podle pokynů Moskvy vyřizovali účty. Už běžely procesy a Plachý pravděpodobně nevydržel tlak, který na něj StB vyvíjela. Anebo byl odstraněn, jelikož na nové mocipány leccos věděl a jako člověk, o němž se vědělo, že je čestný a přímý, se nedal zlomit. Dnes zbývá jen nepatrná možnost dozvědět se pravdu, pamětníci nejspíš nežijí, a pokud by svědectví přežilo do současnosti, bylo by opět z druhé ruky. Hercův syn řekl, že jeho samotného rodina od všeho držela co nejdál. „Mámu to ale zničilo, podepsalo se to na ní, byla pak i nemocná a umřela v dvaasedesáti letech. Jak se říkalo, byla z buržoazní rodiny – dědeček byl generální ředitel Živnobanky, vystudovala filozofii, ale nikdy nepracovala. Takže když táta zemřel, byla bez příjmů a měla na krku malého kluka. Po tátovi, členovi Národního divadla, dostala vdovský důchod 260 korun a já sirotčí. Nešlo jen o peníze, máma nemohla sehnat práci a byla úplně vykořeněná.“

Dnes už nežije ani Radovan Lukavský, který v knize *Rozhovory s dědečkem* poskytl své vnučce Kláře o Plachého údajné sebevraždě svědectví, které měl od Vlasty Fabianové. Vyprávěl také, že v roce 1952 před Vánocemi odcházel ze zkoušky v Komorním divadle a Plachý ho zval na skleničku. Prý se mu omluvil, protože musel jít učit. „Přitom jsem cítil, že to je takový ten okamžik, kdy o něco takového člověk žádá, protože si potřebuje pohovořit.“ Pak líčil, co mu vyprávěla Fabianová. Ten den totiž jelo Národní divadlo na zájezd, ale Plachý se nedostavil. Volali mu, co se děje, a on řekl, že se zdržel. Domluvili se, že ho cestou vyzvednou. Když autobus zabočil do ulice, kde herec bydlel, viděli z okna padat člověka. Byl to Plachý. Běželi do domu, nikde nikdo, byt zavřený, jen si všimli tatro šestistovky, která právě odjížděla od chodníku. Jsou i další divná svědectví. Jiří Plachý ml. po otcově smrti bydlel asi měsíc u rodinného známého Jana Seidla. „Když mu bylo asi devadesát, tvrdil mi, že se vyprávělo, že táta tehdy za ok-

Jiří Plachý jako alchymista Edward Kelley ve filmu *Císařův pekař – Pekařův císař* (1951)

nem těsně před svou smrtí nebyl sám. A toto svědectví měl poskytnout očité svědek, který bydlel v protějším domě,“ vzpomíná.

Jiří Plachý st. byl výrazný a osobitý herecký typ. Jeho herectví si například velice vážil režisér Jan Grossman. Ceníl si toho, jak Plachý dokázal být ohromně věcný a civilní, a přitom pronikavý a působivý. Podle Grossmana byl představitelem inteligentního a přemýšlivého herectví. Herečka Marie Málková, Grossmanova manželka, vzpomíná, s jakým nadšením její muž sledoval Plachého výkony v Národním divadle. „Hrál moderně, a přitom s vášní, Jan o něm říkal, že to byl herec, který předběhl svou dobu – v divadle i ve filmu.“

Gérard Philipe (4. 12. 1922 – 25. 11. 1959)

Gérard Philipe – jedna z nejpřednějších osobností francouzského divadla a filmu padesátých let, z nichž role romantického hrdiny Fanfána Tulipána ze stejnojmenného filmu z roku 1952 patřila k jeho nejpopulárnějším filmům. Jeho matka byla Češka, vyrůstal na jihu Francie, vystudoval konzervatoř a záhy začala jeho strmá divadelní a filmová kariéra, která byla ukončena jeho předčasnou smrtí. Nejznámější filmy: *Idiot*, *Ďábel v těle*, *Věžnice parmská*, *Krasky noci*, *Pyšní*, *Červený a černý*, *Velké manévry*, *Montparnasse 19*, *Nebezpečné známosti*.

Jiří Kodet (6. 12. 1937 – 25. 6. 2005)

Jiří Kodet byl znám především svojí elegancí, bohémstvím a noblesou, ale také svým cholerickým vystupováním a výbušnou povahou. Jeho rodiči byli sochař Jan Kodet a herečka Národního divadla Jiřina Steimarová, která pochází ze slavného hereckého rodu. Je tak pravnukem herce Vendelína Budila a jeho příbuzným zakladatel Národního divadla Josef Jiří Kolár. Jeho matka se později provdala za automobilového jezdce Jaroslava Juhana, kvůli jeho emigraci ale matku vyhodili z Národního divadla a Jiří Kodet musel odejít z gymnázia. Vyučil se tak žokejem v kladrubském učilišti, DAMU absolvoval v roce 1961.

Za roli ve filmu *Knoflíkáři* režiséra Petra Zelenky získal Českého lva v kategorii „mužský herecký výkon ve vedlejší roli“ a v roce 1998 dostal dalšího Českého lva, tentokrát za hlavní mužskou roli ve filmu *Pelíšky* režiséra Jana Hřebejka. Za cholerického otce Krause dostal například i cenu Novoměstský hrnec smíchu. Poslední filmovou roli

ztvárnil v dramatu *Sentiment* z roku 2003, kde si zahrál hlavní roli v životopisném příběhu o režiséru Františku Vlášilovi. Ztvárnil více než dvě stě filmových či televizních a divadelních rolí.

Věra Galatíková (19. 8. 1938 – 21. 12. 2007)

V letech 1979-1993 patřila Věra Galatíková k hereckým oporám Městských divadel pražských, od roku 1993 byla členkou činohry Národního divadla. Hrála charakterní a dramatické role, vynikala jako představitelka psychologicky složitých hrdinek, k nimž měla blízko zvláštním spojením přirozené oduševnělosti i temperamentu. Za roli královny Hekabé v inscenaci Eurípidova dramatu *Pokořitelé Tróje* (Divadlo Labyrint) získala Cenu Thálie 1994.

Paradoxně největší popularitu jí přinesl dabing (laureátka Ceny F. Filipovského 2000 za celoživotní mistrovství v dabingu), v němž pravidelně propůjčila svůj hlas Anii Girardotové. Působila též jako pedagožka (od roku 1993 docentka) DAMU. Vyšly o ní knihy *Věra Galatíková: obrazy ženského údělu* (Zuzana Sílová, Achát 1997) a *Věra*

Galatíková: úděl statečné ženy (Ladislav Chmel, Petrklíč 2007). Z manželství s hercem Ladislavem Frejem má dvě děti – herce Kristýnu Frejovou a Ladislava Freje ml.

Jiří Pleskot (3. 5. 1922 – 1. 12. 1997)

Jiří Pleskot byl divadelní herec, filmový a divadelní režisér, pedagog a překladatel. Patřil k zásadním osobnostem českého dramatického umění. Za nejkrásnější období ve své kariéře považoval prvních pět let v Národním divadle, kdy činohru vedli Otomar Krejča s dramaturgem Karlem Krausem. Jaromír Pleskot celkem nastudoval na 120 divadelních inscenací, vybíral si především klasický repertoár. Když mu byla v padesátých letech divadelní činnost znemožněna, pracoval jako režisér Studia dětského kresleného a hraného filmu. Tehdy se uplatnil i jako filmař a natočil například stále v televizi reprízovanou pohádku *Obušku, z pytle ven!* a přepis dívčího románu *Robinsonka* Marie Majerové. V roce 1989 zařadil režisér Štěpán Skalský úryvky z jeho divadelních inscenací do filmu o Karlu Čapkově *Člověk proti zkáze*.

KINEMATOGRAFIE

Dokument o Kocábovi mapuje jeho hudební i občanský život

Do českých kin přišel v listopadu dokumentární film Olgy Sommerové o muzikantovi a bývalém politikovi Michaelu Kocábovi *Kocáb – Rocker versus politik*. V napjaté době ovlivněné nejen válečným konfliktem na Ukrajině a nadcházející volbou příštího českého prezidenta připomíná období přechodu českých zemí od totality ke svobodě, jehož byl Kocáb významným aktérem.

Skladatel, zpěvák, občanský aktivista, politik a podnikatel Kocáb celý život tvoří jako skladatel rockové, filmové a vážné hudby. Ještě v době studií v roce 1977 založil kulturní rockovou skupinu Pražský výběr. Kocáb byl mimo jiné ministrem pro lidská práva a národnostní menšiny a na počátku devadesátých let jedním z iniciátorů odchodu sovětských vojsk z území bývalého Československa.

Česká pohádka *Tajemství staré bambitky 2* má cenu z festivalu v USA

Česká filmová pohádka *Tajemství staré bambitky 2* dostala na festivalu v americkém San Diegu cenu za nejlepší rodinný film. ČTK to za tvůrce filmu sdělila Jana Šafářová. Film režiséra Ivo Macharáčka zhlédlo v českých kinech téměř půl miliónu diváků a další ho budou moci vidět v České televizi na Štědrý večer.

Festival v San Diegu letos vybíral z více než 145 filmů z třicítky zemí. „Mám velkou radost, že typicky česká pohádka, která má v naší zemi velkou tradici, dokázala oslovit i diváky v zahraničí. Dokonce v zemi s tak odlišnou kulturou. Znamená to, že téma rodiny a mezilidské pospolitosti, které jsme chtěli pohádkou podtrhnout, je čitelné na celém světě,“ uvedl režisér, producent a spoluscénárista filmu Macharáček.

V pohádce jde o pokračování příběhu napraveného loupežníka Karaby (Ondřej Vetchý), jeho odvážné dcery Aničky (Kamila Janovičová), trochu nešikovného prin-

ce Jakuba (Tomáš Klus) a dalších postav. Pokračování má podle režiséra mnohem vrstevnatější příběh, má více linek a je výpravnější.

Il Boemo

Film českého režiséra Petra Václava *Il Boemo* o životě a tvorbě hudebního skladatele Josefa Myslivečka vyhrál na festivalu ve francouzském Arrasu cenu kritiky.

Snímek, který vznikl v česko-italsko-slovenské koprodukcii, letos soutěžil také na 70. ročníku filmového festivalu v San Sebastianu ve Španělsku. Přestože hlavní cenu nevyhrál, režisér filmu považuje za úspěch pro českou kinematografii už to, že byl film vybrán do hlavní soutěže. *Il Boemo* se na základě rozhodnutí České filmové a televizní akademie zúčastní také boje o Oscara v kategorii cizojazyčných filmů.

Josef Mysliveček byl jedním z nejslavnějších evropských operních skladatelů druhé poloviny 18. století a byl mimo jiné učitelem a přítelem Wolfganga Amadea Mozarta. Koprodukční životopisné drama, ve kterém skladatele ztvárňuje Vojtěch Dyk, je natočené v italštině a odehrává se v Neapoli.

Zemřela režisérka Věra Jordánová

Ve věku čtyřiaředesáti let zemřela režisérka Věra Jordánová. Podepsaná je například pod sérií večerníčků *Krkonošské pohádky*. Informaci o úmrtí potvrdila její dcera Jana Procházková. Věra Jordánová se věnovala hlavně televizní tvorbě pro mládež. Skoro čtyřicet let pracovala v Československé televizi. Kromě pohádek na-

točila taky drama *Výslech* nebo historickou detektivku *Zločin na Zlenicích hradě*. A diváci si můžou pamatovat i její čtyřdílnou adaptaci *Jana Eyrová* z roku 1972 v hlavních rolích s Martou Vančurovou a Janem Kačerem.

Odešla Marie Poledňáková

Desítky lidí přišly do strašnického krematoria se rozloučit s Marií Poledňákovou, autorkou oblíbených televizních komedií a filmů. Režisérka a scénáristka zemřela 8. listopadu ve věku jednaosmdesáti let. Kromě rodiny a přátel přišli na poslední rozloučení s filmovou autorkou

herečtí kolegové, především ti, které do svých filmů obsadila.

Před rakví promluvili Pavel Nový, Vlastimil Harapes a Eva Holubová, na obřad přišli také Jiří Bartoška nebo Eliška Balzerová. „Budu na ni vzpomínat jako na člověka, s nímž jsem strávil mnoho pracovních dnů, protože jsem s ní točil filmy *Líbáš jako bůh* a *Líbáš jako ďábel*. Dělat mainstream na té úrovni, na které už se dneska nedělá. Dělat veselohru je strašně těžké,“ řekl před obřadem novinářům Bartoška.

Prostor před krematoriem zdobila velká obrazovka s portrétem režisérky, obřad po několika skladbách a projevech přátel zakončil sestřih z nejnámějších scén z jejich nejslavnějších filmů. Přítomní pak rakev na poslední cestě vyprovodili dlouhým potleskem.

FOTOGRAFIE

V Praze vystavoval norský fotograf Christian Houge

Norský fotograf Christian Houge připravil speciálně pro pražskou Bold Gallery výstavu *Temple of Light*. Prostřednictvím první série fotografií *Residence of Impermanence* umělec zkoumá vztah mezi lidstvem a přírodou pálením vysoce ceněných zvířecích vycpanin. Ve druhé sérii *Vanitas* pracuje se zapálenými lidskými kostmi a připomíná vzácnost života.

Christian Houge je norský umělec, který se věnuje fotografii. Již dvacet let zkoumá komplikovaný vztah mezi lidstvem a přírodou. Své dílo vystavoval v galeriích a muzeích v rodném Norsku, USA, Anglii, Francii, Číně, a to včetně výstav ve známých kulturních stáncích, jako je švédské muzeum Fotografiska. Fotograf získal řadu ocenění a nominací, například jeho série *Death of a Mountain* (2016-2021) byla nominována na cenu Leica Oskara Barnacka za rok 2021. Do Česka zavítal norský umělec v letošním listopadu vůbec poprvé, a to s výstavou *Temple of Light*, která kombinovala jeho dva poslední fotografické cykly.

Ve světě je Christian Houge znám díky technicky precizní fotografii zaměřující se na vztah mezi člověkem a přírodou. V jeho práci se opakují motivy lidského ega, konzumní společnosti, identity a posledních zbytků naší nedotčené přírody.

Na sérii *Residence of Impermanence* umělec pracoval více než osm let. Houge věnoval nezanedbatelnou finanční částku sbírání vycpaných zvířat, často vzácných loveckých trofejí, včetně exotických žiraf nebo zeber. Poté je rituálně zapálil.

„Oheň je velmi symbolický element, byl začátkem naší revoluce, byl symbolikou náboženství a mytologie. Byl vnímán jako něco velmi destruktivního, ale zároveň také jako životní síla. V této sérii ničí zvířata, která byla v limbu téměř devadesát let a ten plamen se na nich velmi podepsal,“ sdělil sám fotograf Christian Houge.

Na fotografiích nejčastěji zachycuje, jak vycpaniny pohlcují plameny, ale také co z nich žár zanechal. Důležitou součástí kompozice obrazů je jejich pozadí. Jedná se o tradiční viktoriánské tapety, znázorňující historické velmoci a šíření vlivu. Christian Houge tak poukazuje na ne-

ukojitelnou chuť člověka dobývat přírodu, jeho roli při vymírání druhů a lidskou slepotu k chápání vlastního místa na světě.

V roce 2021 získala tato série devět nominací na cenu Prix Pictet s tématem Oheň. Jedná se o mezinárodní ocenění za zvláštní přínos fotografie pro udržitelný rozvoj.

Plameny, popel a lidská síla jsou součástí také nejnovějšího Hougeho fotografického cyklu *Vanitas*. Fotograf pracuje s pravými lidskými lebkami, které byly využívány pro lékařské účely, vadnoucími květy nebo hnijícím ovocem. Zdůrazňuje lidskou smrtelnost, pomíjivost života a tabuizovanou roli smrti ve „vyspělé“ společnosti. Zátíší odkazuje na jeden ze základních uměleckých motivů – latinské „memento mori“ – v překladu „pamatuj na smrt“.

„Zátíší *Vanitas* neměla působit pochmurně, ale spíše připomínat, že je třeba žít uvědoměle,“ řekl norský fotograf a dodal: „V mé vlastní kultuře se z mluvení o smrti stalo tak trochu tabu, což mě fascinuje. Vytvořením této série se přibližuji svým vlastním myšlenkám o smrti i vděčnosti za život.“

„Při bližším seznámení s jeho tvorbou jsem si začal pokládat zásadní otázky o smyslu a směřování lidské existence, a tak jsem se rozhodl, že tato pomyslná dvířka k sebepoznávání pomohu pootevřít i vnímavým návštěvníkům u nás,“ komentuje Oldřich Hejtmánek, ředitel Bold Gallery.

Oba cykly spojené elementem ohně, kterému jsou vydány napospas vzácné vycpaniny nebo lidské ostatky, se společně potkávají v pomyslném Chrámu světla, výstavě *Temple of Light*, která vznikla speciálně pro pražskou Bold Gallery. (mk)

Czech Press Photo vyhlásilo nominace, dominuje jim válka na Ukrajině

Na šest tisíc snímků poslalo 234 fotografů do 28. ročníku soutěže Czech Press Photo. Pořadatelé již zveřejnili nominace v osmi kategoriích, kterým jako téma dominuje válka na Ukrajině. Objevily se také snímky z požáru v Českém Švýcarsku nebo z rozloučení s královnou Alžbětou II. Vítězové budou oznámeni 31. ledna v Národním muzeu, poté bude otevřena premiérová výstava.

Zemřel Jiří Havel

Po dlouhé nemoci zemřel 28. října ve věku jednadvadesáti let český fotograf Jiří Havel. Proslavil se zejména snímky z Krkonoš, které fotil více než šedesát let. Vydal více než dvacet fotografických knih.

Fotografoval hory a vůbec přírodu celého světa. Snímky pořídil nejenom doma v milovaných Krkonoších, ale i v Himálaji, Andách, Alpách, Africe, USA, Patagonii nebo Austrálii. Pu-

blikoval je v knihách, na výstavách, v novinách, časopisech i mnoha jiných obrazových publikacích.

„Jiří Havel byl fotografický guru, který u nás z mého pohledu v roli vynikajícího krajinářského fotografa nahradil Viléma Heckela, jenž byl první. Navázal na jeho činnost. O Havlovi se mluví jako o fotografovi Krkonoš, což je samozřejmě pravda. On ale procestoval spoustu hor v celém světě, jeho snímky jsou ze všech kontinentů. Byl vynikající fotograf s citem pro kompozici, světlo i atmosféru. Byl také, jako mnoho fotografů, autodidakt. Neměl žádné fotografické školy, šlo to z něho, z jeho vášnivosti pro fotografování,“ řekl místopředseda trutnovského fotoklubu KDÚ a Havlův kolega Ctibor Košťál.

Jiří Havel se narodil 9. dubna 1931 v Horní Branné. Studoval na gymnáziu ve Vrchlabí, dva roky byl zaměstnán v Autozávoděch Vrchlabí jako kreslič a potom vystudoval Vysokou školu železniční v Praze. Rád cestoval a čím dál více se v té době věnoval fotografování. V roce 1980 se stal fotografem na volné noze.

Byl členem Svazu výtvarných umělců, později Unie výtvarných umělců a Asociace fotografů České republiky. V roce 1997 obdržel Kulturní cenu města Trutnova.

(mk)

HUDBA

Premiéra muzikálu s hity skupiny Olympic

Nový muzikál sestavený z hitů skupiny Olympic a Petra Jandy měl pod názvem *Okno mé lásky* premiéru v pražském Divadle Broadway. Prvotním impulzem k jeho vzniku bylo letošní 60. výročí Olympiku na hudební scéně a osmdesátiny jeho lídra Jandy. Moderní muzikálová show podle tvůrců nabídne nejenom současný taneční žánr s multimediální interaktivní projekcí, ale především hity Olympiku v novém hudebním aranžmá Marcuse Trana.

V muzikálu zazní například písně *Otázky*, *Želva*, *Osmý den*, *Jasná zpráva* nebo *Nějak se vytrácíš, má lásko*. Muzikál vypráví příběh mladého umělce Davida Stránského, který přestal věřit v krásu života, dokud se nesetkal s charismatickou tanečnicí Sofií. Společensky vysoce postavená Sofiina rodina však jejich vztahu nepřeje, a tak na sebe první konflikty nenechají dlouho čekat.

Jiří Suchý: S Liborem Peškem nás sblížil jazz

Na svoje setkání s Liborem Peškem zavzpomínal principál divadla Semafor Jiří Suchý, který se s ním potkal při práci na *Dobře placené procházce* v Národním divadle: „Ale nás sblížil jazz. Kapelník a skladatel Semaforu Ferdinand Havlík pořádal před lety nedělní takzvané čaje o páté v kavárně Vltava a na ty Libor Pešek chodil. A dokonce, ačkoli už v té době byl věhlasný symfonický dirigent, nechal se vyhecovat a dirigoval Havlíkův swing band, to mi bylo moc sympatické. On měl k jazzu vztah už od mládí. Mám doma program inscenace revue Voskovce a Wericha *Balada z hadrů*, kterou hrála studentská parta v Divadle E. F. Buriana, tehdejšími Děčku. A tam Peškův spolužák Miloš Forman ztvárnil roli purkmistra a Libor Pešek řídil svůj big band, který hrál Ježkovu hudbu. Takže jeho pozitivní vztah k jazzu se datoval už od studentských let a to mi ho velice přiblížilo, protože i můj vztah k jazzu je už dlouho pozitivní.“

(mk)

Výjimečné vystoupení Marty Kubišové

Zaplněná Lucerna byla na koncertu Pocta Martě svědkem výjimečného vystoupení Marty Kubišové, která při této příležitosti zazpívala slavnou *Modlitbu pro Martu* a společně s ostatními účinkujícími píseň *Hey Jude*. Písně za velkého nadšení publika zazněly na konci večera, na němž pěvecké hvězdy popřály k jejím osmdesátinám. Předchozí vystoupení Kubišové viděli diváci v Lucerně 16. listopadu 2019, kdy zazpívala jako host programu s názvem Samet 30. V rozhovorech poté uváděla, že již na pódiu zpívat nebude. Svou pěveckou kariéru oficiálně ukončila v roce 2017.

Mezi umělci, které si pro koncert vybrala sama Kubišová, byli například Vojta Dyk, Aneta Langerová, Jana Kirschner nebo skupina Jelen. Hity známé v podání Kubišové zaranžoval Petr Malásek a o doprovod se postaral Symfonický orchestr Českého rozhlasu a Dětský pěvecký sbor Českého rozhlasu. Moderátorem večera byl Václav Kopta.

„Koncert pro Martu je především poctou legendě české hudby Martě Kubišové, nicméně smyslem této akce je také oživit starší písně novou úpravou a zpěvem mladých interpretů. Některé písně ve skvělých aranžích Petra Maláska, které na koncertě zazní, využijeme ve vysílání stanic Českého rozhlasu. Stejně tak, jako se to povedlo například u koncertu Karel Kryl 70,“ uvedl generální ředitel pořadatelství Českého rozhlasu René Zavoral.

Jan Spálený oslavil osmdesátiny koncertem

Hudební dráha letošního osmdesátiníka Jana Spáleného (* 4. 12. 1942) se odvíjela po několika liniích. Vystudoval pražskou konzervatoř jako tubista, průběžně hrál dixieland, ale tvořil i avantgardní soudobou hudbu v souboru QUAX, vedeném později světově proslulým skladatelem Petrem Kotíkem. Ve druhé polovině šedesátých let byl zakladatelem a kapelníkem jedné z neoriginálnějších čes-

kých beatových skupin Hipps, ve které spolupracoval mj. se svým bratrem Petrem Spáleným. Kapela se v době hnutí malých divadelních scén stala domovským orchestrem divadla Apollo pod názvem Apollobeat a doprovázela řadu populárních zpěváků. Jan Spálený pro ně složil řadu písní, z nichž mnohé se staly hity.

Sólové tvorbě se začal věnovat na konci sedmdesátých let, kdy na dodnes vysoce ceněných albech *Edison a Signál času* zhudebnil poetistické básnické skladby Vítězslava Nezvala a sám je nazpíval. Od začátku osmé dekády se stále patrněji přichyloval k blues, až se – na poli jím založené a dodnes fungující skupiny ASPM – dopracoval jeho naprosto originální, v tom nejlepším slova smyslu ryze české podoby původně amerického žánru. Dnes je bluesovou komunitou uznáván jako doyen a pevná opora celé této scény.

Průběžně od šedesátých do osmdesátých let působil Jan Spálený jako hudební režisér ve studiích Supraphonu, jeho jméno najdeme na obálkách těch nejvýznamnějších alb českého rocku, jazzu i popu – podílel na většině alb Vladimíra Mišíka, Michala Prokopa, Luboše Andršta, Jiřího Stivína, Martina Kratochvíla nebo skupiny Marsyas.

Laureáti Českého slavíka 2022

Českého slavíka letos získali Marek Ztracený, Lucie Bílá a kapela Kabát. Do síně slávy vstoupil zpěvák a divadelník Jiří Suchý. Vítězové jubilejního 60. ročníku hudební ankety si ocenění převzali v pražském Foru Karlín. Do hlasování o nejoblíbenější interpretu přišlo podle pořadatelů rekordních 2 110 364 hlasů. Jako druhá se v kategorii zpěváků umístila loňská vítězka Ewa Farna, třetí místo obhájila Eva Burešová. Zpěvák Marek Ztracený fanouškům poděkoval za celý uplynulý rok a za to, že mu jejich zájem umožní splnit si příští rok sen o koncertu na fotbalovém stadionu v Edenu. Druhou příčku v kategorii zpěváků obsadil Vojtěch Dyk, třetí byl stejně jako Ioni Richard Krajčo. Skupina Kabát nedorazila, protože je na turné. S diváky v sále i u televizních obrazovek se spojila telemostem z haly v Liberci a poděkovala fanouškům za hlasy.

Do Síně slávy Českého slavíka vstoupil zpěvák, textař, herec a výtvarník Jiří Suchý. Pořadatelé ankety otevřeli síň slávy poprvé v šedesátileté historii soutěže pro ty, kdo se zasloužili o vznik, rozvoj nebo podporu české populární hudby. Podobně funguje například Beatová síň slávy nebo Síň slávy ankety Anděl České hudební akademie, v zahraničí pak Rokenrolová síň slávy. „Nevím, proč dostávám dary za něco, čím jsem se živil. Vždyť každý se musí něčím živit,“ podotkl s úsměvem jedenadevadesátiletý Suchý, kterého kolegové v sále pražského Fora Karlín přivítali dlouhotrvajícím potleskem.

Dirigent Jakub Hrůša získal tři nominace na hudební ocenění ICMA

Známý český dirigent Jakub Hrůša získal tři nominace na prestižní hudební ocenění ICMA. Šéfredaktoři světových hudebních časopisů a ředitelé kulturních institucí konkrétně ocenili Hrůšovo zpracování dvou skladeb z cyklu Brahms – Dvořák a ještě CD složené z děl Gustava Mahlera a Hanse Rotta. Pro Jakuba Hrůšu ale nominace na Mezinárodní ceny klasické hudby ICMA není žádnou novinkou.

Minulý rok zde zvítězil s nahrávkou Brucknerovy *4. symfonie*. Další úspěchy pak může přinést mimo jiné spolupráce s londýnskou Královskou operou Covent Garden, kterou Hrůša od roku 2025 povede.

Festival Janáček Brno 2022

Na festival Janáček Brno se po pandemii vrátili zahraniční návštěvníci. Pořádající Národní divadlo Brno zaznamenalo nákupy vstupenek z evropských zemí, ale také ze Spojených států, Japonska, Brazílie, Číny nebo Indonésie. Hrubé tržby za vstupenky činily téměř 4,3 miliónu korun, což je rekord v dosavadní historii janáčkovského bienále. Novinářům to oznámila Alena Navrátilová Ochrymčuková z divadla. Cílem festivalu je uvádět zejména tvorbu Leoše Janáčka ve špičkové interpretaci, ale také hudbu jeho současníků či následovníků. Letos přehlídka nabídla šestatřicet produkcí, některé vznikly na míru přímo pro bienále.

Zemřel Pavel Smetáček

Ve věku 82 let zemřel klarinetista, saxofonista a skladatel Pavel Smetáček. Narodil se 4. ledna 1940 v Praze jako syn dirigenta a hobojisty Václava Smetáčka a historičky umění Milady Lejskové-Matyášové. Absolvoval pražskou konzervatoř, ze studií hudební vědy na Univerzitě Karlově byl pro své křesťanské přesvědčení vyloučen. V roce 1956 se svým

bratrem Ivanem založil orchestr Traditional Jazz Studio. Spolupracovali mimo jiné s Evou Olmerovou, Hanou Hegerovou či zahraničními hudebníky.

V letech 1994-1998 byl radou Velvyslanectví České republiky v Itálii. Podílel se na založení Jazzové sekce Svazu hudebníků ČSR (1971). Patřil mezi nejvýraznější české jazzové hudebníky propagující a aktivně rozvíjející odkaz tradičního jazzu.

Soubor Traditional Jazz Studio, známý pod označením Smetáčkovci, v roce 2014 koncertem v Českém muzeu hudby oslavil 55. výročí. Vůbec poprvé se divákům představil 8. listopadu 1959. Soubor propagoval a rozvíjel odkaz tradičního jazzu. Zpočátku se skupina soustředila na rekonstrukci jazzové klasiky 20. let minulého století, brzy ale rozšířila záběr také o modernější období vývoje žánru. Ansámblem prošla více než stovka předních českých jazzových hudebníků. Odehráli kolem pěti tisíc vystoupení.

Bratrem Pavla Smetáčka byl spoluzakladatel souboru Traditional Jazz Studio tubista Ivan Smetáček, který zemřel před dvěma lety ve věku třiaosmdesáti let. Synem Pavla Smetáčka je bubeník a kapelník Štěpán Smetáček, který spolupracuje s předními rockovými zpěváky a popovými kapelami. Pavel Smetáček byl také strýcem pražských politiků Jana a Pavla Čížinských.

Zemřel rocker Michal Ambrož

Ve věku osmašedesáti let zemřel 31. října rockový zpěvák, kytarista, skladatel a textař Michal Ambrož, známý jako frontman skupin Jasná Páka, Hudba Praha a Divoký srdce.

Ambrož se narodil 23. ledna 1954 v Havlíčkově Brodě. Mimo jiné působil také jako moderátor na Radiu Beat. Poslední nahrávkou Ambrože se letos v dubnu stalo EP skupiny Jasná páka s názvem *Starej bejt každej neumí*. Kapela, která je společně s Pražským výběrem považována za symbol české nové vlny, vydala EP se čtyřmi písněmi. Vzhledem k problémům s revmatismem se Ambrož musel vzdát hraní na kytaru. „Já už hraju jenom »zbytkově« s Jasnou pákou, ale spíše je to show, kytary se držím a snažím se jim to nekazit. Ale hlas mi naštěstí zůstal,“ uvedl nedávno v rozhovoru.

S Hudbou Praha vydal Ambrož v roce 2019 studiové album s názvem *Michal Ambrož & Hudba Praha*. Přestože ji natočila nová sestava, hudebně navazuje na jejích písně z poloviny osmdesátých let. Na zvukové podobě alba *Michal Ambrož & Hudba Praha* se podíleli noví spoluhráči: kytaristé Radovan Jelínek a Michal Pelant, klávesista a kytarista Matěj Belko, baskytarista Jakub Vejnar, bubeník Roman Vícha, saxofonista Jakub Doležal nebo zpěvačky Tereza Kopáčková, Veronika Vítová a Markéta Foukalová. Osm textů napsal Michal Ambrož, autory zbylých dvou jsou Petr Váša a J. H. Krchovský.

Předchozí sestava Hudby Praha se rozpadla před osmi lety. Vznikly dva soubory, které navázaly na její tradici – Hudba Praha Band a Michal Ambrož & Hudba Praha. Ze staré Hudby Praha se Ambrož pokusil na nové album přenést atmosféru písní, které podle něho vždy byly „o chlastu, bolševikovi a o ženskéjch“. „Myslím, že to je pořádek o tom, jenom bolševik už není úplně bolševik, trochu se zamaskoval. Přes mezipartnerské vztahy se dostávám ke společenským otázkám. A ženy budou tématem vždy, o nich zpívají i století bluesmani, kteří při hraní sotva sedí na židlích,“ dodal.

Hudbu Praha založil Michal Ambrož v roce 1984 po zákazu Jasné páky, která se v článku *Nová vlna se starým obšahem* v časopise *Tribuna* ocitla na černé listině. Článek, který byl podepsán fiktivním jménem Jan Krýzl, odstartoval perzekuci alternativní české rockové scény, jež zasáhla především představitel punku a nové vlny. Postižen byl kromě Jasné páky třeba Pražský výběr. Ambrož kapelu přestavěl a použil tehdy často používaný trik – soubor přejmenoval. První etapa Hudby Praha se uzavřela v roce 1996. Důvodem bylo přetížení skupiny a sólové projekty jejích členů. Ambrož se věnoval projektu *Divoký srdce*. Druhé období zahájil v roce 1999 charitativní Koncert pro Kosovo. Na podzim 2006 oslavila kapela označovaná tou dobou Jasná páka/Hudba Praha 25. výročí založení a vstoupila do Beatové síně slávy. (mk)

Pražské jaro 2023

Pražské jaro zahájí příští rok orchestr Velšské národní opery z Cardiffu. Velšští hudebníci zahrají na zahájení tradiční cyklus *Má vlast* Bedřicha Smetany. 78. ročník začne v polovině května a zavítají na něj například symfonici z Bavorského rozhlasového orchestru nebo Essenští filharmonici s šéfdirigentem Tomášem Netopilem. Debut Pražského jara bude patřit dirigentce Aleně Jelínkové, která povede Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK. Festival letos naváže na tradici závěrečných koncertů s programem *Deváté symfonie* Ludwiga van Beethovena pod taktovkou Christoph Eschenbacha.

VZPOMÍNKA

27. 12. 2007 zemřel **Karel Černochoch**, zpěvák, kytarista, muzikálový herec, hudební skladatel, komik a moderátor (* 12. 10. 1943) – 15 let.

Miroslav Ponc (2. 12. 1902 – 1. 4. 1976)

Dirigent a skladatel Miroslav Ponc, experimentátor a avantgardista, byl dlouhá léta v angažmá v Národním divadle. Od roku 1929 se věnoval scénické hudbě a za svůj život vytvořil více než dvě stě padesát partitur pro různá divadla. Skládal hudbu rovněž pro rozhlas a film.

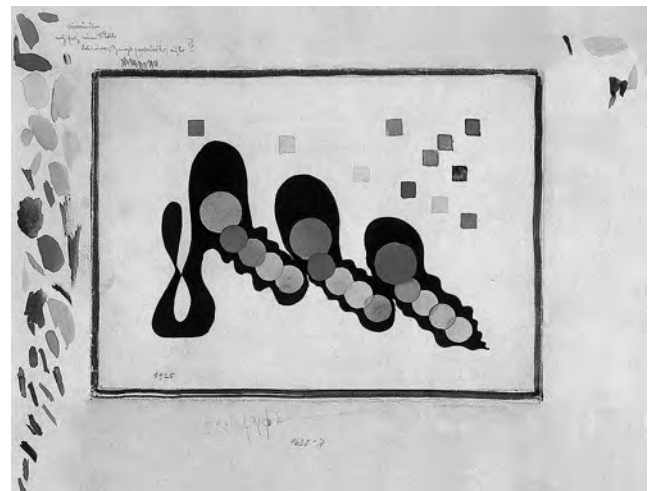
V letech 1924-1925 Ponc namaloval sérii výtvarných partitur, v níž využil své schopnosti tzv. barevného slyšení, které po určité úpravě lze realizovat. I když zaujímají v jeho hudebním díle pouze epizodické místo, staly se zajímavým příspěvkem k meziválečnému muzikalismu.

Ponc byl členem brněnského Devětsilu a zapojil se do hnutí české levicové avantgardy. Na výstavě Devětsilu v Praze 1926 a na divadelní výstavě v Magdeburgu v roce 1927 vystavoval model „barevné hudby“, umožňující mechanické spojení hudby, slova, světla a barev. Od roku 1926 spolupracoval s Osvobozeným divadlem, v roce 1929 se stal po Emilu Františku Burianovi hudebním dramaturgem Moderního studia. V období 1931-1934 byl angažován v Národním divadle v Praze pro obor scénické hudby a zvukové spolupráce v činohře.

Od října 1942 až do konce roku 1970 byl v Národním divadle v angažmá jako skladatel a dirigent a v letech 1951-1970 byl současně i šéfem činoherního orchestru Národního divadla. Během svého působení v Národním divadle ustanovil v roce 1945 poprvé samostatný a stálý orchestr činohry.

Rodák z Vysokého Mýta vystudoval reálné gymnázium, dvouletou obchodní a hudební školu v Pardubicích a v letech 1920-1922 studoval na varhanickém oddělení pražské konzervatoře. Od roku 1922 pokračoval ve studiu v Berlíně. Kompozici studoval u Aloise Háby, klavír u Ervína Schulhoffa a v roce 1930 absolvoval kompoziční oddělení mistrovské školy u Josefa Suka. Dirigování studoval i v Benátkách a Terstu.

Jeho manželkou byla herečka Ludmila Skleničková.

Miroslav Ponc: *Kompozice melodické linie barevné*, kolem 1925, barevné tuše, akvarel, papír

Alois Zenker: *Gregor Johann Mendel*, olej na plátně, 1884

Nové národní kulturní památky

Na seznam národních kulturních památek (NKP) se dostane osm historických objektů, převážně zámků, hradů či klášterů. Jejich prohlášení památkami s nejvyšší ochranou státu schválila vláda. Mezi novými národními kulturními památkami je mimo jiné klášter augustiniánů v Brně. Ministerstvo ho na seznam zařadilo nejen kvůli jeho architektonické a uměleckohistorické hodnotě, ale i proto, že tam působil Gregor Johann Mendel, přírodovědec a světově známý objevitel teorie dědičnosti, od jehož narození letos uplynulo 200 let.

Za NKP byly prohlášeny také bývalý augustiniánský klášter v Pivoni na Domažlicku, klášter augustiniánů v Roudnici nad Labem, zámky Jezeří na Mostecku, Moravský Krumlov na Znojemsku, Rosice na Brněnsku, Plumlov na Prostějovsku a Hrad Veveří v Brně. Národní kulturní památky tvoří nejvýznamnější část kulturního bohatství Česka a vztahuje se na ně přísnější ochrana než na klasické kulturní památky.

Podle webu Národního památkového ústavu je v Česku přes 300 národních kulturních památek. Většina z nich jsou nemovitosti. Naposledy vláda schválila soubor jednácti národních kulturních památek letos v lednu.

Obelisk s otiskem Havlovy dlaně v Bruselu

Budova stálého zastoupení ČR při Evropské unii se stala novým domovem *Obelisku pravdy a lásky Václava Hav-*

la: asi dvoumetrového sloupu, do něhož je zapuštěný otisk dlaně prvního českého prezidenta. Dílo severočeského sochaře Karla Melouna bylo dříve vystavováno v Chomutově, kde před více než třiceti lety otisk vznikl. V bruselském sídle českých diplomatů bude nejméně do konce českého předsednictví v Radě EU.

„Je to skutečně autentická ruka. Vidíte, jak někdy velká mysl má menší ruku... Spisovatel nemusí mít ruce jako lopaty,“ žertoval při slavnostním odhalení obelisku český europoslanec Alexandr Vondra. Bývalý ministr zahraničních věcí se s Havlem i Melounem přátelil a pomohl zorganizovat přesun díla do Bruselu. Iniciativu označil za počtu Havlovi, ale také Melounovi, který tento rok zemřel.

Tradice vorařství na seznamu nehmotného kulturního dědictví UNESCO

Tradice vorařství je na seznamu nehmotného kulturního dědictví UNESCO. O zápisu rozhodl výbor organizace na zasedání v Maroku a potvrdilo to české ministerstvo kultury. Tradiční stavba vorů a jejich plavení po řekách jsou tak chráněné nejen v Česku, ale i v dalších pěti evropských zemích. Nominace byla totiž společná – předložilo ji ještě mimo jiné Německo, Polsko nebo Španělsko. Historie vorařství na českých řekách sahá až do 11. století. Kvůli stavbě přehrad už ale komerční voroplavba zanikla. Tradice spojené s ní, jako například řemeslná stavba voru, navigace po řece nebo plavecký slang a písňe, jsou ale stále živé. Je to hlavně díky spolkům.

Strom duší u Boubína

Téměř sedm stovek lidí, kteří zemřeli od roku 1918 v českých lesích, připomíná památník Strom duší. Lesy České republiky jej vybudovaly u Boubína na Prachaticku. Památník ve tvaru letokruhu stromu je věnován lidem, kteří zahynuli například při těžbě dřeva.

Seznam obětí, který má nyní 683 jmen, dával dohromady lesník Petr Martan. Na shromažďování dat začal pracovat v roce 2015. Jde o úmrtí v soukromých, církevních, obecních i státních lesích. Nejčastěji v nich zahynuli dělníci, lesníci a myslivci. „Ale třeba za první republiky to bylo i několik policistů, kteří zemřeli při různých přestřelkách s pytláky,“ uvedl Martan. Dodal, že v lesích zahynulo minimálně 363 dalších lidí. „Jejich jména zatím neznáme nebo chybí souhlas s jejich uvedením,“ řekl Martan.

Češi chtějí za Vánoce utratit přes 13 600 Kč

Češi chtějí za dárky, jídlo a ozdoby letos v průměru utratit 13 635 korun, což je zhruba o 1 000 korun více než loni. Na dárky si většinou půjčovat neplánují. Zatímco loni si na vánoční nákupy půjčil každý desátý Čech, letos půjčku zvažují tři procenta dotazovaných. Vyplývá to z průzkumu České bankovní asociace a výzkumné agentury Ipsos mezi tisícovkou respondentů. Za dárky plánují Češi letos utratit 7 513 Kč, dalších 3 403 Kč za jídlo a pití a přes 2 719 Kč za vánoční výzdobu. Celkem tak chtějí vydat za Vánoce v průměru 13 635 korun.

Většina lidí nepovažuje půjčku na vánoční dárky za bezpečnou. Obecně platí, že mladší lidé se takových úvěrů bojí méně a za dobrý nápad je považuje šest procent

Čechů od 18 do 34 let. Vysokoškolsky vzdělaní jsou obezřetnější, 98 procent z nich považuje vánoční půjčku za rizikovou, tedy častěji než lidé se základním vzděláním. I v této skupině je to ale vysoké číslo, a to 89 procent.

Zvyšující se obliba chytrých telefonů

Smartphone, tedy takzvaný chytrý telefon, používá v Česku přes 80 procent lidí. Spočítal to Český statistický úřad s tím, že za poslední čtyři roky stoupl počet skoro o pětinu. Obliba tlačítkových telefonů naopak v posledních letech klesá. Internet v mobilu podle statistiků běžně používají zhruba tři čtvrtiny dospělých uživatelů chytrých mobilů. Jejich počet vzrostl za posledních deset let o víc než polovinu. Spolu s rozšířením chytrých telefonů se taky zvyšuje vybavenost domácností takzvanou chytrou elektronikou, tedy tou, kterou jde ovládat na dálku.

Obnovené vánoční trhy v Praze

V Praze se po dvouleté přestávce otevřely vánoční trhy na Staroměstském a Václavském náměstí. V loňském i předloňském roce se kvůli koronaviru nekonaly. Dva největší trhy v Praze potrvají do 6. ledna. Vánoční stromček na Staroměstském náměstí osvítl přes šest kilometrů světelných kabelů v červené a zlaté barvě a nabídne každou půl hodinu světelnou animaci. Spotřeba energie bude podle organizátorů trhu minimální. Náklady na výzdobu odpovídají zhruba 40 korunám za hodinu. Strom bude svítit každý den od 16:00 do půlnoci. Po celé adventní období bude na Staroměstském náměstí i kulturní program. Doplní je taneční vystoupení a programové bloky pro všechny generace. Kromě vystupujících z celého Česka hosté uvidí soubory z Lotyšska, Holandska, Polska, Maďarska, Slovenska, Německa a mnoho dalších.

Smrk na vánočních trzích na pražském Staroměstském náměstí pochází z malé vesnice nedaleko České Kamenice na Děčínsku. Z šestadvaceti tipů od veřejnosti ho vybrala společnost Taiko, která trhy organizuje. Zhruba 25 metrů vysoký a osmapadesát let starý smrk ztepilý rostl na obecním pozemku a do soutěže ho přihlásil majitel blízkého domu Petr Kubica z obavy, že by mohl spadnout. „Strom sázal táta, když se narodila moje sestra, takže stáří víme přesně, bylo to před osmapadesáti lety. Jako vítěz soutěže, kterou firma Taiko letos vyhlásila podvanácté, obdrží Kubica odměnu 10 000 korun.

Jelení příkop zpřístupněn veřejnosti

Od příští turistické sezóny by měla být unikátní přírodní rokle pod Hradem přístupná natrvalo. Horní část Jeleního příkopu je už otevřená, v dolní části dosud pokračují stavební práce. Prezidentská kancelář jedná s policií také o zmírnění bezpečnostních kontrol při vstupu do Jeleního příkopu či Královské zahrady. Návštěvníci pražského Jeleního příkopu by nemuseli od dubna 2023 procházet bezpečnostními kontrolami.

Prezident Miloš Zeman čelí kritice, že za jeho éry se Pražský hrad příliš uzavřel veřejnosti. Mnoha lidem se nelíbí, že areál po zavedení bezpečnostních kontrol fakticky přestal být průchozí, kritizovali i dlouhodobé uzavření části zahrad včetně Jeleního příkopu. Hradní úředníci uza-

virky zdůvodňovali náročnými opravami a bezpečnostní kontroly byly podle prezidentské kanceláře zavedeny na žádost policie.

Úroveň právního státu v ČR

Česká republika se v rámci hodnocení stavu právního státu ve 140 zemích světa umístila na dvacátém místě. Vyplývá to z výzkumu, jehož výsledky publikovala nezávislá organizace World Justice Project (WJP). Žebříček, který vedou skandinávské země, zohledňuje řadu kritérií jako otevřenost vlády, dodržování základních práv, úroveň justice či přítomnost korupce. Česko si proti loňskému žebříčku polepšilo o dvě místa a je přičku před Francií, hůře jsou na tom například i Spojené státy, Španělsko, Itálie či Slovensko. Nejlepší ohodnocení ČR získala v kategoriích, které hodnotí stav bezpečnosti a základních práv, kde se umístila 18. na světě. Autoři zprávy vidí největší slabiny v kategoriích otevřenost vlády a absence korupce. V rámci hodnocení evropského a severoamerického regionu figuruje Česko na 15. místě z jedenatřiceti zemí.

Účast ČR na výstavě Expo 2025 v Japonsku potvrzena

Česko je jednou z devíti zemí, kterým organizátoři jako prvním oficiálně potvrdili fyzickou účast na světové výstavě Expo 2025 v japonské Ósace, a jimž zároveň schválili program a přidělili pozemek. Účastnickou smlouvu podepsal v Japonsku generální komisař české účasti na Expo Ondřej Soška. V tiskové zprávě o tom informovala tisková mluvčí české účasti na Expo Jana Kohoutová. Smlouva vedle samotného oficiálního potvrzení určuje podmínky účasti nebo pozemek, na kterém bude stát národní pavilon. Jde o pozemek, o který ČR usilovala. Má rozlohu zhruba 1 000 metrů čtverečních s výhledem na moře. Organizátoři zároveň schválili téma české účasti na světové výstavě Expo 2025, kterým je „Talent a kreativita pro život“. V rámci tématu by měl český pavilon zkombinovat kulturu, umění, vědu i byznys.

Marta Kubišová má pamětní bankovku

Své nedávné osmdesáté narozeniny oslavila Marta Kubišová v čínské restauraci se svojí dcerou a přáteli. Představila rovněž pamětní list v podobě bankovky, který vyšel právě u příležitosti jejích narozenin. Stalo se tak v počtu 1989 kusů a koupit ho je možné na stránkách marta80.cz. Jeho cena je 2 490 Kč. „Jsem na to nesmírně hrdá, ale vůbec si nemyslím, že si to zasloužím,“ řekla Kubišová se skromností sobě vlastní.

Vývoj bankovky trval od konce minulého roku do letošního října. Pak zpěvačka navštívila Státní tiskárnu cenin v Praze, kde u knihtiskového stroje dohlížela na číslování listů. Lícové straně Pamětního listu v podobě bankovky dominuje její portrét, který ztvárnil akademický malíř Jiří Peca. Na rubové straně je zachycena atmosféra sameťové revoluce, se kterou jsou zpěvačka a její písnička *Modlitba pro Martu* spjaty.

Marta Kubišová nedávno absolvovala besedy o své životní dráze a poskytla spoustu rozhovorů. Jinak však prožívala své životní jubileum v klidu. „V pondělí večer jsem

se ale dojala. Česká televize vysílala záznam mého koncertu v pražské Lucerně v roce 2017. Obecně jsem mile překvapená vším, co se teď kolem mě děje, i když si myslím, že je teď trochu překubišováno. Čekám tedy, až se ozvou nepřející. Já to ale zvládnu a budu se chovat jako oslavenec," dodala ještě. (mk)

Příběhy bezpráví

Na stovkách škol po celé České republice proběhl v listopadu 18. ročník projektu Příběhy bezpráví – Měsíce filmu na školách. Prostřednictvím filmů, besed, výstav a dalších materiálů seznámil žáky a studenty s tím, jak nesvoboda v období normalizace postupovala i do té nejběžnější reality a komunistický režim trvale ovlivňoval každodenní život.

Letošní novinkou byla speciální nabídka tří tematicky rozdílných Beden komunismu obsahujících autentické dobové předměty a dokumenty z různých oblastí života v socialistickém Československu.

Měsíc filmu na školách se koná od roku 2005 každý listopad na stovkách základních a středních škol po celé České republice. Zapojené školy pořádají projekce filmů s tématem československých dějin a zvou hosty (pamětníky, filmaře, historiky) na debaty po filmu. Za sedmáct let existence projektu uspořádaly školy 9 767 projekcí, kterých se zúčastnilo téměř 427 000 žáků.

Do 18. ročníku se zapojilo více než 450 škol z celé České republiky. Jeho mottem byla „Normalizovaná každodennost“. Součástí projektu bylo i slavnostní udělování Cen Příběhů bezpráví lidem, kteří se postavili komunistickému režimu. Letošními vyznamenanými se stali Silvestra Chnápková, Zdeněk Dvořáček a Jiří Kvapil.

„Ocenění znovu udělujeme také do zahraničí, a to ukrajinskému lidskoprávnímu aktivistovi a válečnému zajatci Maksymu Butkevychovi, který je v současnosti nespravedlivě uvězněn. Skrze ocenění chceme vyjádřit podporu všem statečným Ukrajincům a Ukrajincům, kteří brání svoji vlast,“ řekl ředitel společnosti Člověk v tísni Šimon Pánek k letošnímu udělení zahraniční Ceny Příběhů bezpráví ukrajinskému aktivistovi Maksymu Butkevychovi. (mk)

Výstava *Album G. T.* ukázala život v terezínském ghettu

Nově objevené a dosud nezveřejněné fotografie z ghetta Terezín, nalezené v pozůstalosti bývalého redaktora Československého rozhlasu Milana Weinera, představila výstava *Album G. T.* v prostorách Památníku ticha na pražském nádraží Bubny.

Jednalo se o přelomovou sérii celkem čtyřiceti fotek neznámého autora zachycujících život v ghettu Terezín (zkráceně G. T.), přes níž byli Židé deportováni právě do terezínského tábora. Unikátnost těchto snímků umocňuje fakt, že protektorátní ghetto nemělo oficiálního fotografa a jeho obraz si tak veřejnost doposud utvářela pouze z propagandistických filmů pro Červený kříž nebo z obrázků z pozůstalostí grafiků, kteří byli ustanoveni Němci jako součást terezínského židovského samosprávy.

Výstava fotografií *Album G. T.* je výsledkem více než dvouletého usilovného pátrání po identitě deseti tváří z fotek, které Památník ticha na základě objeveného alba vloni

vyhlásil. V rodině Milana Weinera byly vzpomínky na válku dlouhá léta tabu a album z jeho pozůstalosti (on sám prošel tábory Terezín, Osvětim a Meuselwitz) bylo tak odtajněno až osmdesát let po založení ghetta Terezín a více než padesát let po jeho smrti. Dosud se sice nepodařilo zjistit, kdo jsou autoři či fotograf celého alba, které je unikátním pohledem do bytovacích prostor ghetta a jeho ulic, ale byla vypátrána identita pěti osob zachycených na fotkách. Identifikována byla například grafička Lucie Weisbergerová, jejíž totožnost potvrdili přátelé a příbuzní. V rámci studentského projektu čtrnáctiletého Jáchyma Štýse z Gymnázia Přírodní škola, které bylo zapojeno do pátrání po neznámých tvářích, byla dále odhalena totožnost chirurga a profesora Jana Levita. S pomocí dobrovolníků a pozůstalých se podařilo vypátrat také malíře Josepha Spiera, básníka a dramatika Petra Kiena a bývalého podnikatele Aloise Meissla. Památník ticha na projektu spolupracuje s odborníky z Židovského muzea v Praze, Památníku Terezín a Paměti národa.

Výstava v Památníku ticha představila všech čtyřicet fotografií z alba, a to jak ve formě kompletních náhledů původních snímků o velikosti 4,5 × 6 cm, tak výběr osmi zvětšenin. Prostřednictvím fotek měli návštěvníci možnost nahlédnout nejen do ghetta, ale i do okolí terezínských kasáren. Tváře vězňů na snímcích jsou podle kurátorů kontaktní, emotivní a osobní. Část fotografií tak vznikla evidentně v úzkém kruhu přátel, kteří o fotografovi věděli. Fotografie s pohledy dovnitř ghetta a do jeho ulic naopak vznikly zřejmě velmi opatrně, aby jejich autor nemohl být spatřen, přičemž každý detail těchto snímků je historickým dokladem. Tváře z fotografií byly doposud jen čísla na transportních listinách. Nyní lidé na výstavě nahlédli do ghetta a přímo do očí jeho tehdejších obyvatel. Díky moderním technologiím bylo možné tak vnímat naprosté detaily z prostředí, které byly nečitelné mnoho let i po zpracování kontaktních snímků.

V roce 1942 bylo dívce z fotografie Lucii Weisbergerové osmnáct let. Před válkou studovala na výtvarných školách, díky čemuž mohla v Terezíně pracovat v kreslárně Technické kanceláře. V roce 1944 byla deportována se svou sestrou Hanou a matkou do Osvětimi. Lucii a její sestře se podařilo přežít. Po válce se věnovala knižní grafice, pracovala pro Albatros, spolupracovala s předními výtvarníky. Se svou rodinou v roce 1968 emigrovala do Švýcarska. Na sklonku života sepsala své doposud nepublikované vzpomínky, které se díky jejím pozůstalým mohly stát součástí výstavy.

Jan Levit pocházel z lékařské rodiny v Hořicích a v době své deportace do Terezína měl za sebou úspěšnou profesní kariéru. Paradoxem je, že již během první světové války působil jako válečný chirurg na Balkáně, odkud byl roku 1916 přeložen do posádkové nemocnice právě v Terezíně. Od roku 1931 byl přednostou chirurgické kliniky nemocnice Na Bulovce. Své místo musel opustit v roce 1939 pro svůj židovský původ. Do ghetta byl transportován v roce 1942 již ve špatném zdravotním stavu. Jeho příběh se uzavřel transportem z Terezína do Osvětimi, jenž byl vypraven 12. října 1944.

Další z identifikovaných terezínských vězňů Joseph Spier byl před válkou známý holandský umělec, autor ilustrací a karikatur. Se svou manželkou a třemi dětmi byl do Terezína deportován na konci dubna 1943, kde pracoval

v tzv. kreslírňe. Po osvobození se s rodinou vrátil do Holandska, kvůli neprokázanému obvinění z kolaborace se rodina vystěhovala v roce 1951 do USA.

Petr Kien byl básníkem a dramatikem, studoval AVU. Před válkou chodil se sestrou Lucie Weisbergerové Hanou. V říjnu 1944 zahynul v Osvětimi. Poslední odhalená fakta vedla k osobě Aloise Meissla, původně podnikatele v zemědělství a nájemce cihelny v Klecanech, jehož páska přes oko byla vodítkem při jeho odhalení. Život Aloise Meissla také končí v Osvětimi roku 1944.

Součástí expozice byla i badatelna k objevování ztracených identit. Památník ticha nabídl návštěvníkům v tzv. Studiu alba G. T. započít rozhovor s dávnými obyvateli terezínského ghetta, inspirativní výstupy z tohoto výstavního experimentu budou zpracovány pro další výstavu k tomuto cyklu fotografií. Organizátoři věří, že i díky stávající výstavě získají další indicie k identifikaci zbylých pěti neznámých tváří a jejich osudů. Milan Weiner, v jehož pozůstalosti se album našlo, se účastnil pochodu smrti, válku na rozdíl od svého bratra a otce přežil, o svých zážitcích však nehovořil ani s vlastní rodinou. Do kulturní historie se významně zapsal v šedesátých letech v Československém rozhlase, kde od roku 1963 vedl redakci mezinárodního života. Zemřel 25. února roku 1969 ve věku nedožitých pětácti let.

Organizátorem výstavy byl Památník ticha/Památník Šoa Praha, partnery výstavy byli Městská část Praha 7, Židovské muzeum v Praze, Památník Terežín, Paměť národa, Přírodní škola, Česká centra, Správa železnic a Institut Terezínské iniciativy. Výstava, která byla prodloužena až do listopadu, se konala za finanční podpory Ministerstva kultury ČR. Mediálním partnerem byla Česká televize.

Po mnoha letech příprav a projektování se podařilo zajistit finance na revitalizaci místa paměti, a tak se postupně nádraží Bubny změnil ve staveniště a bude zahájena přestavba na zbrusu novou budovu Památníku ticha. (mk)

Pražská Pařížská mezi nejdražšími ulicemi světa

Pražská ulice Pařížská se poprvé octla mezi nejdražšími ulicemi světa podle výše nájemného. Celkově skončila na 17. příčce a vytlačila z této pozice ulici Na Příkopě, která se v žebříčku sestavovaném poradenskou společností Cushman & Wakefield objevovala od roku 2004. Obě ulice patří mezi nejdražší ze zemí střední a východní Evropy. Nejdražší ulicí světa je horní část Páté Avenue v New Yorku.

Cushman & Wakefield každoročně srovnává 68 zemí světa podle nejvyššího dosahovaného nájemného v nejdražší nákupní ulici. V žebříčku figuruje vždy jedna nejdražší ulice z každé země. Nejvyšší roční nájemné v ulici Pařížská činí 2 719 eur (66 200 Kč) za metr čtvereční. V horní části newyorské Páté Avenue činí roční nájemné 21 076 eur za metr čtvereční.

Český kulturní program na zrenovovaném nákladovém nádraží v Bruselu

Módní přehlídka ukazující tvorbu mladých návrhářů z České republiky a z Belgie a k tomu výstava o českém umění ve veřejném prostoru, to bylo v Bruselu náplní kulturního programu, který doprovázel české předsednictví v Radě

Evropské unie. Tato událost se odehrála v jednom z nových architektonických klenotů belgické metropole – bývalém nákladovém nádraží v přístavní čtvrti, které bylo v uplynulých letech přetvořeno v moderní prostor pro práci i kulturu.

„Ze všech akcí, které pro české předsednictví organizujeme, je tahle tou zdaleka nejvíce neortodoxní, někteří by možná řekli šílenou,“ usmívala se ředitelka Českého centra v Bruselu Jitka Pánek Jurková, když uváděla módní přehlídku mladých českých a belgických tvůrců.

Přehlídka byla součástí projektu We're Next (Jsme další na řadě), který založil Lukáš Spilka. Absolvent pražské UMPRUM a Královské akademie výtvarných umění v Antverpách se jeho prostřednictvím snaží pootevřít široké veřejnosti dveře do světa módy a podpořit mladé a talentované kolegy. Při bruselské zastávce cyklu se představila čtyřicítka modelů, mezi nimiž byla tvorba absolventů uměleckých škol v Praze, Brně, Plzni, Zlíně nebo Liberci.

„Myslím, že jsme viděli velký talent studentů jak z Čech, tak z Belgie. Viděli jsme začínající hvězdy, které budou za pár let možná chodit na mnohem delších a větších molech než zde,“ hodnotila přehlídku další zástupkyně Českého centra Daniela Vervloet. Před zraky stovek diváků se předtím vystřídaly pánské i dámské oděvy nejrůznějších barev a střihů, od relativně konzervativních až po velmi výstřední modely využívající prvky, jako jsou polštáře či masky zakrývající celý obličej.

Molo pro přehlídku vzniklo v části skoro 300 metrů dlouhého centrálního koridoru bruselského Gare Maritime (námořní nádraží). Tato obří budova postavená na začátku 20. století sloužila desítky let jako místo, kde se proclívalo a překládalo na vlaky zboží přivážené do Bruselu na lodích. Nyní je z ní jakési „kryté město“ s kancelářemi, obchody, restauracemi a velkým prostorem pro kulturní akce.

Stavba prošla na přelomu minulé a současné dekády rozsáhlou renovací, při níž byly hangáry s kovovou konstrukcí doplněny o dřevěné buňky pro komerční prostory a také o vnitřní zahrady. Práce belgických a nizozemských architektů si v loňském roce vysloužila ocenění Evropské komise. Gare Maritime se zároveň stalo dominantním prvkem rodícího se areálu Tour & Taxis, pojmenovaného podle knížecího rodu Thurn-Taxisů, který dává nový život industriálním budovám u kanálu severně od historického centra Bruselu.

Otázce inovativního využívání veřejného prostoru se věnovala také výstava, která byla k vidění v bývalém nákladovém nádraží. Panely s desítkami fotografií představily umělecké projekty, které v posledních třech dekadách oživovaly a oživují ulice či průmyslové komplexy českých měst, od Prahy po Ostravu. Na tento koncept navázala interaktivní instalace umělce Tomáše Moravce v parku poblíž Gare Maritime, která simulovala mechanismus námořních radarů.

Ukázky českého umění ve veřejném prostoru představily výběr z výstavy *Z galerie ven!*, která se v létě uskutečnila v Praze. Jeden z kurátorů Dan Merta ČTK v Bruselu řekl, že cílem je ukázat možnosti, jak lze „skrže architektonické intervence, design či pořádání festivalů vytvářet kvalitnější veřejný prostor.“ Uvedl přitom, že bylo pro jeho tým obrovskou ctí ukázat výstavu právě v Gare Maritime. Prostor by podle něj mohl být příkladem pro česká města, i když vznikl díky soukromé investici. (mk)

Festival Setkání národů v Hradci Králové

Festival Setkání národů nabídl 10. listopadu v Hradci Králové kulturu a zvyky více než dvaceti národů z celého světa. Součástí 9. ročníku byly etnické workshopy, ochutnávky krajových jídel, výstavy a koncert. Festival nabídl i příběhy ukrajinských válečných uprchlíků. Setkání národů pořádá spolu s partnery Integroční centrum pro cizince Diecézní charity Hradec Králové. Cílem je umožnit cizincům a Čechům lepší vzájemné poznání.

Zájemci si mohli vyzkoušet například hru na africké bubny, výrobu etnických náramků, malování hennou, africké zdobení korálků nebo se seznámit s orientální přípravou čaje a kávy.

Hrad vystaví korunovační klenoty

Oznámen bude termín a také „mimořádné místo“, na kterém se tak stane. Zástupci hradu se vyjádří i k výsledku vědeckého průzkumu Svatováclavské koruny. V tiskové zprávě to uvedl prezidentův mluvčí Jiří Ovčáček. Pražský hrad zároveň uvedl, že letos v říjnu byly korunovační klenoty krátkodobě vyzvednuty z Korunní komory katedrály sv. Víta. „Událost se uskutečnila v době vojenského střežení Pražského hradu a z důvodu mimořádných bezpečnostních opatření v utajovaném režimu. Přítomni byli zástupci držitelů klíčů od Korunní komory,“ uvedl Ovčáček. Klíčů je celkem sedm, vedle prezidenta je mezi nimi například premiér či předsedové Parlamentu. V kapli sv. Václava se podle Ovčáčka uskutečnil mimo jiné dlouhodobě plánovaný podrobný restaurátorský a vědecký průzkum korunovačních klenotů.

Znovuotevření Obrazárny Pražského hradu

Pražský hrad chce s novým rokem otevřít svoji slavnou Obrazárnu. A to i přesto, že ještě před necelým půlrokem chyběly podle tehdejšího vyjádření zástupců Správy Pražského hradu desítky miliónů korun na její rekonstrukci. Nové vedení teď tvrdí, že otevření Obrazárny, která nefunguje od roku 2019, patří k prioritám a co nejdříve se začne pracovat na opravě vzduchotechniky.

Historie Obrazárny Pražského hradu sahá až k rudolfinským sbírkám. V jejím souboru jsou díla malířů, jako jsou Tizian, Rubens nebo Cranach. Obrazárna vždy patřila k návštěvnickým lákadlům Hradu. Od roku 2019, kdy se v ní rozbila klimatizace, je zavřená.

Zvony ze sbírky pro přerovský kostel

V bavorském Pasově byly odlity dva nové zvony pro přerovský kostel svatého Vavřince. Jde o největší zvon nesoucí jméno Jan Pavel o hmotnosti 1 800 kilogramů a zvon pojmenovaný František z Assisi o hmotnosti 400 kilogramů. Odlití zvonů umožnila veřejná sbírka, kterou vyhlásil spolek Přerovské zvony smíření, lidé do ní dosud přispěli částkou 1,5 miliónu korun. V plánu bylo odlít ještě poslední ze zbývajících trojice zvonů, a to zvon Marie o hmotnosti 600 kilogramů. Záležitost však bude na tom, zda se podaří získat chybějící prostředky.

Zvony se odlily v dílně pasovského zvonaře s českými kořeny Rudolfa Permera. Největší zvon, který bude zdobit

věž přerovského kostela svatého Vavřince, bude věnován obětem poválečného masakru na Švédských šancích nedaleko Přerova, při kterém bylo v červnu 1945 zabito 267 lidí. Odlita na něm jsou jména zavražděných dětí. Nese jméno po jedenáctiměsíčním chlapci, Johannu Paulu Philippim, pocházejícím ze slovenské obce Milbach (dnešní Mlynica), který byl jednou z nejmladších obětí masakru.

Nové zvony mají připomenout nejen jeden z nejhorších případů msty na německy mluvícím obyvatelstvu v poválečném Československu, ale i doplnit chybějící místa ve věži kostela sv. Vavřince. Zvony tam chybějí od března 1942, kdy byly odebrány pro válečné účely.

Nazdobené tramvaje v Praze

V ulicích můžete potkávat tramvaje 15T ForCity, 14T, T3SU, T3, historickou tramvaj Ringhoffer a oblíbenou Mazacku, dále retrobus Irisbus Citelis 12M a autobus SOR NB 12. Tramvaje a autobusy zdobí dohromady více než 23 tisíc vánočních světýlek, vnitřní sváteční dekorace a také speciální vnější polepy se zimní a vánoční tematikou. Cestující budou moci potkávat nazdobená vozidla až do 6. ledna 2023.

Které státy mají Češi v oblibě?

Lidé v Česku mají nadále nejlepší vztah ke Slovensku, následuje Švýcarsko a Rakousko. Válka na Ukrajině výrazně zhoršila hodnocení Ruska. V pořadí zemí, ke kterým mají Češi nejméně pozitivní vztah, je za Ruskem druhá Čína a třetí Turecko. Napadené Ukrajině na začátku bojů přibýlo pozitivních hodnocení, její současná obliba je ale znovu podobná předválečnému stavu. Uvedla to agentura STEM na základě svého průzkumu z přelomu září a října.

Obnovený Mendelův skleník v Brně

Zástupci vedení města, kraje i zástupci církve v zahradě augustiniánského kláštera na Starém Brně otevřeli obnovený Mendelův skleník. Gregor Johann Mendel zde prováděl pokusy s hrachem, při nichž objevil zákony dědičnosti, a položil tak základ nového vědního oboru – genetiky. Skleník za 38 miliónů korun převážně ze skla a oceli vyrostl na půdorysu původního skleníku, kde v polovině 19. století Mendel pracoval. Návrh skleníku vytvořilo studio Chybík + Kristof. Sloužit bude jako polyfunkční objekt pro pořádání přednášek, školení či kulturních a společenských akcí. „Opatství bylo za Mendelovy doby významným centrem kultury a vzdělanosti v Brně. Jsem rád, že se obnovený skleník může stát odkazem nejen bratru Gregoru a jeho doby, ale i místem pro dialog vědy a víry,“ uvedl generální převor řádu augustiniánů Alejandro Moral. „Johann G. Mendel, přestože v mládí trpěl značnou trémou, se stal oblíbeným středoškolským učitelem s vynikajícími pedagogickými dovednostmi. Jeho rozum osvícený vírou v Boha dokázal geniálně propojit svět matematiky a botaniky, a tak lidstvu přinést objev, který známe jako Mendelovy zákony dědičnosti. Schopnost jeho analytického myšlení je praktickým příkladem spojení vědy a víry,“ uvedl brněnský biskup Pavel Konzbul. Jihomoravský hejtman Jan Grolich (KDU-ČSL) míní, že skleník a areál opatství mají potenciál na zápis do seznamů UNESCO.

Turistická stezka mezi Svatým Kopečkem a Velehradem

Klub českých turistů dokončil značení Cyrilometodějské stezky spojující Svatý Kopeček u Olomouce s Velehradem na Uherskohradištsku, jejíž trasa odkazuje na kulturní kořeny Slovanů spojené s příchodem sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Cyrilometodějská stezka měří 109 kilometrů. Trasa spojuje významná arcibiskupská místa Svatý Kopeček, Olomouc, Kroměříž a Velehrad. Vede také kolem poutního místa Dub nad Moravou u Olomouce, tovčovských rybníků a pohořím Chřiby. Více než sto kilometrů dlouhou stezku po území Olomouckého a Zlínského kraje lze rozvázným krokem projít za 30 hodin, ale lidé si ji mohou rozdělit do několika etap.

Cvičení krkonošských záchranářů

Kolem 80 hasičů a členů horské služby v Peci pod Sněžkou v Krkonoších nacvičovalo záchranu lidí z kabinové lanovky na Sněžku. Poprvé si záchranáři vyzkoušeli i evakuaci vozíčkářů z kabin lanovky. Ke cvičení záchranáři využili pravidelnou podzimní odstávku lanovky. Lanovka v listopadu jezdila pouze o víkendech, do pravidelného provozu se vrátila v sobotu 10. prosince.

Figurantů uvízných v kabinách lanovky na jejím prvním úseku z Pece pod Sněžkou na Růžovou horu bylo kolem třiceti, zachraňovalo je asi 30 hasičů a 22 horských záchranářů. Záchranáři zažili zimní počasí, v Peci pod Sněžkou bylo kolem nuly a na svazích leželo deset centimetrů sněhu. Zachraňovanými figuranty-vozíčkáři byli dva bývalí hasiči, kteří jsou po úrazech upoutaní na vozík.

Poruchy lanovek nejsou v České republice příliš časté. V Královéhradeckém kraji se naposledy velká záchrana lidí z lanovky odehrála v únoru 2003 z dvousedáčkové lanovky ve Špindlerově Mlýně. Na lanovce tehdy zůstalo uvězněných 130 lyžařů. Většinu pasažérů záchranáři spustili po laněch, při záchraně deseti lyžařů asistoval policejní vrtulník.

Horská služba založila nadační fond Rescue na pomoc záchranářům a jejich rodinám. Fond bude podporovat členy horské služby a jejich rodiny, kteří se dostali kvůli práci záchranáře do obtížné finanční situace. „Horští záchranáři denně nasazují své zdraví a životy. V důsledku úrazu nebo smrti se záchranáři nebo jejich rodiny mohou dostat do situace, kdy potřebují pomoc,“ uvedl v tiskové zprávě člen správní rady fondu a náčelník Horské služby ČR René Mašín.

Obdobné fondy na pomoc horským záchranářům podle Horské služby ČR úspěšně fungují i v zahraničí. Zájemci mohou nadační fond podpořit zakoupením oblečení a jiných předmětů s tematikou horské služby na e-shopu, který je na portálu <http://www.ceskeparky.cz>. Z každého kusu zboží fond získá nejméně 50 korun.

Cvičení příslušníků aktivních záloh u Brna

Příslušníci aktivních záloh cvičili v areálu elektrické rozvodny v Čebíně na Brněnsku ochranu kritické infrastruktury, vyzkoušeli si, jaké to je, když chce areál ovládnout teroristická skupina. Cílem je připravit se na možnost střezení takových objektů v případě hrozby, řekl novinářům ředitel Krajského vojenského velitelství Brno Alois Matýzka.

Z HISTORIE

Před 585 lety zemřel Zikmund Lucemburský

Zikmund Lucemburský, římský císař, český a uherský král, zemřel 9. prosince 1437 ve Znojmě. Narodil se 15. února 1368 v Norimberku. Uherským králem byl od roku 1387, českým od roku 1419, římským králem od roku 1410, římským císařem od roku 1433. Byl synem Karla IV. a Alžběty Pomořanské.

Na přelomu let 1377 a 1378 podnikl tehdejší římský císař a český král Karel IV. svou poslední velkou diplomatickou cestu. Přes pokročilý věk i bolestivé onemocnění dnou zamířil ve společnosti svého nejstaršího syna a nástupce Václava IV. do Francie, aby tam s francouzským králem Karlem V. domluvil rozdělení sfér vlivu v Evropě a projednal přesídlení papeže z Avignonu zpět do Říma. Nezapomínal přitom ani na svého mladšího syna Zikmunda, jemuž měla v rámci těchto plánů připadnout v budoucnu polská koruna (v roce 1378 byl tehdy desetiletý Zikmund již čtyři roky zasnouben s Marií, dcerou polského a uherského krále Ludvíka I. Velikého).

Věci se však vyvinuly trochu jinak, než Karel IV. předpokládal. Zikmund nakonec zasedl 31. března 1387 nikoli na polském, ale na uherském trůnu. A řešení papežské otázky rovněž doznalo změny. Papež Urban VI. se sice skutečně usídlil v Římě, ale francouzští kardinálové zvolili vzdoropapeže, a ten setrval v Avignonu. Vzniklé papežské schizma výrazně poznamenalo celou tehdejší křesťanskou Evropu. Zásadně ovlivnilo také Zikmundovo kralování. A to víckrát než jednou.

Karel IV. zemřel 29. listopadu 1378 a o čtyři roky později jej následoval i Ludvík I. Veliký, jenž zesnul v noci z 10. na 11. září 1382 ve své kurii v Trnavě.

Na rozdíl od Karla IV. umíral Ludvík bez mužského dědice, měl však dvě dcery, Marii a Hedviku, a podobně jako český panovník i on se snažil zajistit svým ratolestem následnictví. Starší Marie byla předurčenou dědičkou polské koruny, mladší Hedvika měla podle otcových plánů zdědit Uhry. Po Ludvíkově smrti se však tento plán velmi zkomplikoval. Přestože Ludvík ještě za svého života jmenoval Zikmunda správcem Polska, svěřil mu svou armádu a naléhal na polskou šlechtu, aby Zikmunda přijala, Poláci se ale odmítli jeho přáním řídit.

Když polská šlechta upřednostnila na polském trůně Hedviku, začala Alžběta spolu s částí uherské šlechty usilovat o to, aby její starší dcera Marie dostala trůn uherský.

Po Zikmundově odjezdu z Uher v roce 1382 proto Alžběta zrušila jeho zasnoubení s Marií a nově ji přislíbila Ludvíkovi Orleánskému, příslušníkovi francouzského panovnického rodu. Uherská šlechta zůstala v dané otázce nejednotná: jedni chtěli za krále Zikmunda, druzí stáli za královnou a spojením s Francií a třetí tábor prosazoval za panovníka neapolského krále Karla.

Zikmund si pochopitelně nehodlal nechat své odstrčení líbit a rozhodl se dobýt si Uhry mocí. V listopadu 1385 proto obsadil vojensky Budín a vynutil si sňatek s Marií. Následně ale poznal, že opozice proti němu je příliš silná, takže odtáhl do Čech, aby s pomocí svého bratra Václava IV. sebral větší vojsko. Na jaře roku 1386 vpadlo do Uher české vojsko Václava IV. V dubnu se Alžběta smířila se zetěm Zikmundem, kterému musela jako právoplatnému man-

želovi Marie dát svou dceru. Vlady se fakticky ujal až poté, co velmož Jan Horváti zajal obě královny a uvěznil je. Svěho největšího odpůrce se zbavil ve chvíli, kdy stará královna byla ve vězení zardoušena. Zikmund, v té době devatenáctiletý, se s podporou vojska svého bratra konečně dočkal 31. března 1387 ve Stoličném Bělehradě své korunovace uherským králem. Jeho manželku posléze vysvobodily ze zajetí vojenské oddíly jejího strýce a Zikmund nechal povraždit Horvátovce. Protože boje o Uhry Zikmundovi finančně vyčerpaly, zastavil svému bratřanci Joštovi, aby mohl splatit dluhy, na pět let Braniborsko. Spolu s Joštem rozhodoval také roku 1396 spor Václava IV. s českými pány, v němž se postavil na stranu šlechty. Současně obnovil s Václavem smlouvu o vzájemném nástupnictví a byl jím jmenován vikářem (správcem) v Německu. Nebezpečí turecké expanze ho však přinutilo vrátit se do Uher. Křížová výprava, kterou organizoval, byla v září 1396 rozbita Turky u Nikopole a Zikmund sám sotva unikl zajetí. Sultán však svého vítězství nevyužil k dalším zásahům, což Zikmundovi umožnilo znovu se vměšovat do českých záležitostí, a to způsobem, který právě nesvědčil o bratrské lásce ani neprospěl prestiži lucemburské dynastie. Mezi ním a Václavem byla vždy určitá přehrada, způsobená zpočátku tím, že po Karlově smrti zůstal Václav v rodině sám, zatímco Zikmund měl sourozence, a především matku, která ho účinně podporovala.

Nové století nezačalo pro Lucemburky dobře. Roku 1401 vypukla v Uhrách proti Zikmundovi vzpoura, a panovník byl dokonce dočasně uvězněn, zatímco Václav IV. byl sesazen z německého trůnu. Přesto existovaly ještě určité příznivé podmínky pro Václavovu císařskou korunovaci. Obrátil se proto o pomoc k Zikmundovi a nabídl mu správu Čech, a dokonce mu na ni vydal zmocňovací listinu. Ale Zikmunda více než bratrova císařská korunovace zajímaly královské hrady a města, které rychle přebíral pod svou kontrolu.

Když si Václav uvědomil svoji chybu a pokusil se o marný odpor, nechal ho Zikmund zajmout a brzy ho odvezl k Habsburkům do Vídně, aby ho zde strážili. Odpor, který proti němu v Čechách rychle vzrůstal, se pokusil zlomit vojensky, současně však musel znovu zasahovat v Uhrách proti novému uchazeči o trůn. Mezitím Václav z Vídně uprchl a roku 1404 se bratři smířili. Za Václavova života se do nepřátelsky naladěných Čech Zikmund už nevrátil.

Následovalo půl století jeho vlády na uherském trůně, přičemž musel coby uherský, a později i český král a římský císař čelit mnoha výzvám tehdejší doby: útoku Osmanů na Evropu, odstranění papežského schizmatu i habsburské revoluci v Čechách.

Dlužno dodat, že si v tomto směru nevedl vůbec špatně: po slavném koncilu v Kostnici měla římskokatolická církev opět jediného papeže (nastolení žádoucí jednoty bohužel padl za oběť český kazatel Jan Hus, odsouzený koncilem jako kacíř, jehož smrt Češi Zikmundovi vyčítali – schizma znovu ovlivnilo jeho život), osmanské Turky porazil na jihu Uher na hlavu.

Zikmund Lucemburský zůstal dlouhých deset let vdovcem. Jeho druhou manželkou se až v roce 1405 stala Barbora Celská. Pocházela z rodu hrabat Celských, kteří byli velice dlouho a zásadně proti tomu, aby se uherskými králi stávali členové západoevropských panovnických rodů. Ve stejném roce byla Barbora korunována uherskou krá-

Zikmund Lucemburský, před 1420

lovnou. Byla velice krásná a společně se Zikmundem prý později tvořili jeden z nejkrásnějších panovnických párů v tehdejší Evropě.

Na svou dobu byla velice emancipovaná a ambiciózní. Několik let svého života dokonce strávila bez Zikmunda a vláda místo něj, jelikož byl zaneprázdňen jinými vládařskými povinnostmi. Např. v době konání kostnického koncilu se dá o Barboře hovořit jako o skutečné první dámě Evropy.

Barbora byla ve své době nejbohatší ženou v Uhersku. Četnými majetky ji od počátku jejich manželství bohatě obdarovával její choť. Právě její bohatství a z něj plynoucí moc byla trnem v oku mnoha jejích současníků, proto se již za svého života stala terčem cílených pomluv, které ji měly očernit i v Zikmundových očích.

V době Zikmundovy nepřítomnosti měla milostný vztah s mladým rytířem Johannem Wallenrothem, což Zikmund vyřešil tím, že ji i s jejich dcerkou Alžbětou poslal do Varadína, kde žily v docela nuzných podmínkách. Po několika měsících ji pak sice vzal na milost, ale jejich vztah už byl narušený. I proto např. nebyla v roce 1420 korunována českou královnou a o třináct let později ji dokonce nevezal ani na svou císařskou korunovaci.

Když v srpnu 1419 Václav zemřel, stal se Zikmund jediným právoplatným dědicem českého království, kterého katolická šlechta očekávala se samozřejmostí, habsburská šlechta a města pak s určitými obavami. Zikmund však žádal bezpodmínečné podřízení a doufal, že situaci zvládne vojensky. V březnu 1420 byla ve Vratislavi za jeho

přítomnosti vyhlášena křížová výprava proti kacířským Čechům. Koncem května oblehl Zikmund s velkým křížáckým vojskem Prahu. Byl sice poražen na Vítkově (14. 7.) a pod Vyšehradem (2. 11.), ale stačil se mezitím nechat korunovat českým králem, neboť držel ve své moci Hrad (28. 7.). To mu nakonec nepomohlo, protože sněm, který se sešel na jaře 1421 v Čáslavi, ho jako krále odmítl. Lépe dopadl na Moravě, ve Slezsku a Lužici, kde ho šlechta uznala. Podnícen tímto úspěchem pokusil se roku 1421 zorganizovat nové křížové tažení, které skončilo neúspěchem podobně jako obležení Kutné Hory koncem roku. Po prohrané bitvě u Německého Brodu 8. ledna 1422 poražený král ze země odtáhl a poté se snažil dosáhnout vlády jednáním a získat umírněné kališníky. Současně usiloval o upevnění moci v říši. 31. května 1433 byl korunován římským císařem. Poté odjel do Basileje, kde zasedal koncil, který si kladl za cíl provést reformu církve. V květnu 1434 Zikmund koncil opustil nespokojen právě jeho reformní činností a dále se staral především o své uznání za českého krále, k němuž mu otevřela cestu bitva u Lipan. K vytouženému cíli se však dostal až v polovině roku 1436, kdy v Jihlavě Čechům potvrdil předložené podmínky a basilejská kompaktáta. Ale své sliby dodržovat nehodlal. Opětné prosazování katolictví vypudilo z Prahy arcibiskupa Jana Rokycanu, popraven byl hejtman Jan Roháč z Dubé. 30. září 1437 byla na sněmu vznesena proti Zikmundovi celá řada stížností. Starý a nemocný král však pomýšlel už jen na to, jak by zajistil dědictví manželovi své jediné dcery Alžběty Albrechtu Habsburskému. Obával se však intrik své druhé ženy Barbory Celské, která svému zeti nepřála, a kvapně opustil 11. listopadu 1437 Prahu. Na cestě do Uher 9. prosince 1437 zemřel ve Znojmě.

Zikmund manželku pár dní před svou smrtí v prosinci 1437 nechal zatknout a uvěznit, když se dozvěděl, že Barbora vyjednává o sňatku Anny s polským králem Vladislavem III. Jagellonským, který se pak měl místo Albrechta Habsburského, kterého určil Zikmund za svého nástupce, stát uherským králem. Na svobodu byla propuštěna až po půl roce a musela se vzdát věnných zástav v Uherském království. V roce 1441 se vrátila do Čech jako královna vdova a usadila se na Mělníku, kde zemřela 11. července 1451 na mor. Pohřbena byla ve svatovítské katedrále.

I když si Zikmund srdce Čechů nikdy nezískal a v mnohém ohledu se k nim choval krutě, jeho přezdívka „liška ryšavá“ mu trochu křivdí. Byl velmi vzdělaný, mluvil sedmi jazyky, byl velmi společenský a měl zálibu v rytířských turnajích. „Byl to velmistr diplomatické hry, jenž svou velkou politiku rozehrával na šachovnici sahající od středoasijských chanátů po Anglii a od Skandinávie až po Itálii a jenž vlastně položil základy budoucí podunajské monarchii.“

Zdroje: Bartoš F. M.: *Poslední Lucemburkové v Čechách*, Praha 1940; Spěváček J.: *Václav IV. 1361-1419*, Praha 1986; Čornej P.: *Tajemství českých kronik*, Praha 1987; www.denik.cz/z_domova/zikmund-lucembursky-uhersky-kral-karel-iv-vaclav.html.

Všemi milovaný karikaturista František Bidlo

František Bidlo (1895-1945) vstoupil do dějin ve dvacátých letech 20. století jako jeden z nejvýraznějších autorů politických kreseb. Ve třicátých letech ho dokonce někteří kritici označovali za prvního a nejvýznamnějšího politické-

ho karikaturistu. Slovní doprovod kreseb nepovažoval za nejdůležitější, zaměřoval se hlavně na výtvarné hledisko.

Franta, jak mu říkali přátelé, karikoval politiky, poměry, fašismus a ilustroval knihy. A vedle toho měl rád bohemy. Byl povídkový, otevřený a měl rád drsné vtipy. V životě to ale lehké neměl... Narodil se 3. září 1895 jako nejmladší z pěti dětí na pražských Vinohradech. Otec pracoval jako bankovní sluha, maminka dělala domovnici. Rodina žila skromně – v přízemním bytě na rohu Polské a Krameriovy ulice měli jen kuchyň a pokoj. Celé nejvyšší patro v domě, vybavené jen úzkými pokojíčky, si najímaly prostitutky, což malého Františka fascinovalo. Živý chlapec plný elánu se s partou dalších uličníků pral v blízké Gröbovce s vršováky, úhlavními nepřáteli. Jít na jejich území představovalo velké nebezpečí, a tak když v létě Franta s kamarády chodil k Záběhlicím chytat rybičky a salamandry, museli obejít nepřátelskou oblast přes Nuselské schody.

V roce 1906 nastoupil do primy gymnázia v Hálkově ulici. Učení ho nebavilo, raději si kreslil. Jeden jeho spolužák vzpomínal, jak jistý profesor Horák při výkladu *Vojny a míru* poukazoval na tendenční zobrazení Napoleona. Frantu to nebavilo, a tak maloval: veliký profesor Horák držel protektorsky ruku nad Napoleonem a přitom zuřivě kopal do Tolstého zadnice. František netoužil po ničem jiném než stát se karikaturistou. Otec ale z něj hodlal udělat bankovního úředníka, což se mu příliš nedařilo. Syn s přáteli, místo aby se učil, chodil do kavárny Union a Tůmovka a poté lezl domů oknem. Výsledek byl ten, že na konci druhého roku propadl z osmi předmětů. Rozzuřený otec jej potom poslal do Vídně na učení ke kloboučníkovi.

Své malířské ambice začal Franta uskutečňovat po první světové válce, kdy pracoval u pana Weisse. Mimo výroby klobouků mu kreslil pozvánky na slavnostní schůze a emblémy na prodejní sáčky. Po večerech nepřestával kreslit, ale ani flámovat. František Bidlo měl rád pivo, prostá jídla a biograf. Divadlo nemusel, zato kina jej přitahovala.

V roce 1925 začaly jeho kresby vycházet pravidelně v levicových časopisech, například v *Trnu* nebo *Tvorbě*, v *Rudém právu* či *Avantgardě* – patřil k silně levicově zaměřeným intelektuálům.

O tři roky později skončil s kloboučnictvím nadobro a začal se živit jako karikaturista. V *Tvorbě* v roce 1930 chválil Frantu Adolf Hoffmeister, který si obecně stěžoval na úroveň české karikatury: „Člověk, který má odvahu, vkus a techniku, je Bidlo. Je dnes sám, který kreslí karikatury v pravém slova smyslu. Jedním bidlem ovšem nezachráníme potopenou loď z vírů českých mlýnů.“

Vedle kreslení si Bidlo rád poseděl s kamarády. Jedním z jeho nejoblíbenějších se stal básník František Halas. Ten se v roce 1930 přestěhoval z Brna do Prahy a usadil se v domku paní Čákové za žižkovskou vozovnou. Tam jej Bidlo navštěvoval a chodili spolu do vinárny Moravěnka. V té době měl Halas už známost s Libuší Rejlovou, zvanou Buňka. Ta na Bidla vzpomínala ráda. Poprvé ho uviděla v roce 1929 v Národní kavárně v Praze. Seděl vedle Halase, Jindřicha Štyrského a Jaroslava Ježka. Libuše bydlela v Brně a nejezdila za Halasem příliš často. Přesto ji překvapila slova, která k ní Bidlo prohodil: „Už jste tu zas? Včera tu byla ta druhá, támhle kojila v koutě.“ Všichni se smáli, jen Libuše byla zcela zaskočená. Později o Bidlovi napsala: „Myslím, že viděl všechno jinak než druzí lidé, protože poznal hned, kde něco chybělo, kde něco bylo nakřivo. Dělal si

psinu z nejlepších kamarádů. Věděl, jak člověk touží po odlevujícím smíchu, a tak si ustavičně vymýšlel v hovoru věci, převracel je na hlavu, že i při lásce a úctě, kterou často v srdci skrýval k lidem, kteří ji zasluhovali, nešetřil nikoho.“

Libuše si s Halasem především dopisovala. Básník odloučení velmi těžce nesl. Zvláště těžký byl pro něj rok 1931, kdy dívka zůstala na čas studijně v Paříži. Halas jí tam posílal tesklivé lístečky, které podepisovali všichni jeho kamarádi. Bidlo na jeden lístek připsal: „Buňko, tak sme si na Vás vzpomněli a Franta přijde po neděli k nám zase na bramborový knedlíky s patřičnejma masama.“ Paní Bidlová totiž byla vynikající kuchařka proslavená skvělymi omáčkami s „patřičnejma masama“. František Bidlo strašně rád kreslil právě Halase s jeho kudrnatou hlavou a maličkým nosem. Scházeli se téměř denně – v Moravěnce nebo u Paukertů. František Halas se oženil s Buňkou až 11. července 1936.

Bidlo na svatbu nemohl přijet, tak poslal alespoň dopis: „Františku, všechny tady udivilo to překotné stachanovské tempo, s jakým ses vrhl do těch svateb, je a panuje všeobecné mínění, že jsi mohl ještě deset let počkat. Kreslil jsem Vás do *Literárních novin*, a abych Tě trochu nasral, tak jsem udělal svědkem Nezvala. Jinak je tu vylidněno, v Metru sedí jen několik nezmarných marxistů, kteří by jeli ven, ale říkají, že nemohou, protože tam není kavárna.“ Tenkrát se totiž Nezval s Halasem velice pohádal kvůli literatuře. Bidlo oba básníky na svatbě oděl do fraku. Libuše Halasová později vzpomínala: „Frak na sobě Halas nikdy neměl – kromě toho, který mu daroval Emil Artur Longen v roce 1925, když jel Halas do Paříže. Ten frak mu byl tak velký, že mu kalhoty sahaly z podpaždí a kabát uzavíral knoflík velký jako u klauna. Byly to tehdy jeho jediné šaty, ale v Paříži se na to nehledí, je-li člověku čtyřicet let.“

Po svatbě Bidlo často navštěvoval manžele Halasovy v jejich bytě v Praze, v Kouřimské ulici na Vinohradech. Halas měl v pokoji ručně vyrobené křeslo, takzvané křesýlko, psané s tvrdým „y“ právě proto, že bylo bytelné a z tvrdého dřeva. V něm Bidlo sedával a kreslil. V říjnu 1937 se Halasovi narodil syn František a Bidlo hned nakreslil jeho karikaturu – ve vinárně Moravěnka sedí Halas se sklenkou vína, proti němu se v židličce ve stejném rozpoložení kývá mimino. Pod kresbu připsal: „Chlasči, ale doma nic neříkej!“ Manželé Halasovi docházeli často do Bidlova bytu. Nebyli sami. Pamětník Karel Strniště vzpomínal na své návštěvy u Bidlových, kde si „paní Bidlová natírala nohy žitnou“: „Asi měla revma nebo co. A Franta jí vždycky huboval: »Nech už toho, co já budu pít!« A nejkratší věta, kterou Franta doma říkával, byla: »Mami, skoč tam!« A když tohle řekl matce, paní Bidlová už beze slova šla ven pro dvě čtvrtky červeného vína.“

Přes všechno bohémství ale Bidlo stále pilně kreslil. Pořádal výstavy, ilustroval knihy, stal se odpovědným redaktorem satirického týdeníku *Simplicus*, bojujícího především proti nacismu. A trampoval, byl tramp tělem i duší. Každou neděli jezdil pod stan u Pyšel nebo na Rybárnu u Prosečnice vyzbrojený kusem masa a pytlíkem brambor. S předáky trampů se seznámil v kloboučnictví pana Weisse v Celetné ulici, kde si trampové dávali šít rázovité pokrývky hlavy. On sám také nosil širák. V roce 1928 stvořil na stránkách novin pana Vlastimila Paďoura a jeho paní, zavilé odpuřce trampů. Projevovali se pruděrně, pitomě a zbaběle. Vytvořil i řadu nelitostných karikatur, které vydával v časopise *Tramp*, v *Trnu* a *Rudém večerníku*.

Zvláště ho pobouřily události z roku 1931, roku pro český tramping kritického. Dne 9. dubna 1931 totiž vydal zemský prezident Kubát zákon, který vyhlášoval zákaz sprostých popěvků pod pokutou, a stejně vystupoval „proti společnému táboření osob různého pohlaví ve stanech a chatách, vyjímaje tábory rodinné“. Znamenalo to jasný útok proti trampům. Přitom se v Čechách trampovalo už od roku 1919 a český tramping se stal hnutím, které nemělo v Evropě obdoby. Ale nyní mohl tramp za noc strávenou s dívkou v jednom stanu zaplatit až 5 000 korun či odsedět si 14 dní ve vězení. Většinou ale nakonec úřady vyžadovaly pokutu do sta korun.

Trampové se samozřejmě bouřili. A zvláště za ně bojoval Franta Bidlo. Nakreslil například krojované trampy národního demokrata Karla Kramáře a lidovce Jana Šrámka, jak kráčejí na Boží tělo do svého útulného srubu ve Stromovce. Kubátův zákon ironicky doplnil: „Mužové se smějí koupat pouze v zimníku, úborem k masírování bude výhradně smoking, porodnice budou vyzvány důvěrným rozkazem, aby používaly k rozmnožování lidstva výhradně čápů.“ Trampské hnutí se nakonec udolat nepodařilo, trampovalo se vesele dál a dál trampoval i Franta Bidlo.

Všechno přerušila druhá světová válka. Bidlo nesměl v té době uveřejňovat své kresby. Místo toho kreslil pro přátele – dostával za to potraviny. V lednu 1945 jej sebralo gestapo, kdosi ho udal, že v automatu U Procházků prohlásil, jak to bude vypadat po válce: „Hitler bude vozit kolečko na stavbě Stalingradu.“ Bidla přepravili do Terezína, kde dostal později skvrnitý tyf a difterii. 5. května 1945 jej bratr Václav a spisovatel Jaromír John odvezli z Terezína na Bulovku. Na záchranu ale bylo již pozdě. Ve středu 9. května v půl sedmé ráno Bidlo zemřel.

22. května se s ním za účasti mnoha přátel loučil František Halas. Ten mu také napsal na náhrobek: „Partyzán kresby, vyvolenec smíchu, svědomí, soudce lidu svému daný, ubitý Němci leží tady v tichu František, Franta všemi milovaný.“ (mk)

Na pražské Letné demonstrovaly proti vládě podle policie stovky lidí

Proti vládě Petry Fialy demonstrovaly opětovně na pražské Letné vyšší stovky lidí. Lidé si s sebou přinesli vlajky nebo hesla proti kabinetu Petra Fialy (ODS) či Spojeným státům americkým. Na akci, kterou svolal spolek Národní rada obnovy, demonstrovali za nízké ceny energií a potravin nebo za snížení inflace. Stovky demonstrantů byly na Letné podle vyjádření policejního mluvčího Jana Daňka. Demonstraci, která se obešla bez incidentů, pořadatelé ukončili před 17:30. „Jsme tady proto, abychom udělili vysvědčení Petru Fialovi a jeho vládě na konkrétních věcech,“ řekl jeden z řečníků Vladimír Štěpán. Společně s dalšími řečníky na demonstraci předložil požadavky na vládu. Mezi nimi je snížení elektřiny na 100 euro za megawatthodinu, odvolání vedení ČEZ a Energetického regulačního úřadu, odchod z lipské burzy s elektřinou nebo pokračování v dodávkách ruské ropy. Chtějí také třeba konec tzv. Green Dealu, přístup pro alternativní média do veřejnoprávních médií nebo snížení pomoci Ukrajině. Odmítají také účast Česka v jakémkoli „vojenském paktu“. Pořadatelé vyzvali účastníky, aby psali poslancům, svým zaměstnavatelům nebo místním odborovým organizacím a vytvořili na ně tlak na řešení situace. Pokud se jim nepodaří své požadavky prosadit, bude podle organizátora Jiřího Havla čas na občanskou neposlušnost a například generální stávkou.

Výročí 17. listopadu v ČR

Pietní akce, ale i demonstrace, pochody, happeningy, koncerty či konference připomněly výročí 17. listopadu. Tématy akcí bylo nejen období třiatřicet let od počátku pádu komunistického režimu a třiaosmdesát let od uzavření vysokých škol nacisty, ale také například ruská válka proti Ukrajině a její dopady. Jen v Praze budou policisté dohlíželi na jednadvacet shromáždění a pochodů, vzpomínkové akce se uskutečnily také v dalších městech. Mezi hlavní dějiště tradičně patřil prostor před pamětní deskou na pražské Národní třídě, kde v roce 1989 pořádkové síly tehdejšího komunistického režimu násilně potlačily studentský průvod.

Památku tam uctili nejen představitelé státu či kandidáti na prezidenta, položit květiny a zapálit svíčku přišli jako každý rok i řadoví občané. Na Národní třídě byla po celý den slavnost, kterou již tradičně pořádá studentský spolek Díky, že můžeme pod heslem „O svobodu se musíme starat“. Symbolicky v 17:11 zazněla *Modlitba pro Martu*. Protinacističtí a protikomunističtí odbojářů večer v Národním divadle převzali Ceny paměti národa, které uděluje společnost Post Bellum.

Slovenští politici v den výročí ocenili Československo

První Československá republika (ČSR) byla úspěšným příběhem, řekla slovenská prezidentka Zuzana Čaputová u příležitosti 104. výročí vzniku někdejšího společného státu Čechů a Slováků. Podle slovenského premiéra Eduarda Hegera ČSR pomohla k rozmachu slovenského jazyka, kultury a vzdělávání. Vrcholní slovenští politici postupně položili věnce u památníku československé státnos-

ti a k soše spoluzakladatele Československa Milana Rastislava Štefánika.

„Slovensko se stalo státoporným národem. Na našem území vznikaly velmi důležité instituce jako Univerzita Komenského a Slovenské národní divadlo, ale i vícero moderních demokratických institutů jako volební právo žen. První Československá republika byla díky osobnostem jako Tomáš Garrigue Masaryk a Milan Rastislav Štefánik úspěšným příběhem, na jehož základech nyní stojíme,“ řekla novinářům Čaputová.

Zeman vyznamenal rekordní počet osobností

Při svém posledním slavnostním předávání vyznamenání na Pražském hradě prezident Miloš Zeman ocenil největší počet osobností za své desetileté funkční období. Řády a medaile od něj obdrželo osmasedmdesát mužů a žen. Mezi nimi byli například příslušníci legendární odbojové organizace Tři králové, ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskij, zpěvačka Hana Zagorová, hudebník Miroslav Žbirka nebo bývalá manželka amerického prezidenta Donalda Trumpa Ivana rozená Zelníčková.

Nejvyšší státní vyznamenání Řád Bílého lva prezident Zeman udělil také leteckému akrobatovi a stíhacímu pilotovi Josefu Hubáčkovi, pilotovi z druhé světové války Josefu Stehlíkovi a legionářům a účastníkům protinacistického odboje Karlu Lukasovi a Vojtěchu Lužovi.

Zeman udělil i tři Řády Tomáše Garrigua Masaryka, tedy druhé nejvyšší státní vyznamenání, mimo jiné nejvíce překládanému slovenskému spisovateli Ladislavu Mňačkovi. Celkem Zeman udělil jednadvacet medailí Za hrdinství, mimo jiné studentům popraveným v listopadu 1939, dobrovolným hasičům a policistovi za zásah při tornádu i požáru v Českém Švýcarsku i českému vojákovi za zneškodnění teroristů v Afghánistánu.

Výsledky letošních senátních voleb potvrzeny

Nejvyšší správní soud (NSS) zamítl poslední nevyřízenou stížnost. Týkala se obvodu Karlovy Vary, podal ji bývalý senátor Jan Horník (STAN). Stěžoval si na údajně neférovou kampaň vedenou proti němu před volbami. Horník nepostoupil do druhého kola. Na Karlovarsku vyhrála Věra Procházková (ANO). Všech sedmadvacet letos zvolených senátorů se ujalo svých mandátů na schůzi horní komory na začátku listopadu. Senátoři si na ní zvolili své vedení a rozdělili se do senátních výborů a komisí.

NSS letos dostal celkem čtyři stížnosti, nevyhověl žádné z nich. Už dříve odmítl například podnět, který zpochybňoval výsledky na Frýdecko-Místecku. Další volič měl výhrady k výsledku na Jihlavsku a v dalších obvodech, kde v druhém kole neuspěli kandidáti ANO.

Předsedou horní komory parlamentu zvolili senátoři znovu Miloše Vystrčila z ODS. Ve volbě neměl protikandidáta a v prvním kole ho podpořilo 73 z 80 hlasujících senátorů. Vystrčil poté poděkoval za vyjádření důvěry, kterou vnímá jako závazek i jako potvrzení, že Senát plní svoji ústavní roli. Například tím, že se snaží o zjednodušení zákonů nebo že se vymezuje vůči bezpráví. I nadále bude o takovou pozici usilovat, připomněl staronový předseda Miloš Vystrčil. „Budu dělat všechno pro to, aby Senát nadále byl důstojnou institucí, která hájí lidská práva a svo-

body, která je pojistkou české demokracie a našeho parlamentního zřízení," slíbil v krátké kandidátské řeči. Poprvé byl Vystrčil do čela Senátu zvolen v únoru 2020. Nastoupil na místo po Jaroslavu Kuberovi (ODS), který o měsíc dříve náhle zemřel. Podruhé byl zvolen v listopadu 2020, nedlouho poté, co naplnil Kuberovu misi na Tchaj-wan navzdory tlaku pevninské Číny či prezidenta Miloše Zemana, který Vystrčila přestal zvat na Hrad.

Kromě Miloše Vystrčila povedou horní komoru i nadále čtyři místopředsedové. Na postech zůstávají Jitka Seitlová z KDU-ČSL a Jiří Oberfalzer z ODS. Nově je doplní Jiří Drahoš z klubu STAN, ten bude prvním místopředsedou, a Tomáš Czernin z TOP 09.

Prezident Zeman navštíví Slovensko

Prezident Miloš Zeman se 1. ledna zúčastní na Slovensku slavnostního předávání státních vyznamenání. Stane se tak u příležitosti 30. výročí vzniku samostatného Slovenska. ČTK to řekl ředitel zahraničního odboru Pražského hradu Rudolf Jindrák. Chystaná ceremonie v Bratislavě bude mít podle Jindráka 1. ledna slavnostnější charakter, protože slovenská prezidentka Zuzana Čaputová u příležitosti 30. výročí pozvala i další představitele sousedních zemí. Z Česka k východnímu sousedovi zamíří i předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová, potvrdil ČTK její mluvčí Martin Churavý. Pro Zemana bude cesta do Bratislavy jednou z jeho posledních zahraničních cest ve funkci prezidenta. Podle Jindráka se ale ještě před koncem mandátu chystá rozlučková cesta na Slovensko, možné je i rozloučení s polským prezidentem Andrzejem Dudou. Zeman také opakovaně řekl, že počítá s cestou do Bělehradu, kde by chtěl otevřít Český dům.

Společná strategie premiérů V4

Premiéři zemí Visegrádské skupiny (V4 – Maďarsko, Polsko, Slovensko a Česko) potvrdili i přes názorové rozdíly společný postup při pomoci a podpoře Ukrajiny. Po společném jednání to uvedl český premiér Petr Fiala, podle kterého je potřeba Ukrajině pomoci i finančně. Orbán podle českého premiéra potvrdil postoj sdílený Prahou, Varšavou i Bratislavou, že „Rusko nesmí představovat hrozbu pro Evropu a že je potřeba podporovat nezávislost Ukrajiny a její územní integritu v plném rozsahu“.

„Měli jsme možnost si otevřeně vyjasnit některé věci a některá nedorozumění a postoje, které se objevily v minulosti. Nebudu tajit, že na některé věci máme odlišné názory," řekl Fiala a dodal, že pokud jde o otázku Ukrajiny a Ruska, tak Orbán potvrdil, že v základních otázkách se jeho postoj shoduje s postoji ostatních zemí V4.

Premiéři zemí visegrádské čtyřky se v Košicích sešli na prvním setkání v tomto formátu po více než půl roce. Kromě ruské agrese vůči Ukrajině hovořili i o dopadech války na energetiku či o nelegální migraci.

Fiala: Společnost je dlouhodobě rozdělená

Rozhodnutí, zda pomáhat Ukrajině po ruské agresi, bylo jednoduché. Hodnoty svobody a nezávislosti vysoce převyšují náklady a rizika, řekl premiér Petr Fiala (ODS) na zahájení konference Kam kráčíš, Česko/Evropo 2022. Uvedl

také, že v době několika krizí zároveň je sociální smír a pomoc potřebným důležitější než rychlé snižování státního dluhu.

Fiala v projevu vyzdvihoval tezi, že dobrá politika je zároveň vždy politikou hodnotovou. Příkladem je vstup České republiky do Severoatlantické aliance a Evropské unie, řekl. Společnost je podle něj ale dlouhodobě rozdělena, příkladem jsou rozdíly mezi městy a venkovem nebo nerovnoměrné výsledky ve vzdělání. „Veřejný prostor se rozpadá do různých sociálních bublin, a to má potom dopad i na politiku a náladu ve společnosti," míní. Ukázalo se to podle premiéra při koronavirové pandemii.

Každá nová krize je při takovém stavu společnosti nebezpečná, uvedl předseda vlády. Lidi často nutí k soustředění na zajištění materiálních věcí na úkor hodnotových potřeb, což ale může fungovat jen krátkodobě, míní Fiala. Za důležitý považuje dialog. Lidé z různých společenských skupin podle Fialy také snadno zjistí, že jsou si podobní, když jsou konfrontováni s něčím výrazně odlišným.

V ČR pracuje 98 000 uprchlíků z Ukrajiny

V České republice si od začátku ruské invaze do konce října našlo práci téměř 160 000 ukrajinských občanů s dočasnou ochranou. Část z nich se už vrátila domů, aktuálně tak v Česku pracuje více než 98 000 ukrajinských uprchlíků, uvedlo ministerstvo práce a sociálních věcí v tiskové zprávě. Zatímco zaměstnaných uprchlíků podle resortu dlouhodobě přibývá, počty příjemců humanitární dávky původem z Ukrajiny stabilně klesají. Stejně je tomu i v případě solidárních příspěvků, které kompenzují náklady domácností na ubytování uprchlíků.

Počet pracujících uprchlíků z Ukrajiny se měsíc od měsíce zvyšuje. Zatímco v červnu jich bylo kolem 68 000, v září 89 000 a ke konci října přes 98 000. Pracují jako montážní dělníci nebo pomocníci ve stavebnictví, výrobě, dopravě a jako obsluha strojů, uvádí ministerstvo.

Pokračující kontroly na hranicích se SR

Kontroly na česko-slovenských hranicích podle ministra vnitra Víta Rakušana (STAN) nyní kvůli migrantům zrušit nelze, čekací doby dopravců by se ale mohly zkrátit. Ministr to řekl novinářům v souvislosti s noční blokadou jednoho z hraničních přechodů slovenskými autodopravci. „Já si skutečně při těchto číslech, která stále máme, neumím představit, že by teď rychle Česká republika řekla, že ty kontroly na hranicích končí," uvedl Rakušan. Česká policie od znovuzavedení kontrol na hranicích se Slovenskem zajistila v celé zemi 8 840 lidí při nelegální migraci a 91 převaděčů. Podmínky pro vstup do ČR nesplnilo 1 587 lidí, na Slovensko vrátila 2 841 lidí. „Hledejme teď způsoby, jak ulehčit dopravcům, jak ulehčit a zjednodušit čekací doby," řekl Rakušan. „Snažíme se budovat další odbavovací pruhy na hranicích i pro dopravce jako takové," dodal. Situaci chce Rakušan řešit se svým slovenským protějškem Romanem Mikulcem, v plánu jsou i jednání premiérů obou zemí mimo jiné kvůli naplňování dohod o zpětném přebírání běženců.

Rakušan uvedl, že v této souvislosti jednal i s albánskými představiteli, je ochoten pomoci posílit kontroly na balkánských hranicích. Slovenští autodopravci v noci několik

hodin protestovali na dálničném hraničním přechodu na D2 s Českou republikou Brodské/Břeclav.

Migraci je třeba řešit jako evropský problém

České předsednictví chce řešit migraci jako problém, který se týká celé Evropy, všech zemí Evropské unie. Na tiskové konferenci během jednání se svými protějšky ze Slovenska, Maďarska a Rakouska to řekl ministr vnitra Vít Rakušana (STAN). Den před mimořádným jednáním ministrů EU se sešli v Praze, aby podle Rakušana nabídli regionální pohled na krizi související s příchodem běženců do Evropy a hledali její řešení. Mimo jiné uvedl, že Srbsko, přes které migranti míří, je připraveno na harmonizaci své vízové politiky s ostatními zeměmi.

Slovensko, jehož hranice Česko od konce září kontroluje, je podle Rakušana v migrační krizi obětí západobalkánské migrační trasy. Řešení se podle něj i ostatních ministrů musí hledat na vnějších hranicích schengenského prostoru.

Mimořádná schůzka ministrů vnitra členských zemí EU se v zabývala spory kolem zavádění kontrol na hranicích uvnitř schengenského prostoru a přijímání migrantů vyvednutých ve Středozemním moři.

Společná obrana EU proti Rusku

Česká veřejnost spoléhá v bezpečnosti a ochraně proti Rusku podle zjištění Sociologického ústavu STEM na Evropskou unii. Nadpoloviční většina Čechů soudí, že by se státy unie měly společně chránit před působením Ruska, které před devíti měsíci zahájilo invazi na Ukrajinu, a společně by měly postupovat také při ochraně hranic, řešení migrace, výcviku armád nebo nákupu plynu.

V otázce nastavení cen energií a zdanění neočekávaných zisků výrobců a dodavatelů elektřiny je společnost rozdělena. Polovina preferuje společný postup v EU, podle druhé poloviny by to měl řešit stát sám. Vyplynulo to z průzkumu, který STEM udělal od 29. září do 10. října mezi tisíci dotázaných a ČTK jej má k dispozici.

Podle autorů průzkumu současně ve společnosti nesílí podpora ústupkům Rusku a politice ústupků vůči agresorovi, která by ohrozila udržení evropské jednoty. „Velmi prorusky orientovaných lidí je v české populaci dlouhodobě jen asi tři až čtyři procenta a jejich počet se s pokračující válkou nezvyšuje,“ uvedl analytik STEM Martin Kratochvíl.

Zemřela diplomatka Kateřina Fialková

Velvyslankyně České republiky ve Švýcarsku a Lichtenštejnsku Kateřina Fialková zemřela náhle 1. listopadu v Bernu.

Před revolucí vystudovala Fialková Vysokou školu ekonomickou v Praze, po převratu studovala ve Švýcarsku a v USA. Plynule mluvila a psala anglicky, německy, francouzsky a rusky, částečně ovládala i moderní řečtinu a japonštinu – v minulosti působila jako velvyslankyně v Japonsku. Velvyslankyní ve Švýcarsku a Lichtenštejnsku byla od roku 2019.

Po listopadové revoluci patřila k vůdčím osobnostem, které přivedly Česko do mezinárodních organizací. Byla také první vysoce postavenou Češkou v NATO, kde pracovala v kabinetu generálního tajemníka, lorda Robertsona.

Velvyslankyně Fialková vstoupila do české diplomacie před třiceti lety, kdy začínala na Ministerstvu zahraničních věcí v odboru mnohostranné ekonomické spolupráce.

„Novou českou zahraniční službu budovala jak s odkazem na etické dědictví Masarykovy první republiky, tak s hluboce prožívaným morálním étosem, který do ní vnesl prezident Václav Havel. Dlouholetá diplomatka naplňovala tyto ideály od počátku své činnosti na MZV až do posledního pracovního dne, kdy plánovala akce k důstojnému připomenutí blížícího se svátku 17. listopadu,“ uvedlo k tomu Ministerstvo zahraničních věcí.

Kateřina Fialková patřila ke generaci českých diplomatů, jež přivedla Českou republiku do NATO a do Evropské unie. (mk)

Z HISTORIE

30 let od rozdělení Československa

Na začátku příštího roku to bude třicet let od chvíle, kdy se někdejší Československo rozpadlo do dvou samostatných států. Na Slovensku se politický život po revoluci vyvíjel poněkud jinak než v českých zemích. Ekonomická transformace, zahájená roku 1990, zde měla tíživější důsledky, které otevřely prostor k programu populistické a nacionální orientace.

Výsledky nových parlamentních voleb v červnu 1992 obnažily rozdílnost zájmů v obou částech federace. Zatímco v českých zemích se nejvýznamnější politickou silou stala Občanská demokratická strana, která je hlavním pokračovatelem revolučního Občanského fóra a která v čele s Václavem Klausem prosazuje radikální přeměnu národního hospodářství, Mečiarovo Hnutí za demokratické Slovensko dává přednost pomalejšímu a méně důslednému postupu. Pvolební jednání obou představitelů, kteří se stali předsedy republikových vlád, v krátké době vyústila v poznání, že jejich koncepce jsou vzdálené víc, než je únosné uvnitř jednotného státu. Slovenská politická reprezentace dala přitom najevo, že si nepřeje uchování federace. Federální shromáždění se pak usneslo na ústavním zákonu, podle nějž společný stát 31. prosince 1992 zanikl.

Rozdělení Československa, přijaté v českých zemích s lítostí, proběhlo klidně, civilizovaně, bez jediného výstřelku. Spory o majetek se vlekly sedm let. Hlavním klíčem dělení majetku byl poměr 2 : 1. Zatímco nemovitý jednoduše zůstával republice, na jejímž území se nacházel, poměr se vztahoval na movitý a zahraniční majetek. Ne všichni s tím souhlasili.

Největším problémem bylo nakonec dělení majetku v oblasti dopravy. Zdálo by se, že rozpočítat vagóny na tři díly, dva nechat v České republice a jeden na Slovensku, je snadné. Obecně přijatý poměr 2 : 1 ale nepočítal s mnohem rozsáhlejší železniční sítí v ČR. Počítaly se tedy vagóny osobní přepravy i finanční kompenzace pro českou stranu se širší železniční sítí, za ty, které chyběly.

Ještě komplikovanější byla situace v letecké dopravě. Spor nebyl o letadla, ale o zachování leteckých linek a také historické značky ČSA.

Poslední Havlova státnická návštěva Slovenska: bylo to naposledy, kdy jako československý prezident navštívil Slovensko (vlevo Vladimír Mečiar, vpravo Václav Klaus)

Definitivně se kapitola rozdělení majetku federace uzavřela v roce 1999, kdy se tehdejší premiéři obou států Miloš Zeman a Mikuláš Dzurinda dohodli na vyřešení zbývajících sporných bodů.

Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským

Jedenáct trestů smrti a tři doživotí. Pečlivě zinscenovaný proces začal před sedmdesáti lety 20. listopadu 1952. Při srovnání s podobnými procesy v komunistických zemích zde padl nejvyšší počet absolutních trestů. Slánského před smrtí nezachránila ani bezmezná loajalita k Sovětskému svazu. Přes čtvrt miliónu lidí bylo v letech 1948-1989 odsouzeno v Československu v politických procesech. Popraveno jich bylo 241. Mimořádnou úlohu sehrály takzvané monstrprocesy, velká divadla pro milióny diváků, čtenářů a posluchačů. Jedním z nich byl i proces s „protistátním spikleneckým centrem Rudolfa Slánského“ v listopadu 1952.

Hledání třídního nepřítele, vykonstruované procesy byla v stalinistickém komunistickém bloku praxe používaná od třicátých let. Příprava procesu trvala rok. Klement Gottwald souhlasil s návrhem Sovětů na zatčení svého přítele a generálního tajemníka ÚV KSČ Rudolfa Slánského z obavy, že do procesů bude vtažen on sám. Při zatčení 23. listopadu 1951 si Slánský vyslechl obvinění, že budoval paralelní mocenské centrum ve straně.

V následném procesu bylo spolu se Slánským obžalováno čtrnáct lidí, většinou vysoce postavených členů KSČ, mimo jiné jeho zástupce, ministr zahraničí či sedm náměstků ministrů. Ve vykonstruovaném procesu byli obžalováni a odsouzeni: Bedřich Geminder, Ludvík Frejka, Josef Frank, Vladimír Clementis, Bedřich Reicin, Karel Šváb, Artur London, Vavro Hajdů, Evžen Löbl, Rudolf Margolius, Otto Fischl, Otto Šling a André Simone. Všichni byli členy strany a více či méně významnými činovníky stranického nebo vládního aparátu.

Monstrprocesy s předními komunisty se v poválečných letech odehrávaly prakticky ve všech sovětských satelitech. Paranoiční Stalin chtěl po roztržce s titovskou Jugoslávií svým vazalům ukázat, že další „odpadnutí od stáda“ už nedovolí. Československý proces vedle toho také odrážel radikální změnu vztahu Sovětského svazu k Izraeli. Proces byl na objednávku Moskvy výrazně antisemitský: jedenáct ze čtrnácti obžalovaných bylo židovského původu a soud to výslovně uváděl.

Mezi „zločiny“, jichž se obžalovaní měli dopouštět, se velmi často objevoval také sionismus nebo spolupráce se

sionistickými centry. Antisemitismus procesu vyvolal ve světě pozdvižení. Vždyť od osvobození Osvětami to tehdy bylo pouhých sedm let. Jak ale ve svém rozhlasovém komentáři *Na okraj týdne* namítl tehdejší ministr školství Zdeněk Nejedlý: „Antisemitismus ještě není antisemitismus.“

Slánský byl obžalován ze špionáže, velezrady, sabotáže a z prozrazení vojenského tajemství. Ke všemu se přiznal, příznání však bylo vynucené mučením.

„Přiznávám svoji vinu v tom, že jsem byl členem protistátního spikleneckého centra vedeného Rudolfem Slánským, které soustřeďovalo v lidově demokratickému Československu nepřátelské živly z řad buržoazních nacionalistů, trockistů, kolaborantů a podobných nepřátel...“

V tomto duchu začínala doznání všech čtrnácti obžalovaných v procesu s takzvaným protistátním spikleneckým centrem kolem Rudolfa Slánského, který probíhal od 20. do 27. listopadu 1952.

Jeden z největších vykonstruovaných politických procesů v celém komunistickém bloku skončil vynesením jedenácti trestů smrti a tří doživotních trestů (Artur London, Eugen Löbl a Vavro Hajdů). Ti byli po několika letech zproštěni viny a na začátku šedesátých let rehabilitováni. O trestech pochopitelně nerozhodoval soud. Podle moskevských not výši trestu stanovil sekretariát Ústředního výboru komunistické strany. Jeho rozhodnutí stručně shrnul Klement Gottwald: „Dáme jedenáct špagátů a tři doživotí.“

Po celých sedm dní trvání procesu mohli jeho průběh obyvatelé Československa sledovat prostřednictvím rozhlasu. Ovšem nešlo o skutečný přímý přenos. Rozhlas dění u soudu přenášel se čtvrt hodinovým zpožděním. To pro případ, že by se některý z obžalovaných přestal držet nauce výpovědi.

„Zahajuji hlavní líčení před státním soudem proti skupině obviněných, Rudolfu Slánskému a spolčovníkům, pro trestné činy velezrady, vyzvědačství, vojenské zrady a sabotáže,“ zní hlas ze záznamu osmidenního procesu, který byl nalezen v roce 2018 ve zkrachovalé továrně v Panenských Břežanech. Celkem šedesát hodin zvukového záznamu zdigitalizoval Český rozhlas.

Trest smrti byl vykonán 3. prosince 1952 v pankrácké věznici. Popel odsouzených rozmetali příslušníci StB kdesi za Prahou. Zavražděné komunisty nesměly připomínat fotografie ani tištěné materiály.

Idea panevropské unie

Panevropská unie, něm. Paneuropa-Union, je nejstarší, doposud existující hnutí za sjednocení starého kontinentu. Zastává myšlenku politického a hospodářského sjednocení evropských národů na demokratických a přátelských základech. Myšlenkový obsah tohoto hnutí formuloval Richard hrabě Coudenhove-Kalergi na svém panství Poběžovice na Domažlicku. Samotná Panevropská unie pak byla hrabětem Coudenhove-Kalergim založena roku 1922, respektive 1923, jako přímá reakce na hrůzy první světové války.

Mezi historické členy Panevropské unie patřili mimo jiné Albert Einstein, Thomas Mann, Edvard Beneš, Franz Werfel, Salvador de Madariaga, Otto von Habsburg, Charles de Gaulle, Aristide Briand, Konrad Adenauer, Franz Josef Strauss, Bruno Kreisky či Georges Pompidou. Od roku

Francouzská karikatura Evropy, 1914

1933 byla Panevropská unie v nacistickém Německu zakázána, po skončení druhé světové války byla v Západním Německu opět obnovena.

Předsedou mezinárodní Panevropské unie se po smrti Coudenhova-Kalergiho stal Otto von Habsburg, který tuto funkci zastával v letech 1972-2004. Po svém odstoupení zůstal až do své smrti v létě roku 2011 mezinárodním čestným předsedou unie. Jejím novým vrcholným představitelem je od roku 2004 předseda francouzské frakce Paneuropa-Union, Alain Terrenoire.

Od roku 1975 existuje též dceřiná organizace mládeže, Panevropská mládež.

Richard Mikuláš hrabě Coudenhove-Kalergi (něm. Richard Nicolaus Graf Coudenhove-Kalergi; 16. 11. 1894, Tokio – 27. 7. 1972, Schruns, Rakousko) byl rakouský šlechtic s československým občanstvím, spisovatel, politik a spoluzakladatel Panevropské unie, příslušník rodu Coudenhove.

Rozpočet ČR na příští rok

Rozpočet na příští rok je rozpočet válečný a krizový. Zajistí bezpečnost i nutné investice a občanům nadstandardní pomoc. Je výsledkem „doslova krizového managementu“. Před poslanci to řekl premiér Petr Fiala (ODS), když představoval návrh rozpočtu na příští rok. Navrhovaný schodek rozpočtu 295 miliard korun je podle něj vyšší, než by si přál. Ujistil však, že vláda nevzdala svůj cíl konsolidovat veřejné finance.

Jednou z příčin tohoto schodku jsou podle něj rostoucí výdaje na důchody. Proti letošnímu plánu se zvyšují o 81 miliard korun. Pokud tomu situace bude přát, přijde vláda na jaře s plánem, jak růst výdajů státu omezit, dodal. Vláda se v žádném případě nevzdává jednoho ze svých hlavních cílů, který slíbila voličům i Sněmovně. Je to snižování dluhu a celková konsolidace státních financí, popsal premiér. „Tyto plány jsme byli nuceni posunout a odložit kvůli důsledkům války na Ukrajině. Pokud se ale ekonomická rozpočtová situace v průběhu příštího jara bude vyvíjet alespoň trochu uspokojivě, přijdeme s akčním plánem, jak růst výdajů našeho státu razantně a zcela systematicky krotit,“ slíbil premiér. „Zdravý a nezadlužený efektivně fungující stát zůstává naším hlavním cílem,“ prohlásil.

Zároveň se podle Fialy nezměnilo odhodlání kabinetu investovat do dlouhodobých projektů. Na obranyschopnost a bezpečnost půjde téměř o 20 miliard korun navíc, do dopravní infrastruktury o 29 miliard korun navíc a na vzdělání o 17 miliard korun navíc, vyjmenoval Fiala.

Schvalování návrhu rozpočtu se schodkem 295 miliard korun provází opoziční kritika. Špičky ANO a SPD mluvily o neplnění vládních slibů o konsolidaci veřejných financí a o rozpočtové odpovědnosti nebo o „bezprecedentním zadlužování státu“. Místopředseda Sněmovny Karel Havlíček (ANO) poukazyval na to, že Státnímu fondu dopravní infrastruktury bude příští rok chybět asi 30 miliard korun. Opticky se tím podle něho snižuje schodek státního rozpočtu, ale zvyšuje se dluh fondu.

Schodek státního rozpočtu bude v příštím roce vyšší, než v současnosti odhaduje vláda. Shodli se na tom ekonomové v pořadu České televize *Otázky Václava Moravce*. Podle nich deficit výrazně překročí 300 miliard korun, podle návrhu vlády by měl být 295 miliard korun. Podle

ekonomů bude v budoucnu nutné zvýšit daně. Místopředseda odborů (ČMKOS) Vít Samek odhaduje rozpočtový schodek pro příští rok významně přes 300 miliard korun. Podle něj je ve vládním návrhu řada nejasných předpokladů na výdajové i příjmové stránce. „Nejistota je obrovská. Nevíme, jaké vzniknou další nové výdaje nebo jak se změní příjmy,“ řekl k rozpočtovým výhledům bývalý guvernér České národní banky Jiří Rusnok. Podle něj se vláda v současnosti chová neehospodárně. Přijímá podle něj některé kroky, které dále zbytečně navyšují současné výdaje. Nelíbí se mu například některé kroky v důchodové politice.

Stát bude podle ekonomů v budoucnu muset zvyšovat své příjmy, jako nezbytné vidí zvyšování daní. Rusnok v této souvislosti kritizoval předložené zrušení tzv. superhrubé mzdy, což snížilo příjmy do státního rozpočtu o zhruba 90 miliard korun. Podle Rusnoka tak bude nutné zvýšit zdanění příjmů fyzických osob, ovšem aby nebylo tak výrazné, navrhuje zvýšení i dalších daní.

Schodek státního rozpočtu ke konci listopadu přesáhl 337 miliard korun

Schodek státního rozpočtu Česka stoupl ke konci listopadu na víc než 337 miliard korun. Oznamilo to ministerstvo financí. Podle šéfa rezortu Zbyňka Stanjury z ODS stát dodrží plánovaný deficit 375 miliard korun. Před rokem ve stejném období byl schodek 401 miliard korun. Tehdy to byl nejhorší průběžný výsledek hospodaření od vzniku samostatné České republiky. Stát letos mimořádně valorizoval důchody, zvýšil životní minimum nebo různé dávky. Oproti loňsku ale vyplatil míň peněz na pomoc s protiepidemickými omezeními.

Podmínky v českém průmyslu se zhoršují

Podmínky v českém zpracovatelském průmyslu se v listopadu znovu prudce zhoršily. Pokles zdraví sektoru je nejrychlejší od května 2020. Index PMI je aktuálně 41,6 bodu, v říjnu to bylo o desetinu víc. Informovala o tom společnost S&P Global. Úroveň 50 bodů v indexu je předělem mezi růstem a poklesem. Propad v sektoru je nejrychlejší od května 2020. Důvodem je prudký pokles výroby a nových zakázek, problémy s poptávkou byly na domácích

i zahraničních trzích. Výhled na výrobu v příštím roce zůstává podle analytiků pesimistický.

Česká ekonomika vstupuje do recese

Česká ekonomika vstupuje do recese a je otázkou, jak dlouho bude trvat. Shodují se na tom analytici v reakci na zveřejněné výsledky hrubého domácího produktu (HDP), který ve třetím čtvrtletí mezičtvrtletně klesl o 0,4 procenta. Další mezičtvrtletní pokles očekávají i v posledním kvartálu letošního roku. Za celý rok by podle nich měl HDP vzrůst zhruba o 2,5 procenta, upozorňují ale, že vychází z nízké loňské srovnávací základny ovlivněné pandemií covidu-19.

„Aktuální data potvrzují předpoklady o nevyhnutelnosti ekonomické recese v Česku. Pozorované ochlazení domácí poptávky evidentně vyplývá z poklesu reálných příjmů, které jsou požírány inflací a zamrzající ekonomickou náladou. Zde přitom není důvod očekávat významné oživení ani v nejbližších měsících,“ uvedl hlavní ekonom společnosti Cyrrus Vít Hradil.

Podle hlavního ekonoma České bankovní asociace Jakuba Seidlera byl vstup české ekonomiky do recese očekávaný. „Otázkou však ani tak nebylo, zda tuzemská ekonomika do recese vstoupí, ale jak dlouho v ní zůstane. Prozatím se předpokládá poměrně mírná recese a propad ekonomiky v příštích dvou čtvrtletích,“ uvedl.

Podle ministerstva financí prochází česká ekonomika mírnou recesí

Česká ekonomika podle ministra financí Zbyňka Stanjury z ODS vstoupila do mírné recese. Podle nejnovější makroekonomické prognózy jeho resortu letos vzroste hrubý domácí produkt zhruba o 2,4 procenta. Na začátku příštího roku bude podle ministerstva ekonomika o dvě desetiny procenta klesat. Ministerstvo neočekává výraznější dopad na nezaměstnanost. Podle aktuální prognózy by její míra letos měla dosáhnout průměrné hodnoty 2,5 procenta a v roce 2023 se zvýšit na 3,1 procenta. Za nejzávažnější problém označil Stanjura inflaci, která táhne dolů spotřebu domácností, a tím i HDP.

Podle nové makroekonomické prognózy veřejné finance skončí letos ve schodku 4,6 procenta HDP, příští rok se deficit sníží na 4,3 procenta HDP. Strukturální schodek zůstane přes tři procenta HDP. Ministr Stanjura chce příští rok představit opatření pro snížení státního dluhu. Dojít by mělo podle něj na změny penzijního systému a zrušení některých daňových výjimek.

Evropská komise výrazně zhoršila odhad růstu české ekonomiky na příští rok

Česká ekonomika se roce 2023 bude pohybovat na hraně recese a její růst zpomalí na 0,1 % místo dříve očekávaných dvou procent. Počítá s tím nejnovější makroekonomická prognóza Evropské komise (EK), podle níž se na zhoršení odhadů podepíše zejména pokračující válka na Ukrajině a související energetická krize. Komise také zvýšila odhad míry inflace, která by se letos měla dostat na 15,6 %, což je po trojici pobaltských zemí nejvíce v celé EU. Naopak nejnižší z celé sedmadvacítky států zůstane letos v České republice nezaměstnanost s hodnotou 2,7 %.

České ministerstvo financí v nové makroekonomické prognóze zlepšilo odhad růstu hrubého domácího produktu na letošní rok na 2,4 %. V srpnu odhadovalo růst o 2,2 %. V příštím roce čeká hospodářský pokles o 0,2 %. Ministr financí Zbyněk Stanjura řekl, že česká ekonomika začala klesat ve třetím čtvrtletí.

Zadlužení Čechů stoupl na 3,15 biliónu Kč

Zadlužení obyvatelstva na konci třetího čtvrtletí 2022 meziročně stoupl o 281,7 miliardy Kč, tedy o deset procent, na 3,15 biliónu korun. Vyplývá to z údajů Bankovního a Nebankovního registru klientských informací. S pomalejší dynamikou zadlužování mírně klesl i počet klientů s dlouhodobým dluhem. Objem dlouhodobého dluhu byl 2,62 biliónu korun a jeho růst výrazně zpomalil. Meziročně se zvýšil o 10,7 procenta. Ve srovnání s druhým čtvrtletím 2022 se zvedl o 11 miliard korun, což je druhý nejnižší přírůstek za sedm let. Spolu se zpomalující dynamikou zadlužování klesl i počet klientů s dlouhodobým dluhem, a to meziročně o jedno procento na 1,1 miliónu. Počet dlužníků s dlouhodobým dluhem stoupl pouze ve Středočeském kraji o 0,4 procenta. Nejvýraznější pokles zaznamenal Ústecký kraj (o 2,4 procenta). „Úvěrový trh prochází v letošním roce výraznou proměnou. Dlouhodobé zadlužení ovlivňují rostoucí sazby hypoték, jejich snížená dostupnost i vysoké ceny nemovitostí,“ uvedl výkonný ředitel Nebankovního registru Jiří Rajl.

Průzkum: Čechům klesají reálné mzdy

Reálné mzdy Čechů kvůli vysoké inflaci klesají. A to i přesto, že tři čtvrtiny zaměstnavatelů letos plánovaly ohodnocení pracovníků navýšit. Podle mzdového průzkumu společnosti Grafton Recruitment ze třetího čtvrtletí letošního roku ve třinácti krajích zvedalo mzdy o víc než desetinu jedno procento firem. Meziroční růst spotřebitelských cen je ale podle agentury výraznější. Největší propad reálné mzdy pocítili podle průzkumu hlavně pracovníci z výroby a také zaměstnanci s nižší než průměrnou mzdou. Nejmíň si podle průzkumu vydělají obráběči nebo zámečníci na severní a střední Moravě. „Mezi nejhůře honorované pozice patří cnc operátor – ten si přijde na 25 až 30 tisíc korun,“ říká Jitka Součková z agentury Grafron Recruitment.

Podle zářijového průzkumu společnosti Randstad mezi 140 podniky letos zvedla mzdy o 5 procent zhruba polovina firem. K navýšení, které by pokrylo inflaci, pak přistoupilo 7 procent podniků.

Finanční problémy českých domácností

Od léta přibýlo lidí, kteří obtížně vychází s měsíčními příjmy. Zjistili to sociologové z Centra pro výzkum veřejného mínění. Finanční problémy přiznala víc než polovina dotázaných. Zhruba 6 procent z více než 800 dotázaných respondentů v září a listopadu uvedlo, že jim nestačí peníze ani na základní potřeby, jako je jídlo a oblečení. Ve srovnání s červnem také přibýlo domácností, kterým příjem neumožňuje platit různé koníčky nebo si ukládat peníze na spoření. Trávit pravidelně dovolenou v zahraničí si může dovolit zhruba čtvrtina domácností. Na nákup luxusního zboží má peníze asi desetina lidí.

Zvýšení životního a existenčního minima

Životní a existenční minimum se od ledna zvýší o pět až šest procent. Přesné číslo chce ministerstvo práce a sociálních věcí stanovit podle údajů ČSÚ o inflaci za říjen. Přídavek na dítě by se měl zvýšit o 30 procent. V pořadu *Otázky Václava Moravce* to uvedl ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka (KDU-ČSL).

Minimum slouží pro stanovení nároku na řadu dávek i pro výpočet některých podpor. Letos se kvůli vysoké inflaci upravovalo dvakrát. Od dubna se po dvou letech zvedlo o deset procent z 3 860 na 4 250 korun pro samotného dospělého. Od července pak vzrostlo o 8,8 procenta na 4 620 korun. Přídavek na dítě nyní činí průměrně 1 110 Kč měsíčně.

Od ledna chce Jurečka v rámci novely energetického zákona zavést také definici zranitelného zákazníka, kterému bude možné směřovat adresnou pomoc. Má jít o invalidy třetího stupně, osoby napojené na plicní ventilaci nebo lidi pobírající příspěvek na péči ve třetím nebo čtvrtém stupni.

Odbory nesouhlasí s plánem na snížení podpory v nezaměstnanosti

Odbory nesouhlasí s plány ministra práce Mariana Jurečky (KDU-ČSL) na snížení podpory v nezaměstnanosti. Podpora je už nyní v evropském srovnání nízká a pobírá ji jen asi třetina všech uchazečů o zaměstnání, uvedl na dotaz ČTK Jiří Vaňásek z Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS). Podle něj je i špatné načasování, když nyní kvůli hospodářskému vývoji panují obavy z propouštění. Jurečka o omezení podpory v nezaměstnanosti mluvil po jednání vlády se zástupci Národní ekonomické rady vlády (NERV), konkrétní změny ale neoznámil.

Vaňásek upozornil, že k 30. září pobíralo podporu v nezaměstnanosti zhruba 74 500 lidí, což je 29 procent všech uchazečů o zaměstnání. Průměrně se podpora vyplácí tři měsíce, tedy jen část doby, po kterou je na ni nárok, řekl. „Průměrně uchazeči o zaměstnání pobírají 9 950 korun měsíčně, tedy se rozhodně nejedná o »štědrý systém«, jak uvedl pan ministr Jurečka. Maximální částku 21 488 korun pobíralo pouze 3 513 uchazečů o zaměstnání, naopak minimální částku 4 500 korun 16 616 uchazečů o zaměstnání,“ uvedl Vaňásek.

Podle něj lze v principu podpořit snahu o rychlejší nástup lidí do zaměstnání. „Ale je třeba se zaměřit na cílovou skupinu dlouhodobě nezaměstnaných, jichž je v evidenci úřadu práce asi 90 000. Tito lidé však jsou v evidenci déle než dvanáct měsíců a podporu v nezaměstnanosti již nepobírají,“ řekl Vaňásek. Kritizoval také načasování úprav v době očekávané hospodářské recese.

Elektrina v zemích Evropské unie výrazně zdražila, nejvíce v Česku

Cena elektřiny v Česku v první polovině letošního roku vzrostla meziročně o 62 procent. To je nejvíce ze zemí Evropské unie. Vyplývá to z dat evropského statistického úřadu Eurostat. Elektrina ale oproti loňsku prudce zdražila i v zahraničí, hned za Českou republikou je například Lotyšsko nebo Dánsko. Nižší ceny měli odběratelé třeba

v Nizozemsku, Polsku nebo Portugalsku. Kromě elektřiny letos rostla také cena plynu. Česká republika je v žebříčku nárůstu cen plynu pro domácnosti až na desátém místě. Důvodem růstu cen energií je ruská agrese na Ukrajině.

Růst cen elektřiny v ČR zaviniily burzovní spekulace a slabá pomoc státu

V prudkém růstu cen elektřiny v Česku, který byl podle dat evropského statistického úřadu Eurostat v prvním pololetí letošního roku nejvyšší v Evropské unii, se podle analytiků projevil zejména obchodní spekulace na energetické burze a omezené kroky státu. V současnosti je ovšem podle nich již situace jiná a ceny na trhu převážně klesají. Vyplývá to z vyjádření analytiků, které oslovila ČTK.

Podle analytika ENA a výkonného ředitele Asociace nezávislých dodavatelů energií Jiřího Gavora se ve statistice za první pololetí projevilo, že Česko se na rozdíl od jiných států EU dlouho vyhýbalo plošným formám pomoci. Podle analytika společnosti XTB DM Jiřího Tylečka byl vysoký růst cen energií zapříčiněn hlavně napojením na německý energetický mix prostřednictvím burzy v Lipsku. „Výslednou cenu určovaly drahé plynové závěrné elektrárny. V prvním pololetí, za které máme data, zároveň neexistovala významná státní pomoc s drahými energiemi. Výsledkem tak byl prudký růst ceny pro domácnosti i firmy,“ uvedl Tyleček.

Analytik firmy ENAS Energy Services Vladimír Štěpán zase za hlavní příčiny růstu cen v Česku uvedl nedostatečnou pomoc státu pro průmysl a spekulace na energetické burze. „Máme nejnižší výrobní náklady elektřiny a nejvyšší cenu. ČEZ odvozuje ceny pro odběratele od burzy, kde jsou ceny zvyšovány spekulanty. Plyn nakupuje pouze z burzy, na rozdíl od jiných států, takže také nejvyšší cena,“ podotkl Štěpán. Zároveň kritizuje nastavení cenových stropů energií, které jsou podle něj ve srovnání s některými jinými státy v Evropě stále vysoko. Celoevropský růst cen energií pak Štěpán přičítá politice EU a následným burzovním spekulacím.

Plány EU na pětiprocentní úsporu elektřiny

Pětiprocentní úspora elektřiny v období spotřební špičky, kterou by měly státy EU včetně Česka začít plnit od prosince, je při současných opatřeních reálná, a to i bez výraznějších omezení v komfortu lidí. Dosažení úspory by mohla ohrozit pouze mrazivá zima. Tvrdí to analytici oslovení ČTK. Podle nich se úspory ve spotřebě energií projevují už nyní.

Povinné omezení spotřeby elektřiny v částech dne s nejvyšší spotřebou, které EU přijala ve snaze minimalizovat využívání drahé výroby z plynu, již platí. Státy EU by měly od začátku prosince do konce března snížit o pět procent spotřebu elektřiny ve špičce.

Dvě třetiny Čechů spoří na energiích

Dvě třetiny Čechů na začátku topné sezóny uvedly, že spoří na energiích, méně vytápějí a svítí. Mezi další reakce na rostoucí inflaci patří výrazné omezení návštěv restaurací. Obliba alkoholu neklesá. Průzkum společnosti Edinred, který se uskutečnil v první polovině října mezi 1 000 re-

spondenty, provedla agentura Ipsos. Jídlo a energie jsou podle průzkumu dvě oblasti, kde Češi šetří nejvíce. Přes polovinu Čechů omezilo v souvislosti s ekonomickou krizí návštěvy restaurací a téměř stejný počet jich přiznal, že šetří na nákupu a kupuje levnější potraviny. „Tento trend může být v delším časovém horizontu poměrně nebezpečný. Podle nezávislých studií méně kvalitní stravování zhoršuje zdravotní stav lidí, kvalitu života a má vliv na pohodu v práci i pracovní výkon,“ komentovala výsledky průzkumu ředitelka firemních vztahů Edenredu Aneta Martišková. Čtyři z deseti lidí chodí méně na kulturní a společenské akce, stejný počet omezuje nákupy oblečení.

Hrozící energetická chudoba v Česku

Energetickou chudobou jsou v Česku ohroženy stovky tisíc lidí. Nejčastěji jde o seniory, vícečlenné rodiny nebo samoživitele. Jejich situace se projevuje zejména neschopností přiměřeného vytápění, vysokými výdaji nad 40 procent disponibilních příjmů nebo problémy s placením účtů. Upozornila na to studie investiční společnosti Wood&Company, kterou firma poskytla ČTK.

Eurostat v souvislosti s energetickou chudobou zveřejňuje několik základních ukazatelů, kterými podle analýzy Wood&Company nejčastěji trpí osamělí senioři, domácnosti samoživitelů nebo mnohočlenné rodiny. Jedním z ukazatelů je přetížení nákladů na bydlení, kdy překročí 40 procent disponibilních příjmů. To se podle analýzy Wood&Company týká v Česku 648 000 lidí.

Dalším ukazatelem jsou nedoplatky na účtech za energie, které pravidelně má přes 157 000 Čechů. Kolem 231 000 lidí pak kvůli drahým energiím žije v nedostatečně vytápěných prostorách pod 18 stupňů. Posledním ukazatelem jsou nevhodné podmínky bydlení projevující se hlavně zatékající střechou nebo vlhkými stěnami, což se týká přibližně 714 000 Čechů.

Průzkum: Češi budou šetřit na cukroví a vánočních dárkách

Přes 60 procent Čechů plánuje šetřit na pohoštění během svátků, zejména na pečení cukroví. Skoro stejný počet letos omezí výdaje za vánoční dárky, a to především pro příbuzné. Češi budou během svátků podle průzkumu šetřit i na svátečním pohoštění. Štědrovečerního kapra s bramborovým salátem se to většinou nedotkne, skoro třetina lidí bude ale méně utrácet za alkohol, občerstvení na vánočních trzích i na oslavách nového roku. Dvě třetiny lidí také úplně zruší zimní dovolenou na horách. Vyplývá to z průzkumu, který pro Generali Investments uskutečnila agentura Ipsos. Na vině trendu je podle firmy zejména vysoká inflace, kvůli které se celkem snaží šetřit přes 90 procent Čechů. Inflace už se Češi obávají více než cen energií, uvedla Generali Investments. „Z našeho průzkumu je vidět, že proti létu se lidé méně bojí zdražování energií. V tomto ohledu nejspíše pomohla reakce vlády, tedy příspěvky a zastrovávání cen a naplnění zásobníků na plyn. Na druhou stranu dopady inflace už na sobě pocítilo přes 83 procent lidí. Proto jsou Češi ohledně svých financí i nadále nejistí, což se samozřejmě projevuje i na výdajích během svátků,“ řekl finanční ředitel Generali Investments CEE Marek Beneš.

Chudnoucí české domácnosti šetří na potravinách a oblečení

Podíl českých domácností, které si mohou dovolit nakupovat jen nejlevnější potraviny a oblečení, se zvýšil z loňských 18 procent na letošních 26 procent, naznačuje říjnový průzkum agentury STEM/MARK pro správce pohledávek KRUK. Naopak téměř dvě třetiny českých domácností (63 procent) podle průzkumu hospodaří s relativním dostatkem peněz na pokrytí základních potřeb i závažnějších výdajů, navíc ještě zvládají spořit. Ještě před rokem se ale ve stejné finanční situaci podle svého vlastního hodnocení nacházely tři čtvrtiny českých rodin. Meziročně klesl také podíl nejbohatších domácností, které žijí v hojnosti a mají dostatek peněz na živobytí, větší výdaje i spoření, a to z šesti procent před rokem na současná tři procenta. Podstatně také klesl podíl Čechů, kteří uvádějí, že hospodaří s vyrovnaným rozpočtem a současně mají dost peněz na vše, co potřebují. V roce 2021 šlo o 24 procent domácností, aktuálně takto svoji finanční situaci hodnotí 17 procent respondentů.

ČR přistoupí k závazku snížit emise metanu nejméně o 30 procent

Česko se chystá na nynější klimatické konferenci přistoupit ke globálnímu závazku snížit do roku 2030 nejméně o 30 procent emise metanu v porovnání s rokem 2020. Tímto krokem chce česká strana vyjádřit svoji podporu celosvětovému úsilí omezit emise tohoto plynu.

Půlmiliardové investice na výstavbu škol v Česku

Vláda dá na výstavbu škol půl miliardy navíc. Jde o reakci na růst cen stavebních prací. Po jednání vlády to oznámil premiér Petr Fiala z ODS. Podle něj má díky dotacím vzniknout na základních školách až 10 tisíc nových míst. Celkový objem peněz na výstavbu nových škol tak přesáhne 7 miliard korun. Nedostatek škol teď trápí hlavně okolí Prahy a dalších velkých měst. Náměstkyně ministra školství Martina Běťáková dodala, že okamžitě bude vypsána výzva pro šest obcí ve Středočeském kraji, které mají připravené projekty, otevřen bude i program pro obce po celém území státu, kde má vzniknout 5 000 nových míst. Vycházet bude program z regionálních potřeb, mezi městy, kde chybějí místa, jmenovala například Plzeň, Liberec, Brno.

Další probační domy pro lidi podmíněně propuštěné z vězení

V ČR by v budoucnosti měly vzniknout další probační domy pro lidi podmíněně propuštěné z vězení. První zařízení tohoto slavnostně otevřeli v Písku. Klienti by do něj měli nastoupit v prosinci. Novinářům to řekli zástupci Probační a mediační služby a ministerstva spravedlnosti. Probační dům v Písku má kapacitu pro šestnáct klientů, a to jen mužů, kteří zde budou moci zůstat nejdéle půl roku. Adepti na umístění v Probačním domě musí splnit řadu kritérií. Zařízení má vězňům po propuštění poskytnout základní servis. Úředníci jim pomohou třeba s řešením problémů, jako je dluh, se sháněním práce a s bydlením.

Rostoucí zájem o předčasný důchod

Česká správa sociálního zabezpečení je pod náporom žadatelů o předčasné důchody. Podle jejího ředitele Františka Boháčka stoupl v říjnu oproti září jejich počet skoro šestinásobně. Více lidí si žádá o důchod už teď, budou ale dál pracovat a peníze dostávat, až když do něj odejdou v příštím roce. Že je to výhodné kvůli valorizacím, upozornilo nedávno ministerstvo práce a sociálních věcí. V říjnu zažádalo o předčasný důchod nebo zažádalo o jeho kalkulaci přes 20 800 lidí. To je sedmkrát více než loni.

Nové plány na důchodovou reformu

Premiér Petr Fiala (ODS) vyloučil prodloužení doby odchodu do důchodu za současné vlády. V rozhovoru pro server Blesk.cz současně uvedl, že chce se svým kabinetem připravit solidní důchodovou reformu založenou na co nejširší shodě. „Je nutná proto, aby lidé před čtyřicátkou měli šanci na slušnou penzi,“ uvedl. Zabývat se posunem věku odchodu do důchodu se podle něj vláda vůbec nebude zabývat, protože prověřovat dobu dožití v souvislosti s penzemi legislativa ukládá po pěti letech, což nenastane.

Nabídky na stavbu nového jaderného bloku v Dukovanech

Energetická společnost ČEZ obdržela tři nabídky na stavbu nového jaderného bloku v Dukovanech. Zájem mají podle očekávání francouzská společnost EDF, jihokorejská firma KHNP a severoamerický Westinghouse. Finální nabídky by zájemci měli podat do konce září příštího roku. Informovala o tom společnost ČEZ, která má tendr na starosti. Nový blok by měl být dokončen do roku 2036.

Projekt by měl být největší investicí České republiky v novodobé historii, podle zástupců vlády i ČEZ má nový reaktor stát asi 160 miliard Kč v cenách z roku 2020. Přesná cena bude známa až po ukončení soutěže. Česko má v současnosti šest jaderných bloků ve dvou elektrárnách, v Temelíně a v Dukovanech na Třebíčsku. Jaderné elektrárny produkují zhruba třetinu veškeré elektřiny vyrobené v Česku.

ČEZ či innogy započítají statisícům klientů strop na energie od listopadu

Největší tuzemské energetické společnosti ČEZ a innogy začaly započítávat zákazníkům s vyššími cenami energií do záloh vládou schválený strop pro dodávky elektřiny a plynu od listopadu. Úprava záloh se v případě obou firem bude týkat stovek tisíc jejich zákazníků, kteří dosud platili za energie více. ČTK o tom informovali zástupci firem. Zastropování cen energií má podle nařízení vlády začít plošně platit od ledna příštího roku. Od listopadu začal zálohy podle cenového stropu rozpočítávat také například E.ON, novým zákazníkům je pak nabízejí Moravské naftové doly (MND). Na zavedení cenových stropů od ledna se připravuje také Pražská energetika.

Vláda na začátku října stanovila na dodávky energií cenové stropy, a to 6 000 Kč za jednu megawatthodinu (MWh) elektřiny včetně DPH a 3 000 Kč za jednu MWh plynu. K tomu je potřeba připočítat distribuční poplatky.

Premiér Petr Fiala (ODS) tehdy uvedl, že náklady na toto opatření budou činit kolem 130 miliard korun.

Růst zisku ČEZ nad očekáváním

Hospodaření energetické společnosti ČEZ by mohlo výrazně zvýšit odvody firmy do státního rozpočtu, růst zisku totiž predikuje navýšení dividendy akcionářům. Myslí si to analytici, které oslovila ČTK. Podle nich byl růst zisku i tržeb společnosti za tři čtvrtletí nad očekáváním, cenu akcií ČEZ na burze ovšem i přes silná čísla nyní ovlivní i současné schvalování nové daně z neočekávaných zisků a zastropování tržeb energetických firem. Čistý zisk skupiny ČEZ za tři čtvrtletí letošního roku stoupl na 52,3 miliardy korun z 6,7 miliardy korun ve stejném období před rokem.

ČEZ je největší energetická firma v zemi. Jejím většinou akcionářem je stát, který prostřednictvím ministerstva financí drží zhruba 70 procent akcií. ČEZ od začátku příštího roku zdraží elektřinu. Většina zákazníků bude od ledna platit vládou zastropované ceny, klienti si u nejběžnějších sazeb měsíčně připlatí kolem 300 korun. Zdražení se netýká zákazníků, kteří mají cenu smluvně fixovanou. Platby za plyn zůstanou stejné, protože klienti se smlouvou na dobu neurčitou platí zastropované ceny už nyní. ČTK o tom informoval mluvčí společnosti Roman Gazdík.

Dostatek plynu v Česku?

Zásoby plynu jsou v Česku pro následující zimu dostatečné – ve sněmovně to řekl ministr financí Zbyněk Stanjura z ODS. Zásobníky jsou podle něj plné z 95 procent a nehrozí tak úmyslné vypínání některých provozů nebo továren.

Čtveřici největších bank v Česku letos stoupl zisk meziročně o třetinu

Čtyři největší české banky vydělaly za prvních devět měsíců letošního roku dohromady téměř 50 miliard korun. To je o třetinu víc než ve stejném období loni. Vyplývá to z aktuálních výsledků bank. Třeba ČSOB stoupl čistý zisk na víc než 14 miliard korun – meziročně o 23 procent víc. Česká spořitelna vydělala 15 miliard korun, tedy o 40 procent víc než minulý rok. Čtveřici doplňuje ještě Komerční banka a UniCredit Bank. Podle analytika XTB Jiřího Tylečka jsou hlavním důvodem růstu zisků vysoké úrokové sazby. Meziroční srovnávání ale podle něj nemusí být vypovídající kvůli pandemii covidu. České domácnosti mají v bankách uloženy 3,3 biliónu korun. Komerční banky zhodnocují vklady ve vysoce úročených produktech a pouze část svého výdělků vracejí stádatelům na spořicí účtech a terminovaných vkladech, dodal.

Obnova turistického ruchu v ČR

Cestovní ruch v Česku po dvouletém covidovém útlumu ožil a v letošním třetím čtvrtletí téměř dosáhl na čísla z léta roku 2019, kdy jej ještě neovlivňovala epidemie koronaviru. Podle dat Českého statistického úřadu se letos v letních měsících v tuzemských hotelech, penzionech a kempech ubytovalo o 11 procent více hostů, celkem to bylo od července do září přes 7 miliónů lidí. Meziročně o 11 procent

víc, proti roku 2019 o tři procenta méně. Podle statistiků se v létě v České republice ubytovalo meziročně více zahraničních turistů, zatímco těch českých ubylo. „V porovnání s letní sezónou v předpandemickém roce 2019 byl letošní počet ubytovaných Čechů o 14 procent vyšší. Stále ale chybí zahraniční hosté, kterých se ubytovalo o čtvrtinu méně než před třemi roky,“ uvedl vedoucí oddělení statistiky cestovního ruchu a životního prostředí ČSÚ Pavel Vančura. Turisté letos v zemi strávili i více nocí. Dařilo se rovněž službám, jejichž tržby v daném období meziročně stouply o 6,9 procenta. Konec letošního roku tak optimistický kvůli zdražování a nejistotě mezi podnikateli i klienty podle odborníků už asi nebude.

VZP bude letos hospodařit se schodkem

Všeobecná zdravotní pojišťovna bude letos hospodařit se schodkem ve výši 1,5 až 3,5 miliardy korun. Po jednání správní rady to oznámil její místopředseda Miroslav Kalousek z TOP 09. Schodek je i navzdory zdravotní péči o uprchlíky z Ukrajiny nižší, než byl původní odhad. VZP totiž očekávala, že schodek bude skoro 6 miliard. Podle zástupců VZP vyplatila pojišťovna na zdravotní péči o uprchlíky z Ukrajiny od začátku války víc než jednu miliardu a sto miliónů korun. Podle předsedy správní rady Toma Philipa z KDU-ČSL očekává pojišťovna víc než pěti miliardový schodek i příští rok.

V Česku působí sedm zdravotních pojišťoven, u VZP je zhruba 59 procent populace. Na zdravotní služby pojišťovna v příštím roce plánuje vydat asi 270,1 miliardy korun. Rezervní fond naplní na 3,6 miliardy korun.

Sazby hypoték stouply v ČR na 5,86 procenta

Úroková sazba u nově poskytnutých hypoték v ČR v říjnu mírně vzrostla na 5,86 procenta. Průměrná sazba patří k nejvyšším za dvacet let. Banky a stavební spořitelny poskytl hypoteční úvěry za 7,2 miliardy korun, meziměsíčně nepatrně více. Meziroční propad podobně jako v září byl 82 procent. Vyplývá to ze statistik České bankovní asociace (ČBA) Hypomonitor. Do něj dodávají data všechny banky a stavební spořitelny poskytující hypotéky na českém trhu.

Pokles objemu poskytnutých hypoték je citelný nejen vůči silnému roku 2021, ale i ve srovnání s rokem 2020 je říjnový objem poskytnutých hypoték více než o tři čtvrtiny nižší, ukazují statistiky. Za celý letošní rok, tedy od ledna do října, podle nich propadla aktivita na hypotečním trhu o 60 procent. „Hypoteční trh pokračuje ve stagnaci a pro další období nelze předpokládat změnu směru,“ uvedl manažer hypoték UniCredit Bank Filip Beneš.

Program Byx

Na český realitní trh vstupuje další možnost, jak si přes pronájem pořídit vlastní bydlení. Klesající prodeje nových bytů především kvůli drahým hypotékám daly vzniknout programu Byx. Zájemce v něm zaplatí minimálně pět procent kupní ceny, která bude fixní, v bytě poté platí nájemné a volitelnou částku, kterou splácí byt. Vlastníkem se stane po uhrazení celé částky, což je třeba do čtyř let od kolaudace, přičemž může byt i prodat. Byx novinářům představil garant programu Martin Kubišta, který je ředitelem

společnosti Rezidence Letňany 22. Zájemce o byt může účast v programu kdykoli ukončit. Podle zakladatelů programu bydlí v nájmu, ale byt může upravovat podle svých představ. Částku může předčasně splatit a převzít byt do vlastnictví. Pokud nebude mít na splacení peníze, může byt prodat a vzhledem k fixované ceně inkasovat rozdíl v tržní hodnotě. Byt může v době nájmu i dále pronajmout.

Pojistný trh v ČR výrazně vzrostl

Pojišťovny letos vybraly na pojistném 119,2 miliardy Kč, což je meziročně o 7,5 procenta více. ČTK o tom informovala Česká asociace pojišťoven, která sdružuje pojišťovny s 97procentním podílem na trhu. Za celý rok 2021 trh vzrostl o 4,4 procenta. Pozitivní vývoj je podle asociace především v neživotním pojištění, nicméně i životní pojištění posiluje. Nejvýraznější růst zůstává v podnikatelském pojištění, což ale nadále souvisí s nižší srovnávací základnou předchozího roku, stále ještě ovlivněnou pandemií covid-19. Předepsané pojistné v životním pojištění meziročně stoupl o 3,2 procenta na 37,4 miliardy Kč. V dominantní skupině produktů s běžně placeným pojistným, které reprezentují přibližně 95 procent smluv životního pojištění, se dynamika růstu zvýšila na 3,7 procenta. „To je mírně nižší tempo než v prvním pololetí 2022, kdy růst dosáhl čtyř procent. Přesto přetrvává dlouhodobý rostoucí trend,“ uvedl pojištný analytik asociace Jaroslav Urban.

Guvernér ČNB k základní úrokové sazbě

Základní úroková sazba je už na úrovni, která tlumí hospodářskou aktivitu. Řekl to guvernér České národní banky Aleš Michl při přednášce na brněnské Masarykově univerzitě. Další zvyšování sazeb by podle něj mohlo prohloubit hospodářskou recesi, protože se účinek zvýšení sazeb projeví až se zpožděním. Základní úroková sazba je od června sedm procent, což je nejvyšší úroveň od roku 1999. Od Michlova červencového nástupu do čela centrální banky se sazba neměnila.

České obchodní vztahy se Spojenými arabskými emiráty

Obrat se blíží až k 23 miliardám korun ročně, což činí ze Spojených arabských emirátů druhého nejvýznamnějšího partnera z regionu po Izraeli. V SAE je registrováno zhruba třicet českých podnikatelů a firem, doplnila.

Horší podmínky pro vznik spin-off firem v ČR

Česko má v porovnání se zahraničím horší podmínky pro vznik tzv. spin-off firem, které využívají univerzitní výzkum ke svému podnikání. ČTK to řekl spolek Transfera.cz, který sdružuje vědecko-výzkumné organizace věnující se transferu technologií do praxe. Ročně v Česku vznikne přibližně šest spin-off firem, což je například oproti Rakousku až čtyřikrát méně. Největšími překážkami jsou v Česku složitá byrokracie a nedostatečné financování ze strany státu. Například ve Velké Británii, Rakousku či Lotyšsku mohou lidé při rozvoji spin-off firem využívat přímé podpory platů, daňových úlev pro zaměstnavatele či dalších specifických pobídek. Vláda na podporu spin-off firem chystá

novelu zákona o financování vědy a výzkumu. Prostředky by spin-off firmám mělo uvolnit i ministerstvo průmyslu a obchodu. V následujících letech by se mělo jednat řádově o jednotky miliard korun.

Podprůměrná sklizeň chmele v Česku

Sklizeň chmele byla letos v Česku nejhorší za deset let a hektarový výnos byl dokonce nejnižší od roku 2000, pouze 0,9 tuny. Celkově se letos sklídilo 4 452 tun chmele proti loňským 8 306 tunám. Důvodem špatné úrody byla dlouhá období sucha spojená s vysokými teplotami, které se střídaly s krátkými a intenzivními srážkami. Proti loňské nadprůměrné sklizni činí propad téměř 50 procent, uvedla v tiskové zprávě mluvčí Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského Ivana Kršková. Osázená plocha byla meziročně nižší o 0,6 procenta. Zatímco například pro obilniny počasí neznamenovalo úplnou katastrofu, pro chmelaře bylo počasí velmi špatné. A to i proto, že se tato plodina pěstuje jen v severních a severozápadních Čechách, které patří ke srážkově velmi chudým a letošní rok tyto oblasti patřily k suchem nejpostiženějším.

Chmel sklizený v Česku se používá pro výrobu piva v tuzemsku a je také významným exportním artiklem. Podle loňských informací předsedy Svazu pěstitelů chmele Luboše Hejdy se v Česku spotřebuje zhruba 40 procent domácí produkce.

Nárůst prodeje piva v ČR

Prodej piva od ledna do konce září meziročně vzrostl o šest procent. Nejvýrazněji, o 32 procent, stouply prodeje čepovaného piva v restauracích. O čtyři procenta naopak klesly prodeje v obchodech. V tiskové zprávě to uvedl Svaz pivovarů a sladoven. Prodeje piva jsou však podle svazu nadále pod úrovní před vypuknutím pandemie koronaviru. Téměř polovina pivovarů podle průzkumu svazu očekává horší hospodářské výsledky za druhé pololetí a většina také očekává další růst výdajů na energie.

Podle ředitelky svazu Marty Ferencové je letošní rok pro pivovary úspěšný na úkor prodejů baleného piva a maloobchodního prodeje. „Po dvou covidových letech se nám tedy letos část zákazníků vrátila zpět z domácí konzumace do hospod,“ uvedla. Zároveň však upozornila na to, že prodeje piva za první tři čtvrtletí letoška jsou stále o více než 12 procent pod úrovní z roku 2019 před vypuknutím pandemie koronaviru.

Škoda Auto zvýšila výrobu o 12 procent

Škoda Auto vyrobila ve svých závodech za tři čtvrtletí 647 200 aut, což je o 11,9 procenta více než loni. Údaj nezahrnuje výrobu v partnerských závodech v Číně, Německu a na Slovensku. Odbyt směrem k prodejům stoupl o 8,3 procenta na 645 500 vozů. Firma to uvedla v tiskové zprávě. Dodávky koncovým zákazníkům klesly o 22,3 procenta na 544 500 vozů. Důvodem meziročního poklesu je přetrvávající napjatá situace v zásobování kvůli událostem ve světě. Na výsledek měla vliv válka na Ukrajině, výrazný nárůst cen surovin a energií, přetrvávající nedostatek polovodičů a nestabilní dodavatelské řetězce. „Poptávka po modelech Škoda zůstává vysoká. Děláme proto vše, co

je v našich silách, abychom co nejdříve zpracovali nevyřízené objednávky. Vedle toho chceme pokračovat v úspěšném růstovém kurzu na indickém trhu. Dodávky našich vozů zde již převýšily odbyt za celý loňský rok,“ uvedl člen představenstva odpovědný za prodej a marketing Martin Jahn.

Mateřský Volkswagen uvedl, že Škodě za letošních devět měsíců klesl provozní zisk o 4,9 procenta na 856 milionů eur, tedy asi 21 miliard korun. Vzhledem k vysokému množství nevyřízených objednávek a zvýšení počtu dodaných vozů na důležitém růstovém trhu v Indii o 186,9 procenta očekává Škoda pozitivní provozní výsledek i za celý rok.

Růst prodeje elektromobilů v ČR

Prodej osobních elektromobilů v Česku za letošní tři čtvrtletí meziročně vzrostl o 89 procent na 3 887. Zhruba tři čtvrtiny z nich tvořila nová vozidla, zbytek připadl na ojetá. Podíl prodeje nových osobních elektromobilů na registracích všech osobních aut v Česku činil dvě procenta, což Česko řadí na předposlední místo v EU. Poslední je Slovensko. ČTK o tom informovalo Centrum dopravního výzkumu (CDV).

Nejprodávanější značkou z nových elektrických vozidel byla za tři čtvrtletí Škoda, která prodala 2 911 aut. Následovala Tesla s 1 791 vozy a Volkswagen se 1 571 automobily. BMW v Česku prodalo 1 274 elektrických aut, Hyundai 976. Nejvíce elektromobilů, 39 procent, jezdí v Praze. Pětina je registrována ve Středočeském kraji a devět procent v Jihomoravském kraji.

Nový supersportovní vůz značky Praga

Česká značka Praga uvede ve druhé polovině příštího roku na trh nový supersportovní automobil pod názvem Bohema. Vůz s výkonem 700 koní bude stát 1,28 milionu eur (zhruba 30 milionů Kč) bez DPH. V současné době firma přijímá objednávky a jedná s potenciálními prodejními partnery v zemích, jako jsou Austrálie, Německo, Hongkong, Japonsko, Jihoafrická republika, Španělsko, Tchajwan, Spojené arabské emiráty, USA a Velká Británie, kde už Praga pro vůz získala plnou silniční způsobilost.

Dvouosadlová Praga Bohema s hmotností pod 1000 kg má dosahovat extrémních výkonů. V příštím roce Praga vyrobí prvních deset kusů Bohemy. Ve stejném roce česká značka otevře své nové zastoupení v Anglii. V dalších čtyřech letech pak bude ručně vyrobeno vždy kolem 20 kusů hypersportů, což novým majitelům podle firmy zajistí dostatečnou exkluzivitu.

České aerolinie: poslední pravidelná linka do Paříže

V letovém řádu Českých aerolinií (ČSA) zbyla poslední pravidelná linka. Dopravce bude v následujících týdnech létat čtyřikrát týdně do Paříže, další pravidelnou linku od ČSA do Egypta převezme mateřská letecká společnost Smartwings. Upozornil na to server Zdopravy.cz. Společnost se zbavila svého posledního letadla, nyní má ve flotile pouze jedno pronajaté letadlo. Poslední letoun Airbus A319, který ČSA vlastnily, před nedávnem odletěl do Vel-

ké Británie, kde by měl být rozebrán a sešrotován. „V nejbližší době ČSA plánují rozšířit flotilu o další tři airbusy,“ sdělila ČTK mluvčí společnosti Smartwings Vladimíra Dufková. ČSA se ocitly od loňského března kvůli vysokým dluhům v úpadku, následně soud povolil jejich reorganizaci. Ta skončila letos v létě.

Evropská komise schválila pomoc české vlády firmám zasaženým růstem cen energií

Evropská komise (EK) schválila pomoc české vlády určenou velkým firmám zasaženým růstem cen energií v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu. Za období od letošního února do konce roku jim bude stát moci poskytnout dotace v celkovém objemu 1,23 miliardy eur (30 miliard Kč).

Jednotlivé firmy budou moci získat nejvýše 1,8 miliónu eur (44 miliónů Kč). Podniky z energeticky náročných odvětví, které vykazují provozní ztrátu, pak mohou dostat až 8,2 miliónu eur (200 miliónů Kč). Příspěvky pro firmy nesmějí podle komise přesáhnout 30 procent uznatelných nákladů. V případě energeticky náročných podniků pak jde až o 70 procent. Mezi takové firmy podle EK patří těžební či metalurgické společnosti, chemičky, sklárny, textilky a další.

„Česká ekonomika byla zvláště tvrdě zasažena současnou geopolitickou krizí a souvisejícím růstem cen energií,“ uvedla místopředsdkyně EK odpovědná za dohled nad pravidly hospodářské soutěže Margrethe Vestagerová. Opatření české vlády podle ní pomohou zmírnit dopady, které má na hospodářství růst vstupních nákladů.

Lidé se v posledních měsících stále častěji obracejí na úřady se stížnostmi a dotazy na své zálohy či vyúčtování za energie. Energetický regulační úřad (ERÚ) za prvních deset měsíců letošního roku obdržel více než 1 600 oficiálních podnětů ke kontrole, což je asi třikrát víc než za celý kalendářní rok před vypuknutím současné energetické krize. Většinou jde o podání spotřebitelů, část z nich při-

tom míří na výpočet záloh. Úřad zatím kvůli zálohám zahájil šestnáct sankčních řízení. Na dotaz ČTK to odpověděl mluvčí ERÚ Michal Kebort. Zároveň upozornil, že ERÚ může zakročit pouze tehdy, když je záloha skutečně špatně spočítána nebo je navyšována v návaznosti na protiprávní zvýšení ceny, které např. nebylo spotřebiteli řádně oznámeno. Úřad tak nemůže řešit situace, kdy dodavatel zvýšil ceny a zálohy v souladu se smlouvou a neporušil tak domluvené fixace a změny zároveň řádně oznámil. I proto je tak rozdíl mezi počtem stížností a dotazů na zálohy a skutečně prokázaných pochybeních dodavatelů tak velký.

Ceny energií letos stouply o desítky procent. Podle Eurostatu průměrná cena elektřiny v Česku v prvním pololetí roku meziročně stoupla o 62 procent, což je nejvíce v Evropě.

Rozpočet EU na rok 2023: 186,6 miliardy eur

Státy Evropské unie se shodly s Evropským parlamentem na rozpočtu unie na rok 2023, v němž bude 186,6 miliardy eur (přes 4,5 biliónu Kč). Oznámilo to české předsednictví Rady EU, které vedlo vyjednávání za členské země. Výsledná podoba rozpočtu je kompromisem mezi vyššími výdaji požadovanými europoslanci a úspornější představou unijních vlád. Obě strany zdůrazňují, že rozdělení peněz pomůže EU vyrovnat se s aktuálními krizemi a zároveň dále podporovat Ukrajinu. Dohodu musí ještě formálně potvrdit Rada EU a plénum europarlamentu.

Největší část rozpočtu tvoří zemědělské dotace, na něž připadne přes 50 miliard eur. Druhou zásadní kapitolou jsou fondy na podporu méně rozvinutých regionů, v nichž je více než 45 miliard eur. Na rozvojovou pomoc pro mimounijní partnery stejně jako na výzkumné programy půjde více než 12 miliard eur. Rozpočet na příští rok je o 1,1 procenta vyšší než ten letošní. Členské země budou mít nadto k dispozici více než 100 miliard eur z nouzového pandemického fondu obnovy.

Česko zvýší příspěvek na kosmické programy

Česká republika navýší svůj příspěvek na investice do kosmických programů evropské vesmírné agentury ESA na 62 miliónů eur (asi 1,6 miliardy Kč) ročně. Příspěvek, který se proti současnosti zvýší asi o 60 miliónů Kč, by měl posílit postavení českých firem v oboru a tím i vesmírné aktivity v zemi. Na tiskové konferenci k zahájení 5. ročníku festivalu kosmických aktivit Czech Space Week v Praze to uvedl ministr dopravy Martin Kupka (ODS). „ČR si je vědoma strategického významu kosmických aktivit pro naši ekonomiku, technologický pokrok i bezpečnost Evropy. Proto je naše aktivní role v ESA tak důležitá. Zároveň představuje velkou příležitost pro naše firmy, které mohou pracovat na špičkových technologických projektech, které svojí komplexností, náročností a celkovými náklady přesahují možnosti samotné České republiky,“ řekl Kupka. Podle něj navýšení příspěvků na programy ESA posílí kosmické aktivity v zemi, protože investované peníze ESA následně rozdělují podle podílů příspěvků jednotlivých států. Peníze tak podle ministra zamíří k českým firmám v oboru. „Kdybychom to nedokázali navyšovat, omezovala by se možnost českých firem se do projektů zapojit,“ řekl.

Jadernou energetiku v Česku podporuje 72 procent obyvatel

Podpora jaderné energetiky v Česku dál roste. Její rozvoj nyní podporuje 72 procent obyvatel. Vyplývá to z průzkumu agentury IBRS, o kterém informovala v tiskové zprávě. Růst podpory podle IBRS souvisí s ruskou invazí na Ukrajině a energetickou krizí. Naposledy získal rozvoj jádra obdobnou podporu jako nyní v roce 2009, kdy ji vyslovalo 71 procent. Tehdy energetická společnost ČEZ zahájila zakázku na dostavbu dvou bloků Jaderné elektrárny Temelín, kterou následně v roce 2014 zrušila. Agentura provedla průzkum na přelomu října a listopadu mezi 500 respondenty a z jeho výsledků vyplynulo, že spolu s podporou rozvoje jádra mezi lidmi posílil názor, že ČR by měla být ve výrobě elektřiny soběstačná. Podporuje to 97 procent populace.

Obrněná vozidla Titus pro českou armádu

Vojenská vozidla Titus získala vojskové zkoušky. Českému rozhlasu to potvrdilo ministerstvo obrany. Vozidlo Titus vzniklo ve spolupráci francouzské firmy Nexter Systems,

kteřá vyvinula bojovou nástavbu, a české firmy Tatra Trucks, která dodává podvozek. Závěrečná zpráva doporučila obrněné kolové vozidlo zavést do výzbroje. Dokument ale ještě čeká na schválení nejvyšším vedením armády. První obrněnce, které budou sloužit jako velitelská stanoviště, spojovací vozidla a vozidla pro řízení palebné podpory, by vojáci mohli dostat v březnu. Ministerstvo obrany za ně zaplatí přes 6 miliard korun a plánuje koupit ještě další za 2 miliardy. Počítá s tím návrh rozpočtu na příští rok. Armáda je plánuje nasadit jako velitelská stanoviště, spojovací vozidla a vozidla pro řízení palebné podpory. Vozidla Titus jsou odolná proti minám a mají ochranu proti dronům.

Nový biostimulátor vyvinutý českými vědci snižuje spotřebu hnojiv v zemědělství

Nový biostimulátor růstu nazvaný MTU, který vyvinuli čeští vědci, dokáže snížit spotřebu dusíkatých hnojiv až o 15 procent a zvýšit výnosy plodin. Látka také zvyšuje odolnost rostlin proti vysokým teplotám a suchu. Novinářům to řekl Jaroslav Nisler z Ústavu experimentální botaniky Akademie věd ČR, který na jejím vývoji pracoval přes deset let. Licenci na výrobu látky vlastní britská společnost Intracrop, která ji ve svém produktu Status chce příští rok uvést na český trh a považuje ji za zásadní objev.

Nisler uvedl, že látka zabraňuje rozpadu chlorofylu, který se pak hromadí v rostlinách. Díky tomu mohou absorbovat více oxidu uhličitého, vyrobí více cukru a ten poté využijí k růstu hlavně kořenů a mohou vstřebávat více živin z půdy. Při pokusu Poznaňské univerzity v Polsku při aplikaci jedné dávky produktu Status stoupl výnos o 13 až 14 procent a při aplikaci dvou dávek o 19 procent.

Zvýšený zájem o fotovoltaiku

Většina solárních panelů se přitom dováží z Číny, v Evropě se jich vyrobí pouze jedno procento. Změnit by to měl evropský projekt, na kterém se významně podílí i čeští vědci.

„Plánovaná pilotní linka na výrobu fotovoltaických modulů zvýší současnou celkovou kapacitu výroby fotovoltaických článků v Evropě o 30 procent,“ uvedl k projektu, který má navrátit výrobu solárních panelů z Číny zpět do Evropy, Martin Ledinský, vědec z Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR, který se na projektu podílí.

Běžný fotovoltaický panel má dnes účinnost přibližně 20 procent. S novými panely z tohoto projektu je dosahováno až téměř 30 procent v laboratorních podmínkách a téměř 27 procent v praxi.

„Pokud chceme být konkurenceschopní, musíme přijít s novou, vysoce účinnou technologií, díky které bude fotovoltaika cenově dostupná a zároveň splní i přísné ekologické požadavky. Monokrystalický křemík se musí tavit, což je z energetického hlediska velmi náročné. Proto budeme pro tohle fotovoltaické »Ferrari« využívat z velké části energii z norské vodní elektrárny, která má koneckonců nulové emise oxidu uhličitého,“ přiblížil Martin Ledinský.

„Výzkum jednotlivých charakterizačních kroků bude probíhat v laboratoři Fyzikálního ústavu Akademie věd a ověřit se na prototypové lince ve Freiburgu,“ shrnul Martin Ledinský.

Vědci ze zlínské univerzity zkoumají využití zbytků z kapra na želatinu

Vědci z Fakulty technologické zlínské Univerzity Tomáše Bati zkoumají možné využití zbytků vzniklých při zpracování kapra obecného. Vedlejší produkty, jako jsou hlavy, šupiny, kosti, ploutve, kůže, se nevyužívají, tvoří přitom až polovinu hmotnosti ryb. „Snažíme se za použití environmentálně šetrných metod o jejich zpracování na využitelné produkty, jsou to konkrétně želatiny a hydrolyzáty,“ řekl Pavel Mokrejš, který je v čele výzkumného týmu. Želatina má široké uplatnění zejména v potravinářství, farmacii či kosmetice, poptávka po ní roste.

Akademickou přemii letos získali hydrochemik či antropolog

Grant až do výše 30 miliónů korun mohou v příštích šesti letech čerpat hydrochemik Martin Pivokonský, který se zaměřuje na odstraňování znečišťujících látek z vody, dále expertka na regenerativní medicínu a tkáňové inženýrství Lucie Bačáková a antropolog Viktor Černý. Získali Akademickou přemii – ocenění, které mohou obdržet jen jednou za život. V tiskové zprávě to dnes uvedla Akademie věd ČR.

Oceněné vybírá předsedkyně Akademie věd Eva Zažímalová s pomocí mezinárodní poradní komise. Grant slouží k pokrytí nákladů spojených s výzkumem, včetně nákupu vybavení a výplaty mezd. Přemii Akademie věd poprvé udělila v roce 2007.

JUBILEUM

Helena Illnerová (* 28. 12. 1937 Praha) je česká fyzioložka a biochemička, bývalá předsedkyně Akademie věd České republiky a v letech 2008-2010 předsedkyně Učené společnosti České republiky. Jako první na světě se svým týmem zjistila, že tvorba melatoninu v šišince mozkové je řízena biologickými hodinami v mozku. V současnosti je členkou vědecké rady AV ČR, Univerzity Karlovy a dvou jejích fakult, Masarykovy univerzity a Jihočeské univerzity, rady FGÚ AV ČR a členkou Rady Národního muzea. Je též členkou Evropského poradního výboru pro výzkum, Evropské akademie věd a umění a v letech 2000-2004 byla členkou Velké poroty pro Descartovu cenu EU za výzkum.

V listopadu 2006 se stala na tři roky předsedkyní České komise pro UNESCO, která je poradním a koordinačním orgánem české vlády. V této čestné funkci nahradila diplomátku a bývalou senátorku Jaroslavu Moserovou.

Na XIV. výročním zasedání 20. května 2008 se stala na dvouleté období předsedkyní Učené společnosti ČR, když ve funkci vystřídala astrofyzika Jiřího Grygara. Illnerová uvedla, že plánuje propojit Učenou společnost s jinými organizacemi, jako je Akademie věd ČR, Inženýrská akademie ČR, Česká lékařská akademie atd.

Z HISTORIE

Jan Evangelista Purkyně (18. 12. 1787, některé zdroje uvádějí i 17. 12. – 28. 7. 1869) – 235 let.

Jan Evangelista Purkyně byl přírodovědec, fyziolog, filozof a spisovatel, významný národní buditel.

Slavkovský porcelán – 220 let

Možná jste o značce Schlaggenwald neslyšeli, ale zkuste se zeptat babiček či prababiček, které mívaly slavkovské výrobky ve své svatební výbavě. Jména majitelů porcelánky se postupně měnila, ale místo původu, Horní Slavkov neboli Schlaggenwald, znal celý svět. Slavkovský porcelán byl oceňován od nepaměti nejen pro kvalitu porcelánové hmoty a glazury, pro tvarovou bohatost, ale i působivou malířskou výzdobu, kterou prováděla řada významných malířů a modelérů.

Porcelánka v Horním Slavkově bývá uváděna jako nejstarší porcelánová výroba na českém území. Její založení se datuje do roku 1792, přičemž privilegia k výrobě porcelánu se jí dostává až o dvacet let později, protože v rakousko-uherské monarchii není zájem o výrobu konkurující Vídní. To postihuje i další české porcelánky založené na přelomu 18. a 19. století.

Porcelánová manufaktura v Horním Slavkově si prochází těžkými začátky, což také vede ke střídání majitelů. Od zakladatele Johanna Georga Pauluse a jeho společníků Johanna Pöschla s Johannem Georgem Reumannem je odkoupena v roce 1800 Louisou Sophií Greinerovou a jejími dětmi Moritzem a Friederikou.

O osm let později továrnu odkoupí slavkovský chirurg Johann Georg Lippert, manžel Friederiky Greinerové, jenž se pouští do podnikání ve výrobě porcelánu se společníkem Wenzelem Haasem. Kvalita výrobků roste, přestože se společnost potýká s hospodářskými problémy spojenými s napoleonskými válkami. Lippert s Haasem roku 1812 získávají již zmíněné privilegium privatum pro výrobu porcelánu a ve třicátých letech porcelánka spěje k nejuspěšnějšímu období. To už místo zesnulého Wenzela Haase spolupracuje s Lippertem Haasův syn Eusebius August, po Lippertově úmrtí roku 1843 pak Haas mladší vede podnik sám. Úspěšná éra, která vyprodukovala porcelán dodnes oblíbený mezi sběrateli, pokračuje do roku 1867. Sběratelé si z této doby oblibují zejména figurální plastiky a vázy. Manufakturu následně přebírají Georg Karl Haas, syn E. A. Haase, a synovec E. A. Haase Johann B. Anton Čížek (čte se „Čížek“).

Jako firma Haas & Čížek od roku 1871 rozšiřují výrobu o nově získanou porcelánku v Dolním Chodově a fungují tak jako jeden z nejvýspělejších podniků v Evropě až do znárodnění dekretem Edvarda Beneše po skončení druhé světové války. Od roku 1958 se porcelánka zařazuje do národního podniku Karlovarský porcelán.

K privatizaci porcelánky Haas & Čížek dochází až v roce 1992 usnesením vlády, společnost se nadále soustředí na vývoz do zahraničí. S 21. stoletím však porcelánku postihují opakované ekonomické potíže, dočasné uzavření provozu, další střídání majitelů a změna působišť – od roku 2017 sídlí v Příchovicích v okrese Plzeň-jih místo původního Slavkova.

Pamětní talíř porcelánky v Horním Slavkově

Schlaggenwald Porcelain Manufactory

Snahou nové firmy je důstojně pokračovat v odkazu předků. Provádí dekoraci výrobků unikátní technikou, tzv. snímáním z ocelotiskových desek. Dosahuje tím originálního, ale přitom tradičního vzhledu. Tuto techniku aplikuje pod glazuru pro dosažení autentického historického výrazu. Současně vzhled výrobků doplňuje kvalitními drahými kovy, především matným a lesklým zlatem. Cílem firmy je dosažení nezaměnitelného, originálního vzhledu výrobků, který přiznává kombinaci historických výrobních technik s možnostmi současného moderního designu.

V roce 2017 po neúspěšném pokusu o znovuoživení továrny v Horním Slavkově se bývalý výrobní ředitel Michal Prokop spolu s několika kolegy pokusil v tradici výroby porcelánu pokračovat. Oslovil tedy důležité investory se svým záměrem, který spojoval výjimečnost a exkluzivitu historického porcelánu a zároveň inovativní vizi v obchodním záměru. Nové zázemí firmy se přesunulo spolu s výrobou do Příchovic u Přeštic. Po rekonstrukci prostor a instalaci technologií přišel čas na znovuoživení výroby. Schlaggenwald Porcelain Manufactory tedy pokračuje v tradici historicky nejúspěšnější české porcelánky. Společně s výtvarníky opět prokazuje um až mistrovství v tomto tradičním oboru.

„Základní filozofií při určení výrobního sortimentu bylo nesnažit se o velký průmysl, jsme manufaktura, tak vyrábějme takové porcelánové zboží, které nejde vylišovat z plastu, a když ano, opravdu nebude vypadat příliš hezky. Pokusme se vrátit do českého porcelánového světa řemeslné mistrovství našich předků, s veškerou pokorou hledíme pokračování těch technik, ve kterých naši předchůdci dokázali oslovit svět. Snažíme se najít svou výrazovou cestu, naše zboží musí být typické, určitelné a rozpoznatelné.“
Schlaggenwald s. r. o.

Příchovice 273, 334 01 Přeštice, okres Plzeň – jih

Výrobní ředitel: Michal Prokop

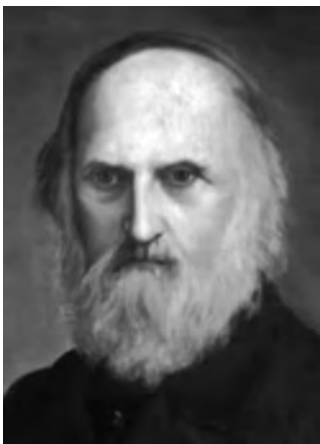
GSM: +420 702 081 996

E-mail: michal.prokop@schlaggenwald.cz

Schlaggenwald.cz

8. 12. 1857 byl zřízen zvláštní spolek čili sbor, který poskytoval pomoc jistou a spolehlivou při požárech a všelijakých živelných nehodách – v dnešní době jej známe pod názvem **záchranná služba**.

Karel Slavoj Amerling, učelec, který dal šanci mentálně zaostalým

Pedagog Karel Slavoj Amerling (1807-1884) byl nejenom ředitelem první hlavní školy s českým vyučovacím jazykem v Panské ulici v Praze, ale stál i u zrodu Ústavu pro blbce a idioty (název tehdy užívaný bez hanlivého podtextu), v té době jediného zařízení svého druhu v celé Evropě. Tato instituce budila právem pozornost široké veřejnosti. Pro založení ústavu na pražských

Hradčanech získala peníze soukromá společnost Spolek paní sv. Anny a měli do něj být přijímáni děti i dospělí, kteří vyžadují zvláštní péči. A to znamenalo velký pokrok, protože do té doby se postižené děti umísťovaly do blázců. Hlavním důvodem k zřízení specifického ústavu se stalo neočekávané zjištění, že mezi pěti tisíci choromyslnými v českých zemích jsou přinejmenším dva tisíce zanedbaných „idiotů a v některých oblastech Čech se vyskytuje idiotismus hromadný“.

Amerlingova Fysiokratická společnost, kterou založil v roce 1862 mimo jiné za účelem studia kvality populace, totiž zaznamenala zvláštní jev v Malkovicích u Slaného a v dalších sedmi vesnicích s asi 1 600 obyvateli. Konkrétně v oblasti mezi lázněmi Šternberk a knížecími fürstenberskými lesy v Hradečnu. Podle popisu „na idioty upozornil jako první farář z Malkovic, který při procesí pozoroval v davu velký počet blbečků s defekty uší, nosů, očí, rukou a nohou“. Společnost ihned vyslala do oblasti své komisaře, kteří zjistili pětasedmdesát případů idiotismu a konstatovali, že „idioty v tomto kraji používali k pomocným pracím v domácnosti a v hospodářství vzhledem k nedostatku pracovních sil“.

Příčin tohoto úkazu bylo více. Mezi jiným vzájemné sňatky mezi místními lidmi po několik generací. Karel Slavoj Amerling se rozhodl této části populace pomoci – stal se psychiatrem, vychovatelem, pedagogem, učitelem hudby i náhradním otcem svých svěřenců.

„Pražský asyl idiotů je snad jediným zařízením svého druhu na světě. Všude jinde, ve Vídni, v Paříži i v Londýně, kde náklady na ústav pro blbé nese stát, se do nich přijímají jen dítky vyléčitelné. Leč tento soukromý ústav otevírá brány slabomyslným všeho druhu,“ popsal novinář Karel Ladislav Kukla ústav na Hradčanech, který jej ohromil – romantický palác se zahradou ani zdaleka nesplňoval ponuré představy o blázcinci.

Kuklu fascinovali i jeho obyvatelé – syn polského šlechtice z Haliče, který, třicetiletý, se neustále točil dokolečka, padesátiletá žena, houpající monotónně v náručí panenku. Kromě nejhorších případů uviděl i malý zázrak, postižené, kteří krásně vyřezávali, četli, psali, kreslili, hráli na harmonium a šili části oděvů z atlasových látek. Kukla prošel školou, kapli, truhlárnu a nestačil se divit.

Stejně jako Kukla se nestačila divit 19. května 1879 návštěva členů Spolku českých lékařů, které překvapilo „ve-

selé a zdravé vzezření chovanců“. Jejich počet se původně pohyboval na začátku roku 1872 okolo pouhých třinácti jedinců, ale už příští rok byl jejich stav čtyřnásobný. V roce 1874 pracoval Amerling už se sedmdesáti chovanci. Jeho činnost byla pozoruhodná. Hlásal, že „cílem práce s idioty je vychovat, pokud to zdravotní stav chovance dovoluje, pracujícího kretěna nebo blbce“. Chtěl vrátit děti společnosti a zorganizoval pro ně přísný režim.

Chovanci, ať platící, či neplatící, vstávali ráno v šest, v zimě v sedm hodin a ukládali se k spánku v půl deváté večer. Vycházky se konaly po snídaní, v zimě po obědě. Amerling nikdy nepoužíval tělesné tresty (ty se ve školách pro zdravé objevovaly) a chtěl vyučovat zábavou a hrou.

Skutečnost v celé Evropě zcela ojedinělá – Amerling učil děti ošetřovat nemocné, zemědělským pracím, zahrádkaření, ale i truhlářině, šití, výrobě hraček a učebních pomůcek. Ty si dokonce objednala škola až z Norska! Své pacienty rozčlenil na rozené a nabyté idioty. Pozoroval je – založil dokonce fotografické album chovanců, kde vedle podoby byl uveden věk, zaměstnání, zdravotní stav, takže vznikl materiál celých genetických skupin z různých českých krajů. Zapsal si o něm: „První nápadný exemplář, který se stal podnětem k založení sbírky, pochází od dívky, která si před příchodem do ústavu čtyři roky nestříhala nehty na nohou. Pravý ukazováček se vyvinul do tvaru kónické spirály, stejně tak na levé noze, což je pozoruhodná shoda s rohy u některých druhů gazel.“

S albem založil Amerling i sbírku vzorků anatomických preparátů. Zajímal se i o vlasy – například objevil, že „u některých idiotů rostou vlasy kruhovitě“. Pedagog předstihl ve vztahu k postiženým i Jana Amose Komenského, který uváděl, že má být vzdělávána všechna mládež, mimo ty, jimž Bůh nedal rozumu. (Komenský ale ve *Velké didaktice* sám sebe vyvrátil, když prohlásil, že nemůže existovat tak drsná tabule, aby se na ni nic nedalo napsat.)

Amerling vycházel z toho, že u dětí vyvolá při učení tak silný vjem a návyk, že oživí alespoň částečně jejich mozek. Podchytil jejich manuální zručnost, nadměrnou sílu, zájem o hudbu. Měl řadu úspěchů a postižení jej milovali.

K učitelství měl vztah už od mládí. Původně uvažoval o kněžské dráze. Nakonec se za podpory Jana Svatopluka Presla, tvůrce českého přírodovědeckého názvosloví v botanice, zoologii, mineralogii a v dalších oborech, stal lékařem. V roce 1836 získal doktorát veškerého lékařství. Všechno jeho úsilí se zaměřilo na jediný cíl – vybudovat jakési učiliště, které nazýval Budeč, kde by se posluchači učili základům všech věcí.

Jako první krok k němu bylo vytvoření společnosti Stálců v roce 1836, která podporovala vydávání českých knih. Během dvou let měla společnost už 245 členů a zřídila Bibliotéku klasiků. V ní vycházely Shakespearovy, Platónovy či Hippokratovy spisy. „Člověk musí odložit veškeré chyby a nedostatky,“ hlásal Amerling a nabádal své spolupracovníky, aby šetřili, neutráceli a raději si kupovali knihy ke vzdělání. I proto jej jedni obdivovali a druzí zatracovali.

Jan Neruda jej charakterizoval: „Byl to muž geniální, jehož chybou bylo, že chtěl příliš mnoho na svou dobu.“ Amerling vynikal pílí – od roku 1838 zahájil přednášky z nejrůznějších oborů „pro průmyslníky“ v Klementinu. Svá vystoupení později přesunul do učiliště Budeč v Žitnobranské ulici. Zřízení dokonalého učiliště se mu ale nepodařilo.

„Světlice byla temná, okna téměř dočista zahalena, po stolech a stolicích ležely knihy a spisy. V pozadí byla postel a na ní pod houní ležel Amerling, muž méně než třicetiletý, v obličejí zarostlý, s nosem poněkud zašpičatělým,“ popisoval pamětník Amerlingovu Budeč. Základní kámen k ní položili 25. června 1842. Měla stát na pozemku zahrady táhnoucí se ze svahů od Albertova k Novému Městu pražskému.

Nový dům byl třípatrový s dřevěnou věží a přitahoval zájem mnoha Pražanů. Našlo se v něm místo pro knihovnu, hodinářskou dílnu i pro přírodovědecký sál se sbírkami. Vedle výuky se Amerling zabýval i léčitelstvím. Propagoval přírodní léčbu – „zavejcování“, léčení pomocí zábalů a pocení bez jídla a pití. Napsal o tom svému příteli Františku Ladislavovi Čelakovskému: „Přes sto nemocných, opuštěných a i svátostí zaopatřených jsem na nohy postavil.“ Presl se o tom ovšem vyjádřil: „Amerlinga mají za blázna.“ Příliš se nepletl, právě Amerlingovo léčitelství začalo dláždit cestu ke konci Budeče.

„Nikomu z nás vrstevníků ani na mysl nepřišlo, že tu všecko na písku a do větru se staví,“ charakterizoval Amerlingovu činnost pamětník Ferdinand Čenský. Amerling už léčil všechno – od zatvrdliny jater až po zácpu. Léčili se u něj většinou chudí lidé, ale několikrát jej navštívily i významné osobnosti z Ruska, které se o něm doslechly. Kvůli nim se o něj začala zajímat policie, zvláště po návštěvě ruského ministra osvěty Sergeje Semjonoviče Uvarova. Následovala policejní prohlídka, při níž byla zabavena část materiálu pro nedokončenou Budeč. Od tohoto okamžiku se lepší kruhy začaly Amerlinga stranit a Budeč spěla k finančnímu krachu, ke konkurzu.

Učenec se octl na pokraji zhroutení a uvažoval o sebevraždě. Na psychických silách mu ubralo již jeho zatčení v roce 1848, pro nějž se staly záminkou schůzky učitelů v Žitnabranské ulici. Amerlinga obžalovali z tajného spiknutí a strávil tři měsíce ve vězení.

Nakonec mu zbyl pouze ústav pro duševně nemocné na Hradčanech, který jej nejvíce proslavil. Bydlel v něm a zde také 2. listopadu 1884 zemřel. (mk)

Opatrovna mládeže

Takzvanou „vzornou opatrovnu mládeže“ založil v roce 1832 při pražské emauzské farní škole Na Hrádku učitel Jan Svoboda. Tříleté až šestileté děti učil Jan Svoboda základům čtení, psaní a němčiny. Pomocí her, říkanek a zpěvu jim také nenásilnou formou vštěpoval morální zásady. O třicet let později byla založena českými Němci první „Kindergarten“ v Praze ve Spálené ulici.

Na to postupně zareagovali i čeští vlastenci. V roce 1869 byla v Praze otevřena první česká mateřská škola v prostorech kolem kostela sv. Jakuba v Praze. Vznikla z iniciativy Marie Riegrové-Palacké, české filantropky, která poslala dvě české opatrovnice (Marii Müllerovou a Barboru Ledvinkovou) do Francie, aby zde přejala francouzský koncept předškolních institucí. Mateřská škola fungovala převážně na principu charity, na provoz přispívalo město Praha a zbytek byl financován pomocí charitativních sbírek. Díky dárcovským příspěvkům mohl být provoz mateřské školky celodenní, děti si nemusely nosit svačiny, dostávaly zdarma jídlo a ty nejchudší i oblečení.

Prof. Emil Votoček (5. 10. 1872, Hostinné – 11. 10. 1950, Praha)

Emil Votoček byl organický chemik, spoluautor českého chemického názvosloví, pedagog, hudební skladatel a teoretik. Absolvoval českou techniku a odešel do barvířské školy v Myhlúzách, kde se věnoval experimentální chemii. Právě zde vytvořil Votočkovu činidlo, které se využívá v analytické chemii. Potom odešel do Göttingenu, kde ho profesor Tollens zasvětil do chemie cukrů. Tomuto

odvětví se pak věnoval téměř celý život.

Mimořádný vzestup úrovně výuky chemie a vědeckého výzkumu na pražské polytechnice v první třetině 20. století je spojen s působením Emila Votočka, který zde byl od roku 1895 asistentem, od roku 1905 docentem a v roce 1907 se stal profesorem experimentální anorganické a organické chemie. V letech 1921-1922 byl rektorem pražské polytechniky.

Světového uznání dosáhl svými pracemi v chemii cukrů. Několik cukrů objevil a stanovil také názvosloví pro metylpentózy, které bylo přijato mezinárodně. Pracoval však i v jiných oblastech chemie – v analytické chemii vypracoval novou metodu merkurimetrického stanovení halogenů, sestavil řadu důmyslných přístrojů atd. Nesmírně se zasloužil o české chemické názvosloví, které vytvořil spolu s A. Sommerem Baťkem a také je prosadil. Právem je považováno za nejdokonalejší a nejdůmyslnější chemické názvosloví v národním jazyce vůbec. Spolu s Jaroslavem Heyrovským, profesorem chemie na Univerzitě Karlově a nositelem Nobelovy ceny za chemii (1959), založil v roce 1929 reprezentativní časopis *Collection of Czechoslovak Chemical Communications*, který dodnes přináší vědecké práce českých a slovenských chemiků publikované v anglickém jazyce.

Profesor Votoček byl vynikajícím pedagogem, jeho učebnice anorganické a organické chemie zůstaly nepřekonány po celá desetiletí a těžilo z nich několik generací chemiků. Mezi jeho žáky patří například takoví významní chemici jako R. Lukeš a O. Wichterle.

Aktivita profesora Votočka byla unikátní nejen v oblasti chemických věd. Jeho záliby v lexikografii a frazeologii, podpořené četným cestováním, vyústily v řadu odborných překladů a zejména v několik slovníků, např. česko-francouzský nebo šestijazyčný česko-německo-anglicko-italsko-latinsko-francouzský. Profesor Votoček hrál na několik hudebních nástrojů a sestavil obsáhlý hudební slovník. Složil asi sedmdesát uznávaných hudebních děl – písní a skladeb pro klavír a malé soubory.

Jan Otto zasvětil celý život svému snu stát se nakladatelem

V červnu roku 1908 oslavovali v pražském hotelu Central přední vědci a umělci dokončení *Ottova slovníku naučného*. Pozval je sám největší český nakladatel 19. století Jan Otto. Dílo bylo důkazem nejen úspěchu české vědy, ale i Ottových mimořádných schopností.

Pozdější císařský rada Jan Otto, zvaný mezi přáteli Honzík, nerad vzpomínal na své dětství a učednická léta. Narodil se 8. listopadu 1841 v Příbyslavi, v rodině lékaře Františka Otty. Měl ještě čtyři další sourozence. Rodiče se později přestěhovali do Berouna, kde také chodil malý Jan do školy, v níž se mu nelíbilo.

Už od třetí třídy si musel přivydělávat kondicemi, k tomu opisoval u soudního adjunkta žaloby a nejrůznější právní listiny. Ani v neděli neměl klid – asistoval otci při pouštění žilou, trhání zubů či obvazování ran. Pomáhal obratně, takže otce napadlo, že jej po škole dá jako praktika do Balzarovy lékárny. Jan ale nic takového nechtěl, toužil po jediném – studovat. Nakonec se lékárník odstěhoval, ale to Janovi nepomohlo, otec se rozhodl, že syn bude kupcem.

Nastoupil do učení v srpnu 1856 k Josefu Němcovi, obchodníkovi s barvami. O této části svého života Jan Otto nikdy nemluvil. Jeho zážitky připomínaly líčení osudů kupce Martina Žemly v románu Ignáta Herrmanna *U snědeného krámu* – v chladné komůrce voda do rána zamrzala, Jan si v ledové vodě a při tahání těžkých vozíků mrzčil ruce. Navždy mu zchroml ukazovák u pravé ruky. Naříkal si na „obmezený život“ a před depresí utíkal k odborným knihám. Nakonec se vyučil a u principála zůstal ještě rok.

Od prosince 1861 do září 1862 pracoval Otto u firmy Commission-Speditionswaren-Zeitungs-geschäfte a dostal se konečně blíž ke svému snu stát se nakladatelem. Začal pracovat jako knihvedoucí a měl konečně trochu času pro sebe. Miloval divadlo a taneční večírky. Ještě lepším se pro něj stalo další zaměstnání – nastoupil do tiskárny bratří Grégrů a Eduard Grégr si z něj udělal svou pravou ruku. A také se mu změnil osobní život.

„Byl to štíhlý mladý blondýn, jehož celé vzezření vyznačovalo se elegancí, tak jako jeho tvář inteligentním výrazem,“ popsala Jana Otta Eliška Krásnohorská. O jeho ele-

ganci psali i Alois Jirásek a Adolf Heyduk. Jan Otto měl husté vlasy a knírek, který se později změnil v charakteristický plnovous. Dívčám se líbil. V říjnu roku 1865 se čtyřiatřicetiletý Jan Otto zamiloval. A to na celý život. Jeho vyvolanou se stala sedmnáctiletá Milada Pospíšilová, dcera nakladatele Jaroslava Pospíšila. Seznámili se na taneční zábavě, kde ji pozval na předtančení do Národní besedy. Miladiny rodiče pak Otta pozvali na domácí ples.

Ten psal v té době Miladě dopisy o svých hmotných poměrech, ve kterých jí sliboval, že ji zabezpečí, aby mohla žít v pohodlí, na které je zvyklá. Tehdy už Ottovi zemřel otec, a tak ještě živil matku a tři sestry. Proto Miladě líčil, že bohužel ještě jí nemůže říci, aby se stala jeho ženou. Toužil po jediném – osamostatnit se.

Nakonec všechno dobře dopadlo, mladí lidé se vzali v květnu roku 1869 v kostele Panny Marie Sněžné v Praze a na svatební cestu se vydali do Paříže. O dva roky později převzal Jan Otto tiskárnu svého tchána Jaroslava Pospíšila. Začalo tak jeho samostatné podnikání. Při své práci ale na rodinu nezapomínal. S Miladou měl pět dětí. Po třech dcerách se mu v roce 1876 narodil syn Jaromír, ale několik měsíců poté zemřel po operaci mateřského znaménka. Zoufalý Otto si zapsal: „Země dala – nebe vzalo. Když nebe mluví, jest nám mlčeti. Ne slovy, celou duší, srdcem na Tě vzpomínám.“ Postihla ho i další rána. Po pěti letech se manželům narodil další syn, Jan, zemřel ale na záhadnou nemoc ani ne ve třech letech.

Otto své děti miloval. Kupoval jim knihy, malé dřevěné vozíčky, panenku-miminko ke koupání. Děti měly vychovatelku i skvělé učitele. Například dcery Julii a Miladu učil angličtinu Josef Václav Sládek. Všechny dcery se později šťastně provdaly. Jen k jedinému nápadníkovi své dcery Růženy měl Otto výhrady – k malíři Hugo Boettingerovi. Takové povolání se mu totiž zdálo málo solidní. Nakonec ale ke svatbě svolil. Navštívil totiž jednou výstavu Boettingerových obrazů, kde ho zaujal obraz *Šípková Růženka*. Dívka totiž měla půvabnou tvář jeho dcery. A to Otta obměkčilo. Později se zetěm často spolupracoval.

Po svatbě bydlel Otto v rodině u tchánově domě na Novém Městě v ulici V jámě č. 6, poté se odstěhoval do Jungmannovy ulice a nakonec skončil už ve svém, ve starém domě na Karlově náměstí č. 34. V něm pořádal domácí plesy a přijímal zde přátele i zaměstnance. Chodívali k němu J. V. Sládek, Jaroslav Vrchlický i Ignát Herrmann. Toho měly zvláště v oblibě Ottovy dcery, protože rád vtipkoval a hrál na kytaru.

V roce 1912 si nechal Jan Otto postavit na Zbraslavi velkou rodinnou vilu s terasou a rozsáhlou zahradou. Sám se v ní ale zdržoval jen o svátcích a o večerech, každé ráno musel kočárem do Prahy. Idylický život mu umožňovala péče jeho ženy. Dokud si nepostavili velký dům, Milada Ottová sama vařila a uklízela. Jak rostl majetek jejího muže, začala se věnovat dobročinnosti. V určité dny byly schody vily obklopeny prosebníky, v jiné dny chodila ona sama po potřebných rodinách, aby zjistila jejich finanční poměry.

Podle vzpomínek jednoho z Ottových zaměstnanců Leoše Karla Žížky pohltilo zařízení malé tiskárny na Václavském náměstí Ottovy úspory i ženino věno a on byl zpočátku svým vlastním účetním, obchodvedoucím i expedítorem. Teprve později přijal personál. Proto jej velmi rozlobila legenda, která se šířila po Praze, že mu tchán zařídil tiskárnu. Teprve při banketu u příležitosti nakladatelo-

vých šedesátin prohlásil jeho přítel Antonín Řivnáč jasně: „Nepřevzal nic, nezdědil nic, sám vše vykonal!“

Byla to čistá pravda, všechno zařízení od tchána totiž sám koupil. Mladý starý, jak říkali Ottovi, začal hned s reformami. Přikoupil nové stroje a snil o vlastním knihkupectví. A sen si v roce 1874 splnil – nalézalo se na Václavském náměstí. A samozřejmě vydával. Začal Lacinou knihovnou národní, jejíž vydání zpočátku řídil sám, později ho zastoupil Alois Jirásek.

Do edice Laciné knihovny patřila jména jako Zikmund Winter, Václav Beneš Třebízský, Vítězslav Hálek nebo Karolina Světlá. Vedle toho Otto založil Ženskou bibliotéku a svěřil ji Sofii Podlipské. A pak už projekty dále pokračovaly. Vznikla Salonní bibliotéka pro střední vrstvy, Sborník světové poezie, Světová knihovna, Ruská knihovna. Otto vydával knihy pro mládež, odborná a populárně-vědecká díla. Za své kmenové autory považoval Adolfa Heyduka, Karolinu Světlou, Aloise Jirásku, Jaroslava Vrchlického, Vilema Mrštíka a mnohé další.

Pod Ottu spadal i známý časopis *Zlatá Praha*. A samozřejmě vyvrcholením jeho nakladatelské slávy se stal *Ottův slovník naučný*. Už v roce 1883 začal se spolupracovníky sestavovat program slovníku. S plánem spolupracovníků mu pomáhal T. G. Masaryk. Až v roce 1886 bylo rozhodnuto o vícečlenné redakci slovníku. Vycházel v letech 1888-1909 a měl úctyhodných sedmadvacet svazků. Spolupracovali na něm nejznámější vědci i umělci z nejrůznějších oblastí, například historik Václav Novotný, Josef Pekař, Kamil Krofta, August Sedláček. Když se 25. ledna 1888 objevil na pultech první svazek, podle *Hlasu národa* „v deseti minutách byl náklad 40 000 výtisků rozebrán“. Proto nebylo divu, že zmíněné slavnosti 3. června 1908 se účastnilo celkem 150 lidí. František Josef I., který obdržel poslední díl slovníku přímo z Ottových rukou, se vyjádřil, že je to největší encyklopedické dílo v Rakousku, a udělil Ottovi velkou zlatou medaili.

Tehdy se už původně malý podnik rozšířil. V roce 1913, těsně před válkou, když Otto jako každoročně dělal bilanci svého jmění, došel k aktivu 4 661 600 korun. O tom, že je vynikajícím podnikatel, jistě přesvědčil. Jako člověk byl především nesmírně pracovitý. Byl klidný, mluvil stručně, pomalu a jasně. Jeho heslo znělo: „Příliš rychle mluvit je znamením hlouposti.“ Jako řečník, i když se stal od roku 1912 členem panské sněmovny, se příliš nevyznamenal. Na vášnivé diskuse mu chyběl temperament. František Borový na něj vzpomínal: „Osobně zdrženlivý a těžko přístupný, měl přece chvíle, kdy se rád rozhovořil. Mluvil pak vždy velmi věcně, případně, leckdy s humorem.“ Zároveň jej všichni přijímali jako autoritu.

Otto miloval přírodu, cestování a návštěvy divadel. Občas se vydal na skleničku do hospody U Špinků či U Křížků. Přátel mnoho neměl pro svoji uzavřenou povahu. Z literátů mu byl nejbližší Josef Václav Sládek.

K zaměstnancům měl velmi dobrý vztah, založil pro ně dokonce sportovní a vycházkový klub. Nerad propouštěl ty zapracované, ale když někdo odešel sám, už ho nikdy nepřijal, i kdyby byl sebelepší.

Po propuknutí války se Jan Otto usilovně snažil uchránit obrovský závod od škod. Dřel se a postupně se začal cítit hodně unavený, až u něho propukla cukrovka. Zemřel 29. května 1916.

(mk)

Příběh knoflíkového krále

Muž, který měl šestý smysl, velký talent na titěrné maličkosti a patent na patentky. Takový byl český podnikatel židovského původu, vlastenec a mecenáš umění Jindřich Waldes (1876-1941).

Vynalézt třeba vzducholod', na to už je třeba mít talent velkého vynálezce. Nedržet se jen při zemi, umět se myšlenkami vznést do oblak. Takovými představami žil i slavný fantasta Jules Verne. Ale nejen velké věci vzbuzují velké myšlenky. I ty docela obyčejné věci, věcičky, dokážou velké divy, jak popsal ve svých povídkách svým britským humorem spisovatel Chesterton.

A o tom vypovídá i příběh muže, který z „obyčejného spínátka“ vytvořil neobyčejné impérium a český průmyslový zázrak. Smáli se mu, že patentky jsou haléřovou záležitostí, proč se jimi vůbec zabývá. Ale muži jménem Waldes to ani v nejmenším legrační nepřipadalo. Říká se tomu „maličkost“, ale každý člověk jistě zná mnoho trapných chvil, kdy je kupříkladu na nějakém jednání o důležitém kontraktu pro firmu a záleží na všem. A najednou upadne knoflík u kalhot, rozhrne se rukáv u sváteční košile... To Waldes dobře věděl a povznesl tyto ryze všední záležitosti a každodennosti na vyšší úroveň se slovy: „Knoflík, respektive spínání oděvu, je v pravém smyslu slova měřítkem národní kultury.“

Ve třicátých letech vyráběl Jindřich Waldes už polovinu světové produkce. Šlo sice o titěrné zboží, nicméně nezbytné pro každodenní život lidí na všech světadílech. V knize *Tvůrci českého zázraku* k tomu Miroslav M. Hlaváč píše následující: „Naprostou senzací pro podnikatele na počátku století bylo, že zřídil ve svém podniku laboratoř na zkoušení kovů. Namítali, že patentky jsou haléřovou záležitostí, že na nich tak nezáleží. Na jejich tvářích vyvolávalo úsměv, když se dozvěděli, že pro své drobné výrobky provádí průzkum trhu, který organizoval pomocí svých obchodních zástupců. Jak je vidět, úspěšnost firmy nebyla založena jen na vlastním technickém pokroku a vlastních konstrukčních řešeních. Waldes už před první světovou válkou začal praktikovat nové podnikatelské formy, kterým se dnes říká marketing.“

Dále se tu říká, že Waldeska měla už roku 1910 vlastní telefonní ústřednu i dálnopis, fonograf k přenášení technických výkresů. Multigraf dokázal vytisknout až šest tisíc výtisků ceníků zboží za hodinu. Po roce 1918 podobně jako Baťa v boji s dovozními překážkami zakládal ve světě dceřiné společnosti v Barceloně, Paříži a New Yorku. K tomu Miroslav M. Hlaváč také podotýká: „Pro jeho firmu pracovala pavučina několika set obchodních zástupců. Ti nabízeli prodejčům dva a půl tisíce druhů drobného kovového zboží a od konce dvacátých let ještě zdrhovadla a zipy. Jenom roku 1932 Waldesova spínadla opatřila sto miliónů párů rukavic. Zkušenosti o moderním řízení podniku sbíral na svých častých zahraničních obchodních cestách. Jenom samotné Spojené státy navštívil za svého života padesátkrát. Čerpal zkušenosti u Henryho Forda a konferoval s americkým prezidentem Delano Rooseveltem o jeho hospodářském programu.“

Jindřich Waldes se zasloužil o to, že se meziválečné Pražské vzorkové veletrhy staly významnou evropskou záležitostí. V jejich rámci pořádal Pražský špendlíkový a knoflíkový parlament, na kterém se scházeli zástupci firem

zabývajících se výrobou a prodejem drobného kovového zboží a galanterie z celého světa. Nikdo z nich neopomenul navštívit kuriózní Waldesovo Muzeum knoflíku, které bylo založeno v roce 1918. Vzniklo vyčleněním z jeho rozsáhlých uměleckých sbírek. Podařilo se mu v něm zachytit na drobných nezbytnostech každodenního oblečení dějiny a charakter národů od starověku až po současnost.

Ve své knížce *Moje muzeum* napsal: „Knoflík byl, jest a bude vždy věrným průvodcem člověka v nejrůznějších formách, přizpůsobených ovšem rozmanitým požadavkům a potřebám životním.“

Jindřich Waldes se narodil 29. července 1876 v Daměnicích na Táborsku. Otec měl obchůdek s kovovým drobným galanterním zbožím. Rodina měla více dětí, proto se její živitel kvůli lepšímu obchodu přestěhoval do hlavního města. Jindřich pokračoval v otcových šlépějích. Měl sice po otci obchodní nadání, ale zároveň měl i cit pro umění. Spony, spínadla, knoflíky, zdrhovadla, zipy nevnímal jen jako užiték, ale také jako umělecké artefakty.

Když Waldes v roce 1902 založil svoji obchodní společnost, měl už kromě přirozeného talentu pro obchod i zájmu o umění důkladné ekonomické vzdělání a uměl několik světových jazyků: angličtinu, němčinu a francouzštinu, což mu otevíralo dveře do světa. Svě průmyslové impérium začal rozvíjet zprvu jen s jedním dělníkem a jedním učněm. Z malé dílny v Praze-Holešovicích se podnik v roce 1907 přestěhoval do Vršovic.

K tomu, jak to bylo s legendárním spínátkem, Miroslav M. Hlaváč ve své knize dále doplňuje: „Jindřich Waldes v následujícím roce rozvinul se spolunajatelem firmy Hynkem Pucem nápad jedné zaměstnankyně zkonstruovat spínátko, které by neodíralo látku. Pro patentky sestrojil Hyněk Puc, který byl vynikajícím mechanikem, zakládačku, která prakticky nebyla do dnešní doby překonána, i když se pochopitelně podstatně zvýšil výkon tohoto automatu. Díky vynálezu spínátka, které Waldes patentoval pod názvem největšího drahokamu na světě Koh-i-noor, a díky Pucovu automatu se nový druh knoflíku rozletěl do světa...“ V roce 1904 vznikl provoz v Drážďanech, potom ve Varšavě a v letech 1911-1912 v Paříži i v New Yorku.

Jindřich Waldes byl také mecenášem umění. Kromě jiných umělců obdivoval např. výtvarné dílo Františka Kupky, který se podílel i na tvorbě loga Koh-i-nooru. Jako mecenáš umění se zasloužil i o rozvoj pražské čtvrti Vršovice, kde nechal postavit dva chrámy, budovu Sokola, v zahraničí pak v Naardenu památník J. A. Komenskému.

Waldes podporoval také fotbalový klub Waldesova jedenáctka, který se stal součástí pozdějšího vršovického klubu Bohemians. Nedaleko fotbalového stadionu Slavie je nápis, že zde bylo hřiště Ďolíček, první hřiště Bohemky.

Waldesova sbírka uměleckých předmětů obsahovala 449 obrazů slavných malířů – Kupky, Slavíčka, Chittussiho, Čapka – a rovněž artefaktů ze skla z huti hraběte Buquoye z počátku 19. století.

Začátkem války podcenil Waldes svůj židovský původ a od roku 1939 byl vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Jeho manželka Hedvika s dětmi a také rodina jeho bratra přitom úspěšně emigrovaly do Spojených států. V roce 1941 se jim podařilo za osm milionů protektorátních korun Jindřicha z věznění vykoupit a on odletěl přes Berlín do Lisabonu. Ve Španělsku vstoupil na loď a putoval za svou rodinou do Ameriky. Jeho zdraví však

Jindřich Waldes a František Kupka

již bylo podlomeno a zemřel jen kousek od amerických břehů v Havaně, kde loď během cesty zakotvila.

Za nacistické okupace zachránila Waldesovy umělecké sbírky Správa Státní sbírky starého umění v Praze, v roce 1950 se přestěhovaly do fondů Národní galerie. Po roce 1996 se dostala významná část sbírek do rukou státu, když je po restitucích zakoupila Národní galerie.

O továrně v Paříži a Barceloně nejsou dostupné informace. Závody ve Varšavě byly za druhé světové války zničeny. Drážďanské závody byly po roce 1946 obnoveny.

V Čechách byl v roce 1945 výnosem Zemského národního výboru v Praze jmenován Josef Gurtler prozatímním správcem a továrna byla přejmenována na Koh-i-noor, továrny na kovové zboží Waldes a spol. Pak byl závod znárodněn. A znovu dostal nový název: národní podnik Koh-i-noor, spojené kovoprůmyslové závody, které už sdružovaly galanterní výrobní provozy Čech, Moravy i Slezska. Pod podnik spadaly další znárodněné firmy: Matyáš Salcher a synové, Bílovec a Jablunkov, Duchrow a spol., Bynov a další, nově založený závod v Mladé Vožici.

Vršovická firma se zabývá podle své dlouhé stoleté tradice stiskacími patenty a také galanterními patentkami a další galanterií pro oděvní i bytový textil. Jsou to např. spínadla, knoflíky, náprstky, zdrhovadla a suché zipy, ale také vlasové spony pro kadeřnictví, s nimiž dosáhla firma obchodních úspěchů doma i v zahraničí. Polovina objemu výroby jde do desítek zemí světa. Vyrábí se zde ale i drobné komponenty pro automobilový a papírenský průmysl. Od roku 1994 je firma vedena jako akciová společnost Koh-i-noor Praha, a. s.

(mk)

ZDRAVÍ & ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Vědci pokračují ve zkoumání léčby deprese lékem z lysohlávek

Vědci z Národního ústavu duševního zdraví (NUDZ) po nadějně mezinárodní studii léčby deprese lékem z lysohlávek spouštějí další studii a shánějí pro ni dobrovolníky. Odborníci dosud zkoumali optimální dávkování a možné vedlejší účinky, podle výsledků u části pacientů trvalo zlepšení příznaků deprese i dvanáct týdnů po podání látky. Nyní budou vědci zkoumat účinky po opakované dávce, řekl ČTK mluvčí NUDZ Jan Červenka.

Mezinárodní studie zvaná COMPASS Pathways se zabývá léčbou rezistentní deprese pomocí psilocybinu, což je psychedelická látka. Uskutečnila se v deseti zemích, je největší svého druhu a zapojilo se do ní 233 pacientů, z toho osm bylo z ČR. U pacientů s rezistentní depresí nemají standardní formy léčby efekt.

Čeští vědci pracují na snížení výskytu sumců na jihu Evropy

Vědci z českobudějovického biologického centra Akademie věd se stali členy mezinárodního projektu, který má snížit výskyt sumců v jihoevropských jezerech. Cílem je najít nevhodnější způsob, pomocí něhož by odlovili někde až 90 procent populace tohoto dravce. Sumec velký je v jihoevropských jezerech a nádržích nepůvodním druhem, který likviduje jiné ryby. ČTK to řekla mluvčí biologického centra Daniela Procházková. Sumce do jihoevropských jezer zavlekli sportovní rybáři. „Třeba v portugalských nádržích vůbec nejsou původní dravé druhy ryb, a s příchodem sumce tak přibyl obrovský, nenasytný predátor, který decimuje veškeré původní ryby včetně vzácných endemických druhů. Svědčí mu teplá voda, dobře se tam množí, rychle roste a nemá přirozeného nepřítelů,“ uvedl vedoucí českého vědeckého týmu Martin Čech z hydrobiologického ústavu biologického centra. Dodal, že v jihoevropských sladkých vodách se vyskytují sumci o délce 2,5 metru a váze více než 100 kilogramů. Na pětiletém projektu se podílí sedm vědeckých týmů. Čtyři pracují v Itálii, dva v Portugalsku a jeden v České republice a dohromady sledují padesát jezer.

Pátý ročník akce European Health Hackathon

Podkožní senzor, který usnadní život pacientům s cukrovkou, se stal nejlepším nápadem na akci, kterou hostil Institut klinické a experimentální medicíny v Praze (IKEM). Na druhém místě se umístilo řešení pro včasnou identifikaci chronického onemocnění ledvin na základě analýzy dat. Třetí místo obsadil nápad na aplikaci, která upozorní, že někdo v okolí potřebuje resuscitaci. Výsledky v tiskové zprávě oznámili organizátoři akce.

Vítězný projekt vytvořil český hackerský tým nazvaný SZN ve složení Dušan Klíma, Martin Fejt a Petr Kramara. Jeho řešení nazvané DiApp by do budoucna mohlo usnadnit průběžné sledování hladin cukru u hospitalizovaných pacientů. „Pro nemocné to bude znamenat, že místo čtyř až šesti píchnutí do prstu za den by při příjmu dostali pod-

kožní senzor na měření hladiny cukru, uvedl vedoucí ambulance Kliniky diabetologie IKEM Robert Bém. Ocenil, že řešení přináší větší bezpečnost pacientů, ale také usnadní práci zdravotnickému personálu.

Druhé místo získal česko-slovenský hackerský tým ettoled, který vymyslel řešení zvané CKD-xgBoost. To dokáže z dat identifikovat potenciální pacienty s chronickým onemocněním ledvin. „Význam této aplikace nespočívá pouze v detekci bezpříznakových pacientů, kteří dosud neví o svém onemocnění ledvin, ale také šanci nasadit inovativní léky, které zpomalí postup chronických onemocnění ledvin a oddálí případnou dialýzu, popřípadě transplantaci,“ zhodnotil nápad přednosta Transplantačního centra IKEM Ondřej Víklícký.

Virtuální realita při přípravě na akutní případy

Lékaři v pražském Institutu klinické a experimentální medicíny (IKEM) budou moci nově využít virtuální realitu při předoperační přípravě u případů, které nesnesou odklad. Díky novému softwaru totiž mohou postižený orgán do virtuální reality převést do hodiny, dříve to trvalo jeden i dva dny. Kromě předoperační přípravy využívají lékaři virtuální realitu i přímo na operačním sále. Mohou si například promítnout model orgánu přímo na tělo pacienta. Samotný model vytvářejí chirurgové spolu s IT specialisty ze snímků z magnetické rezonance a CT. Loni chirurgové v IKEM transplantovali játra 143 pacientům, z toho devět byly děti. Letos v únoru tam lékaři poprvé transplantovali játra od žijícího dárce dospělému příjemci.

Buněčná terapie ve FN Ostrava

Lékaři Fakultní nemocnice Ostrava (FNO) poprvé aplikovali ženě s nádorovým onemocněním lymfatického systému buněčnou terapii. Zatím tyto preparáty vyrobené z krve pacienta vyrábějí jen čtyři farmaceutické firmy na světě. Mezinárodní vědecký tým působící v nemocnici nyní pracuje na vývoji nové generace buněčné terapie.

Mezinárodní výzkumný tým, který je součástí kliniky, nyní pracuje na vývoji nového typu léčiva. Zatímco nyní je zdrojem léčiva pro buněčnou terapii sám pacient, tým pracuje na imunoterapii, jejímž základem bude krev od zdravého dárce.

Ervín Adam oslaví 100. narozeniny

Světově uznávaný epidemiolog Ervín Adam, který žije od roku 1968 v USA, oslavil 7. listopadu 100. narozeniny. Lékař, díky němuž bylo v Československu jako v první zemi na světě zastaveno onemocnění dětskou obrnou, prošel kvůli svému židovskému původu během druhé světové války několika koncentračními tábory a přežil pochod smrti. V roce 2013 získal prestižní ocenění Česká hlava.

Ervín Adam se narodil v židovské rodině v Rachově na Podkarpatské Rusi. V roce 1945 hned po osvobození odešel do Prahy, aby se nestal sovětským občanem, protože Podkarpatská Rus, v letech 1919-1939 součást Československa, byla v listopadu 1945 pod nátlakem odstoupena Sovětskému svazu.

Spolu se svou ženou patřil k týmu lékařů, díky kterým byla v Československu jako v první zemi na světě vymýcena

dětská obrna. Přes své pracovní úspěchy byl v roce 1961 z Bulovky z kádrových důvodů propuštěn a pracoval pak v Ústavu sér a očkovacích látek. V srpnu 1968 emigroval s rodinou nejprve do Kanady a poté do USA, kde působil na lékařské fakultě Baylorovy univerzity v Houstonu a podílel se na řadě výzkumných projektů. Velkou měrou přispěl mimo jiné k výzkumu role virů v patogenezi lidských nádorů, má podíl i na objasnění příčinných souvislostí mezi viry a zhoubnými nádory.

Po roce 1989 patřil Adam mezi první, kteří přispěli na pomoc. Na svém oddělení umožnil stáž českým kolegům a s manželkou zřídili nadaci na podporu sociálně slabých studentů. V roce 2018 vyšly jeho vzpomínky pod názvem *Všechno je jinak: Cesta českého epidemiologa z Podkarpatské Rusi přes Auschwitz do Prahy a Houstonu*.

Češi solí až třikrát víc, než je zdravé

Češi solí až třikrát víc, než je zdravé; doporučených je denně maximálně pět gramů. Na slanou stravu si zvykají už malé děti, které ji pak dál vyžadují a vytvářejí si riziko srdečních nemocí v dospělosti. V tiskové zprávě to uvedl Státní zdravotní ústav (SZÚ). Nadbytek soli v potravě může vést k vysokému krevnímu tlaku a obezitě. Obézní je podle odborníků téměř pětina české populace, 40 procent lidí ve věku 25 až 64 let má vysoký krevní tlak. „Světová zdravotnická organizace (WHO) doporučuje přijímat denně maximálně pět gramů soli, což odpovídá jedné čajové lžičce. Vzhledem k všudypřítomné soli v potravinách, i v těch sladkých, přijímáme většinu soli z hotových potravin nebo polotovarů, ani o tom nevíme. Sníme jí průměrně až 15 gramů denně,“ uvedla vedoucí Centra podpory veřejného zdraví SZÚ Marie Nejedlá. Situace je podle SZÚ mírně lepší u žen, v průměru snědí denně 10 gramů soli.

Ministerstvo životního prostředí řídí po Hubáčkové dočasně Jurečka

Vedení ministerstva životního prostředí se ujímá vicepremiér a ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka (KDU-ČSL). Post ministryně po necelém roce opustila Anna Hubáčková (za KDU-ČSL), která odstoupila ze zdravotních důvodů. Jurečka by měl podle představ lidovců i premiéra Petra Fialy (ODS) vést ministerstvo dočasně, než se vyjasní situace kolem kandidáta na ministra Petra Hladíka (KDU-ČSL). Kromě předsednické agendy je podle Jurečky nutné naplno pracovat především na boji s energetickou krizí prostřednictvím podpory úspor energií a budování obnovitelných zdrojů.

ČR zvažuje kandidaturu na pořádání klimatického summitu COP29

Česká republika zvažuje, že se bude ucházet o pořádání klimatického summitu COP29 v roce 2024. O status pořadatelské země by v případě kandidatury soutěžila s několika dalšími zeměmi. Agentuře Reuters to řekl vládní zmocněnec pro mezinárodní jednání o životním prostředí Jan Dušík, který v Egyptě vedl českou předsednickou delegaci na COP27.

Každoroční konference COP přitahují desítky tisíc delegátů a jsou místem, kde téměř všechny země světa jednají

o tom, jak odvrátit katastrofální změny klimatu, a hodnotí dosavadní pokrok v tomto úsilí. Výsledkem konference, kterou v roce 2015 hostila Francie, byla přelomová Pařížská dohoda o změně klimatu, na níž se země dohodly, že se pokusí omezit globální oteplování na 1,5 stupně Celsia oproti předindustriální úrovni.

Vysoká úroveň zdravotnictví v ČR

Česká republika skončila na druhém místě z deseti zemí střední a východní Evropy ohledně připravenosti zdravotnictví na budoucí výzvy, jako je stárnutí populace, nárůst chronických onemocnění nebo další vlny infekčních onemocnění. Analýzu, která se týká roku 2021, vypracovala nevládní organizace Globsec, jež výsledky poskytla ČTK. Na čele žebříčku ze zmíněné desítky států se umístilo Slovinsko, na posledních místech pak Bulharsko a Rumunsko. Ze zemí Visegrádské skupiny (V4 – Česko, Maďarsko, Polsko a Slovensko) skončilo nejhůře Slovensko. To například vynakládá mnohem méně peněz s ohledem na výkon ekonomiky do preventivní zdravotní péče než jeho sousedé z V4 a než je unijní průměr.

V rámci celé Evropy nejlepších výsledků dosáhlo Norsko, které je příkladem pro řadu zdravotnických systémů. Organizace při hodnocení využila veřejně dostupných informací, mezi nimi například údaje o počtu zdravotníků, odvrátitelných úmrtí či naděje dožití. Analyzovala také připravenost na budoucí výzvy. Celkově Globsec hodnotil 23 indikátorů.

Koniklec

Koniklec je chlupatá rostlina s velkými modrofialovými květy. Koniklec otevřený kdysi býval na území Česka hojně rozšířený a svými květy vytvářel nádherné modravé koberece. Dnes je kriticky ohrožený. Míst, kde jej lze spatřit, rychle ubývá. Nyní se ale po šedesáti letech objevil v Českému krasu, a to díky výsadbě, která je součástí záchranného programu pro tento druh. Koniklec je v současné době v Česku řazen mezi kriticky ohrožené druhy. Jeho populace slábne v souvislosti se změnou způsobu obhospodařování krajiny, do kterého již nepatří tradiční způsoby jako pastva, ruční sečení a hrabání. Krajina tak postupně zarůstá a koniklece nemají vhodné podmínky pro život. Květy jsou navíc lákavou pochoutkou pro bažanty, srnky a daňky.

Koniklec otevřený (*Pulsatilla patens*)

Přirozeně se tak koniklec vyskytuje jen na čtyřia dvaceti lokalitách v Česku, kde navíc zbývá často již jen několik rostlin. Botanici dokonce některá místa před veřejností raději tají, protože zahrádkáři trsy koniklece vyhrabávali a přesazovali do svých zahrádek.

V Česku přibylo vlčích teritorií

Na území Česka podle údajů z loňska zasahovalo čtyřia dvacet vlčích teritorií, o dvě víc než o rok dřív. Nejméně v polovině teritorií se vlkům narodila mláďata. Úspěšnou reprodukci potvrdilo Hnutí DUHA pomocí fotomonitoringu zatím u dvanácti teritorií v osmi různých oblastech Česka. Nové oblasti výskytu vlků dobrovolníci z hnutí zjistili v Orlických horách a Českém lese. V některých dalších teritoriích rozmnožení vlků zjistili jiní zoologové, například ze správ chráněných území. Některá z teritorií zasahovala do Česka jen nepatrně. V osmnácti případech šlo o smečky, ve čtyřech případech o vlčí pár a ve dvou o teritoriální jedince. Smečky obvykle čítají čtyři až šest vlků.

Koroptve ožívují Zoopark Zájezd

Zoopark v obci Zájezd na Kladensku pomáhá obnovu populace koroptve polní, která je v české přírodě kriticky ohrožená. Tamější chovatelé vypustili zatím do přírody dvaadvacet zvířat, v příštích letech budou pokračovat. Zatímco před sto lety žilo na území dnešní ČR kolem pěti milionů koroptví, teď jich je méně než 1,3 procenta původního stavu. Zoopark to uvedl v tiskové zprávě. Populaci koroptví podle odborníků zásadně ovlivnilo průmyslové zemědělství, konkrétně velkoplošné pěstování monokultur, mechanizace a především používání chemikálií. Zoopark chce přispět k obnově populace koroptve nejen vypouštěním odchovaných jedinců, ale rovněž změnami v krajině. „Každá zachovaná nebo obnovená mez, remízka nebo nezoraný okraj cesty k tomu mohou dopomoci,“ doplnil kurátor Zooparku Zájezd Jiří Marek mladší.

Perlorodka se vrací do šumavských vod

Správa národního parku Šumava se snaží zachránit perlorodka říční umělým odchovem. Vysazuje tohoto vzácného mlže v Teplé Vltavě, ale také v řece Blanici nad husineckou přehradou. Projekt bude dokončen v roce 2023. Podle monitoringu po překonání kritických dvou až tří let perlorodky již prospívají.

Řeka Blanice, která pramení na území chráněné krajinné oblasti Šumava ve vojenském výcvikovém prostoru Bolestice, bývala přímo rájem pro perlorodky. To se však změnilo v posledních pětadvaceti letech, kdy jej zdecimovaly mráz, povodně a znečištění.

ARCHEOLOGIE

Vědci našli v rožmberské hrobce snubní prsten Petra Voka a Kateřiny z Ludanic

Vědci prokázali, že v rožmberské hrobce ve vyšebrodském klášteře je snubní prsten posledního rožmberského páru, Petra Voka z Rožmberka a Kateřiny z Ludanic. Na desce Vokova sarkofágu odhalili také pět symbolů, může tam být i Vokův monogram. Archeologové díky sondě zjistili, že v truhle jsou luxusní látky, dámské šaty s řadou ozdob i zlaté řetězy. Novinářům to oznámili při představení knihy o průzkumu hrobky. V květnu 2023 otevrou ve vyšebrodském klášteře expozici *Rožmberské zlato*.

Již v roce 2011, kdy výzkum začal, objevili na víku Vokovy cínové rakve dámský zlatý prsten, jenž patřil Kateřině z Ludanic. Nedávno pořídili snímky i 3D sken renesančního šperku. Zlatý prsten je zdoben emailem a drahými kameny, zřejmě dvěma červenými rubíny a pěticí zelených smaragdů.

„Do svatby nosili muž a žena každý svoji polovinu, při svatbě se prsteny spojily. Přesně takový prsten máme v rožmberské hrobce. Je to dámská část prstenu, máme snubní prsten posledního rožmberského páru. Výjimečné je, že je to naprosto neuvěřitelná zlatnická práce. Vědci předali snímky a digitální model prstenu zlatníkům, kteří vytvořili kopii.“

Rekonstruovaná tvář dívky z doby kamenné z Mladečských jeskyní

Vědci pomocí moderní počítačové techniky zrekonstruovali z lidské lebky nalezené v Mladečských jeskyních pravděpodobnou podobu sedmnáctileté dívky, která před 31 000 lety v době kamenné pobývala na území dnešního Olomoucka. Její lebku v roce 1881 našel v Mladečských jeskyních rakousko-uherský archeolog Josef Szombathy a nyní její virtuální model prozkoumal tým odborníků z Česka a Brazílie. ČTK to sdělil náměstek ředitele Správy jeskyní České republiky Karel Drbal.

Lebka z Mladečských jeskyní je uložena ve vídeňském Přírodovědném muzeu, které loni zpřístupnilo její interaktivní on-line verzi. Virtuální model inspiroval české a brazilské vědce k vytvoření projektu forenzní rekonstrukce podoby obličeje. Lebka byla nalezena bez dolní čelisti a většiny zubů, do původní podoby ji domodeloval počítačový program. Vědci nakonec vytvořili dvě verze podoby obličeje. „Jedna je černobílá bez vlasů a se zavřenými očima, druhá více subjektivní barevná s vlasy a s otevřenými očima,“ řekl Drbal.

Mladečské jeskyně se nacházejí v Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví. Jde o složitý labyrint chodeb, domů a komínů, který vznikl v devonských vápencích vrchu Třesín. V jeskyních bylo nalezeno velké množství kostí pravěkých zvířat, pralidí i dokladů jejich činnosti, jako jsou například ohniště či kamenné nástroje.

Masové hroby vojáků z napoleonských válek v Praze

Několik masových hrobů odkryli archeologové na zaniklém vojenském hřbitově v pražském Karlíně. Na záchraném výzkumu pracují kvůli budoucí stavbě kancelářské budovy. Už dříve odhalili stovky hrobů důstojníků s jejich rodinami. V masových hrobech leží civilisté a vojáci, kteří zemřeli v první polovině 19. století. Podle archeologa Martina Vyšohlída se pravděpodobně zranili v bitvách napoleonských válek a do Prahy je dovezli k ošetření. „Kapacit bylo velmi málo, takže to bylo náročné. Vzápětí propukly tyfus a cholera,“ řekl Českému rozhlasu. Část ostatků putuje do depozitáře Národního muzea k dalšímu zkoumání. Zbytek bude pohřben na Olšanském hřbitově.

Kniha Tutanchamon připomíná 100. výročí nález faraónova hrobu

Egyptolog a archeolog Miroslav Bárta napsal knihu *Tutanchamon* ke 100. výročí nálezu nepoškozené faraónovy hrobky v egyptském Údolí králů. Objev, který poodhalil roušku tajemství nad jednou z nejvyspělejších starověkých civilizací a podnítl zájem o historii Egypta, učinil 4. listopadu 1922 britský archeolog Howard Carter.

„Tutanchamona jsem dříve neměl moc rád, všichni kolem o něm mluvili, ale mně trvalo nějakých třicet let, než jsem v něm našel zalíbení. V knize se čtenáři mimo jiné dozví o jeho slavných rodičích, nebo proč hrobka stále skrývá řadu záhad,“ uvedl Bárta. Nález hrobky Tutanchamona považuje za „největší archeologický objev v dějinách planety“.

Bártova kniha obsahuje vedle historie Tutanchamona a okolností nález hrobky také fotografie nebo chronologickou tabulku známějších panovníků starého Egypta.

DOPRAVA

Výstava k výročí narození Ignáce Šustaly

Muzeum Fojtství v Kopřivnici na Novojičínsku připomene výstavou *Ignác Šustala 200. výročí narození* zakladatele továrny na výrobu kočárů, z níž později vznikla světoznámá automobilka Tatra (dnes Tatra Trucks). Výstava potrvá od 8. prosince do 26. února příštího roku.

Šustala (Schustala) se narodil v Kopřivnici 7. prosince 1822. V polovině 19. století si v sídle staršího bratra Jana, který zastával funkci fojta, zřídil první dílnu, v níž se dvěma pomocníky vyráběl bryčky, kočáry i obyčejné povozy. Dnes je tam jedna z poboček kopřivnického muzea, v níž jsou k vidění i Šustalovy kočáry. Po pár letech Šustala získal povolení k tovární výrobě a založil továrnu, která se postupně stala jednou z největších ve střední Evropě. Ignác Šustala tak položil základy světoznámé vagónky a automobilky.

Tramvaje T3

Na svou dobu velmi moderní tramvaj měla za sebou už řadu zkušebních jízd, když byla v Praze 21. listopadu 1962 nasazena do běžného provozu. Stala se úspěšným exportním artiklem. Dodnes jezdí například na Ukrajině.

Tramvaje T3 byly v šedesátých letech chloubou československého průmyslu. Design od Františka Kardause je

zcela nadčasový a oblíbené se dvěma vystouplými kulatými reflektory i dnes zdobí desítky měst. Typ T3 se stal celosvětově nejpočetněji vyráběnou tramvaj v historii. Vyrobeno bylo zhruba 14 tisíc vozů všech podtypů, jelikož tramvaj prošla několika modernizacemi. Dnes se s ní v Praze člověk může potkat už jen v rámci tzv. nostalgických jízd. Pražský dopravní podnik ji vyřadil z provozu v roce 2011. Po dobře udržovaných tramvajích ale například sáhla Ukrajina. Letos na jaře posloužily „tétrojky“ v Kyjevě i jako bariéra proti hrozícímu ruskému vpádu. Zopakovaly si tak svou roli z Prahy v srpnu 1968. I tehdy měly zpomalit postup okupačních tanků.

České dráhy nakoupí nové vlaky

České dráhy vypsaly tendr na nové elektrické vlaky za víc než 42 miliard korun. Dopravce poptává až devadesát nových vlaků, které chce využít hlavně v Pražské integrované dopravě. Časem by měly nahradit současné soupravy City elephant, které počtem a kapacitou už nevládají rostoucí zájem o vlakovou dopravu. Soupravy musí nabízet minimálně 380 míst k sezení, místo pro dva lidi cestující na vozíku, pro šest kočárků a minimálně třicet jízdnic kol. Všechny vlaky musí být klimatizované. První z nich by měly vyjet v roce 2027.

ČD: Tendr na nové rychlíkové soupravy

České dráhy vypsaly tendr na nákup až šedesáti vlaků za více než 32 miliard korun. Plánují nakoupit komfortní bezbariérové elektrické jednotky pro rychlíkové spoje. Jejich maximální rychlost bude 200 km/h. Cestujícím nabídnou Wi-Fi, palubní informačně-zábavní portál nebo občerstvení. České dráhy o tom informují v tiskové zprávě. Obnova rychlíkových souprav je součástí Strategie 2030. S vítězem tendru uzavřou České dráhy rámcovou dohodu na výrobu šedesáti jednotek s možností dodávky náhradních dílů výměnného systému a údržby dodaných jednotek. Dodávka prvních jednotek by se měla uskutečnit v roce 2025.

ČD zrušily modernizaci vozového parku

Státní železniční dopravce České dráhy (ČD) odstoupil od smlouvy na modernizaci desítek osobních vozů řady Bdmtee. Dodavatel prací za stovky milionů korun, firma Tratec – CS z Děčína, totiž zkrachoval. Uvedl to server Zdopravy.cz. Podle webu byla rámcová smlouva mezi ČD a Tratec – CS uzavřena v roce 2020 na modernizaci 52 vozů. Cena prací za jeden vůz měla činit 13,5 milionu korun. Firma Tratec – CS na sebe letos v únoru podala insolvenční návrh, ve kterém uvedla, že dluží zhruba půl miliardy korun. „České dráhy byly nuceny od smlouvy s firmou Tratec na modernizaci vozů Bdmtee odstoupit. V současné době probíhá vypořádání vzájemných vztahů,“ sdělila serveru Zdopravy.cz mluvčí drah Vanda Rajnochová. Tratec – CS podle náměstka generálního ředitele ČD Jiřího Ješety zmodernizoval tři vozy a další dva rozpracoval. U modernizovaných vozů je ale řada závad a vozy jsou často odstaveny. „Další modernizovat nebudeme,“ řekl serveru Ješeta. U rozpracovaných vozů by České dráhy chtěly dokončit úpravy vlastními silami.

Přednost vlaků s energetickými surovinami

Nákladní vlaky, které převážejí energetické suroviny, budou mít na železnici v mimořádných situacích přednost. Shodla se na tom vláda. Podle ministra dopravy Martina Kupky z ODS je cílem zajistit dostatek uhlí a jiného paliva. Při případném nedostatku surovin by se tak mělo zamezit výpadkům v energetických podnicích. K upřednostnění vlaků by v kritických situacích dávalo podnět ministerstvo průmyslu a obchodu. Podobné nařízení platí i v Německu.

Prodej nových autobusů v ČR vzrostl o čtvrtinu

Prodej nových autobusů v Česku od ledna do konce října vzrostl meziročně o 22,9 procenta na 1 021 vozidel. Tři čtvrtiny prodeje tvořily linkové autobusy, zhruba 13,5 procenta městské a pět procent dálkové. Vyplývá to z údajů Svazu dovozců automobilů. Nejprodávanější je domácí značka Iveco Bus s 389 registrovanými autobusy, následuje další česká značka SOR s 251 prodanými vozidly a Setra, která v tuzemsku prodala 182 autobusů. Další výrobci dosáhli prodeje v řádu jednotek nebo nižších desítek vozidel. Česko je přitom z hlediska výroby autobusů světová velmoc. Za deset měsíců letošního roku se v tuzemsku vyrobilo 4 296 autobusů, což je meziročně o téměř 15 procent více. V samotném říjnu vzrostla výroba téměř o 60 procent. Největším výrobcem je vysokomýtské Iveco, druhý je SOR Libchavy.

Škoda Auto vstupuje na trh ve Vietnamu

Automobilka Škoda Auto vstupuje na trh ve Vietnamu. Evropské modely tam nabídne již v příštím roce, od roku 2024 budou ve Vietnamu k dispozici také vozy vyráběné v Indii. Zpočátku Škoda počítá s prodejem 30 000 vozů ročně, následně chce prodeje zvednout až na 40 000 aut za rok. Škoda Auto o tom informovala v tiskové zprávě.

Vozy bude Škoda Auto na vietnamském trhu nabízet ve spolupráci s místním partnerem, společností Thanh Cong Motor Vietnam. Ve výstavbě je také linka, kde se budou montovat modely Kushaq a Slavia, které Škoda vyrábí v Indii. Do Vietnamu se bude dodávat kompletní sada dílů potřebných pro sestavení těchto dvou modelů. Výrobní linka má být hotova v první polovině roku 2024.

Koňka z Budějovic do Lince slaví výročí

Bylo to přesně 1. srpna 1832, před 190 lety, kdy byla zahájena pravidelná doprava na první delší a veřejné koněspřežné železnici kontinentální Evropy, která vedla z Českých Budějovic do Lince. Stavět se začala v červenci 1825 a osobní doprava na koněspřežce oficiálně skončila v prosinci 1872. Konešpřežná železnice spojila v roce 1832 České Budějovice s hornorakouským Lincem a spolu s vltavskou plavbou urychlila přepravu zboží. Obecně hlavní myšlenkou koněspřežných drah bylo snížení dopravních nákladů. Díky snížení valivého odporu (železné kolo – železná kolejnice) byl totiž kůň schopný utáhnout mnohonásobně těžší náklad než na formanském voze.

Tato koněspřežka byla postupně uváděna do provozu v letech 1827-1836 na trase České Budějovice – Linc – Gmunden. Příslušná dráha byla určitou dobu vůbec nej-

delší železnici a dodnes je první mezinárodní železnici na světě. „Určitě nemůžeme hovořit o první evropské železnici jako takové, jde spíše o první podobnou železnici v kontinentální Evropě, protože v Anglii byli o několik desítek let napřed,“ upozornil kurátor sbírky Železničního muzea Národního technického muzea (NTM) v Praze Adam Horký. „Jednalo se o nejstarší železnici na evropské pevnině. Její primát však nespočívá v užití kolejí pro přepravu. Používání primitivních dřevěných kolejnic je doloženo např. v některých dolech v Německu a v Anglii v 17. století. Nicméně když pomineme jednu koněspřežku ve Francii, kterou otevřeli už v roce 1827 a která však sloužila jen k dopravě uhlí, navíc pouze soukromému subjektu, tak můžeme hovořit o tom, že ta »naše« koněspřežná trať je skutečně první v kontinentální Evropě,“ konstatoval odborník z NTM.

Jak takový provoz vypadal a k jakému sloužil účelu? Podle Horkého celá idea spojit Dunaj s Vltavou měla dlouhou historii a primárním účelem byla doprava soli z Rakouska do Čech. „Sůl představovala hlavní komoditu, ale přepravovaly se i jiné suroviny a postupně nabývala na intenzitě i osobní doprava,“ popsal kurátor. Vozy koněspřežné dopravy vyjížděly vždy z budějovického Pražského předměstí. Délka trati byla 128,7 km a nacházelo se na ní deset zastávek, z nichž šest bylo určeno k tzv. přepřahání. Tam se vyměňovaly již unavené koňské potahy za odpočaté. „Zkrátka tam bylo několik jednotek stanic, kde se stavělo, když se vyhýbaly s jiným spojem nebo když bylo potřeba přepřahat koně,“ upřesnil Horký.

Kapacita jednotlivých prostor na jeden vůz bývala až šestadvacet míst. Zatímco přeprava soli či dřeva fungovala již od počátků tratě celoročně, civilní doprava fungovala výhradně v letních měsících. Počet koní potřebných na jednu cestu byl různý. „Běžný osobní vlak utáhl jeden kůň, těžký nákladní vlak museli táhnout třeba tři,“ pokračoval kurátor s tím, že vždy byly v pohotovosti desítky koní, aby onen spoj mohl jet podle jízdního řádu.

Cesta osobního „vlaků“ trvala 14 hodin. „Byl stanoven jízdní řád a probíhalo to tak, že v pět ráno vyjížděl spoj jak z Lince, tak z Českých Budějovic. V půlce dne se ty dva vlaky setkaly v Kerschbaumu, což byla stanice uprostřed cesty. Tam proběhla pauza na oběd a poté příslušné vlaky pokračovaly a kolem sedmé večer dorazily do své destinace v Linci, resp. Budějovicích,“ vysvětlil Horký.

Návrh na vybudování „železnice silnice“ předložil František Josef Gerstner, avšak až o čtrnáct let později byl realizací projektu svého otce pověřen František Antonín Gerstner. Stavební práce byly zahájeny v červenci 1825 nedaleko Netřebic. Na prvním, dvašedesátikilometrovém úseku z Budějovic do Kerschbaumu byl provoz zahájen 30. září 1828, a to po mnoha obtížích spojených s financováním stavby a odporem nemalé části obyvatelstva jižních Čech. V té době však stavbu železnice již vedl Matthias Schönerer. První srpnový den roku 1832 byl pak zprovozněn celý takřka 129 km dlouhý úsek České Budějovice – Linc.

Pro osobní dopravu sloužil například vůz Hannibal, který byl nejmenší – pojmul v hlavním prostoru čtyři sedící pasažéry a teoreticky ještě tři další pasažéry po boku kočího na kozlících, které byly venku. Vůz byl kočár postavený na železničním dvojkolí a byl prakticky celý ze dřeva. Jezdil od třicátých let až do konce provozu v roce 1872.

„Vzhledem k okolnostem rychlé výstavby došlo již v září roku 1827 k zahájení prvního zkušební (nákladního)

provozu mezi Budějovicemi a Leopoldschlagem, který proběhl úspěšně," dodala k tomu historička Michaela Košťálová. V letech 1834-1836 byla železnice prodloužena do Gmundenu. Od roku 1856 ji provozovala Západní dráha císařovny Alžběty. V srpnu 1868 byla slavnostně zahájena přestavba železnice na parní provoz a od dubna 1870 byla na koněspřežce v úseku z Budějovic do Kerschbaumu zastavena veškerá doprava.

Trasu koněspřežky (nikoliv vlastní drážní těleso) na českém území bylo možné až na menší úpravy použít i pro lokomotivní provoz, a tak 23. srpna 1870 projel první pracovní vlak tažený lokomotivou z Budějovic do stanice Rybník. Poslední vlak tažený koňmi vyjel ze stanice Urfahr (Linec) do stanice Lest 15. prosince 1872. Po čtyřiceti letech tak skončila historie ve své době největšího železničního projektu. Z původních triapadesáti strážních domků se do současnosti dochovalo pouhých dvaadvacet objektů, z některých zbyly jen ruiny.

Dne 20. prosince roku 1873 byl pak již slavnostně zahájen lokomotivní provoz v rozsahu kompletní tratě vedoucí z Českých Budějovic do Lince. Z původní trasy se na několika místech zachovala řada architektonických prvků – bývalá budova stanice v Bujanově, kamenný klenutý můstek ve Velešíně nebo strážní domky v Budějovicích či v Pšenici.

Ještě na začátku třicátých let 19. století vznikla podle Horkého další koněspřežka, první taková dráha v Praze. Vedla z prostoru dnešního nádraží Praha-Dejvice přes Kladno a Lány (odtud tzv. Lánská koněspřežka) do Křivoklátska. Původně měla končit až v Plzni, ovšem tento záměr se neuskutečnil. „Pozůstatky této dráhy dodnes nalezneme v křivoklátských lesích," připomněl.

Poté ale už opravdu přišla éra parostrojní železnice. „První parní vlak na našem území datujeme do roku 1839," sdělil kurátor Horký. Podle svých slov by nicméně nehovořil přímo o nějakém přechodu na parní lokomotivy. „Konešpřežné dráhy totiž byly spíš jen takovou epizodou, která se příliš neujala," řekl. „Tudíž již od konce třicátých let vznikají parostrojní železnice po celé Evropě. Od čtyřicátých let 19. století fungují hromadně a ta koňka byl už vlastně relikv. Přesto byla tato budějovická koňka přestavěna na parostrojní kupodivu až v sedmdesátých letech 19. století. „V podstatě už v padesátých a šedesátých letech 19. století mohla být koňka turistickou atrakcí, protože už normálně po celé zemi jezdily parní lokomotivy," dodal Horký.

Parostrojní železnice v Čechách „odstartovala" pod soukromou společností bankéře Salomona Mayera Rothschilda – Severní dráha císaře Ferdinanda (KFNB) – a vystavěna byla v trati Vídeň – Břeclav. V roce 1845 byla zprovozněna 250 kilometrů dlouhá trať Olomouc – Praha. Po vydání koncesního zákona začalo budování hlavních tratí ve velkém. Vznikly první soukromé společnosti jako Bušetěhradská dráha, Brněnsko-rosická dráha, později Společnost státní dráhy.

Po vybudování hlavních dopravních tratí, spojujících jednotlivá města a území Rakouska-Uherska, docházelo postupně k zahuštění spojení v jednotlivých městech. Vznikala první známá nádraží, např. dnešní Masarykovo nádraží v Praze, dříve známé jako Nádraží Státní dráhy, které navrhli v částečně empirovém stylu v roce 1842 architekt Antonín Jüngling a Jan Perner. V roce 1871 vzniklo pražské Hlavní nádraží, které tehdy neslo název Nádraží císaře Františka Josefa.

Železniční doprava na území dnešního Česka má každopádně své počátky v první třetině 19. století. Téměř všechny české železniční tratě byly vybudovány za monarchie, jak uvádí státní organizace Správa železnic. Po zrodu Československa se začala psát historie Čs. státních drah čili ČSD, jejichž nástupnickým subjektem se od roku 1993 staly České dráhy (ČD).

Podle Správy železnic proběhla důležitá modernizace zejména v padesátých a šedesátých letech minulého století – šlo o elektrifikaci podstatné části strategicky nejdůležitějších drah celostátního a mezinárodního významu. Přičemž jako první byla elektrifikována už v roce 1903 dráha Tábor – Bechyně (první elektrifikovaná trať v Čechách, která se neřadí mezi tramvajové, ale mezi železniční dráhy) a v období první republiky pražský železniční uzel.

„Na projektu elektrifikace rakousko-uherských drah se podílel i slavný podnikatel Emil Kolben. První pokusy sice nevyšly podle představ, ale vstup Františka Křižíka na scénu již znamenal, že od roku 1925 byly zahájeny stavební práce na nových elektrifikovaných tratích. Z pražského Wilsonova nádraží se rozjízďely osobní vlaky, napřed do Vysočan, později dále," shrnula Košťálová.

Aktuální trendy v železniční dopravě zahrnují rychlovlaky. Jak připomněl Lukáš Týfa z Ústavu dopravních systémů Fakulty dopravní ČVUT v Praze, je potřeba rozlišovat vysokorychlostní vlaky, které jsou schopny vysokou rychlostí jezdit, a vysokorychlostní tratě, které umožňují jízdu vlaků vysokou rychlostí. „Teprve když se vysokorychlostní vlaková jednotka dostane na vysokorychlostní trať, cestující se pohybuje vysokou rychlostí – podmínka vysoké rychlosti tedy musí být splněna současně na infrastruktuře i na vozidlech," objasnil.

Vysokorychlostní tratě (nad 200 km/h, nejčastěji na rychlost 320-350 km/h) a na nich jezdící vysokorychlostní vlaky provozuje v Evropě Německo, Rakousko, Francie, Španělsko, Itálie, Velká Británie, Rakousko, Švédsko, Nizozemsko i Rusko. První evropská rychlotrať přitom byla otevřena v Itálii už v roce 1977. Mimo Evropu přepravují pasažéry v Číně, Japonsku, Jižní Koreji, Turecku či Maroku.

V Česku je rozvoj systému Rychlých spojení dán usnesením vlády z roku 2017. Klíčové směry, ve kterých se připravují studie proveditelnosti nebo probíhají geodetické či geologické práce, jsou Drážďany (Německo) – Ústí nad Labem – Praha – Brno – Šakvice – (Břeclav), dále ve směru Brno – Přerov – Ostrava – Katovice (Polsko), Praha – Hradec Králové – Vratislav (Polsko) či Praha – Beroun. Podle mluvčího ministerstva dopravy Františka Jemelky byly schváleny studie proveditelnosti pro ramena Drážďany – Praha, Praha – Brno – Břeclav a (Brno) – Přerov – Ostrava-Svinov.

V současnosti v Česku vlaky jezdí maximální rychlostí 160 km/h, podle resortu se však připravují úpravy stávající železniční sítě na rychlost 200 km/h, přičemž nové stavby výlučně pro osobní dopravu by měly být provozovány rychlostí až 320 km/h. „Stavebně budou některé subčasti sítě konstrukčně navrženy až na rychlost 350 km/h," doplnil Jemelka. Aktuálně je v přípravě vysokorychlostní trať nejdál úsek Praha-Běchovice – Poříčany nazývaný VRT Polabí, u kterého Správa železnic zahájila zpracování projektové dokumentace pro územní řízení. S dokončením prvního úseku vysokorychlostní tratě se počítá v roce 2028. O rok dříve má dojít k zahájení stavby prvního úseku trasy Praha – Drážďany, nedojde-li opět k odkladům. (mk)

UDALOSTI

Minister Mikulec opäť čelí odvolávaniu kvôli ilegálnej migrácii

Minister vnútra Roman Mikulec (OLaNO), ktorého sa opozícia opakovane snažila zatiaľ neúspešne odvolať, je opäť kritizovaný za postup pri boji proti ilegálnej migrácii. Opozícia mu vyčíta, že uprednostňuje pomoc na maďarskej hranici so Srbskom pred ochranou slovenskej hranice. Reakciou na prienik migrantov na Slovensko bolo zavedenie hraničných kontrol zo strany Rakúska a Českej republiky. Mikulec argumentuje, že je nutné chrániť predovšetkým vonkajšie hranice Schengenu a zavádzanie kontrol vo vnútri EÚ odmieta.

V súvislosti s kontrolami na vnútorných hraniciach krajín schengenského priestoru pripomenul ustanovenia dohody, že ich obnova má byť mimoriadna a dočasná. Nelegálna migrácia a prekročenie vonkajších hraníc ľuďmi z tretích krajín by podľa jeho slov v zmysle schengenskej dohody nemali byť dôvodom na zavádzanie opätovných vnútorných kontrol. Zopakoval, že situáciu treba riešiť na vonkajších hraniciach celého schengenu. „Nie sme vystavení žiadnej medzinárodnej hanbe, práve naopak,“ dodal Mikulec. Poukázal na iniciatívy SR na medzinárodnej úrovni, napríklad v otázke sprísnenia trestov pre prevádzzačov.

Podporil aj vedenie Policajného zboru a migračného úradu. Odmietol domnienky, že by Slovensko zlyhalo na hranici s Maďarskom a zopakoval ustanovenia schengenskej dohody. Kontroly by podľa neho len skomplikovali situáciu v pohraničí obdobne, ako na rakúskych a českých hraniciach. Jeho opätovné odvolávanie iniciovala opozícia. Keďže na plánovanom stretnutí 16. novembra nebolo prítomných dostatok poslancov, bude sa nasledujúce odvolávanie konať 1. decembra. Bývalá koalíčná strana SaS sa hlasovania neplánuje zúčastniť a koalíčné strany sa zdržia hlasovania (Sme rodina) alebo budú hlasovať proti.

Vláda sa s lekármi nedohodla

Začiatkom októbra podalo hromadné výpovede vyše 2 100 lekárov z 31 slovenských nemocníc. Lekárski odborníci výpovede vysvetlili nesúhlasom s aktuálnymi podmienkami v systéme. V tejto súvislosti zvolali na 17. novembra protestné zhromaždenie za záchranu zdravotníctva. Vedúci Lekárskeho odborového združenia (LOZ) Peter Visolajský v posledných týždňoch kritizoval prístup vlády k vzniknutej situácii. Povedal, že zo strany ministra zdravotníctva Lengvarského (nom. OLaNO) nebola doposiaľ prejavená snaha o dohodu. Momentálne prebiehajú rokovania s premiérom Eduardom Hegerom (OLaNO). „Na dohodu treba dve strany. Sme radi, že druhá strana je už ochotná sa baviť, že sme sa stretli a dohodu hľadáme. To naozaj vítame,“ skonštatoval Visolajský, ktorý podľa doposiaľ neoverených informácií mal dostať ponuku nahradiť Lengvarského na ministerskom poste. Rokovanie podľa jeho slov bolo konštruktívne a prebralo na ňom všetkých osem požiadaviek lekárskeho odboru.

O aktuálnej situácii v zdravotníctve v pondelok 14. novembra rokovala aj koalíčná rada. Zaoberať sa okrem iného mala čerpaním z plánu obnovy či memorandom s le-

kármi. Obe strany veria, že sa do konca novembra podarí dospieť k dohode. To, či lekári výpovede stiahnu, nevie však ovplyvniť nik, okrem samotných lekárov. „Táto vláda jednoznačne pracuje na tom, aby zdravotníctvo bolo pozdvihnuté. Kiežby sme mali viacej možností, viacej zdrojov a kiežby sme mali východiskový stav lepší, ako sme mali. Robíme maximum, čo sa dá,“ skonštatoval predseda vlády.

Údržbové stredisko pre ukrajinské zbrane

Nemecko zriadi na Slovensku údržbové stredisko pre servis a opravu zbraní použitých na Ukrajine. Oznánila to v utorok 15. novembra nemecká ministerka obrany Christine Lambrechtová, informuje agentúra Reuters. „Dosiahli sme dohodu a okamžite môžeme začať pracovať na tom, aby všetko vybavenie, ktoré bolo dodané (na Ukrajinu), mohlo byť po návrate z boja opravené,“ povedala Lambrechtová po príchode na stretnutie ministrov obrany Európskej únie v Bruseli. Šéfka nemeckého rezortu obrany okrem toho upresnila, že na území Nemecka bude do júna v rámci tréningového programu EÚ vycvičených asi 5 tisíc ukrajinských vojakov.

Vykurovacie náklady môžu stúpnuť aj o 600 percent

Niektorým občanom na Slovensku by mohli náklady na teplo zdražiť aj o 600 percent. Uviedol to šéf Úradu pre reguláciu sieťových odvetví Andrej Juris. „Na ilustráciu cenového rozptylu uvediem, že 50 cenových návrhov s najmenšou zmenou ceny vychádza v priemere pokles o sedem percent, pričom domácnosti tak v priemere ušetria nejakých sedem eur za mesiac. Veľmi zlá situácia je na druhej strane spektra, kde u 50 teplárenských podnikov s najväčším nárastom ceny je v priemere nárast cien tepla pre domácnosti až o 300 percent. Takáto výška nárastov cien je z nášho pohľadu neakceptovateľná, keďže priemerná rodina by si priplatila za teplo mesačne o zhruba 144 eur.

Evidujeme pri niektorých teplárenských spoločnostiach nárast cien tepla až o 600 percent,“ vysvetlil Juris. „Z nášho pohľadu by bolo vhodné, keby štát legislatívne ustanovil, že medzročná zmena ceny tepla by mohla byť nanajvýš, napríklad, o 25 percent. Ide o radikálnu vec, ale z nášho pohľadu je urgencia riešenia mimoriadna. Vidíme v tomto opatrení aj riziká do budúcnosti, ide však o rýchle a účinné riešenie, ktoré by pomohlo v aktuálnej energetickej kríze domácnostiam,“ upresnil.

„Faktom je, že situácia s cenami tepla pre rok 2023 vzerá skutočne veľmi zle, a preto by sme radi privítali štátom stanovený cenový strop na maximálny nárast ceny tepla, podobne ako je to pri elektrine či plyne.“ Zastropovanie cien elektrickej energie by malo výrazne zmierniť následky energetickej krízy a odvrátiť katastrofálne prognózy.

Vláda zastropovala cenu silovej elektriny

Táto tvorí približne 50 percent koncovej ceny elektriny. Jej cena sa má pohybovať na úrovni 67,3 eura za megawatthodinu. Návrh všeobecného hospodárskeho záujmu na zabezpečenie bezpečnosti, pravidelnosti, kvality a ceny dodávok elektriny obratom schválila vláda. Ministerstvo hospodárstva sa rozhodlo predložiť na rokovanie vlády

návrh všeobecného hospodárskeho záujmu aj bez potrebného súhlasu s celým procesom zo strany Európskej komisie. Schválenie však rezort hospodárstva očakáva v najbližších týždňoch. „Komisia po sérii rokovaní v zásade súhlasila s predložením tohto materiálu na schválenie vládou SR s tým, že po vykonaní požadovaných zmien v zmluve nebude predkladané riešenie zahŕňať prvok štátnej pomoci, a tak bude z pohľadu Európskej komisie prijateľné. Toto bude potvrdené vo formálnom liste, ktorý Európska komisia zašle ministerstvu hospodárstva,“ uviedlo ministerstvo.

Strana SaS nepodporí Matovičov rozpočet

Rovnako ako už avizovali ostatné opozičné strany, ani bývalá koalíčná strana Richarda Sulíka nepodporí návrh štátneho rozpočtu. Návrh ráta s rekordným zadlžením krajiny. „Budúcoročný rozpočet radí Slovensko v Európskej únii (EÚ) medzi najzadlženejšie krajiny, dlhodobu máme najmenej udržateľné verejné financie. Je tam osem miliárd eur na Matovičove nápady a nejde o nič iné, ako o nahrabanie si zatúlaných voličov z pohľadu OĽaNO,“ skonštatoval Ladislav Kuna, predseda Mladých SaS. Kuna dodal, že sa Matovič snažil o manipuláciu pri koncipovaní rozpočtu, s ktorou mu napomáhala aj koalíčná strana Sme rodina: „Podmienka Európskej komisie bola, že v štátnom rozpočte budú funkčne zaradené rozpočtové výdavkové limity. Matovič to tam zaradil len na oko a bez metodiky, ktorú mu zablokovalo hnutie Sme rodina,“ tvrdí Kuna. „Európska komisia na to prišla, pretože im nestačí prečítať si status ministra financií na sociálnej sieti a povedia si »to je v poriadku«. Zistili, že tam je problém a teraz Slovensku okrem obrovskej hanby hrozí aj blokovanie financií z plánu obnovy,“ upozornil Kuna. Rozpočtový návrh považujú mnohí za nepriehľadný, nekonkrétny a hrozia obavy z mrhania financií vládnucej garnitúry v poslednom predvolebnom roku.

V Malej Fatre hasili lesný požiar

Michal Kalaš zo Správy Národného parku Malá Fatra a Michal Kypus z Krajského riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru (HaZZ) v Žiline potvrdili, že v Malej Fatre nad Chatou medzi Chlebom a Poludňovým grúňom v katastri obce Šútovo vypukol lesný požiar. Miesto bolo pre pozemnú hasičskú techniku nedostupné, vrtuľník vzlietnuť nemohol. Hasiči hasili pomocou vody nanosenej vo vakoch a oheň sa snažili udusiť lopatami. Neskôr bolo možné vodu dostať hadicami na hrebeň. Po niekoľkých hodinách sa oheň podarilo uhasiť.

V horách vzrástol počet smrteľných nehôd

Horskí záchranári pomáhali počas letnej turistickej sezóny od polovice júna do konca októbra v 480 prípadoch. Pomáhali najčastejšie Slovákom, a to v 235 prípadoch, Poliakom 63-krát, českým turistom 62-krát, ostatní boli návštevníci horských oblastí z ďalších 12 krajín. Najviac výjazdov bolo po nehodách zapríčinených pádom na zem, potom pri náhlom zhoršení zdravotného stavu, uviaznutí a zablúdení. Ako sa dá predpokladať, bolo najintenzívnejšie obdobie v čase letných dovolení, a teda v júli a auguste. Operačné stredisko tiesňového volania zaznamenalo v meno-

vanom období celkovo 548 tiesňových volaní. V spomenutom čase záchranári zasahovali aj pri 25 smrteľných nehodách. Priemerný vek osôb, ktoré počas leta zahynuli, je 52,4 roka. V porovnaní s minulým rokom za rovnaké obdobie je to percentuálny nárast o 56,25 percenta. „Bezpečný pohyb na horách je ovplyvňovaný množstvom prírodných faktorov, ale aj ľudských. Pri aktivitách v horskom teréne pomôže v prvom rade už samotná prevencia. Svedomitým plánovaním túry, jej prípravou a sledovaním počasia značne znížime riziko nehody,“ upozorňuje HZS.

Nemecko dodá prvé Leopardy ešte v tomto roku

Ministerstvo obrany 15. novembra podpísalo pripravované dohody ohľadom zaobstarávania v Bruseli. Ukončili sa tak niekoľkomesačné rokovania s nemeckým ministerstvom obrany a spoločnosťou Rheinmetall. Verejnosť o tejto skutočnosti informovala hovorkyňa Ministerstva obrany (MO) SR Martina Kovaľ Kakaščíková. Tanky Leopard budú podľa ministerstva podrobené oprave vo výrobnom závode, aby boli schopné operačného nasadenia, a tiež modernizácie viacerých komponentov.

Vybavené budú komunikačnými a informačnými systémami, ktoré budú kompatibilné so systémami zavedenými v Ozbrojených silách SR. Súčasťou daru je aj tanková munícia, výcvik posádok i údržby, ako aj náhradné dielce a logistická podpora. Výcvik vodičov tankov sa začne v Nemecku v najbližších týždňoch. „Ozbrojené sily SR takýmto spôsobom získajú tanky západnej výroby, pre ktoré budeme vedieť bez problémov získať náhradné diely, ale tiež zabezpečiť služby na údržbu a modernizáciu. Zároveň týmto spôsobom posilňujeme našu bilaterálnu spoluprácu s Nemeckom, z ktorého sa pod súčasným vedením stáva významný aktér budovania obranscapnosti Európy,“ uviedol minister obrany Jaroslav Naď (OĽaNO). „Dostaneme 15 nemeckých tankov Leopard za 30 vozidiel bojovej pechoty, ktoré v krátkom čase pošleme na Ukrajinu,“ upresnil štátny tajomník rezortu obrany Marian Majer. Rezort týmto nahradí techniku, ktorú venovalo Ukrajinu na obranu proti Rusku. Náhrada je síce modernejšia, no počtom kusov nezodpovedá darovanej technike, čo kritizovala predovšetkým opozícia.

KULTÚRNE PODUJATIA

Výstava *Človek človeku: Karel Koch a Dušan Jurkovič* do 26. 2. 2023, Stará radnica, Bratislava

Koncepcia výstavy nie je poňatá klasickým výstavným spôsobom. Namiesto „encyklopedického“ sledu diel radeného podľa časovej postupnosti je snahou predovšetkým to, aby diváci porozumeli spolupráci umeleckému prejavu ako živému svedectvu, schopnému bezprostredne oslovovať človeka bez ohľadu na časový odstup alebo kultúrne, sociálne či etnické odlišnosti. Výstava si kladie za cieľ podnietiť divákovu aktivitu a záujem nielen o verejný priestor, kladie otázky a kriticky otvára množstvo tém bez toho, aby poskytovala jednoznačné odpovede. Tematické celky otvárajú komplexné témy identity, etiky, hodnoty, kvality či originality, ktoré so životom a s tvorbou Karla Kocha a Dušana Jurkoviča veľmi úzko súvisia. Výstava je realizovaná v spolupráci s Vysokou školou umeleckopriemyslovou v Prahe.

Výstava Pred zrkadlom**do 8. 1. 2023, Galéria Ludovíta Fullu, Ružomberok**

Výstava *Pred zrkadlom* predstavuje päť výtvarných umelkyní a dizajnérov, autoriek z rôznych oblastí aplikovaného umenia a dizajnu, ktoré svojimi prácami participujú na spoločnej inštalácii. Jana Vaterková, Kristína Ligačová, Ester Turečková, Laura Morovská a Jana Budaiová, generácia nedávnych absolventiek alebo ešte študentiek vysokých umeleckých škôl, kreovali výstavu ako prostredie, ktorého jadrom je kolekcia autorských užitočných a dizajnových artefaktov s dôrazom na originalnosť prevedenia a kvalitu umelecko-remeselnej práce. Spoločný autorský prístup je v pokuse o nájdenie ideálneho spôsobu prezentovania týchto objektov. Nejde teda len o vystavenie jednotlivých artefaktov, ale aj o ich výber, kombináciu a usporiadanie tak, aby tvorili harmonický celok. Výstavu, ako súčasť inštalácie, dopĺňa vizuál, pracujúci so samotnými objektmi spôsobom, aby čo najviac vynikli ich kvality, pričom vizuálna fotografia a produktové fotenie prepájajú kontext priestoru a kvalitu architektúry s charakterom diel. Výsledná inštalácia, vytvorenie vyváženého, ale aj graciózneho a elegantného prostredia, ktoré má navodiť atmosféru výnimočnosti, sa tak stáva spoločným umeleckým dielom, v ktorom autorky okrem vlastných diel využívajú aj práce prizvaných hostí – Emila Taschku a Konsepti.

Výstava Final sale**do 8. 1. 2023, Galéria Ludovíta Fullu, Ružomberok**

Výstava, ktorou opäť trochu provokujeme! Keďže v historicky prvej slovenskej White Cube už nemôžeme vystavovať Fullove diela a v galérii máme stále väčší problém postarať sa o akékoľvek umenie, rozhodli sme sa vytvoriť mu bezpečie vo vašich obývačkách. Jednoducho, ponúknuť ho na predaj! Dizajnéry Michaela Chmeličková a Paulína Ebringerová na žiadosť kurátorky Zuzany Gažíkovej preto vytvorili exkluzívny supermarket fullovského strihu. V ňom nájdete len originálny sortiment. „Tovar“ od odevov, šperkov a doplnkov, cez niečo praktické do domácnosti, až po dekoratívne predmety a obrazy dodali značky: Michaela Bednárová, Simona Čechová, Michal Hanula, Renata Ormandíková, Monika Pascoe Mikyšková, Mira Podmanická, si.li. (Simona Janišová, Linda Víková), Lenka Sršňová, Martin Smatana.

Výnimočná ponuka pre tých, ktorí slovenské umenie a dizajn vedia oceniť. V skutočnosti ide, samozrejme, v prvom rade o výstavu na ktorej majú hlavný autorský podiel grafická dizajnéra Michaela Chmeličková a dizajnéra Paulína Ebringerová. Ich charakteristický rukopis a prístup sa premiešal s tvorbou samotného Fullu a inšpirácia galériou, duchom miesta a predovšetkým tvorbou tohto umelca sa premietli aj do výslednej podoby výstavy.

Výsledný Site Specific Design pre pop up Concept Store vytvára špecifickú atmosféru; na ploche stien vzniká tvarová a farebná ilúzia nových priestorov, odkazujúc pritom na fragmenty Fullových scénických návrhov z tridsiatych rokov. Do takto reinterpretovaných scén autorky citlivo a premyslene aranžujú a vykladajú na pulty diela iných umelcov a dizajnérov a celú atmosféru ešte umocňujú zvukovými efektmi odkazujúcimi k atmosfére nákupných centier. Celý princíp výstavy je tak trochu Upside Down, teda hore nohami; mená autoriek architektúry výstavy tentokrát nie sú súčasťou tiráže, ale úvodných titulok.

Výstava Fulla a Benátky**do 8. 1. 2023, Galéria Ludovíta Fullu, Ružomberok**

Benátky – mesto sen, mesto mýtus, mesto legenda – vždy priťahovali najmä umelcov, ktorí tam prichádzali študovať, žiť (ale aj umierať...), tvoriť, inšpirovať sa, malovať. Od roku 1895 sa stali miestom, kde sa koná Bienále umenia a pravidelne sa tam stretáva veľká medzinárodná societa autorov, kurátorov, obchodníkov i záujemcov o súčasné vizuálne umenie.

Ludovít Fulla nám nezanechal žiadnu zmienku *expressis verbis* o tom, že by navštívil Benátky. V jeho vlastnoručne písanom životopise, ktorý zostavil v 40. rokoch 20. storočia, však uvádza medzi študijnými cestami aj cestu do Talianska; i preto môžeme predpokladať, že v Benátkach bol. Je totiž autorom vari najnádherniejšieho diela v našich dejinách umenia, ktoré bolo tomuto mestu venované. Keď sa pozornejšie prizrieme jeho obrazu *Spomienka na Benátky* (1930), uvidíme na ňom Piazzetu sv. Marka medzi Dóžovým palácom a knižnicou Sansoviniana nazeranú trochu z nadhľadu, so stĺpom nesúcim leva s erbom mesta (pravý stĺp so sv. Teodorom sa stratil vo farebnom opare) a s rozžeraveným kotúčom slnka nad lagúnou. Reálie už iba cítíme v jemnej lineárnej kresbe. Pred nami už nie je mesto, ale jeho ozvena, pocitová stopa spomienok, ktorá sa mení na svetielkujúcu, žiariacu farebnú hmotu a tá sa priam plazmaticky taví, rozpúšťa, tečie. Maľba sa premieňa na energetickú feériu farebnej masy. Fulla akoby nezámerne pokračoval v tradícii veľkých Benátčanov, pre ktorých farba bola alfou a omegou ich maliarstva, a ako majstri farebnej palety navždy zmenili dejiny maliarstva. V jeho tvorbe nájdeme viacero diel, ktorými reagoval na Benátky, je tu zvláštny „realistický“ predobraz tohto diela, kde známu vedutu vidíme celkom jasne a takmer detailne (1930, GMB). K štylizovaným benátskym motívom siahol aj pri navrhovaní scény pre Goldoniho a Hoffmeisterovu hru *Spievajúce Benátky* (1933) pre Slovenské národné divadlo.

Výstava Prečo (ume)nie?**do 23. 4. 2023, Vodné kasárne a premostenie, Bratislava**

Musí byť umenie vždy krásne? A musím mu vždy rozumieť? Kto je to umelec alebo umelkyňa? Môžem sa aj ja stať súčasťou umeleckého diela? Môžem sa v galérii smiať? A prečo tam chodiť, keď je už všetko online? Potrebujú umelecké diela názvy? Môže si umenie vystačiť len so samotnou myšlienkou? Ved' toto zvládnem urobiť aj ja! Ak ste si niekedy sami kládli podobné otázky, ale nemali ste príležitosť sa ich opýtať, teraz ste narazili na ten správny moment. Vo výstave *Prečo (ume)nie?* sa vám na ne pokúsime odpovedať a otvoríme spoločný dialóg o základných princípoch umenia v minulosti aj v súčasnosti. Vzájomným pochopením chceme prispieť k vytvoreniu platformy na častejšie návštevy výstav a stálych expozícií, ktoré budeme v novej SNG postupne sprístupňovať. Nad najčastejšími otázkami galerijného publika sa zamýšľame a interpretujeme ich vybranými umeleckými dielami, väčšinou zo zbierok SNG. Vďaka viacerým dielam sa do výstavy zapojíte aj vy – môžete do nich vstúpiť, zanechať na nich svoju stopu či pomocou nich vytvárať vlastnú zvukovú a vizuálnu projekciu. Niektoré tematické časti výstavy sme zas doplnili interaktívnymi vzdelávacími inštaláciami, ktoré vám pomôžu lepšie pochopiť danú problematiku. Ich označenie vám jasne povie, že je možné a vítané sa ich dotýkať.

Výstava Prológ. 12 farieb reality

do 31. 12. 2023, Vodné kasárne a premostenie, Bratislava
Konečne otvárame zrekonštruovanú Slovenskú národnú galériu! Jej novými priestormi vás po prvýkrát prevedie dvanásť tematických výstavných situácií. Uvidíte diela starého, moderného aj súčasného umenia vo vzájomných dialógoch a viac či menej prekvapivých vzťahoch. Cez netradičné spojenia diel z rôznych historických období sa chceme obzrieť za akvizíciami galérie za ostatných 30 rokov a predstaviť zbierky SNG v ich celej rozmanitosti. Veľkorysé inštalácie vám zároveň pootvoria dvere do pripravovaných stálych expozícií, ktoré budeme postupne prístupňovať od roku 2023.

KNIŽNÉ TIPY

Ivica Ďuricová: Kráľ z ulice (Adlervia Press, 2022)

On žije ako bezdomovec. Ona ho pozná ako miliónára. Eszter Tóth pracuje na recepcii Airbnb hotela a aj keď svoju prácu nemá rada, stretáva zaujímavých ľudí z celého sveta. Záhľadný klenotník Antony ju však zaujme až príliš. Ako recepčná nesmie mať vzťahy s hosťami, inak by prišla o prácu. A to si nesmie dovoliť, aby neskončila na ulici. Elegán v obleku si zas drží odstup a musí uchrániť svoje temné tajomstvo, aby sa z tej ulice dostal. Obaja bojujú so svojimi vlastnými démonmi a musia nájsť silu zmeniť svoj život. Ten im však skomplikuje láska a tenký ľad ich zakázannej príťažlivosti sa rýchlo roztápa. Osud v tej najnevhodnejšej chvíli znovu zamieša karty. Vytiahne Eso, Čierneho Petra, alebo Divokú kartu, ktorú nik nečakal? Vyhrá spriaznenosť duší alebo duchovia minulosti? Alebo veľké odhalenie spôsobí, že sa všetko skončí úplne inak? Vydajte sa spolu s autorkou na potulky nádhernou Budapešťou, ktorá ukrýva príbeh jednej stratenej koruny a jedného kráľa, dvoch zmätených srdc a piatich neuveriteľne prepletených osudov. Román *Kráľ z ulice* je tretou knihou z Edície Z(et), v rámci ktorej vyšli aj bestsellery *Cudzinec z papiera* a *Detektív z minulosti*.

Kol. aut.: Fantázia 2022 (Fantázia, 2022)

Antológia fantastických poviedok žánrov fantasy, sci-fi a horor. Výber najlepších poviedok slovenskej literárnej súťaže Martinus Cena Fantázie 2022. Zborník najlepších poviedok dvadsiateho ročníka prestížnej slovenskej literárnej súťaže zameranej na fantastické žánre sci-fi, fantasy a horor. Obsahuje tiež kompletne bodové hodnotenia 137 poviedok, ktoré sa dostali do porotcovského kola. Fantázia 2022 ponúka poviedky už známych slovenských autorov fantastiky, ale aj absolútnych nováčikov v žánri, usilujúcich o fantastickú kariéru. Zatiaľ čo ilustráciu na obálke zborníka pripravil umelec z mäsa a kostí, obrázky vo vnútri vytvorila umelá inteligencia!

Zuzka Šulajová: Právo krvi a železa (Tatran, 2022)

Temný príbeh plný bolesti a vášne z čias kolísky európskych národov v tajomnom období 6.-7. storočia od autorky obľúbeného historického románu *Oheň v srdciach*. Hoci Slovania boli v podriadenom postavení voči Avarom, v Európe spolu tvorili nepremožiteľnú obávanú silu, ktorej okolité národy nedokázali vzdorovať. Preto mocnejšia Franská ríša nezaváha, keď kráľa Chlotara II. a jeho syna

Dagoberta I. osloví byzantský cisár Herakleios s naliehavou prosbou o spoluprácu: s Avarmi a so Slovanmi treba zatočiť a vraziť medzi nich klin, pretože rozdelení nebudú takí silní a konečne sa s nimi dokážu porátať. Majú v rukách silnú zbraň: Malykeia, jediného žijúceho potomka posledného antského vládcu Musokia. A tak v roku 623 prichádza do Devínskej brány, významnej križovatky obchodných ciest na sútoku riek Dunaja a Moravy, výprava diplomatických vyslancov v prestrojení ako kupecká karavána na čele s mladým franským kupcom Samom. Výprave velí veliteľ Dervan so zlobou v duši a s nenávisťou k barbarom, pretože pri slovansko-avarskom vpáde na územie jeho domoviny v Bavorsku ako dieťa prišiel o celú rodinu a bol svedkom ich vražedného vyčinenia. Spočiatku nie je jasné, ako majú splniť kráľovský a cisársky rozkaz, ale keď vyslanci spoznajú najnevyčajnejšiu princeznú, akú kedy videli, otvoria sa im brány do celkom nového, neznámeho sveta, aj brány do srdca. Nespútaná princezná Kazi je ako prírodný živý, dotkne sa srdca každého, kto sa s ňou stretne, a rúca nielen spoločenské normy, ale aj zvyčajný pohľad na svet. Príchod kupcov medzi Slovanov roztočí koleso osudu, a keď o niekoľko mesiacov odchádzajú späť do Francie, zanechávajú za sebou smrť, spúšť a chaos. Aby Slovania prežili, musia nadviazať nové spojenectvá. No ani táto cesta nebude ľahká. A princezná Kazi sa bude musieť vzdať toho, čomu prirodzene vládla – lásky.

Vicky Hill: Bojím sa milovať (Bestseller, 2022)

Po úspešnom zrušení svadby svojej najlepšej kamarátky a po sklamaní v láske sa Mary vracia do zabehnutých kolají. Všetok svoj čas investuje do práce, ktorej sa venuje na sto percent a to vyžaduje aj od okolia, vďaka čomu si vyslúžila prívlastok ľadovej kráľovnej. Na žiadneho muža ani lásku už nechce ani pomyslieť. Všetko sa zmení, keď si k nej v parížskej kaviarni prisadne Mark, bývalý snúbenec jej najlepšej kamarátky. Áno, ten zo zrušenej svadby. Z uštipačného pána dokonalého, ktorý si ju od školy doberal, sa zrazu stane šarmantný muž, do ktorého sa nie je problém zamilovať. Dovolí jej to ale minulosť, ktorú prežila po boku tyrana? Dovolí sa cez ňu preniesť a viesť šťastný život? A zvládne oponovať Markovej rodine, ktorá ju odmieta, alebo sa radšej vzdá lásky? Zostávajú jej na tento boj sily?

Miriam Hlavačková: Pútnik. Sonda do života stredovekých pútnikov. Kráľ Mikuláš Ujlaki a jeho cesta do Ríma (Rak, 2022)

Dobrodružná púť Mikuláša Ujlakiho do Ríma, na ktorú vás autorka vezme, priblíži nielen to, ako sa pán z Hlohovca stal kráľom, ale aj každodenné strasti a radosti stredovekých pútnikov. Ako sa pútnici orientovali, aby na ceste do Ríma nezablúdili? Kde spali a čo jedli? Mohli putovať aj ženy? Prečo sa vlastne bohatí aj chudobní vydávali na takéto dlhé a nebezpečné cesty?

Dominik Dán: Tajomný závoj (Slovart, 2022)

Niektoré z temných stránok nového demokratického režimu – drogy a prostitúcia – na seba nedali dlho čakať, prejavili sa krátko po revolúcii. Chlapci z oddelenia vrážd sa s nimi stretávali bežne aj predtým, no v menej drastickej podobe. Dnes nemali šťastie, vrah sa činil, nešetřil ani ich, ani ju – mladú pouličnú prostitútku dopíchal, podrezal a naaranžoval jej mŕtvolu tak, akoby ležala vystavená

na márach. Ale bola naozaj podrezaná? Naozaj ju vystavil, aby im chcel zanechať nejaký odkaz? Zahráva sa s nimi? Detektívi zatiaľ netušia, či stopy na mieste činu čítajú správne, či im do mozaiky nechýbajú tie najdôležitejšie kamienky. Veľa času nemajú, zvlášť ak im hneď na začiatku vyšetrovania svojším spôsobom skríži cestu starý známy – hudobný skladateľ. Spácha samovraždu. Za jeden deň dva prípady spojené zvláštnou niťou, nezvyčajnými stopami. Zatiaľ nevedia, či im neušlo niečo dôležité. Je všetko tak, ako vidia na vlastné oči, alebo sú obidva zdanlivo nesúvisiace prípady zahalené tajomným závojom? Jedno je jasné, ak neodhalia tajomstvo skryté za oponou, ak nezmenia uhol pohľadu, záhada nebude nikdy vyriešená.

Lina Elys: *Právo na šťastie* (Lina Elys, 2022)

Ako slobodná matka sedemročnej plavovlasej víly nemám čas myslieť na vzťahy. Po nevydarenom manželstve a pár stroskotaných stretnutiach s mužmi, ktorí zistili, že moje dievčatko je iné, som myšlienku na milostný život úplne zavrhol. Až kým som nestretla jeho. Alexa Hegera, nového spolujazdca firmy, v ktorej roky pracujem. Stačí len jeden jeho pohľad, krivý úsmev a moje vnútro sa naplní pocitom, ktorý som si zakázala cítiť. Ale čo ak je práve Alex mužom, s ktorým by som mohla byť šťastná? A mám vôbec právo na šťastie?

Martina Hlubocká: *Gentlemanská stávk* (Bestseller, 2022)

Tajomná minulosť, klamstvo, hádky, túžba a zrada. Taký je zrejme osud slečny Emily Meanwilovej. Po rokoch vyhnanstva má poslednú šancu uchopiť osud do svojich rúk a konať skôr, ako skončí na ulici. Šťastena jej praje a zasnúbi sa so vzrušujúco príťažlivým grófom Adamom Blackburnom, ktorého tajomný pohľad a navonok kultivované správanie ju prenasleduje na každom kroku. Myslí si, že v ňom našla spríaznenú dušu, no ich vzťah bol od začiatku odsúdený na neúspech. Emily nebola pre Adama ničím viac, len predmetom stávky a Adam rýchlo zistil, že pre Emily znamenal iba spôsob vykúpenia. Keď obaja odhalia pravdu, už nič nebude také, ako na začiatku. Skončia sa pretvárkou a Adam ukáže svoju pravú tvár. Ibaže ani Emily nie je bez viny a keď sa objaví nepredvídateľný a hriechne tajomný vikomt Nicholas Owden, rýchlo pochopí, že medzi láskou a nenávisťou existuje len veľmi tenká hranica. Obzvlášť, keď sú v hre traja.

Alexander J. Kenji: *Osobná záležitosť* (Artis Omnis, 2022)

Oliver Bellows, bývalý príslušník elitnej protiteroristickej jednotky, je späť. Pokojná dovolenka v Španielsku sa pre Olivera Bellowsa skončí vo chvíli, keď sa dozvie o útoku nervovým plynom v Zürichu. Jednou z obetí je aj Roger Dunn, jeho priateľ a niekdajší veliteľ špeciálnej jednotky CIA. Podľa oficiálnych správ to vyzerá na teroristický útok. Oliver je však presvedčený o opaku a rozbehne pátranie po skutočných vrahoch. Povinnosť ho zavedie nielen do historického Zürichu a na slnečné francúzske pobrežie, ale aj do šedivej Moskvy a stovežatej Prahy. S pomocou priateľov zo slovenských bezpečnostných zložiek sa dostane na stopu diabolskej operácie, ktorá môže otriasť stabilitou Európy.

Lina Franková: *Jelení zámok* (Vydavateľstvo Maxim, 2022)
„Každý Barevanson dokáže v iných vyvolať strach.“ Kris-

tián o tom vie svoje. Aristokrati Barevansonovci sa mu brdia. Má v zuboch ich nadutosť, ich snahu ponížovať personál. No nepomôže si. Prácu potrebuje, hoc aj podradnú a mierne znepokojujúcu. Na starosť má totiž najpodivnejšieho jeleňa, akého kedy zočil. Svojím spôsobom ho však bohatá rodina, ktorá akoby zaspala dobu, zároveň aj fascinuje. Predovšetkým Mirabela – rozmaznávaná dcéra. Po chodbách sa potuluje ako duch. Má starú dušu, chvíľu je vzdorná a pyšná, inokedy plachá ako srnka. Pôsobí, akoby na ramenách niesla obrovské bremeno. Prečo sa správa, akoby bola väzňom vo vlastnom dome? A čo stojí za viac než podivným správaním jej bratov? Opustený chlapec plný hnevu, ktorý nemá nič a dievča, ktoré má zdanlivo všetko. Keď zistia, že si môžu navzájom poodhaliť svety, do ktorých nikdy nemali vstúpiť, ich spojenie je takmer výbušné. A Barevansonovci sa môžu pripraviť na veľké problémy.

Eva Ava Šranková – Dominika Bedecsová – Pavel Šoral: *Podľa skutočnej udalosti. Neuveriteľné príbehy o prežití, ktoré ukazujú ľudskú nezlomnosť* (Interez Media, 2022)

3 autori, 33 príbehov, 314 rokov. Tri čísla, ktoré stručne, ale zato veľmi výstižne opisujú túto knihu. Ako ľudia sa už od počiatku snažíme prekonať vlastné limity. Odjakživa sme museli vzájomne spolupracovať a často i bojovať s prírodou. No najmä za pomoci nej sme sa dokázali posúvať krok po kroku na ceste ľudskej evolúcie a zdarne sa dopracovať až do dnešného bodu. Pri dosahovaní svojich cieľov a snov museli zväzdať boj s prírodou aj protagonisti 33 príbehov vychádzajúcich zo skutočných udalostí. Bola to práve príroda, čo ich dostala do situácií na hrane života a smrti. No zároveň opäť len príroda stála za tým, že tieto doslova beznádejné okamihy nakoniec prežili. Všetci hrdinovia dokázali pozoruhodne zareagovať na nečakané, ba priam nezvládnuteľné okolnosti, vďaka čomu úspešne zdolali takmer všetky prekážky, ktoré sa im postavili do cesty, a získali tak ďalšiu šancu na život. Napriek bezmocnosti svoj boj nevzdali a ukázali obrovskú dávku odhodlania a nezlomnú vôľu žiť. Príbehy vás prevedú 314 rokmi, so začiatkom v roku 1704 a koncom v roku 2018. Zavedú vás do každého kúta našej planéty: na nehostinné púšte a rozbúrené moria, do veterných hôr aj do nepredvídateľných jaskýň, do horúcich dažďových pralesov aj do mrazivých arktických končín. Počas čítania budete mať husiu kožu, budete sa potiť aj mrznúť a s hlavnými hrdinami budete cítiť hlad aj smäd. Týchto 33 neuveriteľných príbehov napísali traja autori, pričom každý z nich píše iným štýlom a tónom. Každý príbeh vám bude predstavený v úplne inom svetle a z iného pohľadu – a aj to robí túto knihu výnimočnou.

Michaela Rosová: *Nepokojní spáči* (Artforum, 2022)

Novú knihu *Nepokojní spáči* tvorí trinásť poviedok a jedna esej o metóde. Ich autorka Michaela Rosová vo svojich príbehoch spája na prvý pohľad nespojiteľné atribúty – subtilnosť so štipľavou iróniou, slzy s úsmevom, hĺbku s ľahkosťou, sivú realitu so surreálnom. Zväzuje svoje postavy niekedy dosť čudnými vzťahmi, následne tieto uzlíky rozpletá a je v tom všetkom veľa samoty. Rozpráva o zrúcanine hradu; o chlapíkovi, čo prišiel kúpiť malému synovi zvieratko; o troch spisovateľoch v jednej bytovke; o Mariene, ktorá šla s krčahom po vodu a prapodivne skončila. *Nepokojní spáči* sú šťavnatí obsahom i formou.

Jana Benková: *Všade samé zázraky* (Naše vojsko, 2022)
Ak ste sa zamilovali do muža, ktorý nedokáže ukončiť nadštandardný vzťah s bývalou partnerkou či dokonca manželkou, tak pozor a utekajte od neho čo najďalej! Stále s ňou telefonuje? Vyhovára sa, že ho jeho ex potrebuje? A že si sama neporadí s nákupmi? Že si s ňou večer vyjde von, veď je to „len“ kino či divadlo? Alebo že smrteľne ochorela, preto sa jej on, práve on, bývalý manžel, musí venovať? Dámy, od takého chlapa ruky preč! Diana to toleruje dosť dlhý čas. Stále verí, že Tomáša zmení. Že ovplyvní jeho postoj k exmanželke Daniele. A že sa tá nočná mora jedného dňa skončí a ona sa konečne prestane vo vzťahu cítiť ako v trojici. Hoci sa o ňu snaží americký sympaták Conrad, ona Tomáša verne miluje, verí jeho sľubom a teší sa na Vianoce, keď sa dejú zázraky a oni dvaja oslavujú prvé výročie od zoznámenia.

Táňa Keleová-Vasilková: *Olívia* (Ikar, 2022)

Táňa Keleová-Vasilková: „Olívia, mladá hrdinka tohto príbehu, miluje husle a svoju rodinu. Túži po pokojnom živote, v ktorom by sa mohla venovať predovšetkým hudbe a sebe. Lenže život býva komplikovaný a nie vždy sa nám darí plniť si sny. Olívia zakopáva o problémy, ktoré ju okrádajú o úsmev, no hrejivé situácie jej dávajú vieru a silu pokračovať. A keďže osud je nevyspytateľný, pripletie jej do cesty niekoho, kto ju zahrnie láskavosťou a pochopením. Prajem vám milé čítanie a verím, že Olíviu a jej rodinu si obľúbite rovnako ako ja. Mne najviac prirástla k srdcu Sofia. Podľa mňa je to úžasná a obdivuhodná žena a teším sa, že sa s ňou zoznámite aj vy.“

Katarína Hanzelová: *Milenky. Keď ide o lásku, city musia bokom* (D.Orys, 2022)

Kto vlastne vládne svetu a posúva koleso dejín? Sú to skutočne korunované hlavy vládarov i prezidenti mocných štátov? Nie vždy. Mnohí z nich podľahli čaru krásnych sirén. Moc, ktorú im prepožičal ich úrad, má predsa magickú silu a príťažlivosť, ktorej odolá len málokto žena. Veď sláva, peniaze a spoločenský vplyv sú nepopierateľne sexi, na tom nič nezmenila ani emancipácia. A hoci prosperárstvo hralo v týchto vzťahoch veľmi podstatnú rolu, boli aj také prípady, keď medzi milencami vznikla skutočná láska i nežné priateľstvo. V tejto knihe nájdete 21 príbehov žien, ktoré prežili horúce romániky s mocnými mužmi tohto sveta. Dánska novinárka, anglická grófka, čínska herečka, španielska kurtizána, ruská kňažná, poľská baletka, americká špiónka. Týmto ženám podľahli korunované hlavy, prezidenti aj diktátori: ruský cár Alexander II. aj jeho vnuk Mikuláš II., anglický kráľ Eduard VII., srbský, rumunský aj belgický kráľ, revolucionári Lenin, Castro i Mao Ce-tung, diktátori Hitler aj Mussolini a napokon aj prezidenti Jefferson, Fauré, Masaryk, Roosevelt a Kennedy.

Peter Novák: *Dôležité zbytočnosti* (Peter Novák, 2022)

Peter Novák: „Už niekoľko rokov píšem o svojich zážitkoch na osobnom facebookovom profile. O bežných životných situáciách, stretnutiach s ľuďmi, ktoré isto sami zažívate. Vo výťahu, na ulici, v škole, obchode či autobusom cestou do práce. Po prečítaní týchto príbehov ma mnohí povzbudzovali vydať ich aj knižne. A tak vznikla kniha s názvom *Niekedy stačí preskočiť plot*. Po jej vydaní som dostal veľmi veľa správ, mailov, recenzií. Boli to väčšinou len

krátke vety, len pár slov od známych aj neznámych ľudí. Vraj ich príbehy rozosmiali, rozplakali, povzbudili. Toto je druhá kniha príbehov a ja verím, že bude rovnako príjemným spoločníkom.“

Silvia Lispučová: *Jednoducho Ferko* (Ikar, 2022)

Písal sa rok 1955 a v bratislavskom *Večerníku* vyšiel článok s titulkom *Usmievavý Ferko Kovár zabáva svojich spolužiakov*. Malý štvrták si do školy v prírode v našich veľhorách pribalil maňuškové divadlo s úmyslom pobaviť spolužiakov. Divadlo hral aj svojim kamarátom usadeným na dvore za domom na Tabakovej ulici v Starom Meste, kde vyrastal. Z neba padali plagáty s textom „Proletári všetkých krajín spojte sa“, ktoré na Bratislavu zhadzovalo lietadlo, a malý chlapec predvádzal predstavenie, ktoré si sám vymyslel. Keď na Firšnáli, ako po starom volali Gottwaldovo námestie, dnes Námestie slobody, púšťali šarkany, ten jeho sa odtrhol, vyletel do výšky a padol priamo na Novú scénu. Prešlo pár rokov a on v nej začal hrať. Na doskách, ktoré preňho znamenajú celý svet, stojí dodnes. Vrávi, že keď človek starne, oveľa častejšie sa ponára hlbšie a hlbšie do pivnice svojej pamäti a stále sa prekvapuje, čo všetko v nej skladuje. Desiatky pôvabných historiek, ktoré zaplnili túto knihu, aby potešili našu ustráchanú dušu.

Kol. aut.: *Slovensko KRIMI* (Slovart, 2022)

Prešporské divadlo v spolupráci s vydavateľstvom Slovart prináša v zbierke poviedok *Slovensko KRIMI* devätnásť originálnych textov slovenských aj dvoch českých renomovaných autorov. Od príbehov klasického detektívneho vyšetrovania cez nebezpečné akčné cudzokrajné dobrodružstvá až po zločin z pohľadu psychopatického vraha s dôvetkom súdneho znalca. Každú poviedku sprevádza ilustrácia významného slovenského výtvarníka. Súčasťou projektu je aj audiokniha, poviedky nahovorili poprední slovenskí a českí herci.

Viktória Dominová: *Trpká príchuť klamstva* (Naše vojsko, 2022)

Lútosť nie je niečo, čo má Ema vo svojej emocionálnej výbave. Je rozmazaná, prostoreká, krutá a nebojí sa uchýliť aj k šikane. Napriek tomu sa v nej prebudí súcit, keď jeden večer prichytí čudáka Tomáša, ako sa hrabe v kontajneri za reštauráciou jej mamy. Vie, že by sa novým pocitom nemala poddať. Vie, že to môže dopadnúť katastrofálne. A takisto vie, že na drobný prejav milosrdenstva môže kruto doplatiť. Aj tak však zahodí zdravý rozum a nechá priechod emóciám. Keď vám jedna noc zmení život, musíte sa rozhodnúť. Či vyjdete s pravdou von, alebo si na tvár nasadíte masku nevinnosti. Ema je zvyknutá nosiť masky. Jedna navyše sa medzi množstvom ostatných stratí. Alebo nie?

Juraj Červenák: *Pre hrst' dukátov* (Slovart, 2021)

Kapitán Stein a notár Barbarič vyšetrojú zločin v kremnickej mincovni. Horúce leto roku 1601. V kremnickej mincovni, kde z drahých kovov vyťažovaných v uhorských banských mestách razia najlepšie dukáty, toliare či groše v celej ríši, došlo k vážnemu incidentu – z pokladnice zamknutej na tri zámky zmizli razidlá. Nevysvetliteľný zločin si žiada skúseného vyšetrovateľa, komorský gróf preto do zlatého mesta vyšle notára Barbariča. Štiavničian dúfa v rýchle vyriešenie záhady, lenže ku krádeži želez pribudne lúpež min-

cí zo zásielky stráženej chýrečnými striebornými jazdcami a vzápätí aj prvá vražda. Na dôvažok Barbariča vyhľadajú kapitán Stein a seržant Jaroš a ich prítomnosť celý prípad ešte viac skomplikuje.

Zdenka Wenzlová Švábeková: *Nebezpečný precedens* (Elist, 2022)

Pätnásťročná Tamara ubíjaná prostredím, v ktorom žije, sa jedného dňa vzbúri spôsobom, ktorý ju prinúti po ďalšie roky listovať v zákonoch karmy. Po rozsudku v mene republiky sa ocitne vo svorke dravcov, ktorí na nej parazitujú. Dezorientovaná hľadá záchytný bod, ale minulosť sa nedá zotrieť ako krieda z tabule. Krivolakou cestou za vlastnou existenciou sa dostane k ponuke staršej ženy, ktorú neodmietne. Spozná akú príchuť má skutočná láska muža, pravý cit matky, ale objaví v sebe aj strach o dieťa. Pravda a lož je neustále brúsená v stopách života. Nájde v sebe silu a odvahu prijať svoj osud? Alebo sa opäť neadekvátne vzbúri? Stane sa láska pre Tamaru hybnou silou na prekonanie traumy? Neváhajte začítať sa do skutočného príbehu, v ktorom jeden emočne neovládnutý skutok dievčaťa určil smer života ženy.

Soňa Duchoňová: *Deň naviac* (Naše vojsko, 2022)

Želala som si s ním stráviť celý život. Povedať si navždy a mať s ním deti, úspešnú kariéru. Cestovať s ním po svete a darovať mu všetky svoje dni s láskou a pre jeho šťastie. Nič z toho však neprišlo a ja som si len želala mať aspoň jeden deň navyše. Deň naviac, pre ktorý by som nemusela mať výčitky. Stratila som sa vo svojich pocitoch. Nechápala som, čo sa so mnou deje a ani to, prečo sa správam takmer rovnako pri Erikovi ako aj pri Adamovi. Veď sú takí rozdielni. Alebo žeby nie? Adam sa nadýchol, pritisol sa bližšie ku mne, takže čelá sa nám takmer dotýkali. Srdce mi vybehlo až do krku. Je možné líbiť dvoch ľudí?

Hana Repová: *Súkromné problémy: Cassandra. Moja grécka rodina* (Bestseller, 2022)

Kassandra si svoj život presne naplánovala a drží sa svojho predsavzatia už nikdy nikomu nedovoliť, aby jej život ovplyvnil. Dará sa jej to až do času, keď jej sestra Elaia oznámi, že ich hľadá nevlastný brat – Sebastian. Konečne má meno k osobe, ktorú v detstve nenávidela, hoci svojho brata nikdy nestretla. Napriek tomu, že teraz žijú v jednej krajine, nikdy neplánovala niečo na tom zmeniť. No osud to zariadi inak a posielala jej do cesty nielen Sebastiana, ale s ním aj muža, ktorého stretla dávno, no zabudnúť na neho jej nedovolí vlastné svedomie. Je jedno, ako dlho si bude nahovárať, že k nemu už nič necíti, srdce jej bude naďalej protirečiť. No ani Jakob nikdy nezabudol a jediný pohľad na Kassandru prinavrátí všetky bolestivé spomienky. Občas naše životy dokáže zmeniť aj banálna vec. Niekedy napríklad biely kufor.

Michaela Zamari: *A čo ak áno?* (Michaela Zamari, 2022)

Prvá láska spravidla nebýva aj tou poslednou, ale čo ak v ich prípade áno? Maja už po rokoch vytesnila spomienky na svoju prvú tínedžerskú lásku Deniho. Život išiel ďalej, dospela, znovu sa zamilovala a jej dobrodružná povaha prepadla cestovaniu. V jedno leto prehovorí na potulky po Severnom Írsku svoju dvornú súputníčku Lin. Vtedy jej znovu skríži cestu spriaznená duša z minulosti. Presne tá,

pri ktorej sa cítila azda najfantastickejšie vo svojom živote a už zabudla, aké to vlastne je. No čo ak sa to stane vo chvíli, keď je v živote niekde inde a s niekým úplne iným? Rozišli sa v dobrom, preto ju nadchne, že by mohla nejakú krajinu konečne zažiť aj v spoločnosti domácich. Hoci osud ich cesty dočasne odklonil, po siedmich rokoch sa znovu ocitnú tvárou v tvár. Jedno nevinné stretnutie vedie k priateľstvu, ktoré im pripomenie, prečo mali ako tínedžeri k sebe tak blízko, než sa Deni musel odsťahovať do Severného Írska. Hurikán emócií nestráca čas a obaja si musia priznať, čo jeden pre druhého v skutočnosti znamenajú. Príbeh inšpirovaný skutočnosťou vás prevedie šestnásťročnou spleťou udalostí, ktorá je dôkazom, že vesmír má svojský zmysel pre humor a vlastné vnímanie lásky. A možno servíruje šťastné konce až vtedy, keď to my sami vzdávame. Alebo to absolútne nezávisí od nás. Lenže čo ak áno?

Dominik Dán: *Dáma kontra strelec* (Slovart, 2022)

V polovici deväťdesiatych rokov sa v Našom Meste aktivizovalo podsvetie a chlapani z oddelenia vražd mali plné ruky práce. No nie všetky vraždy z tohto obdobia súviseli s podsvetím. Našli sa aj také, ktoré na svoje vyriešenie čakali v Krauzovej skrini roky, a nakoniec sa dočkali. Po troch rokoch vyšetrovania sa detektívom podarilo chytiť vraha sedemnásťročnej prostitútky Ruženky Róžovej, dopichanej v tráve na kraji sídliska. Napriek sľubu šéfa Alexandra Mayora si Krauz a celá partia z kancelárie 141 neužijú zaslužené oslavy ani pár dní voľna, lebo nový prípad sa už blíži – nenápadne ako tajomný strelec maskovaný podvečerným šerom pustého lesa. Obeťou je bývalá športovkyňa, reprezentantka a zároveň modelka pôsobiaca na vychýrených móloch Paríža či Milána – veľká dáma veľkého sveta. Lenže ako zistiť, kto je záhadný strelec, ktorý jej usiluje o život? Krauzovi nie je jasné ani to, či jej naozaj niekto usiluje o život, či to nebol len náhodný výstrel zákerného pytlíka. Detektívi z oddelenia vražd majú pred sebou ďalší rébus, výsledok vyšetrovania môže priniesť prekvapujúce odpovede ako už mnohokrát predtým.

Dušan Taragel: *Mafiánske balady* (Slovart, 2022)

Áký rodinný život majú mafiánski vrahovia? Prečo bývalá miss Humenné ušla z Londýna do Bystrice? Naozaj zomrie každý, koho odfoť mladík Tomy? Treba zodvihnúť telefón, keď vám po rokoch volá bývalá láska? Aké vybavenie používa odpratávač mŕtvol? Je dobrý nápad zatúžiť po žene, ktorej erotické fotky a telefónne číslo nájdete v cudzom mobile? Čo všetko urobí psík Harino pre svojho pána? Mafiánske balady sú akčný román o posledných dňoch a hodinách života siedmich ľudí, ktorí uverili, že ich práve postretlo šťastie. Všetci zomrieme, nikto však nevie kedy, kde a ako. Nevedia to ani hlavné postavy románu Mafiánske balady. Osudovo ich spojí mŕtvola, zahrabaná v lese a jej nález rozbehne reťazec udalostí, ktoré už nedokážu zastaviť. Sedem prekvapujúco spojených príbehov, nečakané dejové obraty, šokujúce pointy a zároveň intímny pohľad do života ľudí, ktorí si myslia, že páchať zlo sa im oplatí. Román svojim nezameniteľným štýlom bohato ilustroval známy výtvarník Danglár. *Mafiánske balady* sa odohrávajú na súčasnom Slovensku, divoké deväťdesiate roky sú už dávno preč a hoci názov naznačuje, že by malo ísť o prostredie organizovaného zločinu, takmer polovica románu sa zaoberá ľuďmi, ktorí s mafiánmi nemajú nič spoločné.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.com
E-mail: sokol@sokol-wien.at

Starosta:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice: dr. Daniela FREY-MATEROVÁ
Náčelník: Mag. Stanislav ŠTĚRBA

e-mail: jar.hovorka@gmx.at
jednatelka

Sokolský adresář:
www.sokol-wien.com

Česká obec sokolská
Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každý pátek
16:00 – 17:00
Bližší informace:
Mag. I. MÜHLBERGEROVÁ
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odbíjená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise (info: Pavel Vlček, tel. 0680 3107573)
17, Steingasse 7 – sokolovna

Středa	19:00 – 21:00	stolní tenis
--------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení
17, Steingasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň I/V
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Úterý	19:30 –	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II/XX/XXI (Info: Věra Mottlová, tel./fax: 01/2728326 od 10:00)
21, Roda-Roda-Gasse 7

Úterý	18:00 – 21:00	míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň III/XI

Info (volejbal): N. Štěrbová, tel. 0650/967 80 80, e-mail: K.Sterba@gmx.at
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X
10, Angeligasse 21 – sokolovna
E-mail: sokol-10@chello.at
Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 – 21:00	stolní tenis
	18:00 – 19:00	showdance Sokol X
	19:00 – 20:00	aerobic Sokol X
	20:00 – 22:00	fotbal Sokol X
Středa	19:00 – 21:00	Volejbal Sokol III
Čtvrtek	09:00 – 10:30	jóga Sokol X
Pátek	15:30 – 19:00	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
	18:00 – 21:00	stolní tenis
	19:00 – 21:00	SVS (Sokol V)

Sokolská jednota Tyrš XII/XV

Info: jar.hovorka@gmx.at, tel. 0699/12 68 12 46

Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži)
Čtvrtek	16:30 – 17:20	rodiče s dětmi a předškolní děti
	17:30 – 18:45	základní sport. gymnastika (žactvo 6-14 let)
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení na hudbu (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII

17, Steingasse 7 – sokolovna, tel. 01/480 14 55

Pondělí	16:30 – 17:30	cvičení rodičů s dětmi
	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	18:00 – 19:30	aerobik (s Kvetkou)
Středa	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Čtvrtek	16:30 – 18:00	florbal žactvo
	19:30 – 21:00	cvičení žen
	17:15 – 18:30	cvičení žactva
Pátek	20:00 – 22:00	cvičení mužů

S lítostí oznamujeme
že bývalý dlouholetý náčelník naší jednoty
bratr Bruno Boček
zemřel po krátké těžké nemoci
30. listopadu 2022
v nedožitých 88 letech.
Vděčně vzpomínají
členové jednoty Sokol Vídeň III/XI.

Sokolský pochod zdatnosti

26. října se konal tradiční Sokolský pochod zdatnosti. V posledních dvou letech se tato akce konala s menší účastí kvůli koronavirovým omezením. Tento rok jsme se sešli v Giesshübel na konečné stanici autobusu a vyrazili do podzimní krajiny přírodního parku Föhrenberge. Putování jsme zakončili v Perchtoldsdorfu příjemným posazením s občerstvením v Heurige Wurt. S dobou náladou po příjemně prožitým svátečním dnem se poté každý odebral do svého domova.

SPORT

MS v rallye příští rok zavítá i do Česka

V Česku se příští rok poprvé v historii uskuteční závod mistrovství světa v automobilových soutěžích. V závěru října zde odstartuje Středoevropská rallye, která se pojede i v Německu a Rakousku. Dvanáctý díl seriálu budou společně pořádat národní sportovní autority všech tří zemí. Konání závodu oficiálně potvrdil Autoklub České republiky (AČR) i promotér seriálu na svém oficiálním webu.

Zápas hvězd mezi hokejisty Česka a Slovenska

Přehlídku velkých hvězd nabídne utkání hokejových legend Česka a Slovenska, které se odehraje 10. února příštího roku v pražské O2 areně při příležitosti oslav 25. výročí vítězství českého týmu na olympijských hrách v Naganu. Diváci budou mít možnost vidět v akci několik šampiónů z „Turnaje století“ včetně Jaromíra Jágra, ale i další velká jména českého i slovenského hokeje nedávné minulosti. Právě v únoru uplyne čtvrtstoletí od senzačního triumfu týmu vedeného koučem Ivanem Hlinkou. Oslavu se vším

všudy slibuje chystaná odvěta nedávného souboje českých a slovenských legend v Bratislavě, v němž hosté na Zimním stadionu Ondreje Nepely oslavili v září výhru 5 : 4. Na české straně by mělo vyjet na led trio vítězů z Nagana: stále hrající útočník a majitel extraligového Kladna Jágr, bývalý útočník a autor vítězného gólu ze semifinále rozstřelů v samostatných nájezdech proti Kanadě Robert Reichel a bývalý obránce Martin Straka. Na střídačce v trenérských rolích pak bude dalších pět „zlatých hochů“: bývalí útočníci Martin Ručinský, Martin Straka, Josef Beránek a Pavel Patera a obránce Jaroslav Špaček. Hodně nabitá bude podle všeho ale i slovenská soupiska, na níž mají být Marián Gáborík, Marián Hossa s bratrem Marcellem, Richard Zedník, Richard Lintner, ale i další slovenská esa nedávné minulosti.

Anketa Sportovec roku 2022

Čtyři bývalí vítězové se dostali do finálové desítky 64. ročníku ankety Sportovec roku ČR, kterou svými hlasy v 1. kole určili členové Klubu sportovních novinářů. Na své druhé prvenství zaútočí snowboardistka a lyžařka Ester Ledecká, ve výběru jsou i trojnásobná „královna“ rychlobruslařka Martina Sáblíková, dvojnásobná vítězka oštěpařka Barbora Špotáková a hokejista David Pastrňák, který triumfoval předloni. Chybí obhájce judista Lukáš Krpálek. Umístění v první desítce oproti loňskému roku zopakovali biatlonistka Markéta Davidová, tenisový pár Barbora Krejčíková s Kateřinou Siniakovou, oštěpař Jakub Vadlejch a Ester Ledecká. Poprvé se mezi nejlepší dostali vodní slalomář Vít Přindiš a MMA bojovník Jiří Procházka. Desítku doplňuje sportovní lezec Adam Ondra.

Juniorská MS v basketbalu 2025 a 2027 v ČR

Česko bude v příštích letech dějištěm světových šampionátů juniorů a juniorek v basketbalu. Mezinárodní federace FIBA přidělila do tuzemska na rok 2025 šampionát hráček do 19 let, o dva roky později přijdou na řadu stejné starší basketbalistky. Mezitím v roce 2026 navíc Česko uspořádá mistrovství světa hráček do 17 let. Národní federace a FIBA to uvedly na svých webech. Pořadatelství bude znamenat přímou účast domácích výběrů bez nutnosti se kvalifikovat. MS juniorek má termín od 12. do 20. července 2025, turnaj hráček do 17 let se uskuteční od 11. do 19. července 2026 a elita juniorů se v Česku představí od 26. června do 4. července 2027. Konkrétní dějiště ještě nebyla stanovena.

Anketa Atlet roku

Oštěpař Jakub Vadlejch díky bronzě z mistrovství světa a stříbru z mistrovství Evropy dál kraluje českým atletům a zopakoval tak loňské vítězství v tradiční svazové anketě Atlet roku. Hned za ním zásluhou bronzě na ME skončila devítinásobná česká atletická královna Barbora Špotáková, pro kterou to byl poslední galavečer v roli oceněné závodnice. Třetí skončil další český bronzový medailista na ME koulař Tomáš Staněk. Jakub Vadlejch měl životní sezónu. V jejím úvodu poprvé v kariéře překonal devadesátimetrovou hranici. Skončil třetí na MS v Eugene, kde byl jediným českým medailistou, a po úspěchu v Mnichově

obsadil druhou příčku také ve finále Diamantové ligy v Curychu. V hlasování atletických funkcionářů, trenérů a novinářů získal 1 527 bodů a vyhrál o 226 bodů před světovou rekordmankou Špotákovou. Ta se postarala o největší atletický příběh sezóny. Na ME posledním pokusem vybojovala další velkou medaili a pak se rozhodla v jednačtyřiceti letech ukončit kariéru.

Čeští florbalisté získali na MS stříbro

Čeští florbalisté získali na mistrovství světa v Curychu stříbrné medaile a vyrovnali historický úspěch z roku 2004. Ve finále podlehl 3 : 9 obhájci titulu Švédům, kteří na čtrnáctém šampionátu vybojovali desáté zlato. Češi rozšířili svou sbírku medailí na pět. Tým kouče Jaroslava Berky dokázal poprvé obhájit pozice na stupních vítězů po loňském bronzu v Helsinkách, který vybojoval pod Finem Petrim Kettunenem. Na druhé místo před osmnácti lety dosáhli Češi pod Zdeňkem Skružným v Curychu a Klotenu, kde ve finále podlehl také Švédům 4 : 6.

Čeští hokejisté skončili na Karjala Cupu třetí

Čeští hokejisté podlehl v závěrečném utkání na turnaji Karjala v Turku Švýcarsku 2 : 3 v prodloužení. V konečném pořadí úvodního podniku série Euro Hockey Tour v sezóně tak obsadili svěřenci finského kouče Kariho Jalonena třetí místo. Češi dvakrát vedli, soupeř však pokaždé odpověděl. Po obrovské chybě Jana Košťálka pak už po 20 sekundách prodloužení rozhodl Sven Senteler. „Je to škoda, protože chyby nás stály výsledek. Chyby se stanou, ale je pravda, že dnes byly ty, které jsou hodně vidět. Dvakrát jsme jim to v podstatě nahráli a oni z toho dali gól, zatímco my jsme takový gól nedali. To jediné mrzí, ale to se prostě stane,“ řekl kapitán Roman Červenka. „Já spíš hodnotím kladně to, že od utkání proti Švédům jsme předvedli lepší týmový výkon a hráli víc pospolu, jak jsme si řekli. To bylo tenhle víkend to nejdůležitější,“ doplnil.

Zemřel člen spartánské Dvorany slávy Jakub Ruml

Smutná zpráva zasáhla fotbalovou Spartu – ve věku sedmašedesáti let zemřel dlouholetý sekretář Sparty a člen spartánské Dvorany slávy Jakub Ruml. Jakub Ruml působil v letenském klubu šestadvacet let a jako šéftrenér mládeže měl významný podíl na výchově mladých fotbalistů. Velkou část života zasvětil i vzdělávání trenérů.

„K této velmi smutné události chci říct, že zemřel člověk, který výraznou část svého života spojil se Spartou. Ve funkci sekretáře mládeže odvedl spoustu neviditelné práce. Za minulého režimu se pral se státním aparátem, aby vůbec mohl pracovat. Vždycky na něj bylo spolehnoutí. Člověk, který tu byl takovou dobou, si zaslouží od Sparty uznání, úctu a kondolenci rodině. Věřím, že v nejbližší době najdeme cestu, jak jeho památku uctít,“ uvedl generální sekretář Sparty Dušan Žovinec.

Jakub Ruml má velkou zásluhu na rozvoji stovek hráčů i trenérů. V klubu nejprve vykonával funkci šéftrenéra mládeže, později se stal sekretářem mládeže a v této pozici byl ve Spartě až do roku 2020, kdy byl uveden do klubové Dvorany slávy.

Jakub Ruml nemohl z politických důvodů studovat vysokou školu a až do roku 1989 se oficiálně nesměl angažovat ani ve fotbalu. Po revoluci vystudoval Fakultu tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy a od roku 1994 přišel do Sparty.

Bratrem Jakuba Rumla byl známý disident a po roce 1989 politik Jan Ruml, který v letech 1992-1997 působil ve funkci ministra vnitra. (mk)

Zemřel lyžař František Příhoda

Ve 101 letech zemřel rodák z Prahy a bývalý alpský lyžař František Příhoda, který v roce 1949 se sestrou emigroval a většinu života prožil v Austrálii. Její barvy reprezentoval i na olympijských hrách v Cortině d'Ampezzo v roce 1956. O úmrtí svého nejstaršího olympionika informoval Australský olympijský výbor.

Příhoda utekl z Československa se starší sestrou Alexandrou na lyžích přes zamrzlý Staňkovský rybník do Rakouska, později se dostali do Belgie a skončili v Austrálii. Usadil se ve městečku Thredbo uprostřed Sněžných hor, provozoval tam obchod se suvenýry, pracoval v místním muzeu a lyžoval prý až do devadesáti let. „Frank byl velmi oblíbenou postavou australského zimního sportu,“ uvedl předseda Australského olympijského výboru Ian Chesterman.

Zdravotní problémy bojovníka MMA Jiřího Procházky

Nejlepší český MMA bojovník současnosti Jiří Procházka půjde se zraněným ramenem na operaci a čeká ho nejméně půlroční pauza. Potvrdil, že se proto vzdal pásu šampióna organizace UFC v polotěžké váhové kategorii, který měl za dva týdny v Las Vegas obhajovat proti Gloveru Teixeiraovi z Brazílie. Jakmile se ale dá zdravotně do pořádku, je Procházka připraven o titul bojovat.

„Pro titul šampióna UFC si půjdu hned, jak mi doktoři dají zelenou do zápasu. Půjdu si pro ten pás a získám ho, nehledě na to, kdo ho bude aktuálně držet. Stále se cítím jako šampión,“ uvedl Procházka na sociálních sítích. Třicetiletý zápasník se zranil při tréninku v Las Vegas, kde se již druhým týdnem připravoval na odvetu proti Teixeiraovi, kterého v červnu v Singapuru porazil.

JUBILEA

Petr Hrdlička

Petr Hrdlička (* 23. 12. 1967, Brno) je český střelec, olympionik, který získal zlatou medaili v Barceloně na letních olympijských hrách 1992 ve střelbě na trap – disciplíně, v níž závodníci trefují letící terče neboli holuby.

Působí jako trenér české reprezentace ve sportovní střelbě.

Olga Fikotová-Connollyová

Olga Fikotová-Connollyová (* 13. 11. 1932) je slavná americká atletka – diskařka československého původu. Získala zlatou medaili na LOH v roce 1956 v Melbourne. Poté se provdala za amerického kladiváře Harolda Connollyho a odjela s ním do Ameriky.

Její otec byl za první světové války legionářem na italské frontě a od roku 1936 působil u hradní stráže prezidenta Masaryka a následně Beneše. To bylo trnem v oku komunistickému režimu a František Fikotů pak byl roku 1951 zatčen a stal se politickým vězněm. Rodina přišla o byt v Praze a matka se odstěhovala do Libiše, Olga zůstala žít u tety, aby mohla dokončit gymnázium v Dejvicích.

Se sportem začala ve čtyřicátých letech 20. století v obci Libiř, kde za družstvo Tatran Libiř hrála košíkovou, házenou a odbíjenou, projevovala se však jako všestranná sportovkyně. Díky vynikajícím výsledkům byla v letech 1953-1956 členkou basketbalového klubu Sparta Praha (v sezóně 1955/56 na 2. místě v československé basketbalové lize) a odehrála 16 zápasů za basketbalové reprezentační družstvo žen Československa, s nímž na mistrovství Evropy 1954 v Bělehradě získala stříbrnou medaili.

Nadané sportovkyně si přitom všiml diskařský rekordman Zdeněk Čihák a v roce 1954 ji přivedl do Rudé hvězdy, kde Fikotová už při prvním tréninku udivila hodem disku na vzdálenost 33 m. V roce 1955 se v této disciplíně stala mistryní republiky, v olympijské sezóně titul obhájila a na podzim 1956 se kvalifikovala na olympijské hry dvěma československými rekordy (51,71 a 51,80 m). Na letních olympijských hrách v Melbourne v roce 1956 pak ustanovila nový olympijský rekord hodem na kótu 53,69 m. Zajímavostí je, že v té době byla posluchačkou lékařské fakulty a sport pro ni byl jen zábavou.

Tato olympiáda se jí však stala osudnou poté, co se zde seznámila s o rok starším americkým kladivářem Haroldem Connollym, za kterého se rozhodla provdat. V atmosféře dosud trvajících studené války tím vzbudila údiv až od-

por tehdejších československých úřadů, které jí začaly klást značné překážky. Díky velké osobní pomoci manželů Zátopkových a neúnavné snaze snoubence Harolda získat vízum se za něj nakonec v roce 1957 na Staroměstské radnici provdala.

Krátce po svatbě manželé odletěli do Bostonu, kde Harold působil jako učitel. Olga měla v úmyslu nadále reprezentovat Československo, ovšem československé úřady a tělovýchovné svazy její osobu začaly zcela ignorovat – neumožnily jí účast na kvalifikačních soutěžích a účast na mistrovství Evropy ve Stockholmu 1958 jí nepovolily právě s poukazem na to, že neprošla kvalifikací. Oficiální prohlášení pak živě uvádělo, že Connolly-Fikotová reprezentaci za Československo odmítla. Posledním kapkou pro Olžinu trpělivost pak byl dopis z Československého olympijského výboru, že nelze prokázat její trénink v domácích podmínkách, a proto na příští olympiádě nemůže Československo reprezentovat.

Tento psychický nátlak, obzvláště po narození syna Marka, již Connolly-Fikotová nedokázala vydržet. Oficiálně se odstěhovala za manželem do USA a k 1. červenci 1960 složila přísahu občana USA. Tím se stala tamní státní občankou, a mohla tak na letních olympijských hrách 1960 v Římě startovat za USA, přičemž skončila na 7. místě s výkonem 50,95 m.

Zúčastnila se i letních olympijských her v Tokiu v roce 1964, v Mexiku v roce 1968 (6. místo) a svoji poslední letní olympiádu absolvovala v roce 1972 v Mnichově, kde byla vůbec první neamerickou vlajkonoškou americké olympijské výpravy. Po ukončení aktivní sportovní kariéry působil jako trenérka a cvičební terapeutka ve fitness klubu v Las Vegas. Věnovala se také sociální práci a pomáhala imigrantům a chudým.

Se svým manželem Haroldem také nějakou dobu žila ve Finsku, jejich manželství však nakonec skončilo rozvodem. Mají spolu celkem čtyři děti, které se všechny aktivně věnují sportu.

V šedesátých letech vydala v USA autobiografii *Rings of Destiny*, která se pak v roce 2007 v upravené podobě dostala i na český trh pod názvem *Kruhy osudu*.

Adventní workshop provoněný perníčky

První tematický workshop Klubu aktivit Marjánka doplnil letošní podzimní nabídku výtvarných dílniček. Malí i velcí účastníci se ke společnému tvoření sešli v neděli 20. listopadu v prostorách Slovanské besedy. Během pauzy vystoupily s krátkým představením děti ze slovenské folklórní přípravy Srdiečko.

Myšlenka zrealizovat rukodělný workshop s tematikou pečení a zdobení vánočních perníčků vznikla již před dvěma lety, ale až nyní se dočkala realizace. Její dvě iniciátorky Monika Caudr a Michaela Albadri společně s dalšími členkami spolku vytvořily pracovní tým a akci zorganizovaly. V prostorách Slovanské besedy se sešlo asi pětadvacet účastníků všech věkových kategorií. Nejmladší účastnice, která se do pečení perníčků aktivně zapojila, oslavila teprve nedávno dva roky.

Workshop byl od počátku koncipován tak, aby se jej mohly zúčastnit jak malé děti, tak děti větší i dospělí. Proto se příchozí mohli zapojit hned do dvou pracovních sku-

pin. První byla určena především pro rodiče s menšími dětmi: zde se válelo těsto a vykrajovaly perníčky, pak se pekly

Michaela Albadri se svou pomocnicí Mirabellkou

Monika Caudr ukazuje přípravu hmoty na jedlou krajku

a nakonec jim Michaela Albadri ukázala, jak je jednoduše pomocí cukrové polevy nazdobit. Souběžně se na opačné straně místnosti starší děti a dospělí věnovali zdobení perníčků jedlou krajkou. Zásady práce s krajkou, její výrobu a postup při zdobení perníčků i to, na co si při manipulaci dávat obzvláště pozor, jim vysvětlila Monika Caudr.

Úplně poprvé vystoupily s krátkým programem děti ze Srdiečka pod vedením Kataríny Kytkové. Vše, co děti předvedly, se začaly učit teprve od letošního září. Zazněla lidová píseň *Anička, dušička*, básničky a písničky se zimní tematikou *Mikulášku, dobrý strýčku* a *Padá sněžik bielučký*. Děti na jevišti podpořili i někteří z rodičů a všem se dostalo odměny v podobě velkého potlesku.

Během tříhodinového workshopu účastníci napekli celkem dvě kila perníčků, dalších bezmála pět kilo bylo k dispozici k nazdobení a případnému ochutnání, a tak si na své přišly i mlsné jazyčky. Děkujeme organizátorům za vytvoření příjemné atmosféry k tvoření, Michaela Albadri a Monice Caudr za vedení workshopu a cenné rady, Kataríně Kytkové za nácvič s dětmi a všem návštěvníkům workshopu za jejich zájem o tradice a chuť naučit se novým dovednostem. Zvláštní poděkování patří spolku České srdce za poskytnutí prostor a spolkovému kancléřství Rakouska za finanční podporu.

Helena Kramářová

Primáš marjánkovské cimbalové muziky Marián Jusko se svou rodinou

Ohlédnutí

25. 11. v sále Slovanské besedy na pozvání Alumni-CZ-Austria proběhlo setkání a přednáška **prof. MUDr. Renaty Cívkové** na téma kardiovaskulární onemocnění a jejich prevence.

29. 11. v Českém centru v Herrengasse proběhlo autorské čtení a diskuse ve spolupráci s Komenským školou v rámci Roku vídeňských Čechů a Slováků. Besedy se zúčastnili **Stanislav Struhar, Rhea Krčmářová, Ondřej Cikán, Michael Stavarič** a **Milan Ráček**. Téma večera: **Dvojazyčnost – v díle a životě**. Koncept připravila Ladislava Baxant-Cejnar (Školský spolek Komenský).

11. 12. ve 13:05 – ORF – **České ozvěny / Slovenské ozvěny** – Magazín národnostních skupin v češtině a slovenštině s německými titulky na ORF 2 Wien.

13. 12. od 18:30 proběhlo autorské čtení **Milana Ráčka** *Die Gespenster des Professor Kreps*. Autor představil svou novinku (téměř kriminální román) *Die Gespenster des Professor Kreps*, v níž hrají roli události druhé světové války i poválečný vývoj v Československu. ČčV

Dvakrát Janáček ve Vídni

„Režisér Stefan Herheim přistoupil k inscenaci s fantazií a s humorem, okořeněným poněkud absurdními špilci, které však nepřekročily rámec laskavého nadhledu.“

„Dirigovala Giedrė Šlekytė, která potlačila janáčkovskou dravost a úsečnost, vyzvedla poetiku a lyričnost hudby a dala jí široké fráze a měkkost a současně hravost.“

„Hvězdami večera je liščí pár, Bystroušku zpívá Mélissa Petit, Lišáka Zlatohřbitka česká mezzosopranistka Jana Kurucová.“

Opera Leoše Janáčka *Příhody lišky Bystroušky* je ve Vídni inscenována poměrně často. Z poslední doby připomeňme velkou pohádkovou inscenaci režiséra Otty Schenka, která se hrála ve Státní opeře v roce 2014. O tři roky později, v roce 2017, byla realizována umělecká instalace v Musikvereinu, kdy se za Cleveland Orchestra, který dirigoval Franz Welser-Möst, promítaly obrazy z přírody a Lišku zpívala Martina Janková. Nyní se Bystrouška prohání ve Vídni opět, tentokrát jde o inscenaci souboru Theater an der Wien. Kvůli rekonstrukci objektu divadla byla zvolena pro jejich provoz náhradní lokace – hala E Museums Quartiere. Vzniklo tam pozoruhodné představení, oscilující mezi operou, loutkovým divadlem a muzikálem.

Ve Státní opeře ve Vídni excelovala Janáčková *Jenůfa* s českými umělci

„Bylo to ukázkové provedení Janáčkovy hudby, které strhávalo publikum, jež po představení vybuchovalo v nadšené emotivní ovace. ... Hudební proud byl hutný a barevný a pečlivě propracovaný, hudební plochy reagovaly dynamicky na emocionální projevy pěvců a tvořily komplexní celek. ... Do představení vstoupil náhle a neplánovaně záskok za onemocnělého Michaela Laurence, který byl obsazen do role Števy. Teď si ji zazpíval slovenský pěvec Pavol Breslik.“

Janáčková opera *Její pastorkyňa* se stává stále více uváděnou operou na všech světových scénách, kde ji ovšem nazývají *Jenůfa*. Ve Vídni poprvé slavila úspěch v roce

1918, a to i díky tomu, že byla uvedena v německém překladu Maxe Broda. Poslední inscenace ve Státní opeře měla premiéru v roce 2002 a opět se tehdy zpívalo německy. Nyní byla taž inscenace znovuuvedena na scénu v původní režii i výpravě, ale s novým pěveckým obsazením a s novým dirigentem. A konečně se na scéně Vídeňské státní opery zpívalo česky a u dirigentského pultu stál český dirigent Tomáš Hanus, který dal Janáčkově hudbě autentický náboj.

Dirigent dokázal zachovat Janáčkovu úsečnost a přitom vypracovat klenuté kompaktní plochy s měkkými lyrickými částmi. Skutečnost, že se zpívalo česky, znamenala, že dirigent mohl jít podle intencí autora a stavět fráze tak, aby vynikla melodie řeči spolu s hudbou. Bylo to ukázkové provedení Janáčkovy hudby – a strhávalo publikum, které po představení vybuchovalo v nadšené emotivní ovace. Česká hudba slavila ve Vídni opět jeden z velkých úspěchů.

Dirigent Jakub Hruša slavil ve Vídni úspěch

Jakub Hruša se trvale věnuje jak symfonickému repertoáru, tak opeře. Nedávno dirigoval s úspěchem Abonentní koncert Vídeňských filharmoniků ve Velkém Musikvereinsálu. **Jakub Hruša** (* 23. 7. 1981, Brno) je český dirigent. Od podzimu 2016 je šéfdirigentem Bamberkých symfoniků v bavorském Bamberku. Působí jako hlavní hostující dirigent České filharmonie a orchestru Accademia Nazionale di Santa Cecilia v Římě. V letech 2010-2018 byl hlavním hostujícím dirigentem Tokijského metropolitního symfonického orchestru. V říjnu 2022 byl jmenován hudebním ředitelem londýnské Královské opery v Covent Garden s nástupem od září 2025.

Robert Gabris získal Belvedere Art Award 2022

Vizuální umelec Robert Gabris (* 1986, Hnúšťa, Slovensko) získal ocenění Belvedere Art Award 2022, které udeľuje prestižne múzeum umenia Belvedere vo Viedni. Súčasťou ocenenia je finančná odmena 20 tisíc eur a sólová výstava so sprievodným katalógom na jeseň budúceho roka.

Robert Gabris pochádza zo Slovenska, kde študoval scénografiu na Vysoké škole múzických umení. V štúdiách pokračoval na Akadémii výtvarných umení vo Viedni, kde momentálne pôsobí. Pracuje najmä s kresbou, ktorú posúva do roviny inštalácií či performancií. Venuje sa témam vylúčených skupín, queer identite a hraniciam noriem väčšiny spoločnosti.

Porota: „Robert Gabris se ve své tvorbě s citlivostí i angažovaným postojem zajímá o vyloučené skupiny nebo queer tělesnost v konfrontaci s normami a hranicemi většinové společnosti. Skrze tradiční média, jako je kresba a její přesahy do performance nebo instalace, tematizuje komplexitu vlastních identit – sexuální, geografické i národní.“

Experimentální kresba je pro něj formou rezistence vůči rasismu a různým podobám (sociálního) vyloučení. Gabris svou práci představil především ve středoevropském kontextu, ale také například v Rize nebo Šanghaji. V posledních letech častěji vystavoval i na české scéně, včetně bienále Matter of Art (2020), galerie Artist Lab (2019) nebo Moravské galerie v Brně (2017).

Od 7. září 2023 do 18. února 2024 bude Robert Gabris mít v Belvedere 21 samostatnou výstavu.

VZPOMÍNKA

Meinl impérium

Zakladatel světoznámého, později obchodního řetězce **Julius Meinl** (10. 4. 1824, Kraslice – 24. 12. 1914 Vídeň) se narodil v Kraslicích v rodině pekaře Antona Mainla. Později se vyučil v obchodě s barvami u svého strýce v Praze. V roce 1862 si na vídeňském Masném trhu (Fleischmarkt) otevřel svůj první obchod, kde prodával svou „denně čerstvě praženou kávu (täglich frisch gebrannter Kaffee)“. O čtrnáct let později zbankrotoval, avšak v roce 1877 objevil mezeru na trhu, kterou zaplnil, když roku 1891 otevřel svou první průmyslovou pražírnu kávy. Meinl také brzy rozpoznal, že dobré školení zaměstnanců je zásadní. Již v roce 1907 bylo založeno vlastní učiliště pro jednotné vzdělávání učňů. V roce 1913 předal svému synovi **Juliovi II.** (18. 1. 1869, Vídeň – 16. 5. 1944, Alt-Prerau, NÖ) firmu se sítí poboček, která sahala po celé Evropě a která byla v té době již největší potravinářskou společností v monarchii a po první světové válce největší potravinářskou společností ve střední Evropě. V roce 1933 převzal od svého otce Julia Meinla II. rodinnou potravinářskou společnost jeho syn z prvního manželství, **Julius Meinl III.** (14. 2. 1903, Vídeň – 10. 9. 1991, Vídeň). V roce 1935 získal konkurenční firmu Kunz. V roce 1939 měla skupina již více než tisíc poboček a franšízových společností. Po připojení Rakouska k nacistickému Německu emigroval Meinl se svou židovskou manželkou do Anglie. V roce 1947 se vrátil a opět převzal vedení společnosti. V roce 1956 obnovil Spar- und Kreditverein der Freunde & Mitarbeiter der Julius Meinl AG, kterou založil jeho otec v roce 1923 a jež byla v roce 1943 během Třetí říše zlikvidována. Po nástupu do Bankhaus Brunner & Co. v roce 1979 byla sloučena se Spar- und Kreditverein a vznikla Meinl Bank. Založil také učňovskou akademii, kde se vyučili obchodníci, přičemž důležitými kritérii byl styl a uhlazené způsoby. Dnes se mladé talenty skupiny Spar školí v budově na vídeňské Lainzer StraÙe. V roce 1953 obdržel Julius Meinl III. čestný doktorát. Byl ženatý s Johannou Winterstein, dcerou obchodníka s uměním Josefa Wintersteina.

Jejich syn **Julius Meinl IV.** (27. 10. 1930, Vídeň – 4. 1. 2008 Vídeň) pracoval ve společnosti od roku 1953 a byl po mnoho let předsedou dozorčí rady společnosti Julius Meinl AG a místopředsedou dozorčí rady Meinl Bank AG. V Anglii, kam jeho rodina musela uprchnout před nacisty, dokončil své vzdělání v oboru hospodářský kontrolor (Wirtschaftsprüfer). Jako mezinárodně zkušený odborník na kávu řídil Julius Meinl IV. také osobně nákup kávy. Pod jeho vedením se také urychlila expanze podnikání ve východní Evropě. Byl posledním šéfem tradičního středoevropského řetězce lahůdek a potravin Meinl (image značky: der Mohr), založeného v roce 1862 Juliem I., který byl nakonec prodán v roce 1998 s přibližně 5 000 zaměstnanci, po pěti generacích v rodinném vlastnictví. Julius Meinl IV. prý nebyl prodejem obchodního impéria nadšen. V té době zůstaly Meinl Bank, Meinl International a realitní divize stejně jako průmyslové a kávové divize v rodinném vlastnictví. Poslední vlajkovou lodí staré nádhery starého lahůdkářského impéria Meinl je „Meinl am Graben“.

Julius Lindbergh Meinl V. (* 9. 7. 1959, Vídeň) je britský privátní bankéř a je synem Julia Meinla IV. a jeho

manželky Marie, dcery spoludědice obchodního domu Paula Gerngroße. Po ukončení studia bankovníctví a financí na univerzitě V St. Gallen (HSG) v roce 1981 pracoval Julius Meinl ve Swiss Bank Corporation v Londýně a v Brown Brothers Harriman v New Yorku. Julius Meinl V. se ani nepokusil o obchodní podnikání, byl okamžitě vtažen do podnikání s Meinl Bank. Byl dědicem maloobchodního řetězce potravin Julius Meinl, který jeho otec rozpustil s výjimkou tradičního vídeňského sídla Meinl am Graben a prodal maloobchodním řetězcům Billa, Spar a Delhaize, které je integrovaly do svých podniků. Julius Meinl IV. koupil banku v roce 1969 a sloučil ji s její Spar- und Kreditvereins-Genossenschaft a vytvořil Meinl Bank v roce 1979. Julius Meinl V. převzal vedení Meinl Bank jako předseda správní rady v roce 1983. Od roku 1987 do 28. prosince 2007 byl předsedou správní rady banky, kde hrál klíčovou roli při expanzi banky do střední a východní Evropy. „Realitní společnost Meinl European Land vyvolala velký zájem médií v létě 2007, kdy vešlo ve známost, že na jaře odkoupila své vlastní cenné papíry převážně s výnosy z navýšení kapitálu, aniž by investory informovala o tom, že porušuje rakouské zákony. Dne 31. prosince 2014 byl Julius Meinl V. a čtyři další představitelé Meinl Bank obviněni z údajného porušení důvěry. V dubnu 2009 byl zatčen ve Vídni a pro podezření ze závažných obchodních podvodů, zpronevěry a „podvodu s provizí“ vzat do vazby. O dvě noci později byl propuštěn na kauci 100 miliónů eur – rakouský rekord. O čtyři roky později bylo vráceno 90 miliónů, protože celková částka byla považována za příliš vysokou. Zbytek kauce byl vrácen v roce 2016 kvůli neúměrné délce procedury. V únoru 2018 bylo zastaveno šetření v souvislosti s vyplácením dividend ve výši přibližně 212 miliónů EUR. Vyšetřování podvodů v souvislosti se závažnými obchodními podvody na úkor investorů v souvislosti s certifikáty Meinl European Land, při nichž přišlo o peníze mnoho tisíc Rakušanů, však pokračuje. Investoři měli být podvedeni klamavou reklamou. V prosinci 2018 obvinilo vídeňské státní zastupitelství Meinla, Petera Weinzierla a další osobu ze zpronevěry na úkor Meinl Bank. Meinl se proti obvinění ohradil. V listopadu 2019 Vrchní zemský soud ve Vídni rozhodl, že nedošlo ke zpronevěře a řízení zastavil. Meinl Bank je v současné době ve zmatku kontroverzních zpětných odkupů cenných papírů realitní společnosti Meinl European Land (MEL). Teprve na přelomu roku se Julius Meinl V. překvapivě posunul z předsedy představenstva do čela dozorčí rady Meinl Bank.

Od ledna 2014 do roku 2017 byl Julius Meinl, který má židovskou matku a babičku, prezidentem Euroasijského židovského kongresu (EAJC), pobočky Světového židovského kongresu (WJC). Meinl považuje boj proti antisemitismu za jednu ze svých priorit. Jako prezident EAJC je Meinl také zastoupen v řídicím výboru WJC. V říjnu 2017 byl WJC jmenován komisařem pro boj proti antisemitismu.

Od roku 2012 je Julius Meinl V. ženatý s Ariane Neubergerovou, bývalou ředitelkou Bank Austria Kunstforum. Jeho první manželkou byla Franziska, dcera komerčního umělce Hartwiga Preuschl-Haldenburga. V roce 2015 se provdala za knížete Maxmiliana z Fürstenbergu, pro kterého to bylo také jeho druhé manželství. Franziska zemřela v roce 2016 ve věku třiapadesáti let a je matkou Julia VI., který se narodil 3. února 1986 a pracuje v londýnském bankovním sektoru. Asi dva měsíce před matčinou smrtí

se 2. července 2016 oženil s Olivíí Christine Stolt-Nielsen Holtenovou z norské dynastie Stolt-Nielsen. Ke svatbě si pronajali operu v Oslu, která jinak zůstala ten den zavřena.

Od srpna 2013 sídlí Julius Lindbergh Meinl V. v Praze.

GRATULUJEME: Karel Schwarzenberg 85

Karel Schwarzenberg se narodil 10. prosince 1937 v Praze jako nejstarší syn Karla, VI. knížete Schwarzenberga, a jeho ženy Antonie, rozené princezny z Fürstenbergu. Pochází z mladší, tzv. orlické větve rodu Schwarzenbergů, založené Karlem Filipem knížetem ze Schwarzenbergu, který byl druhorozeným synem Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu. Své dětství Karel Schwarzenberg strávil na zámcích Orlík a Čimelice. Jeho rodina se však musela uchýlit do emigrace do Rakouska poté, co jim byl zabaven majetek komunisty po převratu v roce 1948.

V Rakousku nejdříve žili nedaleko Salzburgu u jeho babičky z matčiny strany. O několik let později se přestěhovali do bytu v ulici Jacquingasse ve Vídni. V roce 1962 byl Karel Schwarzenberg adoptován svým strýcem, členem starší hlubocko-krumlovské větve Schwarzenbergů, Jindřichem ze Schwarzenbergu. V roce 1967 uzavřel sňatek s Therese zu Hardegg (v češtině její jméno zní podle šlechtické tradice: Tereza hraběnka z Hardeggu na Kladsku a v Machlandu), s níž má syna a dceru. V roce 1989 se po pádu komunistického režimu Karel Schwarzenberg vrátil do své rodné vlasti, kde se intenzivně zapojil do společenského a politického života. Prezident Václav Havel jej brzy poté jmenoval vedoucím své prezidentské kanceláře. Karel Schwarzenberg se následně usídlil na zámečku Dřevíč u obce Nižbor, který od státu odkoupil a na vlastní náklady jej nechal opravit.

Karel Schwarzenberg již od mládí podporoval snahy o návrat svobody a demokracie do Československa. Jeho podpora směřovala například k československému disentu po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968. V letech 1984-1990 vykonával funkci předsedy Mezinárodního helsinského výboru pro lidská práva a v roce 1989 byl společně s Lechem Wałęsą vyznamenán Cenou lidských práv Rady Evropy. V tomto roce také pomáhal založit Masarykovo demokratické hnutí, jehož cílem bylo, aby morální, humanitní a demokratické ideje Tomáše Garrigua Masaryka podpořily nově vznikající demokratickou společnost a staly se její nedílnou součástí.

V září 2011 se Karel Schwarzenberg s podporou své strany TOP 09 rozhodl kandidovat na prezidenta České republiky v historicky první přímé volbě konané roku 2013. V prvním kole přímé volby skončil s velmi malým rozdílem na druhém místě za Milošem Zemanem. Tito dva kandidáti poté postoupili do kola druhého, kde Karel Schwarzenberg skončil na druhém místě s podporou 45,19 % hlasů.

S Karlem Schwarzenbergem přišla na českou politickou scénu bezesporu noblesa, která je podpořena jeho šlechtickým původem. Tento fakt se však stal do značné míry terčem kritiky, stejně jako jeho dlouhý pobyt mimo Československo. Karel Schwarzenberg měl však vždy hluboký vztah k české zemi, a i když měl dle svých vlastních slov v určitých chvílích pochyby o tom, že se do své vlasti ještě někdy bude moci vrátit, svému přání dostál. Emocionální pohnutí v jeho hlase, když vypráví o těchto vypjatých okamžicích svého života, je velmi zřetelné.

ZÚ ČR

Jednání vedoucích diplomatických misí zemí EU a zastoupení Evropské komise v Rakousku s rakouským prezidentem Alexandrem Van der Bellenem

V rámci českého předsednictví v Radě EU se spolkový prezident Alexander Van der Bellen zúčastnil 29. listopadu na pozvání velvyslance Jiřího Šitlera pracovního oběda na velvyslanectví společně s vedoucími diplomatických misí států EU a zástupcem Evropské komise v Rakousku Wolfgangem Bogensbergerem.

Hlavními tématy jednání byly ruská agrese na Ukrajině, výzvy spojené se změnou klimatu a aktuální otázky rakouské domácí politiky.

Jednání vedoucích diplomatických misí zemí EU a zastoupení Evropské komise v Rakousku s ministryní pro EU a Ústavu Karoline Edtstadler

Velvyslanectví ČR ve Vídni hostilo dne 8. listopadu v rámci předsednictví ČR v Radě EU setkání vedoucích diplomatických misí zemí EU a zastoupení Evropské komise v Rakousku se spolkovou ministryní pro EU a Ústavu Karoline Edtstadler.

Hlavními tématy jednání byla budoucnost Evropy, rozšiřování EU a politika sousedství, zejména s ohledem na západní Balkán a Ukrajinu, a boj proti nelegální migraci.

Slovenský inštitút vo Viedni

Návštěva Slovenského inštitútu ve Vídni, jakož i dalších institucí, s nimiž Slovenský inštitút plánuje společný kulturní program, je podmíněna epidemiologickým vývojem. O plánovaném programu a jeho případných změnách informuje Slovenský inštitút na svém webu a facebooku, kde také pravidelně uveřejňuje tipy na slovenskou kulturu online.

Slovenský inštitút / Slowakisches Institut in Wien
Wipplingerstraße 24-26, 1010 Wien
Tel.: +43 1 318 905 5291
si.vienna@mzv.sk, www.mzv.sk/sivieden
www.fb.com/SlowakischesInstitutInWien
IG: slowakisches_institut_wien

Až do 13. ledna můžete v obvyklé otevírací době navštívit výstavu fotografií **The Connections** významného slovenského fotografa **Karola Kállaye**.

České centrum ve Vídni

Návštěva Českého centra Vídeň (ČCV), jakož i dalších kulturních institucí, s nimiž ČCV organizuje společný kulturní program, podléhá aktuálně platným epidemiologickým opatřením. Konání živých akcí v ČCV je podmíněno vývojem pandemické situace jak v Rakousku, tak v České republice – řada plánovaných akcí vyžaduje přítomnost českých hostů.

O programu a jeho případných změnách informuje ČCV na svém webu, facebooku a instagramu, kde také pravidelně uveřejňuje tipy na českou kulturu online.

Podrobnější informace k akcím jsou zveřejňovány na webu Českého centra Vídeň. Na akce je nutné se registrovat na ccwien@czech.cz / +43 1 535 23 60. Do e-mai-

lu prosím uvádějte celá jména a telefony návštěvníků, kteří se na akci registrují, v případě doprovodné osoby také její e-mailovou adresu a telefon.

PROGRAM

do 3. 2. 2023 Výstava: Jan Patočka. Filosof a nepřátelská osoba

Výstava svým obsahem odpovídá názvu – a zároveň je něčím víc. Představuje filosofa Jana Patočku jednak prostřednictvím vybraných citátů zobrazených ve velkém formátu, jednak v cyklu fotografií pořízených na začátku sedmdesátých let v blízkosti osudové Bílé hory. Obrazová a zvuková instalace a vybrané dokumenty pak návštěvníka přenesou doprostřed nepřetržitého sledování této „nepřátelské osoby“ v týdnech mezi formulací *Charty 77* a Patočkovou smrtí 13. března 1977.

České centrum Vídeň, Herrngasse 17, 1010 Wien

Seminář v Poslanecké sněmovně v Praze 23. 11. 2022

Česká komunita v zahraničí se oproti předchozím generacím za poslední roky výrazně změnila. Má možnost se kdykoliv vrátit do své vlasti narozdíl od uprchlíků z roku 1948 a 1968, kteří tuto šanci neměli. Tudíž současná česká krajská komunita vychází z jiných předpokladů.

Semináře, který svolal a vedl předseda zahraničního sněmovního podvýboru Roman Bělor (STAN), se zúčastnili zástupci ministerstev zahraničí, školství i vnitra, senátoři, zástupci krajských spolků i škol bez hranic. Semináře se rovněž zúčastnili předsedkyně a místopředseda Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku. Byly představeny výsledky dvouletého výzkumu, na němž se podle zadání MZV ČR podíleli vědci z Univerzity Karlovy a Akademie věd.

Výzkumný projekt mapující Čechy, kteří odešli do zahraničí po roce 1990, by měl být krokem k novému přístupu ke koordinaci tzv. krajské problematiky. (Red. poznámka: Zastřešující pojem krajan je hromadné pojmenování jak pro Čechy žijící v zahraničí – migranty, exulanty, vystěhovalce, emigranty, tak i pro krajany bez české státní příslušnosti.) Zda si politická reprezentace – vláda – uvědomí potenciál těchto vzdělaných Čechů a Češek, kteří žijí v zahraničí a kteří by mohli své zkušenosti republiky nabídnout, záleží na ní.

Podle náměstka ministra zahraničí Martina Smolka průzkum ukazuje přesun těžiště krajských akcí od kulturních ke vzdělávacím. A tímto směrem se chce také MZV ČR orientovat.

Průzkumu se zúčastnilo 940 osob z pěti vybraných zemí s nejpočetnější krajskou komunitou – USA, Velké Británie, Nového Zélandu, Austrálie a Německa.

Kdo jsou současní Češi a Češky žijící v zahraničí? Jaké mají vazby na ČR? Co potřebují od českého státu a jakým mohou a chtějí být pro Česko přínosem? To jsou otázky, na které hledal odpovědi tým vedený docentkou Evou Jánšskou z Přírodovědecké fakulty UK.

Většina z oslovených žije v zahraničí méně než deset let, tři čtvrtiny z nich mají minimálně bakalářské vzdělání, je jim mezi 33-44 lety, žijí v partnerském vztahu s dětmi a častěji jde o ženy. „Důvody odchodu do zahraničí bývají různé, například pracovní, rodinné, studijní,“ uvedla na

semináři docentka Jánská. S návratem jednoznačně počítá 11 % z nich, téměř 24 % zatím neví, většina o návratu spíše neuvažuje.

Důvodů je podle autorů studie hned několik: na prvním místě je to byrokracie a nedostatečná digitalizace (např. získání českého občanství pro děti narozené v zahraničí). Právě zlepšení na tomto poli by zvýšilo zájem moderní migrace – transmigrace – o návrat do vlasti. Druhým nejčastěji zmiňovaným faktorem návratu byla možnost získat práci ve svém oboru. Pokud je nám známo, o návrat vědců se v minulosti pokoušela Akademie věd i Karlova univerzita, ale nastaly problémy s platovým schématem, a tím se dostáváme ke třetí nejčastěji zmiňované komplikaci spojené s návratem, což je výše platů v ČR, resp. srovnatelnost ekonomických podmínek života v zahraničí a v Česku. Z dalších jmenovaných faktorů ulehčujících potenciální relokaci do ČR uváděla řada respondentů jako zcela zásadní rozšíření možností předškolní péče o děti (místo v mateřských školách, ale i v zařízeních péče o děti do tří let, změny v rodičovské dovolené) a dále zlepšení bytové situace v Česku (finanční nároky bydlení), popř. asistenci s logistikou přesunu celé rodiny (přehlednost a dostupnost informací, co je nutno zařídit, pomoc s hledáním bydlení atd.).

O politické dění v Česku se podle výzkumu zajímá nadpoloviční většina Čechů žijících v zahraničí, kteří už dlouhé roky volají po tom, že jim upíráno volební právo (red. poznámka: něco přes dvacet let). Současná možnost hlasovat na zastupitelských úřadech není všem dostupná, Češi často žijí ve vzdálenějších oblastech a dopravit se na ambasádu kvůli hlasování je pro ně drahé nebo dokonce nemožné.

Místopředsedkyně PS Olga Richterová (Piráti) zopakovala, že současná vládní koalice se zavázala korespondenční volbu prosadit, čelí však silnému odporu opozice, především ze strany SPD. Vyzvala přítomné k aktivitě, a to zasíláním dopisů (poštou i elektronicky) politickým odpůrcům korespondenční volby s odůvodněním, proč je to pro Čechy a Češky žijící v cizině tak důležité.

V hlavách některých českých politiků stále straší fáma, že zahraniční Češi mohou zvrátit výsledky voleb, kdyby ovšem uměli číst statistiky, tak by věděli, že tato hrozba je čistě marginální. Prezidentské volby v lednu tak budou další, kdy se Češi v zahraničí korespondenčního hlasování nedočkají.

Češi v zahraničí by přivítali i větší informovanost a přehlednost informací. K tomu by měl do budoucna sloužit portál krajana, jehož základní návrh studie rovněž obsahuje. Ale především volají po urychlení digitalizace státní správy (což je podle MZV ČR již v plánu), aby dokumenty vyřizované prostřednictvím konzulární služby bylo možné odbavit v co největší míře elektronicky.

V následných diskusích se ukázalo, že mladí lidé žijící v zahraničí neznají například náplň činnosti Českých center, mylně čekají na oslovení zastupitelskými úřady a nechápou, že když se vrátí zpět do vlasti, není jednoduché jejich znalosti uplatnit.

Těší nás, že se po dvacetiletém „spánku“ probudil poslanecký zahraniční podvýbor, kterému děkujeme za uskučnění tohoto semináře v Poslanecké sněmovně.

Není možno nezmínit slova předsedy zahraničního sněmovního podvýboru Romana Bělora, který jako jediný ocenil a poděkoval za práci krajanůvých spolků, tj. bý-

valých Čechů a Češek, kteří již mají jinou státní příslušnost, a vzpomenu a poděkoval také krajanům několika generací s českými kořeny.

Děkujeme místopředsedovi Senátu Tomáši Czerninovi, který převzal štafetu s žádostí umožnění korespondenční volby od prvního předsedy Stálé komise Senátu pro krajanův žijící v zahraničí senátora Špačka až po jeho předchůdce senátora Tomáše Grulichy, za jeho vytrvalost a podporu v této záležitosti. Nynější předseda Stálé komise Senátu pro krajanův žijící v zahraničí senátor Raduan Nwelati, který se semináře zúčastnil, vyslovil taktéž svou plnou podporu těmto snahám. Podporujeme iniciativu „Chceme volit distančně“, o které jsme vás již na stránkách časopisu *Kulturní klub* informovali a která se cílevědomě domáhá upřesnění práva krajanů na korespondenční způsob voleb. Věříme, že tento seminář bude odrazovým můstkem k dalšímu zlepšení vztahů Čechů žijících v zahraničí k současné politické reprezentaci.

Helena Basler

VÝSTAVY - výběr

SCHÖNBERG CENTER

bis 24. 02. 2023 *Mit Schönberg in die Seele blicken*
Mo-Fr 10:00-17:00

ALBERTINA MODERN

do 22. 01. 2023 *Ways of Freedom (Jackson Pollock to Maria Lassnig)*
Kurátorka Angela Stief.

MUSEUM GUGGING

bis 05. 03. 2023 *brut favorites.! feilacher's choice* (Sonderausstellung)
Di-So, Feiertage 10:00-17:00 Uhr, Montag (außer Feiertag) geschlossen,
T: +43 2243 87 087, M: +43 664 60 499 374
Am Campus 2, 3400 Maria Gugging

LEOPOLD MUSEUM

bis 06. 02. 2023 *Hagenbund (Von der gemäßigten zur radikalen Moderne)*
bis 27. 02. 2023 *Tilla Durieux (Eine Jahrhundertzeugin und ihre Rollen)*

OBERES BELVEDERE

bis 08. 01. 2023 *Carlone Contemporary: Rona Pondick Monkeys, 1998-2001*

KUNSTFORUM WIEN

bis 15. 01. 2023 *Helmut Newton Legacy*

MARX HALLE

bis 20. 01. 2023 *Monets Garten Wien*

„Um ganz in die Welt des französischen Malers eintauchen zu können, wird der Besucher durch drei Erlebnisbereiche geführt,“ heißt es in der Ankündigung.

Öffnungszeiten:

Mo-Mi 10:00-20:00;

Do-So 10:00-21:00

<https://www.monets-garten.de/mg/preis-und-tic>

Národní divadlo Bratislava (Nová budova SND)Antonín Dvořák: *Rusalka*

12. 05. 2023 19:00

14. 05. 2023 17:00

Hudobné naštudovanie: Ondrej Olos (ako hosť)

Obsadenie: Rusalka: Eva Hornyáková / Mária Porubčinová

Princ: Peter Berger / Tomáš Juhás

Cudzia kňažná: Jolana Fogašová / Katarína Hano Flórová

Vodník: Jozef Benci / Peter Mikuláš / Štefan Kocán / Peter Kellner

Ježibaba: Denisa Hamarová / Monika Fabianová

Hájnik: Pavol Remenár / Pavol Mucha

Lovec: Pavol Remenár / Pavol Mucha

Kuchtič: Veronika Bilová

Prvá lesná žienka: Lenka Máčiková / Andrea Vizvári

Druhá lesná žienka: Adriana Banášová

Tretia lesná žienka: Terézia Kružliaková

Antonín Dvořák: Čert a Káča

01. a 11. 02. 2023 v 19:00

02. a 12. 02. 2023 v 11:00 a 18:00

31. 03. 2023 v 19:00

02. 04. 2023 v 17:00

**Archiv časopisu
Kulturní klub
online (pdf)**

S radostí Vám oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů i redakce mít možnost listovat a číst si online ve všech vydaných číslech časopisu *Kulturní klub*, a to ve formátu pdf.

Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturniklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturniklub.at/archivcasopis.html.

Projekt byl umožněn díky finanční podpoře rakouského Spolkového kancléřství. V roce 2020 bylo v rámci programu pro podporu menšin u rakouského Spolkového kancléřství možné podat žádost o subvenci na digitalizaci. Tuto příležitost jsme využili a podali návrh projektu, který uspěl a Kulturní klub obdržel na digitalizaci finanční prostředky.

Věříme, že Vás archiv zaujme a že se stanete jeho pravidelnými návštěvníky a uživateli.

redakce Kulturního klubu

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrengasse 17, 1010 Wien

Tel.: +43-1-53 52 360

www.czechcentres.cz/vienna

e-mail: ccwien@czech.cz

www.facebook.com/TschechischesZentrumWien

Po, St, Čt 10:00-17:00

Út 10:00-18:00, Pá 10:00-16:00

(Polední přestávka 12:00-12:30)

Galerie auf der Pawlatsche

Institut für Slawistik

Universitätscampus,

1090 Wien, Spitalgasse 2-4 / Hof 3

www.univie.ac.at/pawlatsche

**Obchodní právo
a nemovitosti**

Adresa právníka / právničky
v redakci

tel., fax a záznamník:

01 79 88 454 (od 11:00)

VESELÁ ŠKOLA

s celodenní péčí

MŠ / Česká škola / doučování

7:00-17:00 hodin, 0-15 let

Barichgasse 21/4, 1030 Wien

Tel.: 0650 33 23 579

**Slowakisches Institut
SLOVENSKÝ INŠTITÚT**

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

si.vienna@mzv.sk

**RAKÚSKO-SLOVENSKÝ
KULTÚRNY SPOLOK**

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsks@slovaci.at, www.slovaci.at

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr

Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr

Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr,

sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr

Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr

in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zповeď také v českém jazyce!**Die Kirche ist geöffnet:**

Mo-Fr 7:30-19:00,

Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13

E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

Otevřeno vřdy od 15. března do 31. řijna

BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařik

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Příhlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2022 činí **35,- €** (členský příspěvek 17 € + předplatné 18 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2022 činí **37,- €**. Prosíme, uveďte na složenice zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

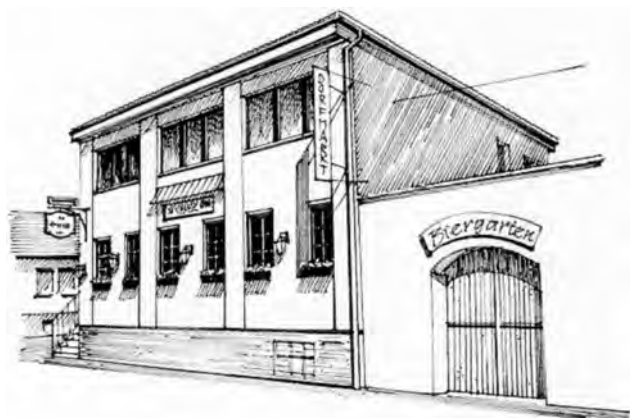
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2022, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
 2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
 Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

KLP

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

Dr. Jirina BODNAR

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten
Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS,
KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30
Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00
ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213
Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin
gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsportarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

MUDr. Ilona POLZER

(roz. Bartošková), choroby oční
a optometrické (Wahlarzt)
Wiener Neudorf, Schillerstr. 26, NÖ
po, út 9-12, po + st 17-19 hod. a po
dohodě (i sobota dopoledne možná)
Tel.: 02236-496 93,
v akutních případech mimo ord. hod.:
0660-3470374
www.gesundeaugen.at

Další česky nebo slovensky mluvící lékaře najdete na: www.mimo-domov.cz

Ověřené překlady dokumentů aj.

Mag. Pavlína LÖSSL

Allgemein beeidete und gerichtlich zertifizierte Dolmetscherin für die tschechische Sprache Sprachtrainerin für Tschechisch, Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2, A-1100 Wien
office@pavlina.at, www.pavlina.at
tel. 0699/19544077

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10

tel./fax: 2908809

mobil: 0699/11807581

lenkakovarik@outlook.com

lenka.kovarik@fh-burgenland.at

<http://www.deutsch-tschechisch.at>

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/
Wien

Tel.: +43 (0) 676 37 62 117

dietmar.koller@univie.ac.at

www.tschechisch-slowakisch.com

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ SCHULVEREIN KOMENSKÝ

Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka: **Sabina Eimer**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Dipl. Päd. Marcela Ofner**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka: **Mag. Helena Huber**
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.rgkomensky.at

DUCHOVNÍ SPRÁVA KRAJANŮ

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK

Tel.: 0670 404 22 91, E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Mag. Ing. Miroslava CINKOVÁ

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
T: +431 533 95 94 DW 214 F: 9214
M: +43 (0) 670 40 77 466

miroslava.cinkova@katholischekirche.at

www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183

inst/14425183

Facebook: Farnost Vídeň

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele

Rennweg 63, 1030 Wien

Mše svatá v českém jazyce
každou neděli v 10:00.

Chrám Panny Marie Na Nábřeží

Salvatorgasse 12, Wien 1

Mše svatá v českém jazyce
každou sobotu a středu v 18:30
a každý první pátek v měsíci v 18:30.

Římskokatolická

Katedrála sv. Štěpána Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaqingasse 12

Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
<http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/>

Tel.: 0043 699 192 528 87
reneseliga@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

Die Kirche ist ge- öffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00

Sa 8:30-19:00

So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

PRANOSTIKY NA PROSINEC

Studený prosinec – brzké jaro.

Prosinec, když je mu zima, halí se v bílý kožich.

Vane-li v prosinci vítr východní, špatnou naději mají nemocní.

Když prosinec bystří, po vánocích jiskří.

Prosinec proměnlivý a vlahý, nedělá nám zima těžé hlavy.

Prosinec naleje a ledem zavěje.

Prýští-li ještě v prosinci bříza, nemívá zima mnoho síly.

Mrazy, které v prosinci brzy ochabnou, znamenají zimu mírnou.

Když v prosinci hrom ještě hučí, rok příští stále vítr fučí.

Jaké zimy v prosinci, taková tepla v červnu.

Je-li v prosinci Mléčná dráha jasně a zřetelně viděti, bude rok budoucí úrodný; je-li však částečně viditelná, nebude mnoho obilí a vína.

Mléčná dráha v prosinci jasná, bude v příštím roce úroda krásná.

Po studeném prosinci bývá úrodný rok.

Není-li prosinec studený, bude příští rok hubený.

Když v prosinci mrzne a sněží, úrodný rok na to běží.

Mrazivý prosinec, mnoho sněhu, žiznivý roček bude v běhu.

V prosinci-li zima, sníh-li hojně lítá, hojnost všady bývá žita.

Prosinec se sněhem na pěšině, žitko je na každé výšině.

Mnoho sněhu v prosinci – mnoho ovoce a trávy.

Pošmourný prosinec, dobré je znamení pro sady, lučiny i všechno osení.

Jsou-li v zimě po cestách ledy, podaří se výborně zelí.

(mk)

VÁNOČNÍ CHVILKA POEZIE

Jan Neruda: Ukolébavka vánoční

Spi, Jezulátko, spi!

Zas chudých lidí chudé dítě

jen do jesliček položí Tě –

ach, kolikrát už lidstvu dáno

a Jidáši vždy zaprodáno,

spi, Jezulátko, spi!

Spi, Jezulátko, spi!

A nabeř v spánku nové síly,

máš konat ještě mnohou míli,

té cesty lidstva ku spasení,

té ještě dlouho konec není –

spi, Jezulátko, spi!

Spi, Jezulátko, spi!

Za tvé o bratřích naučení

svět vezme Tě zas do mučení,

a než se lidstva pouta zdrtí,

je třeba ještě velkých smrtí –

spi, Jezulátko, spi!

Jiří Karásek ze Lvovic: Ocúny noci

Večerní zvony

Na prejzy padá přitímí večerní.

Starobylé zvony táhle z Hradčan zní.

V tmách příbytky se lidí ztratily.

Má duše, spočiň aspoň na chvíli.

Ted' v samotě slož břímě smutků svých.

Bud' pokorná jak den, jenž navždy ztich.

Neb také dojdeš cíle klesajíc,

až vejdeš v nekonečné, svaté Nic.

Jaroslav Kolář

Vánoce – slovíčko krásné

kouzlo, které rázem svět promění

rozzvíjí se svíce jasné

rozzáří se oči krásně

a do duše vrátí víru

že si v pohodě a míru

užijem hezkých pár dní

Až teplé světlo zhasne

nezapomeňte, co všechno se změní

potom předsevzetí krásné

čisté jako světlo jasné

do nového roku neste s sebou

a když třeba nohy zebou

věřte, že i led se ve vodu promění

Fridrich Bridel: Poslyš, ó křesťane, věci neslýchané

Poslyš, ó křesťane,

věci neslýchané,

jenž tobě zvěstují,

nebešťané,

přečistí duchové,

ti rychlí poslové,

anjelové:

že Bůh nestvořený

z lásky nevymluvný

ráčil se vtěliti,

z Panny naroditi

zde na zemi,

za nás zaplatiti,

dosti učiniti,

zatracený.

To vše jistí dále

pastuškové stále

a řka: „Nemeškejte,

do Betléma jděte,

nemeškaje

pospěšte, děťátko,
krásné pacholátko
v špatném chlévě.“

Pastýři pospěšte
na cestu společně
k Betlému se dali
i pravdu shledali
neomylně,
což andělé byli
v povětrí hlásali
tak podivně.

Ihned jak jsou přišli,
do Betléma vešli,
v chlévě otrhaném,
místě nepatrném
dítě našli,
an jeho kolíbá
matka, často líbá,
míle zpívá.

Z jehož sličné tváře
vzchází jasná záře,
ano i anjelé
slouží mu vesele,
prozpěvují,
volek a oslíček
dýchá a jesličky
zahřívají.

Jan Skácel: *Vánoce dospělých*

Radostí dětí ohřejí si ruce
budou se usmívat a říkat
jsou tady Vánoce
a bílou nití zaobroubí mráz
to roztřepené
co se v nich obnosilo za tak dlouhá léta

A budou trošku veselí
a trošku smutní
a trošku pobavení sami sebou
a ticho roztáhne svých deset prstů před jejich tváře
a zamrzne do opuštěných ulic

A teplá ramena stromečků
vtlačí se do oken až bezdětní
půjdou si po večeři na procházku
a budou se držet za ruce
a budou si dětmi
a každý z těch dvou
bude se snažit být ten dospělejší
pečovat o toho druhého
protože venku je kluzko
a uvnitř Vánoce

Z VÁNOČNÍCH ZVYKŮ

Božena Němcová: *Babička*

Byl to zvyk jak ve mlýně, tak v myslivně i na Starém bělidle,
že kdokoli přišel na Štědrý den a Boží hod, jíst a pít dostal
do sytosti, a kdyby nikdo nepřišel, babička byla by šla hledat
hosta na rozcestí. Jakou radost měla ale tenkrát, když

znenadání přišel před Štědrým dnem syn Kašpar a bratrův
syn z Olešnice. Celého půl dne radostí plakala a přes chvíli
od pečení vánoček odběhovala do sednice, kde přichozí
mezi dětmi seděli, aby se na syna podívala, aby se brat-
rovce zeptala, co dělá ten nebo ta v Olešnici, a dětem opa-
kovala nejednou: „Jak tuhle vidíte strejčka, tak byl v tváři
také váš dědeček, jenže vzrůst po něm nemá.“ Děti prohlí-
žely strejčky se všech stran a velice se jim líbili, zvláště to,
že mile na každou jejich otázku odpovídali.

Každý rok chtěly se děti postit, aby viděly zlaté pra-
sátko, ale nikdy k tomu nedošlo, vůle byla dobrá, ale tělo
slabé. Na Štědrý den štědre podělen byl kdekdo, drůbež
a dobytek dostaly vánočky, a po večeři vzala babička ode
všeho, co k večeři bylo, po kousku, hodila polovičku do po-
toka, polovic zahrabala do sadu pod strom, aby voda čis-
ta a zdráva zůstala a země úrodná byla, všecy pak drobtý
sesbírajíc hodila „ohni“, aby „neškodil“.

Za chlívem třásla Bětka bezem, volajíc: „Třesu, třesu
bez, pověz ty mi, pes, kde můj milý dnes;“ a v světnici slí-
valy děvčata olovo a vosk a děti pouštěly svíčky v ořecho-
vých skořepinách na vodu. Jan tajně postrkoval mísu, v níž
voda byla, aby se hnula, a skořápky, představující loďky
života, od kraje ku středu se houpaly. Pak volal radostně:
„Dívejte se, já se daleko, daleko dostanu do světa!“

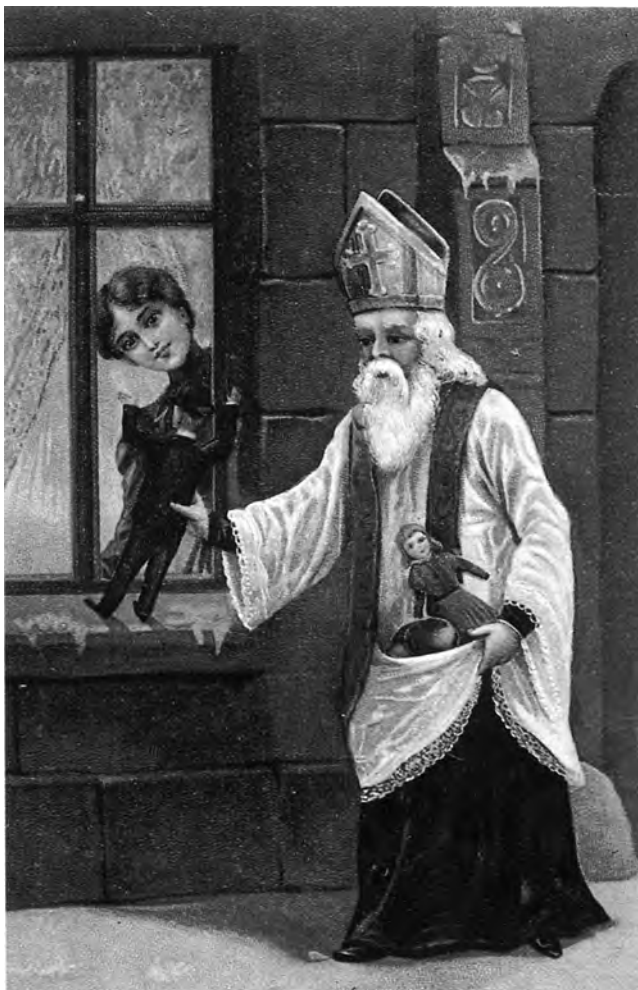
„Ach milý hochu, až se dostaneš do proudu života,
mezi víry a úskaliny, až budou vlny loďkou tvého života
smejkat, pak budeš vzpomínat toužebně na tichý přístav,
z něhož jsi vyplul,“ řekla si tiše matka, rozkrajujíc jablko
chlapcovo „na štěstí“ ve příční polovice.

„Přinese nám Jezulátko něco?“ ptaly se děti babičky po-
tajmo, když se začalo uklízet se stolu.

„To já nemohu vědět, uslyšíte, jestli zazvoní,“ řekla ba-
bička. Děti menší postavily se k oknu míníce, že Jezulátko
musí jít okolo oken a že je uslyší.

„Což nevíte, že není Jezulátko vidět ani slyšet?“ pravi-
la babička. „Jezulátko sedí v nebi na světlém trůnu a posílá
dárky hodným dětem po andělich, kteří je přinášejí na zla-
tých oblacích. Neslyšíte nic než zvonku hraní.“

Děti se dívaly do oken, nábožně babičku poslouchají-
ce. Vtom kmitla okolo oken světlá zář a zvenku zazněl hlas
zvonku. Děti sepjaly ruce, Adélka pak šeptala tiše: „Babič-
ko, to světlo bylo Jezulátko, vidíte?“ Babička přisvědčila,
vtom také matka do dveří vcházela, oznamujíc dětem, že
v babiččině světnici Jezulátko jim nadělilo. To byl shon, to
bylo radosti, když viděly osvětlený, okrášlený strom a pod
ním krásných darů! Babička sice neznala ten způsob, mezi
lidem se to nedělalo, ale líbil se jí; dlouho před Vánocemi
vždy už sama pamatovala na strom a dceři okrašlovat ho
pomohla.

„V Nise a Kladsku panuje vesměs ten způsob; víš-li pak se pamatovat, Kašpare, byl jsi tenkrát, když jsme tam byli, už hodný hoch?“ pravila babička synovi, nechajíc děti těšit se s dary a usednouc vedle něho ke kamnům.

„Jak bych se nepamatoval, hezký to zvyk a dobře, Te-rezko, děláš, žes ho zavedla; budou to někdy dětem krásné vzpomínky, až se octnou v trudech života. Na ten den si člověk dokonce v cizině nejraději vzpomíná, já to zkusil po kolik let, co jsem ve světě byl. Dost dobře jsem se mnohdy měl u mistra, ale vždy jsem si myslil: Kýž bych seděl raději u matky a měl kaši s medem, buchtičky s makovou odvárkou a hrách se zelím, všecka ta dobrá jídla bych vám za to dal.“

„Naše jídla,“ usmála se babička a přikývla hlavou, „ale ještě jsi zapomněl sušenou míchaninu (ovoce).“

„To víte, o to jsem nehrubě dbal; v Dobrušce říkají tomu muzika. Na něco jiného jsem ale vzpomínával, co jsme všickni rádi poslouchávali.“

„Však já vím, co myslíš: pastýřskou koledu, to je zde také, počkej, uslyšíš to zanedlouho,“ pravila babička, a sotva to dořekla, ozvala se zvenčí u okna pastýřská trouba. Nejdřív odtroubil melodii pastýřské písně kolední, pak začal zpívat: „Vzhůru vstaňte, pastýřkové, hlasná novina, Spasitel se nám narodil v Betlémě v chlévě.“

„Máš pravdu, Kašpare, kdybych neslyšela tu píseň, ani by mi Boží hod nepřicházel tak veselý,“ pravila babička, poslouchajíc s potěšením. Pak ale šla ven a naložila pastýřovi do mošny výsluhu.

Zdeněk Miler – Hana Doskočilová: *Krtek a Vánoce*

... „Haló, myško, vstávej! Budeme slavit Vánoce!“ volal Krtek před myší dírou a zvonil na zvonek ostošest. Myška vykoukla, zívla a řekla rozespale:

„Co tak najednou?“

„Bude to bezvadné, uvidíš. Sehnal jsem vánoční stromček, poslední model. Je skládací!“

Ale myška vypadal, že by ze všeho nejradši dál spala.

A tak jí Krtek honem poslední model vánočního stromčku na místě předvedl.

Zmáčkl knoflík: Ťuk!

Jenže napoprvé se to moc nepovedlo. Až druhý pokus dopadl líp.

„Hlídej stromček, hned jsem zpátky!“ řekl Krtek myšce a upaloval domů pro dárek.

Jenomže s myškou byla potíž, pořád ještě napůl spala.

Jak by mohla uhlídat vánoční stromček?

Naštěstí to byl stromek šikovný a ohlídal se sám. Sotva ho vrána vzala do zobáku, okamžitě sklapl a schoval se do škatule.

Klap! To byla rána. A vráně přímo do zobáku...

Najednou se s ní zatočil svět, padala a padala, padala i se škatulí dolů do sněhu.

Krtek to všechno viděl jen z dálky, ale nezaváhal. Namísto dárku vylovil z podzemí zase svou starou brusli a ještě to stihl zpátky. Odveze omráčenou vránu hodně daleko. Co nejdál!

Vyklopil je do hluboké závěje, vránu i starou brusli. Brusle tu na něho počká a o vránu se Krtek nebál...

Myška však už neměla na spaní ani pomyšlení. Zmáčkla knoflík na škatuli, ťuk, a stromček vyskočil. A jak se kolem pomaloučku začínalo stmívat, celý se nádherně rozzářil...

Když se dost vynadávali, řekl Krtek:

„Mám pro tebe, myško překvapení.“

„Já pro tebe taky,“ opáčila myška.

A konečně mohlo začít vánoční dárkování...

VZPOMÍNKA

Emil Kolben (1. 11. 1862 – 3. 7. 1943)

Emil Kolben byl český vynálezce, jeden z nejvýznamnějších podnikatelů meziválečného Československa, který přispěl k rozvoji českého strojírenského průmyslu. Narodil jako jedno z deseti dětí chudého židovského domkáře. Vystudoval reálné gymnázium v Praze na Malé Straně a poté ukončil i studium elektrotechniky a strojínictví na pražské německé technice. Jeho talentu si všiml zemský český výbor a udělil mu dvouleté Gerstnerovo stipendium umožňující studijní cesty do zahraničí. Kolben nejdříve poznává průmyslové podniky v Evropě, brzy ale zamířil za oceán do USA. Při svém působení v USA se Emil Kolben seznámil s N. Teslou a s T. A. Edisonem. Po návratu do Evropy v roce 1892 nastoupil Emil Kolben u švýcarské firmy Oerlikon, která byla známa výrobou vícefázových generátorů. Zde Kolben pracoval jako šéfkonstruktor a věnoval se konstrukci střídavých elektrických strojů. V roce 1896 se Emil Kolben vrátil do Prahy. V témže roce založil v pražských Vysočanech společnost Kolben a spol., která vyráběla elektrické stroje a přístroje. Jedním z prvních výrobků společnosti byl třífázový alternátor o výkonu 60 kW. O dva roky později se firma mění na akciovou společnost a od roku 1899 nese název Elektrotechnická a. s. Kolbenovo podnikání zdárně přečkalo první světovou válku. Po ní se však poměry začaly rychle měnit. V roce 1921 se jeho společnost spojila s Českomoravskou strojírnou a vzniká Českomoravská-Kolben, a. s. V roce 1927 dochází k fúzi Českomoravské-Kolben a strojírny Breitfeld & Daněk a. s. Tímto spojením vznikl velký strojírenský koncern ČKD – Českomoravské-Kolben-Daněk. V nové společnosti působil Emil Kolben v pozici ředitele a místopředsedy správní rady. Pod jeho vedením dosáhla společnost ve velmi krátké době světové úrovně. Navzdory celosvětové krizi podnik po fúzi vzkvétal.

Rozsah jeho aktivit výrazně ovlivňoval prosperitu a stabilitu celé meziválečné československé ekonomiky a navíc výborně reprezentoval tento stát všude, kam vyvážel. Podnik dodával nejen elektrické stroje, ale také celé elektrárenské komplexy, domácí spotřebiče, lokomotivy, letecké motory, vojenské tahače a další zařízení. Téměř doslova platilo heslo „Vyrábíme všechno, od špendlíku po lokomotivu“. Závod tehdy zaměstnával 12 tisíc pracovníků. Emil Kolben se také stal zakladatelem firem Pražské továrny na káble v Praze-Hostivaři a Pražské elektroinstalační společnosti v Praze-Hloubětíně. Emil Kolben nezanedbával ani vědeckou práci, publikoval v odborných časopisech a nikdy neztratil kontakt s technickým vývojem.

Po nástupu fašismu v roce 1939 byl 16. března téhož roku Emil Kolben kvůli svému židovskému původu odvolán ze svých funkcí v ČKD. Přestože protektorátní vláda pro něj požadovala u říšských úřadů výjimku, byl zatčen gestapem a musel nastoupit s celou rodinou do transportu. Byl internován v terezínském koncentračním táboře. Zde také v roce 1943 zemřel.

Bedřich Hrozný (6. 5. 1879 – 12. 12. 1952)

Bedřich Hrozný byl český vědec, archeolog a orientalista, akademik ČSAV, vědec v oboru klínopisného bádání a dějin starého Orientu. Po maturitě začal Hrozný studo-

vat na vídeňské univerzitě – tam prožil následujících dvadacet let. Během studia ve Vídni se zaměřil na orientální jazyky a tento zájem jej už nikdy neopustil. Brzy se stal jedním z předních evropských odborníků na klínové písmo a orientální jazyky a působil na největších univerzitách a vědeckých institucích tehdejší Evropy.

V půli roku 1918 byl podán návrh na udělení titulu profesora a od 1. ledna 1919 zahájil již profesor Hrozný své působení na pražské filozofické fakultě. Téhož roku byl na filozofické fakultě otevřen seminář pro klínopisné bádání a dějiny starého Orientu a Hrozný se stal jeho ředitelem, tento seminář vlastně pokračuje dodnes, a to v podobě Ústavu Blízkého Východu a Afriky a Ústavu srovnávací jazykovědy. V roce 1929 založil časopis *Archiv orientální*, ten vychází nepřetržitě dodnes. Před začátkem druhé světové války byl Hrozný zvolen rektorem Univerzity Karlovy a dodnes je ceněn pro své zásadové postoje během nacistické okupace Československa. Koncem roku 1952, krátce před svou smrtí, byl Bedřich Hrozný jmenován členem nově založené Akademie věd.

Bedřich Hrozný je celosvětově známý jako ten, kdo rozluštil chetitské klínové písmo, toto však není zcela pravda – klínové písmo bylo rozlušťeno již před Hrozným. Bedřich Hrozný byl roku 1914 přizván do týmu orientalistů, kteří chtěli editovat maloasijské texty v klínovém písmu. Hrozný dostal stipendium do Istanbulu, kde studoval klínové texty z lokality Boğazkale (též Boğazköy, nachází se na místě původního hlavního města chetitské říše, chetitsky Chatušaš), tyto texty byly napásány v dosud neznámém jazyce. Hrozný již koncem roku 1915 (mj. těsně před povoláním do války!) přednesl předběžnou zprávu svého výzkumu a určil, že jazyk textů z Boğazkale je chetitština, dokonce ji již tehdy správně přiřadil k indoevropské jazykové rodině. V roce 1917 publikoval první gramatiku chetitštiny se stručným slovníkem. Hrozný tedy nebyl „luštitelem chetitského písma“, ale tím, kdo tento jazyk v klínopisných textech rozpoznal. Způsob luštění byl na tehdejší dobu fenomenální a inovativní – v „luštění“ neznámého jazyka postupoval podle podobnosti v gramatice a podle gramatických tvarů pak rozluštl celou strukturu chetitského jazyka. Hrozný sám luštil boğazkalské texty s předpokladem, že luští indoevropský jazyk, jeho intuice jej nakonec vedla správným směrem. Věta, na jejímž základě se mu podařilo chetitštinu (a vlastně i její příslušnost k indoevropským jazykům) rozpoznat, zněla: „a nyní chléb budete jíst, poté vodu budete pít“, zajímavé je, že celou větu identifikoval podle sumerského slova NINDA, chléb...

Bedřich Hrozný je široké veřejnosti znám především jako jazykovědec, málo lidí však ví, že byl i archeologem. V polovině dvacátých let minulého století prováděl archeologické výzkumy na Předním východě, zejména v Sýrii a v Turecku. Hledal tam vhodnou lokalitu pro systematický výzkum – jeho zájem o archeologii však nebyl motivován jenom zájmem o archeologii i historii starého Orientu, ale rovněž chtěl pro „svůj“ seminář pořídit vlastní klínopisné destičky. Hrozný našel vhodnou lokalitu u vesnice Kültepe (antická Kaneš) v Turecku, tam položil několik sond a našel řadu klínopisných destiček v tzv. kappadocké akkadštině – tyto destičky jsou na Univerzitě Karlově v Praze dodnes uloženy. Výzkumy v Kültepe pokračovaly i po druhé světové válce, v tomto případě však již bez Hrozného účasti.